

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALACAK REHNİNİN KURULMASI

HİLAL RABİA YILDIZ

2501170703

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. MEHMET SERKAN ERGÜNE

İstanbul-2021

ÖZ

ALACAK REHNİNİN KURULMASI

HİLAL RABİA YILDIZ

Bu çalışmada alacak rehninin kurulması konusu teorik açıdan ele alınmıştır. Alacak rehninin ne olduğu ve alacak hakkının rehne konu olması halinde rehnin ne şekilde kurulacağı çalışma kapsamında ele alınan esas meseledir. Alacak rehni, konusunu alacak hakkı teşkil eden bir rehin hakkıdır. Bir iradi rehin türü olan alacak rehnin kurulması, kural olarak, hak sahibinin alacağı üzerinde kanunda belirlenen şekilde tasarrufta bulunmasıyla olur. Alacak rehninin kurulması, temelde, TMK m. 955 ve m. 956 hükümlerindeki esaslara tabidir. TMK m. 955, rehnin kurulmasını; senede bağlanmış olup olmama ayrımında ele almıştır. TMK m. 955 ve m. 956 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, rehnin kurulmasındaki bir diğer ayrım da senede bağlanmış alacağın kıymetli evrak niteliğinde olup olmama durumuna göredir. Öte yandan alacak hakkının rehne konu olduğu bazı özel hallerde rehne uygulanacak esaslarda farklılıklar görülmektedir.

Çalışma kapsamında, konunun ele alınmasında; doktrin, yargı içtihatları ve mukayeseli hukuk ilminden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alacak Rehni, Rehin, Alacak Hakkı, Rehin Ciro su, Taşınır Rehni

ABSTRACT
ESTABLISHMENT OF PLEDGE OF DEBT
HİLAL RABİA YILDIZ

In this study, the issue of establishing a pledge of debt is discussed from a theoretical perspective. What the pledge of debt is and how the pledge of debt will be established when the right to claim is the subject of a pledge, is the main issue discussed within the scope of the study. A pledge of debt, is a right of pledge that constitutes the right to claim as its subject. As a rule, the establishment of a pledge of debt, as a type of volitional pledge, occurs when the right holder disposes of his claim as determined in the law. Establishment of the pledge of debt is, basically, subjected to the principles stipulated in the provisions of articles 955 and 956 of the TCC. Article 955 of the TCC has been dealt with the establishment of pledge, within the distinction of whether it is tied with documents or not. When the provisions of articles 955 and 956 of the TCC are evaluated together, another distinction in the establishment of the pledge is stipulated separately according to whether the documented debt's legal nature is negotiable instruments or not. On the other hand, in some special cases where the right to claim is subject to pledge, there are differences in the principles to be applied to the pledge.

Within the scope of the study; doctrine, judicial jurisprudence and comparative jurisprudence have been utilized in the handling of the subject.

Keywords: Pledge of Debt, Pledge, Right to Claim, Pledging Endorsement, Pledge of Movable

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli Yüksek Programı kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında alacak rehlinin kurulması konusu teori ve uygulama boyutlarıyla incelenmiştir. Uzun ve zorlu bir sürecin ürünü olan bu çalışmanın meydana gelmesinde katkıları bulunanları anmak ve teşekkürlerimi sunmak isterim.

Öncelikle tez danışmanlığımı kabul ederek beni onurlandıran çalışmanın konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadarki tüm aşamalarda değerli fikirlerini ve yardımlarını esirgemeyerek tezime önemli ölçüde katkıda bulunan kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet Serkan Ergüne'ye teşekkür etmeyi borç bilirim. Tez savunmamda jüri üyeliğini kabul edip beni onurlandıran tezimi baştan sona büyük bir titizlikle değerlendirip yapıcı eleştirileriyle çalışmama katkılarını sunan kıymetli hocam Prof. Dr. Saibe Oktay Özdemir'e ve kıymetli hocam Prof. Dr. Herdem Belen'e çok teşekkür ederim.

Tezimin yazımı sırasında maddi/manevi desteklerini esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Ar. Gör. Büşra Gümüş'e ve Ar. Gör. Samet Sevgi'ye müteşekkirim. Hayat boyu olduğu gibi bu çalışma sırasında da yanımda olup beni destekleyen sevgili anne ve babama da bu vesileyle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hilal Rabia YILDIZ

İstanbul, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALACAK REHNİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. Genel Olarak Rehin Hakkı	3
B. Hukuki Niteliği	4
C. Kanunda Düzenleniş Biçimi.....	9
1. Genel Olarak Rehin Haklarının Düzenleniş Biçimi.....	9
2. Alacak Rehninin Türk Medeni Kanunu’nda Düzenleniş Biçimi	11
D. Alacak Rehninin Diğer Teminat Türleriyle Kıyası ve Teminat Amaçlı Alacağın Temlikinden Farkı	15
1. Teminat Kavramı ve Türleri.....	15
2. Diğer Teminat Türleriyle Kıyası	18
3. Teminat Amaçlı Alacağın Temlikinden Farkı	20
E. Alacak Rehnine Hakim Olan İlkeler	24
1. Ferilik (Alacağa Bağlılık) İlkesi.....	25
2. Talilik İlkesi	30
3. Belirlilik İlkesi	30
4. Aleniyet (Kamuya Açıklık) İlkesi.....	33

5. İyiniyetin (Güvenin) Korunması İlkesi	35
6. Öncelik İlkesi	41
7. Teminatın Bölünmezliği İlkesi.....	42
8. Lex Commissoria Yasağı	43

İKİNCİ BÖLÜM

ALACAK REHNİNİN KONUSU, TEMİNAT ALTINA ALINAN ALACAK VE REHNİN KAPSAMI

A. Rehin Konusu Alacak	47
B. Rehinle Teminat Altına Alınan Alacak	51
C. Rehnin Kapsamı	53
1. Rehnin Konusu Alacak Bakımından	53
2. Rehinle Teminat Altına Alınmış Alacak Bakımından	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK MEDENİ KANUNU UYARINCA ALACAK REHNİNİN KURULMASI

A. Genel Olarak	59
B. Adi Alacaklarda.....	61
1. Borçlandırıcı İşlem.....	61
2. Tasarruf İşlemi	64
a. Rehin Sözleşmesi	64
b. Senede Bağlanmış Adi Alacaklarda Senetlerin Teslimi	68
(1) Senede Bağlanmış Adi Alacak Kavramı	69
(2) Senetlerin Teslimi	71

C. Kıymetli Evraka Bağlanmış Alacaklarda	76
1. Genel Olarak	76
2. Kıymetli Evraka Bağlanmış Alacak Kavramı	77
a. Kıymetli Evrak Kavramı	77
b. Alacak Hakkı İçeren Kıymetli Evrak	78
3. Rehnin Kurulması İçin Ortak Şartlar	80
a. Borçlandırıcı İşlem	80
b. Tasarruf İşlemi	81
4. Rehnin Kurulması İçin Senedin Devir Türüne Özel Şartlar	82
a. Hamile Yazılı Senetlerde	82
b. Emre Yazılı Senetlerde	86
(1) Genel Olarak	86
(2) Senedin Rehin İçin Ciro Edilmesi	87
i. Genel Olarak Ciro	87
ii. Rehin Ciro su	89
iii. Temlik Ciro su	96
iv. Tahsil Ciro su	99
(3) Yazılı Devir Beyanı	100
c. Nama Yazılı Senetlerde	102
D. Art Rehin	104
E. Rehinli Tahvilde	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAZI ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİNE GÖRE ALACAK REHNİNİN KURULMASI

A. Genel Olarak	110
B. Mevduat Rehni	110
C. Konut ve Çatılı İşyeri Kiralarında “Depozito”	115
D. Anonim ve Limited Şirkette Payın Rehni	118
E. Kaydileştirilmiş Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni.....	120
F. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Alacak Rehninin Kurulması.....	125
1. Genel Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu	125
2. Alacak Hakkının Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olması	133
3. Rehnin Kurulması	139
a. Genel Olarak.....	139
b. Rehin Sözleşmesi	139
c. Tescil Talebi ve Tescil	146
d. Kanuni Rehin	148
SONUÇ	150
KAYNAKÇA	154

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.t.	: adı geçen tez
Art.	: Artikel
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
Bkz./bkz.	: Bakınız/bakınız
c.	: cümle
C.	: Cilt
CCFr.	: Code Civil Français
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpn.	: dipnot
E.	: Esas
f.	: fıkra

HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İctihadı Birleřtirme Kararı
İİK	: 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İşK	: 4857 Sayılı İř Kanunu
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Mecmuası
JdT	: Journal des Tribunaux
K.	: Karar
K.g./k.g.	: Karşı Görüş
Karş. /karş.	: Karşılaştırınız
m.	: madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N.	: Numara
RTSY	: Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği
s.	: sayfa
S.	: Sayı

SerPK	: 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
ss.	: sayfa sayısı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TRK	: 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
Uygulama Yönetmeliği:	Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik
v.d.	: ve diğerleri
vd.	: ve devamı
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
ZGB	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch

GİRİŞ

Bir borç ilişkisinde alacaklı alacağını elde edeceğinden emin olmak için borçlunun verdiği taahhüden başka ek birtakım haklar tanınması ihtiyacı duyar. Bu ihtiyacı karşılamak için alacaklıya tanınan haklara teminat adı verilir. Borçluya tanınan teminat, şahsi yahut aynı nitelikte bir hak olabilir. Rehin hakkı da bu amaca hizmet eden aynı bir teminattır. Alacak rehni ise bu aynı teminatın özel bir türüdür. Bu rehin türünün diğer rehinlerden en önemli farklılığı içerdiği konu olan “alacak hakkı”dır. Temelde bir eşya hukuku kurumu olan alacak rehni konu yönünden borçlar hukuku karakteri taşımakta, bu itibarla kendine özgü bir hukuki yapı ortaya koymaktadır. Kanun koyucu ekonomik gayeler doğrultusunda alacak hakları üzerinde böyle bir tasarrufu mümkün görmüş, bu özellikli durumu nazara alarak alacak hakları üzerinde kurulan rehni ayrıca düzenlemiştir.

Çalışma kapsamında, alacak rehni, kurulması bağlamında ele alınmıştır. Türk doktrinde, Prof. Dr. Lale Sirmen’in “Alacak Rehni” isimli kıymetli monografisi, gerek bu çalışmaya gerek çalışma kapsamında tespit edebildiğimiz bu konuda yapılan çalışmalara yol gösterici başlıca kaynak olmuştur. Bu çalışmayla teorik pek çok tartışmaya konu olan ve uygulamada teminat ihtiyacının karşılanmasında önemli bir yere sahip alacak rehnini; mevzuattaki yenilikler, uygulamadaki gelişmeler, doktrinde şekillenen görüşler gözetilerek kurulması bağlamında yeniden ele almak amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde; hukuki niteliği, kanunda düzenleniş biçimi, rehne hakim olan temel ilkeler incelenerek ve diğer teminat türleriyle kıyası yapılarak alacak rehninin ne olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise hangi değer üzerinde rehnin kurulduğu ve hangi değer rehinle teminat altına alındığı belirlenmiştir.

Bu bilgiler ışığında, çalışmanın üçüncü bölümünde, alacak rehnin mevzuatımızda esas olarak düzenlendiği yer olan Türk Medeni Kanunu’nun alacak rehnine ilişkin hükümleri kanuni sistematik esas alınarak incelenmiştir. Bu incelemede ayrıca kıymetli evrakın rehninde uygulanacak olan Türk Ticaret Kanunu düzenlemelerine de yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümde, alacak rehninin kurulmasına ilişkin TMK düzenlemelerinin uygulama alanı bulacağı, alacak rehninin bazı özel görünüm biçimlerine yer verilmiştir. Yine bu bölümde, istisnai olmakla birlikte geniş bir uygulama alanına sahip olan, rehin hukukumuz bakımından önemli bir yenilik ihtiva eden, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulacak rehin incelenmiştir. Ancak söz konusu Kanun ile çeşitli malvarlığı değerleri üzerinde rehin kurmak için kabul edilmiş olan özel sisteme ilişkin tüm detaylar çalışma kapsamını aşan bir meseledir. Bu sebeple, konumuz bağlamında bu bölümde değerlendirilen hususlar; Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulan rehinlerin genel özelliği, rehnin konusunu alacak hakkı teşkil etmesi halinde hususiyet arz eden yönleri ve rehnin kurulmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALACAK REHNİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. Genel Olarak Rehin Hakkı

Mevcut mevzuatımızda tüm rehin haklarını kapsayan genel bir tanımın yer aldığı hüküm yer almamaktadır. Doktrin ve yargı kararlarından hareketle, rehin hakkı, bir alacağı teminat almak amacıyla belirli bir malvarlığı değerinin güvence gösterildiği, teminat altına alınan alacak ödenmediği takdirde bu malvarlığı değerinin paraya çevrilmesi yoluyla elde edilen paradan alacağını öncelikli olarak elde etmesini sağlayan aynı bir haktır¹. Aynı hak olma vasfı gereği bir şey üzerinde doğrudan hakimiyet sağlar ve herkese karşı ileri sürülebilir. Sınırlı aynı hak olma vasfı gereği mülkiyet hakkına nazaran hak sahibine daha dar yetkiler tanır².

Alacak rehni ise, konusunu alacak hakkı teşkil eden bir rehin hakkıdır. Alacak rehni TMK’da taşınır rehni özelinde düzenlenmiştir. Ancak taşınır eşya rehninden farklı olarak rehni konusunu oluşturan malvarlığı değeri, cismani niteliği bulunmayan ve sahibine bir nispi hak tanıyan alacak hakkıdır. Bu sebeple gerek taşınır eşya rehninden gerekse diğer rehin haklarından ayrılan özellikleri bulunmaktadır.

¹ Faruk Acar, **Rehin Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 1; Rona Serozan, **Eşya Hukuku I**, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014, s. 341; Bülent Köprülü, Selim Kaneti, **Sınırlı Aynı Haklar**, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982-1983, s. 251; Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı (Serozan), **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1991, s. 348; Turhan Esener, Kudret Güven, **Eşya Hukuku**, 8. Baskı, Ankara, Yetkin, 2019, s. 521; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 1142, Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Beta, 2018, s. 732; Dieter Zobl, Christoph Thurnherr, **Berner Kommentar, Kommentar zum Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Band IV: Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 1. Unterteilband: Systematischer Teil und Art. 884-887 ZGB**, 3 Auflage, Bern, Stämpfli Verlag AG, 2010, Art. 884, N. 2, s. 588; Hüseyin Hatemi, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 138; Selahattin Sulhi Tekinay, **Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynı Haklar**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s. 70; Mehmet Ayan, **Eşya Hukuku III Sınırlı Aynı Haklar**, 9. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, 2020, s. 301

² Haluk Nami Nomer, Mehmet Serkan Ergüne, **Eşya Hukuku**, 8. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 311; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 3-6; Akipek/Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 732-733

B. Hukuki Niteliği

Rehin hakları, Türk Medeni Kanunu'nun eşya hukuku kitabının sınırlı ayni haklara ayrılan ikinci kısmında, irtifak hakları ve taşınmaz yükü ile birlikte, taşınır ve taşınmaz rehni olmak üzere ikili bir ayırımı düzenlenmiştir. Sahibine eşya üzerinde vasıtasız ve fakat mülkiyet hakkına nazaran sınırlı hakimiyet sağlayan ve bunun bir sonucu olarak herkese karşı ileri sürülebilen rehin haklarının hukuki niteliği itibariyle bir sınırlı ayni hak olduğu şüphesizdir³. Ancak TMK, eşya niteliğinde olmayan “alacak ve diğer haklar” üzerinde de rehin hakkının kurulabileceğini öngörmüş (TMK m. 954), üstelik alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehni bir taşınır rehni türü olarak düzenlemiştir. Kanun koyucunun bu düzenlemesi ve alacaklar üzerinde kurulacak olan rehnin sahibine sağladığı yetkiler bir yana, konusunu eşya teşkil etmeyen rehnin niteliği itibariyle bir sınırlı ayni hak olup olamayacağı doktrinde tartışmalıdır.

Doktrindeki *bazı yazarlara göre*⁴, ayni hak yalnızca maddi varlığı olan şeyler üzerinde kurulabilir. Zira ayni haktan söz edebilmek için bir eşya üzerinde doğrudan hakimiyet

³ Eşya üzerinde kurulan rehin hakkı sahibine eşya üzerinde doğrudan doğruya hakimiyet sağlar; taşınır rehninde bu hakimiyet rehin alanın zilyet kılınmasıyla, taşınmaz rehninde ise sicil zilyetliği ile gerçekleşir. Eşya üzerinde kurulan rehin hakkında, rehin alan rehin hakkından doğan yetkilerini rehin konusu ile bağlantılı olan herkese karşı ileri sürebilir; rehin hakkı rehin konusu üzerindeki sonraki tasarrurlara karşı korunur, iflas ve hacizde sahibine öncelik hakkı tanır, hak sahibinin üçüncü kişilerin ihlallerine karşı istihkak ve müdahalenin menı davalarıyla korunma imkanının varlığı rehin hakkı bakımından da kabul edilmektedir. Sınırlı ayni hak olma vasfı gereği hak sahibi mülkiyet hakkına nazaran daha sınırlı yetki elde eder; rehin alan rehne özgü sınırlı bir tasarruf yetkisi elde etmiş olur ve mülkiyet hakkının sağladığı yetkilerden sınırlı olarak yararlanma yetkisini verir ancak bu yararlanma doğrudan kullanım şeklinde olmayıp ekonomik değere dönük bir fayda sağlama şeklindedir. Bkz. Acar, **Rehin Hukuku**, s. 3-6; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 253-254; Erol Cansel, **Türk Menkul Rehni Hukuku**, C. 1, Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, Sevinç Matbaası, 1967, s. 10-11; A. Lale Sirmen, **Alacak Rehni**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1990, s. 5-6; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 70; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1021; Rona Serozan, **Medeni Hukuk**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 2011 vd.; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 316

⁴ Andreas von Tuhr, Arnold Escher, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts**, 3. Auflage, 1984, s. 373-376; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 362; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 209; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1168; Şeref Ertaş, **Eşya Hukuku**, 14. Bası, İzmir, Barış Yayınları, 2018, s. 616; Hatemi/Serozan/Arpacı(Serozan), **Eşya Hukuku**, s. 361-362; Ayan, **Eşya Hukuku**, s. 371; Akipek/Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 867; Ali Eskiocak, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Rehinli Alacaklının Hukuki Durumu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 52; Özlem Tüzüner, **Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 16; Doruk Utku, **Sınai Hakların Rehni**, Ankara, Yetkin, 2009, s. 124-125; Hayriye Acıroğlu, “Türk

kurulması ve bunun bir sonucu olarak herkese karşı ileri sürülebilmesi gerekmektedir. Alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı, üzerinde kurulduğu alacak hakkı ile eş nitelikte bir haktır⁵. Alacak rehni ile eşya üzerinde kurulan rehin hakları arasında yalnızca amaçsal bir benzerlik bulunur. Alacak rehni nitelik itibariyle en çok alacağın temliki kurumuna yakındır. Nitekim alacağın temliki gibi yazılı şekilde olur, alacak hakkının iyi niyetle kazanımı mümkün olmadığı gibi alacak rehninde de hakkın kazanılması bakımından iyiniyet korunmaz. Bu sebeple alacak rehni adeta bir eksik alacağın temlikidir, rehin hakkı sahibi hakkını ancak belirli şartlarda ileri sürebileceğinden alacağı temlik alana nazaran daha sınırlı bir hakka sahiptir⁶. Bu görüşe katılan yazarlardan bazıları⁷ kıymetli evraka bağlı alacakların rehnini ayrı tutmakta, alacağın kıymetli evraka bağlanmasıyla eşya vasfını kazandığını ileri sürmektedir.

Maddi varlığı olmaması nedeniyle sınırlı ayni hak olamayacağını kabul eden *bazı yazarlar ise*⁸ alacak rehninin bir sınırlı ayni hak olmamakla birlikte mutlak hak olduğunu kabul

Medeni Kanunu Işığında Alacak Rehni”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Nisan-Mayıs 2020, ss. 49-70, s. 55

Adi alacakların rehni bakımından bu görüşü paylaşan *Çakırca*, senede bağlanmış alacaklar bakımından bir ayırım yapmakta, senede bağlı adi alacaklarda ve kıymetli evraka bağlı alacaklarda, Kanun’da varsayılmış bir ayniliğin bulunduğunu ifade etmektedir. Bkz. Seda İrem Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 20

⁵ Yazarların bu görüşünün temeli müşterek hukuk doktrinine dayanmaktadır. Müşterek hukuk doktrininde, ayni hakların yalnızca maddi varlığı olan şeyler üzerinde kurulacağı kabul edilmiş ve bu görüş doğrultusunda haklar üzerinde rehin hakkı kurulması kabul edilmemiştir. Alacağın bir başka alacakla teminat altına alınması durumu ise genellikle alacağın teminaten temliki veya temlik benzeri bir ilişki olarak nitelendirilmiştir. Bkz. Carl Horber, **Das Forderungspfandrecht nach eidgenössischem Recht**, Zürich, 1906, s. 4-18, 33-45 (Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 6, dpn. 8’den naklen); Karl Oftinger, Rolf Bär, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Sachenrecht, Die beschränkten dinglichen Rechte, Das Fahrnispfand, Art. 884-918 ZGB, mit ergänzender Darstellung der im Gesetz nicht geordneten Arten dinglicher Sicherung mittels Fahrnis**, IV. Band, Dritte Auflage, Zürich, 1981, Art. 899, N. 5, s. 410.

⁶ Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 362; Bununla birlikte *Serozan*, halefiyetin korunması ve cebri icrada sağladığı kolaylık nedeniyle üçüncü kişilere karşı ileri sürülebildiğinden alacak rehninde de bir dış ayniliğin bulunduğunu ifade etmektedir. Bkz. **A.e.** s. 362

⁷ Ertaş, **Eşya Hukuku**, s. 7, 616

⁸ C. Wieland, **Kanunu Medenide Ayni Haklar**, Çeviren: İ. Hakkı Karafakı, Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1946, Art. 899, N. 1, s. 745; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 146; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 440-441; Mehmet Serkan Ergüne, **Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, 2. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 34; Ferit H. Saymen, Halid K. Elbir, **Türk Eşya Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1963, s. 690; İlhan Helvacı, “Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni”, **Hukuki Mütalaalar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, ss. 597-623, s. 609; Reşat Kaynar, **Türk Medeni Kanuna Göre Rehin Hukuku Dersleri**,

etmektedir. Buna göre, alacak rehni, alacağın temlikiyle eşdeğer değildir, rehinli alacaklı hiçbir zaman alacağın sahibi olmaz. Alacak rehni de taşınır rehniyle aynı içeriğe sahip mutlak haktır. Zira rehnedilen alacağı satış bedelinden yararlanmada rehin hakkı sahibinin önceliği bulunmaktadır. Yine rehin verenin iflası ya da rehne konu alacağın üçüncü kişiler tarafından haczedilemesi durumunda rehinli alacaklının diğer alacaklılardan öncelikli olması alacak rehninin mutlak hak olduğunu gösterir⁹.

Doktrindeki *bazı yazarlara göre ise*¹⁰, alacak üzerinde kurulan rehin hakkı, diğer rehin türlerinde olduğu gibi sınırlı ayni hak ve dolayısıyla aynı zamanda mutlak haktır¹¹. Rehin konusu hakkın maddi varlığı olmaması sınırlı ayni hak sayılmaya engel teşkil eden bir husus değildir. Nitekim Kanun, alacak rehninin yanı sıra diğer bazı haklar üzerinde de ayni hak kurulmasını mümkün görmüştür¹². Alacak rehni, alacak hakkının aksine sadece borçlu ile rehin alan arasında sınırlı bir bağ yaratmamakta, üçüncü kişilere karşı ileri

İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., 1967, s. 142; Nüşin Ayiter, **Mamelek Kavramı Üzerine Bir inceleme**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1968, 113

Bu hususta *Köprülü/Kaneti*, alacak rehninin içerik yönünden rehne konu alacak ile aynı hukuki niteliği taşıdığını ancak aynı özelliğinin verdiği öncelik yetkisinden ileri geldiğini, bu sebeple sonuçları ve etkileri yönünden ayni hak benzeri mutlak hak olduğunu ileri sürmektedir. Hakların görev ve işlevini belirleyen hukuki nitelendirmede ağır basan yönün içerik değil sonuç ve etkileri olması gerektiğinden alacak rehninin ayni hak benzeri mutlak hak olarak nitelendirilmesini isabetli bulmaktadır. Bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 253-254. Benzer şekilde alacak rehninin niteliğinin sınırlı ayni hak değil fakat ayni hak benzeri bir mutlak hak olduğu yönünde bkz. Ayiter, **Mamelek**, 113; Sanem Aksoy-Dursun, **Eşya Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 111

⁹ Wieland, **Ayni Haklar**, Art. 899, N. 1, s. 745

¹⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 5-8; s. 410-412; Zobl/ Thurnherr, **Systematischer Teil**, N. 153a, 153c, s. 49-52; Sirmen, **Alacak Rehni**, s.9-10; Nami Barlas, “Yeni Medeni Kanunun Ayni Teminatlarla İlişkin Düzenlemeleri”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Cilt II, İstanbul, Beta, 2003, s. 569-588, ss. 570; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 11; Y. Can Göksoy, **Anonim Ortaklıkta Payın Rehni**, Ankara, Seçkin, 2001, s. 66-67; Fahrettin Aral, “Topyekün Temlik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 42, S. 1, 1992, ss. 93-140, s. 95; Haluk Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri**, Cilt I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 688-689; Oruç Hami Şener, **Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği**, 2. Basım, Ankara, Yetkin, 2019, s. 297-298, dñn. 260. Ebru Şensöz, Arif Barış Özbilen, Burcu Savaş, “Alacak Rehninin Teminat Altına Alınan Alacak ve Rehin Yükü Bakımından Kapsamı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 4, S. 8, Güz 2005, ss. 233-252, s. 237. Anonim ortaklık payının rehni bakımından bu yönde bkz. Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, N. 767d, s. 619

¹¹ BGE 130 III 417 kararında, İsviçre Federal Mahkemesinin görüşü de bu yöndedir. Bkz. (Çevrimiçi) bger.ch, 15.5.2021

¹² Bkz. TMK m. 704/1 b. 2: tapu kütüğünde aynı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli hakların taşınmaz mülkiyetine konu olması, TMK m. 794/1: haklar üzerinde intifa hakkı kurulabilmesi, TMK m. 911/1 b. 2: taşınmazlar üzerindeki bağımsız ve sürekli hakların tapu siciline kaydı.

sürülebilien mutlak yetkiler vermektedir¹³. Alacak rehninin alacağın temliki ile eşdeğer bir kurum olduğu görüşü yerinde değildir. Çünkü rehin hakkında rehin alan sadece sınırlı bir yetki elde etmekte, rehin konusu alacağın özü rehin verende kalmaktadır¹⁴. Rehin hakkının mutlak özelliği en çok rehnin paraya çevrilmesinde görülür. Keza aynı özellik de kıymetli evraka bağlı alacakların rehninde kendini gösterir¹⁵.

Kanaatimizce, alacak rehninin hukuki nitelendirilmesinde rehin konusunun niteliği belirleyici olmamalıdır. Rehin haklarının sınırlı aynı hak olma vasfı gereği mülkiyet hakkının sahibine verdiği belirli yetkilerden sınırlı bir değer oluşturur. O halde alacak rehninin üzerinde kurulduğu hakla eşdeğer nitelikte olduğu kabulünde olması gereken üzerinde kurulan hakkın sağladığı yetkileri aşmamasıdır. Oysa alacak rehninde rehin hakkı sahibine sağlanan yetkiler, hakkın konusunu oluşturan alacak hakkının sağladığı yetkileri aşacak düzeydedir. Kanun, ekonomik ihtiyaçların doğrultusunda hak konusu şeyin hukuki niteliğinden bağımsız olarak, haklar üzerinde böyle bir tasarruf imkanı öngörmüştür. Hakkın konusu olan alacak hakkının sahibine tanımadığı mutlak yetkiler ondan bağımsız olarak düzenlenen alacak rehninde hak sahibine tanınmaktadır (alacağını öncelikli olarak tahsil etme yetkisi gibi). Alacak hakkı niteliğinden ötürü borçlar hukuku karakterli bazı özellikler gösterir ise de alacak rehni temelde bir eşya hukuku

¹³ İsviçre'deki doktrinden *Zobl*'un görüşünü benimseyen *Sirmen*, alacak rehninin sınırlı aynı hak olarak nitelendirilmesi gerektiğini kabul etmekle birlikte mutlak hak teşkil etmesi bakımından bazı eksikler içerdiğini, bu sebeple alacak rehninin mutlak etkisi sınırlı bir aynı hak olduğunu ifade etmektedir. Zira bir hakkın mutlak hak olabilmesi için üç şart gereklidir: hakkın konusunun sonraki tasarruflara karşı korunması, hakkın iflas ve hacizde sahibine öncelik tanınması, hak sahibinin üçüncü kişilerin ihlallerine karşı istihkak ve müdahalenin menı davalarıyla korunması. Nitekim alacak rehni sahibine, üçüncü kişilerin ihlallerine karşı ihlalden kaçınılmasını talep etme yetkisi vermez. Esasında rehin konusunu oluşturan alacak hakkının üçüncü kişilerce ihlali söz konusu olabilecek bir durum mevcut olamayacağından böyle bir korunma ihtiyacından söz edilemez. Bu hususta bkz. *Zobl/Thurnherr, Systematischer Teil*, N. 153c, s. 51, 52; *Sirmen, Alacak Rehni*, s. 8-10.

¹⁴ Oftinger/Bär, *a.g.e.*, Art. 899, N. 6, s. 411

¹⁵ Oftinger/Bär, *a.g.e.*, Art. 899, N. 6, s. 411; Abuzer Kendigelen, *Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı*, İstanbul, Beta, 1994, s. 17

kurumudur¹⁶. Eşya hukukunda geçerli olan; mutlaklık, tip sınırlılığı, belirlilik¹⁷, tek yanlı feragat edilebilirlik, süreyle sınırlı olmama, zamansal öncelik gibi temel prensipler alacak rehni bakımından da geçerlidir. Ancak hakkın şekli bir varlığı olmaması nedeniyle kamuya açıklık ve iyiniyetin korunması ilkeleri sadece belirli hallerde gündeme gelebilecektir¹⁸.

Doktrindeki görüşler incelendiğinde, alacak rehninin sınırlı ayni hak olmaması yönündeki en temel gerekçe, ayni hakların yalnızca maddi varlığı olan şeyler üzerinde kurulabileceği alacak rehninde ise rehin konusunun maddi varlığının bulunmamasıdır. Esasında, alacak hakkının cismani nitelikte olmayışı ayni hak olmasına engel teşkil eden bir husus değildir. Nitekim kanun koyucu bazen cismani hak niteliğinde olmayan varlıkların ayni hakka konu olabileceğini öngörmüştür. Hak konusu şeyin niteliğinden kaynaklı olarak ayni hakkın bazı yetkilerinin gündeme gelememesi sınırlı ayni hak olarak nitelendirmeye engel değildir. Öte yandan hakkın aynilik özelliğini kıymetli evrakin rehninde açıkça görebilmek mümkündür¹⁹. Konunun TMK’da düzenleniş tarzı da kanun koyucunun iradesinin alacak üzerindeki rehni sınırlı ayni hak sayma yönünde olduğu görülür²⁰. Tüm

¹⁶ Bu özellikler hakkında bkz. Rona Serozan, “Taşınır Eşya Hukukunda “Kamuya Açıklık” (Teslim) İlkesinin Delinmesi: Sözlü ve Söзде Zilyetlik Devirleri”, **Bülent Davran’a Armağan**, İstanbul, Beta, 1998, s. 133-142, s. 133; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 31 vd.

¹⁷ Esasen alacak hakkında belirlilik ilkesi mutlak suretle yorumlanmamakta, rehnin kuruluş tarihinden en azından belirlenebilir olması aranmaktadır. Ancak aynı durum taşınır eşya rehni için de geçerlidir. Bkz. Birinci Bölüm, E., 3.

¹⁸ Bkz. Birinci Bölüm, E., 1. ve 4.

¹⁹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 6, s. 411

²⁰ Alman Medeni Kanunu § 90’da sadece maddi varlığı olan şeylerin ayni hakka konu olabileceği açıkça düzenlenmiştir. Fransız Medeni Kanunu ise menkul malları, “doğası itibarıyla menkul mallar” ve “kanunen tayin edilen menkuller” ayrımıyla düzenlemiş, bir şeyin ayni hakka konu olabilmesinin kanun tarafından tayin edilebileceğini kabul etmiştir (art. 527, 529 CCfr.). TMK ve mehzaz olan ZGB’de ise bu ayrıma açıkça yerilmiş olmasa da maddi varlığı olmayan şeylerin de ayni hakka konu olabileceği zımnen düzenlenmiştir (bkz. dpn. 12). Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 5, s. 410; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 66. Ancak İsviçre (bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 5, s. 410) ve Türk hukukundaki baskın görüş Alman Medeni Kanunu düzenlemesi doğrultusunda yalnızca maddi varlıkları ayni hak konusu kabul etme yönündedir. Bu yönde bkz. Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 362; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1168; Ertaş, **Eşya Hukuku**, s. 616; Hatemi/Serozan/Arpacı(Serozan), **Eşya Hukuku**, s. 361-362; Ayan, **Eşya Hukuku**, s. 371; Akipek/Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 867; Wieland, **Ayni Haklar**, s. 745; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 441; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 690; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 146; Aksoy-Dursun, **Eşya Kavramı**, s. 111; Erol Cansel, Ali Naim İnan, “Ayni Hak Kavramı Taksimi ve Eşya Hukukunun Konusu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1, 1994, ss. 345-367, s. 362; Betül

bu sebeplerden ötürü alacak rehni üzerinde kurulan hakkın sınırlı aynı hak olarak nitelendirilmesi görüşüne katılmaktayız.

Ne var ki alacak rehni bakımından yapılacak olan nitelendirme yalnızca teorik bir anlam taşımaktadır²¹. Nitelendirme hangi şekilde yapılırsa yapılsın, ulaşılan sonuç pratik bir önem ihtiva etmeyecek, alacak rehnine sırasıyla; kanunda özel olarak düzenlenen hükümler, rehin haklarına ilişkin ilke ve esaslar uygulanacak, taşınır eşya üzerinde kurulan rehin haklarına ilişkin hükümler bünyesine uygun düştüğü ölçüde alacak rehni bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

C. Kanunda Düzenleniş Biçimi

1. Genel Olarak Rehin Haklarının Düzenleniş Biçimi

Hukukumuzda rehin haklarına ilişkin temel düzenlemeler Türk Medeni Kanunu'nun eşya hukuku kitabının sınırlı aynı haklara ayrılan ikinci kısmında yer almaktadır. Kanun'da, rehin haklarına ilişkin genel nitelikte düzenlemeler öngörülmemiş, mesele, hak

Özlük, "Mülkiyet ve Zilyetlik Üzerine Düşünceler", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 27, C. 1, 2019, ss. 139-166, s. 149-150. Doktrinde bazı yazarlar, alacak rehni TMK'da yer alan düzenleniş tarzının taşınır rehniyle amaçsal bir benzerlik bulunmasından ibaret olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Tüzüner, **Marka Rehni**, s. 15; Utku, **Sınai Hakların Rehni**, s. 125. Oysa kanun koyucunun tercihi, alacak rehni kurumunu amaçsal bir benzerliklerinden ötürü taşınır rehniyle aynı sistematik içerisinde yer almasından ibaret değildir. TMK'da, rehin hakları için bir tanım yapılmamakta rehin haklarına ilişkin esaslar doğrudan taşınır - taşınmaz rehni ayrımında düzenlenmektedir. Alacak rehni de bu sistematiğe, eşya hukuku kitabının sınırlı aynı haklara ayrılan kısmının taşınır rehni bölümünde yer almaktadır. Kanun koyucu, aynı sistematik içinde alacak rehinini sadece bir rehin hakkı olarak öngörmemiş, doğrudan taşınır rehni türü olarak gözlemiştir. Nitekim TMK m. 954/2'de yer alan "*Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslim bağli rehin hükümleri uygulanır.*" düzenlemesi ile taşınır rehnine ilişkin genel kurallar olduğu kabul edilen teslim bağli taşınır rehni hükümlerinin alacak rehni de uygulanması açıkça öngörülmüştür. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunun'da ise tanımlar maddesinde rehin hakkının tanımı yapılmıştır. TRK m. 2/1 b. 1, rehin hakkını, "... Taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı aynı hakkı... ifade eder." şeklinde tanımlamıştır. Maddede taşınır varlığın türünden bağımsız şekilde tüm taşınır rehni türleri ve bu kapsamda sayılan alacak hakkı üzerinde kurulan rehin de sınırlı aynı hak olarak nitelendirilmiştir.

²¹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 7, s. 411; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 11; Kendigelen, **İntifa Hakkı**, s. 18

konusunun taşınmaz veya taşınır olup olmaması ayrımı gözetilerek iki ayrı bölümde ele alınmıştır.

Mevcut düzenlemede, taşınmaz rehinin konusunu sadece taşınmaz niteliğindeki eşya oluştururken, taşınır rehni sadece taşınır eşyayı konu edinmemekte, bir alacağın teminat altına alınması için taşınır eşya, hayvan, alacak ve diğer hak üzerinde kurulan rehinler taşınır rehninin konusunu oluşturmaktadır²². Taşınır rehnine uygulanacak genel hükümler Kanun'da yer almamıştır. Taşınır rehni, özel türlerinden teslim bağli taşınır rehni temelinde ele alınmıştır. Bu sebeple teslim bağli taşınır rehnine ilişkin hükümlerin diğer taşınır rehni türleri bakımından genel hüküm niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür (Nitekim bkz. TMK m. 954)²³. Kanundaki düzenleniş tarzı itibariyle teslim bağli taşınır rehni hükümleri her ne kadar taşınır rehni hükümlerine dair genel kurallar niteğindeyse de bu hükümler her ihtiyacı karşılabilecek kapsamda olmadığından taşınmaz rehinine ilişkin hükümler taşınır rehnine de kıyas yoluyla uygulama alanı bulabilecektir²⁴.

²² Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, 443; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1142. TMK'nın taşınır rehni kapsamında düzenlediği rehin türleri şunlardır: Teslim şartlı taşınır rehni ve hapis hakkı (TMK m. 939-953), hayvan rehni (TMK m. 94), alacak ve diğer haklar üzerinde rehin (TMK m. 954-961), rehin karşı ödünç verme işiyle uğraşanlar (TMK m. 962-969), rehinli tahvil (TMK m. 970-972).

²³ Aydın Aybay, Hüseyin Hatemi, **Eşya Hukuku**, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014; s. 293; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 5; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 17-18; Ergüne, **Teslim Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 4; Wieland, **Aynı Haklar**, 696; Akipek/Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 832; Köprülü /Kaneti, **a.g.e.**, s. 453-454

²⁴ Cansel, **Menkul Rehni**, s. 17-18; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 5; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 342; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1039; Akipek/Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 734; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 453-454; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 89. Mevcut ya da henüz doğmamış alacaklar üzerinde rehin hakkının kurulmasını düzenleyen TMK m. 881/1, rehin hakkının üçüncü kişi tarafından verilebileceğini öngören TMK m. 881/2, borçtan sorumlu olmayan rehin verenin alacaklıyı tatmin etmesi yetkisine ilişkin TMK m. 884, üçüncü kişi tarafından verilen rehinde, alacaklının ödeme istemini hem borçluya hem de rehin verene yapması gerekliliğine ilişkin TMK m. 887 kıyasen uygulanabilecek hükümlere örnek gösterilebilir. Bkz. Cansel, **Menkul Rehni**, s. 17-18; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 454. Yine rehni kapsamında yer alan sigorta tazminatına ilişkin TMK m. 879 hükmü kıyasen uygulanabilir hükümlere örnektir. Yargıtay 17. HD 29.9.2016, E. 2016/11751 K. 2016/8379 kararında Yargıtay'ın da görüşü bu yöndedir. “... Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufla bulunma yetkisine sahiptir. (TMK 683. Mad.) Ancak kişiye mülkiyet hakkının sağladığı hak ve yetkiler, mülkiyet hakkı sahibi ve yasalar tarafından sınırlanabilir. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun da 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1456. Maddesi kapsamında bir düzenleme olmaması ayrıca taşınır rehini ile ilgili olarak sigorta tazminatı üzerinde rehin hakkı sahibinin hakları açısından bir düzenleme olmaması karşısında taşınmaz rehini ile ilgili olarak rehin hakkı sahibinin sigorta tazminatı üzerinde ki hakları başlığı ile düzenlenmiş olan 879. Maddesi

TMK’da yer alan bu düzenlemelerden başka çeşitli kanunlarda farklı rehin türleri düzenleme alanı bulmuştur. Gemi ipoteği Türk Ticaret Kanunu’nda, hava araçlarının rehni Türk Sivil Havacılık Kanunu’nda, maden cevheri rehni Maden Kanunu’nda, kamuya açık yerlerin işletilmesinden doğan kamu borçları için bu yerlerdeki eşya üzerinde rehin Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunu’nda, tarım kredi kooperatiflerinin ve tarım satış kooperatiflerinin ortaklarının ürünleri, hayvanları ve üretimleri ile ilgili makina ve araçları üzerinde rehin Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununda düzenlenmiştir²⁵.

Rehin haklarının düzenlenme alanı bulduğu bir diğer kanun Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’dur. TRK’daki özel düzenlemenin nedeni, teminatın konusu oluşturan malvarlığı değerindeki hususiyet değil, teslimsiz taşınır rehninin teminat olarak kullanımının yaygınlaştırılması amacıdır. Bu amaç doğrultusunda TRK’da belirli malvarlığı değerleri üzerinde (TRK m. 5/1), belirli taraflar arasında (TRK m. 3/1), sicile kayıt ile rehin hakkı kurulabileceği düzenlenmiştir (TRK m. 4/1)²⁶.

2. Alacak Rehninin Türk Medeni Kanunu’nda Düzenleniş Biçimi

Alacak rehni, TMK’nın eşya hukuku kitabında, sınırlı ayni haklara ayrılan ikinci kısmın taşınır rehni adlı üçüncü bölümünün “*Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin*” başlıklı ikinci ayırımında düzenlenmiştir. TMK m. 954 ilâ 961 maddeleri arasında yer alan bu hükümler haklar üzerinde kurulacak rehne ilişkin temel düzenlemelerdir. TMK m. 954 “*Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.*” hükmüyle devredilebilen tüm haklar ve bu haklar arasından özellikle uygulama alanı bulacak olan alacakların rehnedilebileceğine yer verilmiştir. Alacak rehni hak rehninin bir alt türü olmakla birlikte alacak hakkı diğer haklar arasında en önemli uygulama alanını bulan hak

yerleşik Yargıtay Kararları ile kıyasen uygulanmıştır. Buna göre rehinli aracın uğramış olduğu zararlar nedeniyle malik tarafından talep edilen sigorta tazminatlarında TMK 879. maddesine dayanarak rehin hakkı sahibinin muvafakati istenmiştir. ...” (Lexpera)

²⁵ Cansel, **Menkul Rehni**, s. 7-8; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, 443

²⁶ Bkz. Dördüncü Bölüm, F., 1.

türü olduğundan madde başlığında ayrıca belirtilmiştir. Nitekim bu bölümde yer alan hak rehnini düzenleyen ayırımdaki hükümlerin çoğu alacak rehnine ilişkindir²⁷.

TMK m. 955/1’de adi alacaklar üzerinde rehnin kurulması senede bağlı olup olmama ayırımında düzenlenmiştir. TMK m. 955/2’de rehnin borçluya ihbarına yer verilmiştir. TMK m. 956’da ise kıymetli evrak niteliğini haiz senede bağlı alacaklar bakımından rehnin kurulması özel olarak düzenlenmiştir. Alacak eğer bir kıymetli evrak niteliğini haiz senede bağlanmış ise TMK hükümlerinin yanı sıra TTK’nın kıymetli evrak kitabında yer alan hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

TMK m. 957/1, kıymetli evraka bağlı alacak hakkı içeren senetlerden olan emtiayı temsil eden senetler üzerinde rehin hakkının kurulması ile emtia üzerinde de rehin hakkının doğacağını düzenler. TMK m. 957/2 ise bir alacak hakkı içeren senedi değil, bir aynı hak içeren kıymetli evrak niteliğini haiz rehin senedinin (varant) rehnedilmesini düzenlemektedir. TMK m. 958 alacak üzerinde art rehnin kurulmasını; TMK m. 959, rehnin kapsamını; TMK m. 960²⁸ rehinli pay senetlerinin genel kurulda temsilini; TMK m. 961, rehinli alacağın yönetimini ve ödenmesini düzenlemektedir.

Kanuni sistematik içerisinde alacak ve diğer haklar üzerindeki rehin taşınır rehninin bir türü olarak düzenleme alanı bulmaktadır. Mevcut düzenlemeyle bir aynı hak olan rehin hakkına konu edilebilecek şeyler arasında eşyanın yanı sıra haklara da yer verilmiştir. Doktrinde TMK’nın teslim bağli taşınır rehni hükümlerinin TMK’da taşınır rehni kapsamında düzenlenen (taşınır eşya, hayvan, hak ve alacak üzerinde kurulan) rehin türleri bakımından genel hüküm niteliğinde olduğu ve kıyas yoluyla bu rehin türlerinde

²⁷ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 2. s. 409; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 3; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 595. Ancak rehnin kurulması hususunda madde kenar başlıklarının isabetli olduğu söylenemez. TMK m. 955 ilâ 958 hükümleri “*B. Kurulması*” başlığı ile haklar üzerinde rehnin kurulmasını düzenler. TMK m. 955 hükmü, tüm haklarda rehnin kurulmasına ilişkin genel esasları düzenlemekteyken madde başlığı “*I. Senede Bağlanmış Olan veya Olmayan Alacaklarda*” olarak adlandırılmıştır. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 2, s. 409.

²⁸ Pay senetlerinin rehni bakımından belirtmek gerekir ki, gerek senede bağlanmış paylarda gerek senede bağlanmamış -çıplak- payların rehinde TMK’nın “*Alacak ve Diğer Haklar Üzerindeki Rehin*” hükümleri uygulanacaktır. Ancak rehnedilen ortaklık payı üzerinde kurulan rehin hakkının niteliğinin bir alacak rehni mi, diğer haklar üzerinde kurulan rehin kapsamında bir hak rehni mi olduğu doktrinde tartışmalıdır. Bkz. Üçüncü Bölüm, D.

de uygulanabileceği kabul edilmektedir²⁹. Alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehin bakımından ise, TMK m. 954 hükmü, “*Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslim bağli rehin hükümleri uygulanır.*” ifadesiyle alacak rehninde teslim bağli taşınır rehni hükümlerinin doğrudan uygulanabileceğini düzenlenmiştir. Hükümde, her ne kadar teslim bağli taşınır rehni hükümleri doğrudan uygulanabilirliği öngörölmüş olsa da alacak rehnine uygulamanın ancak niteliğine uygun düştüğü ölçüde, kıyas yoluyla, olabileceğinin kabulü gerekmektedir³⁰. Zira alacak rehni, taşınır rehninin bir alt türünü teşkil etse de, rehnin konusunu oluşturan alacak hakkı, niteliği itibariyle maddi varlığı olmayan bir malvarlığı değeridir. Bu halde, alacak rehninin bir ayni hak olan rehin hakkına konu olması hususiyet arz eder ve teslim bağli taşınır rehnine ilişkin hükümlerin uygulanmasında bünyesine uygun düşüp düşmemesinin gözetilmesi gerekir³¹.

²⁹ Cansel, **Menkul Rehni**, s. 8-9; Davran, **Rehin Hukuku**, S. 77-78; Aybay/Hatemi, **a.g.e.**, s. 298; Ergüne, **Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 4-5

³⁰ Aybay/Hatemi, **Eşya Hukuku**, s. 298

³¹ Teslime bağli taşınır rehni hükümlerinden kıyas yoluyla alacak rehnine uygulanabilecekleri şu şekilde sayabilmek mümkündür (Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 107-123, s. 431-433; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 3-4; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 689; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 72-74; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 5-6):

Teslime bağli taşınır rehninin kurulmasına ilişkin TMK m. 939/1 ve m. 939/3 hükümlerinin senede bağlanmış adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde rehnin kurulmasında zilyetliğin geçirilmesi gerektiği ölçüde uygulanması

Taşınır rehninin iyiniyetle iktisabına ilişkin TMK m. 939/2 hükmünün, taşınırla bir tutulan hamile yazılı alacak senetleri bakımından uygulanması (Bu hususta bkz. dpn. 138) (K.g. için bkz. Wieland, **a.g.e.**, s. 478)

Rehne konu taşınırın rehin verenin rızası olmaksızın bir başkasına rehin verilmesi veya devredilmesi halinde alacaklının doğacak zarardan sorumluluğuna ilişkin TMK m. 942 ve TMK m. 945/2 hükümlerinin alacak rehninde iyiniyetle iktisabın korunduğu hallerde uygulanması

Zilyetliğin kaybı halinde rehin hakkının sona ereceğine ya da askıda kalacağına ilişkin TMK m. 943’ün senede bağlanmış adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı bakımından uygulanması (Senede bağlanmamış adi alacaklar bakımından uygulanabilirliğine ilişkin bkz. Dördüncü Bölüm, B.)

Rehin alanın rehin yükünü geri verme borcunu düzenleyen TMK m. 944 hükmünün senede bağlanmış adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı bakımından uygulanması

Rehin alanın rehin konusu taşınırın kaybolması, yok olması veya değerinin azalmasından sorumluluğunu ve rehin verenin rızası olmaksızın rehin konusunu başkasına rehnedenden yahut devreden sorumluluğunu düzenleyen TMK m. 945 hükmünün senede bağlanmış senede bağlanmış adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı bakımından uygulanması

Rehnin paraya çevrilemesini ve rehnin kapsamını düzenleyen TMK m. 946/1 ve m. 946/2 hükümlerinin senede bağli olmayan alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı ve adi senede yahut kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı bakımından uygulanması

Daha evvel ifade ettiğimiz üzere teslim bağli taşınır rehnine ilişkin hükümler her ihtiyacı karşılabilecek kapsamda olmadığından taşınmaz rehinine ilişkin hükümlerin taşınır rehnine de kıyas yoluyla uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir. Aynı sebeple taşınmaz rehnine ilişkin hükümler bünyesine uygun düştüğü ölçüde alacak rehni bakımından da uygulanabilir³².

Alacak rehnini esasında bir eksik alacağın temlikine benzetmek mümkündür³³. Her iki hukuki müessese birbirinden işlev ve nitelik olarak farklı olmakla birlikte her ikisinde de alacak üzerinde bir tasarruf söz konusudur. Nitekim kanun koyucu hem alacağın temlikini hem de alacak üzerinde rehnin kurulmasını benzer şekilde bağlamıştır (bkz. TMK m. 955 ve TBK m. 184; TMK m. 956 ve TTK m. 647). Bu sebeple, alacak rehnine, yukarıda ifade edilen düzenlemelerin yanı sıra uygun düştüğü ölçüde alacağın temlikine ilişkin hükümler uygulama alanı bulur³⁴.

Rehin haklarında sıra ilişkisini düzenleyen TMK m. 948 hükmünün senede bağli olmayan alacaklar, senede bağlanmış adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı bakımından uygulanması

Lex commissoria yasağını düzenleyen TMK m. 949 hükmünün senede bağli olmayan alacaklar, senede bağlanmış adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde kurulan rehin hakkı bakımından uygulanması.

Buna karşın teslim bağli taşınır rehine ilişkin şu hükümlerin alacak rehni bakımından uygulanabilirliği bulunmamaktadır (Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 113-114, 121, s.433; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 4; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 74; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 6):

TMK m. 940/1’de düzenlenen hayvan rehninin konusu gereği alacak rehni bakımından uygulanamaması

TMK m. 941’de düzenlenen art rehnin alacak rehinde özel olarak düzenlenmesi nedeniyle (bkz. TMK m. 958) alacak rehni bakımından uygulanamaması

TMK m. 947 hükmünün taşınır eşyanın cismani niteliği gözetilerek rehnin kapsamını düzenlemesi ve bu husustaki TMK m. 959 özel düzenlemesi nedeniyle alacak rehni bakımından uygulanamaması.

³² Bu hususta, mevcut ya da henüz doğmamış alacaklar üzerinde rehin hakkının kurulmasını düzenleyen TMK m. 881/1, rehin hakkının borçlu olmayan üçüncü kişi tarafından verilebileceğini öngören TMK m. 881/2, borçtan sorumlu olmayan rehin verenin alacaklıyı tatmin etmesi yetkisine ilişkin TMK m. 884, üçüncü kişi tarafından verilen rehinde, alacaklının ödeme istemini hem borçluya hem de rehin verene yapması gerekliliğine ilişkin TMK m. 887, başkasının borcu için rehin veren üçüncü kişinin alacaklıya karşı borçluya ait tüm savunmaları ileri sürebileceğini düzenleyen TMK m. 901/2 kıyasen uygulanabilecek hükümlere örnek gösterilebilir. Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 5; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1152; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 6-7

³³ Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 362

³⁴ Andreas von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, C. 1-2, Çeviren: Cevat Edege, Ankara, Olgaç Matbaası, 1983, s. 881; Wieland, **Aynı Haklar**, Art. 899, N. 3, s. 750-751; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 9; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 146; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 75

D. Alacak Rehninin Diğer Teminat Türleriyle Karşılaştırılması ve Teminat Amaçlı Alacağın Temlikinden Farkı

Alacak rehninin ekonomik ve hukuki açıdan temel işlevi bir alacağı teminat altına almaktır³⁵. Alacak rehnini benzer amaç güden hukuki müesseselerle birlikte ele almak, ne olduğunu ortaya koymak bakımından elzemdir. Bu sebeple, bu başlık altında, alacak rehninin ne tür bir teminat olduğu belirlenmiş ve diğer teminat türleriyle karşılaştırması yapılmıştır.

1. Teminat Kavramı ve Türleri

Bir borç ilişkisinde borçlu alacaklıya karşı kararlaştırılan edimin ifası yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük, edimin gereği gibi ifa edilmemesi halinde borçlunun tüm malvarlığı ile sorumlu tutulması sonucunu doğurur. Kimi zaman borçlunun tüm malvarlığıyla sorumlu tutulmuş olması alacaklı bakımından yeterli güvenliği sağlamayabilir. Borçlunun sorumluluk altına girdiği andan sonra, sahip olduğu malvarlığı değerleri değişkenlik gösterebilir. Alacaklının alacağını elde etmede borçlunun diğer alacaklılarıyla eşit konumda olması da borçlu açısından bir riziko oluşturmaktadır. Bu rizikolara karşı, borçlu alacağını temin etme konusunda ayrıca güvence altına alınma ihtiyacı hisseder³⁶. Bu ihtiyaç teminat kavramını karşımıza çıkarır. Teminat, hukuki anlamda, “*alacaklıya alacağının ödeneceği konusunda garanti veren hukuki işlemlerin tümü*”³⁷dür. Bir başka yönden ifadeyle, “*alacaklıya normal bir alacaklının alacak*

Bu hususta, çekişmeli alacağın borçlusunun ifadan kaçınması ve tevdiini düzenleyen TBK m. 187, alacağın temliki ile öncelik hakları ve bağlı hakların geçişini düzenleyen TBK m. 189, alacağın temlikinde garanti sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 191 ve TBK m. 193 kıyasen uygulanabilecek hükümlere örnek gösterilebilir. Bkz. Wieland, **Ayni Haklar**, Art. 899, N. 3, s. 750-751

³⁵ Acar, **Rehin Hukuku**, s. 6-7

³⁶ Erden Kuntalp, “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul, 1995, ss. 263-299, 265-266; Bilgehan Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015, s. 13-14; Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri I**, s. 685-686; Mesut Serdar Çekin, “Toptan Temlikte Teminat İle Teminat Altına Alınan Alacak Arasındaki Oransızlık Sorunu”, **Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, Aralık 2019, ss. 125-158, s. 126

³⁷ JdT 1980 I 594, 596 bkz. Hüseyin Murat Develioğlu, **Kefalet Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler Işığında Bağımsız Garanti Sözleşmeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 11. Benzer şekilde Yargıtay HGK İBK T 5.11.1969, E 1969/6, K 1969/7 kararında Yargıtay, teminat kavramını,

hakkına nazaran öncelik tanıyan bütün ayni ve kişisel garanti” ler³⁸ teminat kavramını oluşturur³⁹. Garanti sözleşmesi, kefalet sözleşmesi, müşterek ve müteselsil borçluluk, itibar mektubu, aval taahhüdü, rehin gibi pek çok hukuki ilişkiyi bu kapsamda saymak mümkündür.

Mevzuatımızda teminat türlerini toplu şekilde ele alan bir düzenleme yer almamaktadır⁴⁰. Doktrinde teminat türleri ortak özellikleri gözetilerek sınıflandırılmaktadır: Bir alacağa bağlı olup olmama durumlarına göre, bağımlı – bağımsız; teminatı veren kişiye göre, borçlu yahut üçüncü kişiler tarafından sağlanan; teminatın varlık ve geçerliliğinin bir borca bağlı olup olmamasına göre asli – ferî, teminat olarak konulan değer ve bu değer üzerinde alacaklıya sağlanan hakkın niteliğine göre, ayni – şahsi; kanunda düzenip düzenlenmemesine göre, kanunda öngörülen – kanunda öngörülmeyen teminatlar gibi⁴¹.

Doktrinde teminat türleri konusunda yaygın olan ayrım, teminat olarak konulan değer ve bu değer üzerinde alacaklıya sağlanan hakkın niteliğine göre yapılan ayni teminat⁴² – şahsi

“Teminat; bir borcun, bir eda mükellefiyetinin zamanında ve yerinde ödeneceğini, yerine getirileceğini temine yarayan, onu garanti eden muamelelerdir.” şeklinde tanımlamıştır. Karar 31.12.1969 tarihli ve 13388 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

³⁸ Develioğlu, **Bağımsız Garanti**, s. 11

³⁹ Öte yandan, borcun ifa edilmemesi rizikosuna karşı asıl borçlu ya da üçüncü kişiye ait malvarlığına başvurma imkanı veren hakların yanı sıra, geniş anlamda teminat kavramı kapsamında, borcun ifa edilmeme rizikosuna karşı ileri sürülebilecek çeşitli hukuki imkanları da sayabilmek mümkündür; bazı alacaklar için tanınan rüçhan hakları (örneğin; İİK m. 206/4), takas (TMK m. 139 vd.), ödemelik defi (TBK m. 98) gibi. Bkz. Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, s. 14-15.

⁴⁰ Kuntalp, **Teminat**, s. 278

⁴¹ Kuntalp **Teminat**, s. 280; Serkan Ayan, **Kefalet Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 10, 11

⁴² *Barlas* doktrinde “ayni teminat” kavramı yerine kullanılan “nesnel teminat” ve “maddi teminat” kavramlarının isabetli olmadığını, zira şahsi teminatların da maddi bir değer ifade ettiğini savunmaktadır. Yazara göre: Maddi teminat kavramının teminat konusunun soyut bir değer olmadığını ifade etmek için kullanılmasında dahi bu kapsamda zikredilen alacak ve diğer hakların maddi bir varlığı bulunduğu söylenemez; teminat konusunun fiziksel bir varlığa sahip olmaması ayni teminat nitelendirmesine engel teşkil etmez; önemli olan teminat konusunun niteliği değil teminat konusu şey üzerinde alacaklıya tanınan haktır ki bu hak bir ayni hak olan rehin hakkıdır; bu sebeple doktrinde genel kabul görmüş olan ayni teminat – şahsi teminat nitelendirmesi yerindedir. Bkz. Nami Barlas, “Kredi Kartı İlişkisinde Bankaya Verilen Kişisel Teminatın Niteliğinin Belirlenmesi”, **Ömer Teoman’a 65. Yaş Günü Armağanı**, C. 2, İstanbul, Beta, 2002, ss. 937-990, s. 939- 940, dpn. 4. Çetiner, “ayni teminat” kavramı yerine “real teminat” kavramının kullanılması gerektiği zira Türk doktrinindeki baskın görüşe göre ayni hak niteliğinde olmayan alacak ve diğer haklar üzerindeki rehlin ayni teminat olarak nitelendirilemeyeceği görüşündedir. Bkz. Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, s. 15, dpn. 6. *Aral* ise ayni teminat ve şahsi teminat kapsamında değerlendirilemeyecek teminatlar

teminat ayrımıdır⁴³. Aynı teminatlarda sahibine bir eşya yahut hak üzerinde aynı hak tanınarak o şey üzerinden alacağını temin etme yetkisi verilir. Şahsi teminatlar ise belirli bir şey üzerinde kurulmayıp bir veya birden fazla şahıs asıl borçlunun yükümlülüğüne ek sorumluluk altına girmektedir⁴⁴. Diğer bir deyişle şahsi teminatlarda bir şey üzerinde hak tanınmaz, teminat veren kişisel itibarını ve ödeme gücünü ortaya koyarak borçluya bir güvence sağlar⁴⁵. Aynı teminatlar, teminat alacaklısına teminat konusu üzerinden alacağını tahsil etmede diğer alacaklılara nazaran öncelik hakkı tanır⁴⁶. Şahsi teminatlarda ise teminat alacaklısının borçlunun diğer alacaklılarına nazaran önceliği yoktur⁴⁷. Aynı teminatlar belirli bir şey üzerinde tanınır ve teminat verenin sorumluluğu da teminata konu olan malvarlığı değeri ile sınırlıdır. Şahsi teminatlarda ise borçlunun sorumluluğuna ek olarak üçüncü bir kişinin tüm malvarlığı ile sorumluluğu bulunur⁴⁸. Rehin hakkı, hapis hakkı, taşınmaz yükü, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, teminat amacıyla temlik aynı

(teminat amaçlı alacağın temlikı gibi) için diğer teminatlar şeklinde üçlü bir ayırım yapılması gerektiği görüşündedir. Bu hususta bkz. Aral, **Topyekün Temlik**, s. 96. Kanunda özel olarak düzenlenmemiş bir teminat olan teminaten temlik kurumu doktrindeki baskın görüşe göre aynı teminat olarak nitelendirilmelidir (Bkz. Ergun Özsunay, **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1968, s. 34; Saibe Oktay-Özdemir, “Teminat Amaçlı Alacak Devri ve Toptan Temlik Sözleşmeleri”, **İÜHFİM**, C. 57, S. 1-2, 1999, ss. 265-299, s. 266; Rona Serozan, “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması ve Teminaten Temlik (Pratik Gereksinimlere Uygun Biçimde Uygulanmayan İki İlginç Aynı Teminat)”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta, 1999, ss. 987-1014, s. 1003; Kuntalp, **Teminat**, s. 282-283). Katıldığımız görüşe göre, alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehin de bir aynı hak olduğundan şahsi – aynı teminat ayrımı ve alacak rehlinin aynı teminat olarak nitelendirilmesi yerindedir.

⁴³ Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, 251; Barlas, **Aynı Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri**, s. 569

⁴⁴ Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, 251; Develioğlu, **Bağımsız Garanti**, s. 12, 13. Şahsi teminatta borçlunun sorumluluğuna ek sorumluluk üçüncü kişi için olabileceği gibi bizatihi borçlunun kendisi için de olabilir. Bu halde, borçlunun daha güçlü ve ayrıcalıklı bir konuma getirilmesi söz konusudur. Örneğin, borç tanınması (TBK m. 18), sözleşme cezası taahhüdünde bulunulması (TBK m.179), taşınmaz satışında alacaklıya vefa hakkı tanınması gibi. Bkz. Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 71; Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, s. 16

⁴⁵ Barlas, **Aynı Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri**, s. 571; Aral, **Topyekün Temlik**, s. 95

⁴⁶ Ayan, **Kefalet**, s. 11

⁴⁷ Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri I**, s. 689; Kuntalp, **Teminat**, s. 296

⁴⁸ Kuntalp, **Teminat**, s. 291, 294,295. Şayet teminatı veren borçlu, teminat altına alınan alacağında borçlusu ise de aynı esas geçerlidir. Bu halde borçlunun iki farklı taahhüdünden iki ayrı sorumluluğu bulunur. Ancak bu kural mutlaklık arz etmez. Taşınmaz yükünde ve irat senedinde istisnaen borçlunun münhasıran teminat konusu ile sorumluluğu söz konusudur. Bkz. Kuntalp, **Teminat**, s. 294, 295; Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, s. 15

teminatlara; kefalet, garanti sözleşmesi, aval taahhüdü, kredi emri, müteselsil borçluluk şahsi teminatlara örnektir.

Rehin hakkı teminat türlerinin bu ayrımları içerisinde, kanunda düzenlenmiş, asıl alacağa bağlı olan, borçlu yahut üçüncü kişiler tarafından verilebilen aynı bir teminat türü olarak yer almaktadır. Alacak rehni ise taşınır rehninin bir alt türüdür; kanunda düzenlenmiş, asıl alacağa bağlı olan, borçlu yahut üçüncü kişiler tarafından verilebilen aynı bir teminatır.

Alacak rehni, kurulması kanun gereği kendiliğinden değil tarafların iradesi sonucu meydana geldiğinden iradi rehin türlerinden biridir⁴⁹. Bu hususta alacak hakkının bir kanuni rehin türü olan hapis hakkına konu olup olamayacağı sorusu akla gelebilir. TMK m. 950’de hapis hakkının konusu taşınır eşya ve kıymetli evrak olarak belirlenmiştir. Bir aynı hak niteliğindeki hapis hakkına konu olabilecek şeyler kanunda açıkça ve sınırlı sayıda zikredilmiştir, alacak hakkı ancak kıymetli evraka bağlı olması halinde hapis hakkına konu edilebilecektir⁵⁰.

2. Diğer Teminat Türleriyle Karşılaştırılması

Hukuken sağlanacak bir teminat ile alacaklı, yükümlülüğünü yerine getirme noktasında borçluya karşı zorlayıcı bir unsur elde ederek alacağını elde etme imkanını artırmış olur⁵¹. Ancak kendisi açısından yeterli güvenceyi elde etmek için teminat türleri arasında bir seçim yapmak durumundadır. Hiç şüphesiz borçlunun da bu teminatı sağlayabilecek durumda olması ve bunu sağlarken kendi menfaatlerini⁵² koruması gerekir. Bu sebeple teminat türlerini işlevselliği bakımından karşılaştırmak gerekirse ilişkinin her iki tarafı açısından değerlendirme yapmak gerekir.

⁴⁹ Akipek /Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 843

⁵⁰ Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 7-9

⁵¹ Kuntalp, **Teminat**, s. 264

⁵² Nitekim teminat veren teminata konu malvarlığında bu yönde bir tasarrufta bulunması nedeniyle teminat konusu malvarlığını farklı şekilde değerlendirebilme, üzerinde farklı şekillerde tasarruflarda bulunma imkanında sınırlama yahut ortadan kalkma meydana gelecek, teminat verenin ekonomik alanının daralmasına yol açacaktır. Bkz. Çekin, **Oransızlık Sorunu**, s. 127

Ayni teminatlarda üzerinde kurulan şeyin değerinin teminat olması nedeniyle sahibinin ekonomik durumundan bağımsız olarak o şeyin varlığını ve değerini koruduğu sürece alacaklının alacağını tamamen veya kısmen tahsil edebilmesi mümkündür⁵³. Kişisel teminatlarda ise teminat verenin ödeme gücü ve istemine bağlılığının teminatın zayıf yönü olduğu ifade edilmektedir⁵⁴. Bir ayni teminat türü olan alacak rehninde de rehne konu alacak rehin verenin ekonomik durumundan bağımsız bir değer oluşturur ve bu değer üzerinden teminat altına alınan alacağın tahsili söz konusudur. Ancak rehnin konusunu oluşturan alacak hakkı da borçlunun ödeme gücü ve istemine bağlı bir değer olduğundan alacak rehninde de dolaylı yoldan borçlunun ödeme gücü ve istemine bağlılık bulunur.

Şahsi teminatlarla kıyaslandığında ayni teminatların en güçlü yanı herkese karşı ileri sürülebilir olmasıdır. Bu sebeple ayni teminatlar ve bu teminatlar içerisinde bulunan rehin hakkı uygulamada özellikle kredi veren kurumlar tarafından en sık tercih edilen teminat türüdür⁵⁵. Alacaklar üzerinde rehin hakkının sahibine verdiği öncelik yetkisi, borçlunun diğer alacaklılarından ayrıcalıklı bir konuma kavuşmasını sağlar. Birden fazla alacaklı olması durumunda rehin konusu mal paraya çevrildiğinde rehin hakkı sahibi alacağını öncelikli olarak tahsil eder, diğer alacaklılar ancak varsa bakiyeden alacaklarını tahsil edebilirler⁵⁶.

Kurulmasında ve paraya çevrilmesindeki kolaylık alacak rehnini diğer rehin türlerine nazaran daha işlevsel kılar. Kamuya açıklık koşulunun sağlanması için gerek taşınmaz rehninde gerek teslim bağli taşınır rehninde rehnin kurulması daha sıkı kurallara bağlanmıştır. Alacak rehninin ise kurulması daha kolaydır⁵⁷. Teslime bağli taşınır rehninden farklı olarak alacak rehninde teslim koşulu olmadığından, borçlu, ticari

⁵³ Acar, **Rehin Hukuku**, s. 7

⁵⁴ Bülent Davran, **Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972, s. 4; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 335; Kuntalp **Teminat**, s. 295-296

⁵⁵ Göksoy, **Payın Rehni**, s. 25

⁵⁶ Bkz. Birinci Bölüm, E., 6.

⁵⁷ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 2

faaliyetlerinde herhangi bir aksama olmaksızın ödeme gücünü arttırabilmekte ve daha kolay kredi kaynağı elde edebilmektedir⁵⁸.

3. Teminat Amaçlı Alacağın Temlikinden Farkı

Teminat amaçlı alacağın temliki, adıyla müsemma, bir alacağı teminat altına almak amacıyla başka bir alacak hakkının temlik edilmesidir. Temlik edenle temlik alan arasında yapılan bu işlem bir inanç anlaşmasıyla tamamlanır. Bu anlaşmada, temlik alan, teminat konusunu anlaşmaya uygun kullanacağını ve teminat altına alınan alacak sona erdiğinde borçluya geri vereceğini taahhüt eder⁵⁹.

Teminat amaçlı alacağın temliki işleminde, alacak rehninde olduğu gibi alacak hakkı sahibi teminat amacıyla alacağı üzerinde bir tasarrufta bulunur. Bu halde, her iki kurumda da alacak üzerinde bir tasarruf söz konusudur ve tasarrufun amacı teminat vermektir⁶⁰. Bununla birlikte alacak rehni ve teminat amaçlı alacağın temliki arasında çok temel farklılıklar bulunmaktadır. Alacağın teminatlen temlik alan alacak hakkının sahibi olur, alacakta geçerli şekilde herhangi bir tasarrufta bulunabilir. Ancak bu tasarruf, temlik edenle aralarında nispi ilişki doğuran inanç anlaşmasında yer alan borcuna aykırılık teşkil ederse, temlik alanın borca aykırılıktan dolayı sorumluluğu saklıdır. Alacak rehninde ise rehin hakkı sahibinin alacak üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunma hakkı bulunmamakta, alacak hakkının özü halen rehin verende kalmaktadır⁶¹. Rehin hakkı

⁵⁸ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 1

⁵⁹ Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, 266; Wieland, **Ayni Haklar**, s. 710; Özsunay, **İnançlı Muameleler**, 57-58; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 39; Kuntalp, **Teminat**, s. 283; Kemal Dayınlarlı, **Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki**, 4. Bası, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti., 2010, s. 141; Şirin Aydıncık, “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki”, **İÜHFM**, C. 64, S. 1, 2006, ss. 131-194, s. 136; Baki İlkay Engin, **Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin, 2002, s. 18; Ali Şafak, **Teminat Amaçlı Alacağın Temliki**, İstanbul, Legal, 2011, s. 63; Ezgi Turan Fühner, “Alacağın Teminat Amaçlı Temliki”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016 (Erişim: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi), s. 18, 19

⁶⁰ Aral, **Topyekün Temlik**, s. 98; Wieland, **Ayni Haklar**, Art. 899, N. 3, s. 751; Aydıncık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 148; Şafak, **Alacağın Temliki**, s. 78-79. Bununla birlikte teminat amaçlı temliklerde alacak rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceği kabul edilmektedir. Bkz. Dayınlarlı, **Alacağın Temliki**, s. 142

⁶¹ Serozan, **Teminatlen Temlik** 1004; İlhan Helvacı, **Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı**, İstanbul, 1997, 118; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir,

sahibinin tek yetkisi alacağın ödenememesi halinde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla alacağını tahsil etmedir. Oysa teminaten temlikte borç ödenmediği takdirde iade yükümü ortadan kalkar⁶² ancak teminat alanın teminat miktarını aşan kısma ilişkin iade yükümlülüğü devam eder.

Alacağın teminaten temlikinde alacak rehninde olduğu gibi alacağa sıkı sıkıya bağlılık yoktur. Alacak rehni rehinle temin edilen alacağa sıkı sıkıya bağlı iken, alacağın teminaten temlikinde teminatın varlığı temin edilen alacağın varlığından bağımsızdır⁶³.

Bu temel farklılıklarla birlikte alacak üzerinde benzer iktisadi gayeye yönelmiş bir tasarruf işlemi ve hukuki niteliği itibariyle sui generis bir kurum olan alacağın teminaten temlikine alacak rehnine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanabilecektir⁶⁴.

Bazen taraflar alacağın teminatı konusunda anlaşmış olabilirler, ancak taraf beyanlarında yapılan işlemin bir temlik işlemi mi yoksa rehin kurulması işlemi olduğu açık olmayabilir. Bazen de taraflar beyanlarında yapılan işlemi rehin olarak nitelendirmiş ancak yapılmak istenen işlem temlik ya da taraflar beyanlarında yapılan işlemi temlik olarak nitelendirmiş ancak yapılmak istenen işlem rehin olabilir. Bu gibi durumlarda tarafların hangi teminat türünü belirledikleri sözleşmenin yorumuyla çözülecektir⁶⁵. Sözleşmenin yorumlanmasına rağmen taraf iradelerinin tespitinde tereddüt duyuluyorsa teminat amaçlı alacak temlikinin mi yoksa alacak rehninin mi tercih edilmesi gerektiği

Eşya Hukuku, s. 1198; Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, s.270-271; Dayınlarlı, **Alacağın Temliki**, s. 141; Aydınçık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 148-149; Şafak, **Alacağın Temliki**, s. 78; ; Turan-Fühner, **a.g.t.**, s. 29

⁶² Özsunay, **İnançlı Muameleler**, 139-141; Aydınçık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 148-149; Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, s. 271; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 39. Baskın görüş, bu durumun lex commissoria yasağını ihlal etmediği, zira rehin verenin daha baştan rehne konu malvarlığını devrederek rehne konu değerini elinden çıkabileceğini göze aldığından borçlunun himayesini gerektiren bir durumun olmadığı yönündedir. Bkz. Özsunay, **İnançlı Muameleler**, 139-140; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.462; Serozan, **Teminaten Temlik**, s. 1010; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 107 vd.; Haluk Nami Nomer, “Teminat Amaçlı Vefalı Satışlar İle İnanç Sözleşmeleri ve Lex Commissoria Yasağı”, **Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Cilt II, MÜHFHAD**, S. 3, 2016, ss. 2007-2015, s. 2013 vd. s. 2013 vd. Dayınlarlı, **Alacağın Temliki** , s. 137 vd.

⁶³ Bkz. dpn. 82

⁶⁴ Hangi hükümlerin kıyasen uygulanabilir olduğuna dair bkz. Özsunay, **İnançlı Muameleler**, s. 137-138, 142-143

⁶⁵ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 39-40

doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar⁶⁶, alacağın teminaten temlikinin uygulamada daha yaygın olması nedeniyle tereddüt halinde kararlaştırılan teminatın teminaten temlik olduğunu savunmaktadır. Katıldığımız göre göre ise⁶⁷ tereddüt halinde sözleşmeyle asıl sorumluluk altına girmiş olan taraf -rehin veren- lehine yorum yapılmalı, yani tarafların alacak rehnini teminat olarak kararlaştırdığı kabul edilmelidir.

Teminat alacaklısı bakımından değerlendirildiğinde, alacak rehni kurumuna nazaran alacağın teminaten temlik kurumu çoğu açıdan daha elverişli bir teminattır:

- Doktrinde teminaten temlikin rehne göre en elverişli yönü, alacak ödenmediği takdirde, cebri icra prosedürüyle uğraşmaksızın teminat konusunu paraya çevirmek olduğu ifade edilmektedir⁶⁸. Ancak alacak rehninde de rehin konusu alacağın rehin alana ödenmesi suretiyle sona erme mümkündür. Zira alacağın kendisine ödenmesiyle rehin alan rehin verene karşı hem alacaklı hem de yapılan ödeme ölçüsünde borçlu konumuna gelir, bu halde takas suretiyle her iki borç ilişkisi sona erdirilmiş olur⁶⁹. Şüphesiz rehin alana teminata konu teşkil eden

⁶⁶ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 41; Aral, **Topyekün Temlik**, s. 98; Turan-Fühner, **a.g.t.**, s. 35. Benzer bir yorum için bkz. Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 1997, s. 633

⁶⁷ Wieland, **Ayni Haklar**, Art. 899, N. 5, s. 751 ve Art. 900, N. 1, s. 753; Aydıncık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temlik**, s. 152; Aslı Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 29; Şafak, **Alacağın Temlik**, s. 82

⁶⁸ Teminaten temlikte alacağın ödenmemesi halinde cebri icra prosedürüyle uğraşmaksızın alacak, doğrudan teminat verilen alaktan karşılanabilir. Bkz. Özsunay, **İnançlı Muameleler**, s. 142, Erarslan Özkaya, **Açıklamalı-İçtihatlı İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları**, 7. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017, s. 39; Oktay- Özdemir, **Alacak Devri**, s. 267; Dayınlarlı, **Alacağın Temlik**, s. 142; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 118; Aydıncık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temlik**, s. 140.

⁶⁹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 86. Cebri icraya ilişkin alacak rehne nazaran şu halin avantaj teşkil ettiği de savunulabilir: Teminaten temlikte, teminat alacaklısı teminat altına alınan alacak ödenmediği takdirde dilerse, teminat altına alınan alacağın tahsili için cebri icra yoluna gider, dilerse, bağımsız bir alacaklı sıfatıyla teminat konusu alacağın tahsili yoluna gider. Bkz. Baki İlkaya Engin, “İfa Uğruna Edim”, **Erdoğan Moroğluna 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta, 1999, ss. 889-862 , s. 849. Öte yandan alacaklının önce teminata müracaat etmekle yükümlü olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bu hususta bkz. Turan-Fühner, **a.g.t.**, s. 35-41; Şafak, **Alacağın Temlik**, s. 170 vd. Rehni haklarında ise rehniyle temin edilen alacağın ödenmemesi halinde, önce rehne müracaat kuralı gereği, alacaklı, öncelikle rehni paraya çevrilemesi yoluyla takipte bulunabilir. Ancak rehni tutarının alacağı karşılamaya yetmemesi halinde haciz veya iflas yoluyla takipte bulunulabilir (İİK m. 45/1). İstisnai bazı hallerde, alacaklının önce rehne müracaat zorunluluğu bulunmayıp dilerse haciz ya da iflas yoluyla takipte de bulunabilir (İİK m. 45/2, m. 45/3, m. 147, m. 150/f, m. 167). Bkz. Saim Üstündağ, **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul, 2004, s. 308 vd.

alacağın borçlusu tarafından yapılan bu ödemenin geçerli olması için rehin verenin rızası gerekir⁷⁰. Teminaten temlikte ise vadeden sonra borcun ödenmemesi halinde, alacağı inançlı temlik alanın, alacağı kendinde tutarak alacak miktarı ile teminat değeri arasındaki farkı teminat verene iade edeceği⁷¹, bu halde teminaten temliğin ifa uğruna temliğe dönüşmüş olacağı kabul edilmektedir⁷². Bu halde, farklılık, teminaten temlikte alacağın ödenmemesi halinde teminat konusu alacağın ifa uğruna edim teşkil edeceği geciktirici şarta bağlı olarak daha baştan kararlaştırılmıştır⁷³, alacak rehninde alacağın bu yolla tahsili için rehin verenin rızası gerekmektedir⁷⁴.

- Alacak rehninde var olan ihbar külfeti, borçlu bakımından kimi zaman ticari hayatta itibar sarsıcı olabilir. Oysa alacağın temliki halinde ihbar olmadığından bu sakınca bulunmaz⁷⁵.
- Teminaten temlikte teminatın temel borç ilişkisinden bağımsız olması nedeniyle, teminat altına alınan alacaktan bağımsız, hukuki işlemlere konu olabilir⁷⁶.

⁷⁰ Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 101.

⁷¹ Alacağın teminaten temlikinde taraflar kural olarak teminat işlevinin nasıl yerine getirileceğini sözleşmeyle serbestçe kararlaştırır. Ancak rehin hukukunda geçerli lex commissoria yasağının (bkz. Birinci Bölüm, E., 8.) kıyasen teminat amaçlı temlikler bakımından da geçerli olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Yasağın geçerli olduğunu kabul eden görüşe göre, borcun ödenmediği takdirde teminata konu alacağın tamamen teminat alana geçeceğine ilişkin anlaşmalar geçerli olamayacaktır. Bu yönde bkz. Oktay-Özdemir, **Alacağın Devri**, s. 280; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 123; Serozan, **Teminaten Temlik**, s. 1004; Turan-Fühner, **a.g.t.**, s. 61. Aksi yönde bkz. Nomer, **Lex Commissoria**, s. 2007 vd.; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 333, 400; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 189-190. O halde alacağın teminaten temlikinde kural olarak teminat alan fazla kısmı iade etmekle yükümlüdür, bu yükümlülüğün sözleşmeyle ortadan kaldırılması mümkün değildir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Turan-Fühner, **a.g.t.**, s. 35-41, 55 vd.; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 107 vd.

⁷² Engin, **ifa Uğruna Edim**, s. 849; Oktay-Özdemir, **Alacağın Devri**, s. 271-272

⁷³ Engin, **İfa Uğruna Edim**, s. 849; Oktay-Özdemir, **Alacağın Devri**, s. 273

⁷⁴ Rehin hukukunda alacaklıya tahsil yetkisinin verilmesi suretiyle alacağın tahsil edilmesine ilişkin bu usul rehlin özel yoldan paraya çevrilmesi olarak adlandırılır. Bkz. Oftinger, **a.g.e.**, Art. 906, N.36, s. 587; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 124. Ayrıntılı bilgi için bkz. Suat Sarı, “Alacaklıya Rehni Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 5, S. 50, Şubat 2007, ss. 405-425

⁷⁵ Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 363. Alacak rehni bakımından ihbar, alacak rehlinin kurulması bakımından bir zorunluluk teşkil etmez. TMK m. 955/2’de alacaklı yahut rehin verenin borçluya bildirim yapabileceğine yer verilmiştir. Ancak borçlunun, rehin verene iyiniyetli olarak yapacağı ifa, ferilik ilkesi gereği, rehin hakkını da sona erdireceğinden, uygulamada genellikle ihbar yükümlülüğü yerine getirilir. Bkz. **A.e.**, s. 363

⁷⁶ Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, s. 267

Bununla birlikte teminaten temlik kurumu, teminat borçlusu açısından pek çok sakıncayı bünyesinde taşır:

- Teminat alacaklısının teminat konusu alacak üzerinde bağımsız ve tam yetkili olması nedeniyle teminat konusu alacağı üçüncü bir kişiye devrettiğinde, temlik verenin bu kişiye karşı ileri sürebileceği bir hak yoktur⁷⁷.
- Alacağını teminaten temlik eden, alacak üzerindeki tasarruf yetkisini de devretmiş olacağından aynı alacağı tekrar temlik etmesine yahut teminat amaçlı kullanmasına imkan yoktur. Ancak alacak rehnedilmişse, rehin veren kimse aynı alacak üzerinde tekrar rehin hakkı kurmak yönünde bir tasarrufta bulunabilir (TMK m. 958). Alacağı bir başkasına temlik edebilir⁷⁸.
- Teminat alacaklısının iflası halinde, teminat konusu alacak teminat altına alınan alaktan bağımsız olarak teminat alacaklısının malvarlığında bulunduğundan iflas masasına dahil olacak ve alacağı temlik edenin iflas masasından çıkarabilmesi mümkün olmayacaktır⁷⁹.

E. Alacak Rehnine Hakim İlkeler

Alacak rehnine hakim olan ilkelerin bir kısmı rehin hakkı olmasının zorunlu bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır; bir kısım ilkeler ise doğrudan teslim bağli taşınır rehnindeki kanuni düzenlemelerde kaynağını bulmaktadır⁸⁰. Bu ilkelerden ferilik, talilik,

⁷⁷ Aral, **Topyekün Temlik**, s. 98; Serozan, **Teminaten Temlik**, s. 994-995; Aydınçık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 140

⁷⁸ Ancak alacağın rehni halinde de rehin verenin tasarruf imkanı kısıtlanmamış değildir. Alacak rehnedilmişse alacak hakkı sahibi alacak üzerinde yenileme, ibra, vadenin ertelenmesi, takas gibi rehinli alacağın varlığına etki edecek tasarrufları ancak rehinli alacaklının rızası ile yapabilir. Bkz. von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 379.

⁷⁹ Özkaya, **İnançlı İşlem**, s. 60; Özsunay, **İnançlı Muameleler**, 202; Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, s. 268; Aydınçık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 140; Hatta ileride doğacak bir alacak teminaten temlik edilmiş ise iflastan önce temlik edilmiş alacakların iflastan sonra doğması durumunda da alacak iflas masasına dahil olmaktadır. Bkz. Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, s. 268-269; Aydınçık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 140-141; Turan-Fühner, **a.g.t.**, s. 28

⁸⁰ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 11; Öz Seçer, “Alacak Rehninine Hakim Olan İlkeler”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S. 73-74, ss. 120-140, s. 122

belirlilik ve öncelik ilkeleri doğrudan rehin hakkı niteliğinden⁸¹; kamuya açıklık (aleniyet), güvenin korunması ve rehin yükünün bölünmezliği (teminatın bölünmezliği) rehin hakkının zorunlu bir sonucu olmayıp kanuni düzenlemeden kaynaklı olarak karşımıza çıkar. Bu başlık altında, bu ilkelere, rehin hakkı genelinde ve alacak rehni bakımından hususiyet arz eden yönleriyle birlikte yer verilmiştir.

1. Ferilik (Alacağa Bağlılık) İlkesi

Ferilik ilkesi esasında tüm teminat türlerine özgü bir özellik olarak karşımıza çıkar⁸². Rehin hakkı da diğer teminat türleri gibi alacağı güvence altına alarak ona hizmet eder. Dolayısıyla alacak olmaksızın rehin hakkının varlık göstermesi mümkün olmayacaktır⁸³. Ferilik ilkesi, rehin hakkının teminat altına aldığı alacağın hukuki kaderine bağlı olmasını ifade eder. Bu bağlılık, rehin hakkının alacaktan bağımsız bir malvarlığı değeri oluşturmaması ve alacaktan bağımsız hukuki işlemlere konu olmaması anlamını taşır⁸⁴.

⁸¹ Pek tabi rehin hakkının niteliği gereği zorunlu olan ilkelerin de doğrudan ya da dolaylı olarak Kanun'da izlerini görebilmek mümkündür. Ancak rehin hakkının zorunlu sonucu olmayan ilkeler pozitif düzenlemede yer alması nedeniyle ilke olarak kabul edilmektedir.

⁸² Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 343. Bununla birlikte, alacağa bağlı olmayan teminat türleri de bulunmaktadır. Örneğin, bir taşınmaz rehni türü olan ipotekli borç senedi ve irat senedi bağımsız nitelikte bir teminattır. Bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, 181; Rona Serozan, "Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde Aynî Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu", **Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan**, İstanbul, Beta, 2000, ss. 397-412, s. 410-11. TMK m. 910/1 uyarınca, ipoteki borç senedi yahut irat senedinin tapu memuru tarafından düzenlenmesiyle birlikte senedin düzenlenmesine sebep olan borç ilişkisi yenileme yoluyla sona erer, aksi kararlaştırılsa dahi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Her iki senette de hak kıymetli evrak niteliğini haiz bir senede bağanmış ve alacaklıya bağımsız bir talep hakkı tanınmıştır. Bu şekilde yaratılan yeni senede bağlı olan hak kolayca tedavül edilebilir ve alacaklıya doğrudan doğruya kayıtsız şartsız hak tanıyan güçlü bir teminat türü yaratılmıştır. Bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1132 vd. Ancak bu teminat türleri hakkın kurulmasındaki ağırlaştırılmış şekil şartları, çıkarılmasındaki güç ve ağır işleyen prosedür, uygulanacak mevzuat hükümlerinin bağımsız olmayıp pek çok kurumla irtibatla olması nedeniyle uygulamada tercih edilmeyen bir teminat türüdür. Bkz. Oğuz Kürşat Ünal, "İpotekli Borç Senetleri ve İrat Senetlerinin Menkul Kıymet Özelliği", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 2, Haziran 2002, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789867>, 5.15.2021. Alacağa bağlılık illesinin bir diğer istisnası da rehinli tahvilde görülmektedir (Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, E.). Yine teminatın alacağa bağlılığının ferî haklardaki kadar sıkı bir bağlılık olmayışı inançlı teminatlarda görülmektedir. İnançlı teminatta asıl alacağa olan bağlılık taraflar arasındaki nispi ilişki (inanç anlaşması) bakımından dolayı bir şekilde olmakla birlikte, alacağın varlığı, devri, sona ermesindeki bağlılık bulunmamaktadır. Bkz. Davran, **Rehin Hukuku**, s. 4-5; Aral, **Topyekün Temlik**, s. 98; Aydınçık, **Alacağın Teminat Amacıyla Temliki**, s. 144-145; Çekin, **Oransızlık Sorunu**, s. 127-128; Serozan, **Soyutluk**, s. 411

⁸³ Acar, **Rehin Hukuku**, s. 9-10

⁸⁴ Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 388

Bu bağılılığın yarattığı sonuçları, rehin hakkının doğumunda, ileri sürülmesinde, rehin bağlı olduğu alacağın temlikinde ve borcun naklinde, rehin kapsamının belirlenmesinde, rehin paraya çevrilmesinde ve sona ermesinde görebilmek mümkündür⁸⁵. Ferilik ilkesinin görünümülerinden bazılarında kanunda açıkça yer verilmiştir. Örneğin; TMK m. 891’de ipotekle teminat altına alınan alacağın devrinin geçerliliği için tescil şartının aranmaması; TMK m. 944’te taşınır rehininde alacağın sona ermesi halinde rehin konusunun geri verilmesi; TMK m. 946’da rehin ancak borcun ödenmemesi halinde paraya çevrilebileceği; TBK m. 131’de rehin hakkının asıl borcun sona ermesiyle sona ereceği; TBK m. 189’te alacağın devri ile birlikte alacağa bağlı hakların da devralana geçeceği⁸⁶ gibi.

Alacak rehlinin kuruluşdaki bağılılığı, rehin hakkının kurulabilmesi için geçerli bir alacağın varlığının zorunlu olmasıdır. Herhangi bir sebeple alacak doğmamışsa rehin hakkı da doğmayacaktır⁸⁷. Bu hususta belirtmek gerekir ki kanunda bir açıklık bulunmamakla birlikte⁸⁸ müstakbel alacaklar⁸⁹ üzerinde de rehin hakkı kurmak

⁸⁵ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, N. 884, N. 158 vd., s. 143 vd.; Serozan, **Soyutluk**, s. 410; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 464-465; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 11 vd.

⁸⁶ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 11

⁸⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1001

⁸⁸ Oysa Alman Hukukunda taşınır rehni bakımından müstakbel alacakların rehnedilebileceği açıkça düzenlenmiştir (BGB § 1204). Bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehlinin Kuruluşu**, s. 146, dpn. 50. TMK’da bu hususta açıklık olmasa da TRK m. 5/5’te, “*Her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri saklıdır.*” düzenlemesiyle sözleşmeden doğan müstakbel alacakların rehnedilebilirliği açıkça hükme bağlanmıştır.

⁸⁹ Müstakbel alacak ifadesi kapsamında, henüz doğmamış ancak doğacağı kesin olarak bilinen (vadeye bağlı) veya henüz doğmamış ancak doğması muhtemel (şarta bağlı) alacaklar yer alır. Henüz doğmamış ancak doğacağı kesin olarak bilinen alacaklar vadeye bağlı alacaklardır ve bu alacaklarda hak vadenin gelmesiyle doğar. Henüz doğmamış ancak doğması muhtemel olan alacaklar ise şarta bağlı alacaklardır. Bu alacaklar; taraf iradeleri sonucu ortaya çıkacak bilinmeyen bir olguya (geciktirici şart) ya da kanunda öngörülen gerçekleşmesi bilinmeyen bir olguya bağlı (kanuni şart) olabileceği gibi gerçekleşmesi dış bir olguya ya da üçüncü kişinin iradesine bağlı olan, hukuki bir temeli olmaksızın doğacağına ilişkin işaretler bulunan alacaklar da olabilir. Bkz. Lale Sirmen, **Türk Hukukunda Şart**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1982, s. 53, 84-87; Bilgehan Çetiner, “Geniş Kapsamlı Teminat Amacı Açıklamalarının Geçerliliği Sorunu”, **MÜHFAD**, C. 22, S. 3, 2016, ss. 803-826, s. 804, dpn. 1, s. 812. Aksi yönde düşünen Yargıtay’a göre ise hukuki bir temeli olmayan alacaklar müstakbel alacak kavramı kapsamında değildir. Müstakbel alaktan bahsedebilmek için bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması, bu ilişkiden doğan alacağın cinsinin ve borçlusunun belli olması gerekir. Bkz. Yargıtay 12. HD T. 19.9.2017 E. 2015/19214 K. 2017/10956 (**Lexpera**). Bu

mümkündür⁹⁰. Taşınmaz rehnine ilişkin TMK m. 881/2'nin taşınır rehninde kıyasen uygulanmasıyla bu sonuca varılır⁹¹. Müstakbel alacakların rehinle teminat altına alınması halinde rehin hakkının geçerliliği alacağın doğması şartına bağlanmıştır. Bu halin ferilik ilkesine bir istisna oluşturup oluşturmadığı doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre⁹², müstakbel alacakların rehninde alacak henüz doğmadan önce rehin hakkı

hususla Türk doktrinindeki baskın görüşten farklı bir görüşü benimseyen *Aral*'a göre ise, müstakbel alacak kavramı, geciktirci süreye ve şarta bağlı alacaklardan bağımsızdır. Müstakbel alacaklar kapsamına, yalnızca, kanun tarafından belirlenen bir olgunun gerçekleşmemesi nedeniyle henüz doğmamış alacaklar girer. Bkz. Aral, **Topyekûn Temlik**, s. 107-109.

Şarta bağlı müstakbel alacaklarda, rehin hakkı şartın gerçekleşmesiyle birlikte doğar. Bkz. Sirmen, **Şart**, s. 53, 84-87; Çetiner, **Teminat Amacı Açıklamalarının Geçerliliği**, s. 804, dpn. 1, s. 812. Şarta bağlı alacak, müstakbel alacak niteliğinde olmayıp bozucu şarta bağlı bir alacak ise rehin hakkının doğumu bakımından hususiyet yoktur. Bozucu şart gerçekleşmediği sürece rehin hakkı da şarta bağlanmamış alacaklar gibi hüküm doğurur. Bozucu şart gerçekleştiği takdirde ise alacak sona ereceğinden, ferilik ilkesi gereği, alacağa bağlı rehin hakkı da kendiliğinden sona erecektir. Bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 147-148, dpn. 54; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 38.

⁹⁰ Wieland, **Ayni Haklar**, s. 708; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 72 s. 426; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 62; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 15; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 691; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 597; Haluk Nami Nomer, **Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları**, İstanbul, Beta, 2002, s. 172; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 146; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 86-87; Aral, **Topyekûn Temlik**, s. 115; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 524; Ayan, **Eşya Hukuku**, s. 372. Bu durumun ferilik ilkesini zedeleyeceği yönünde bkz. Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 345. *Oğuzman/Öz*, müstakbel alacakların temlik edilebilirliği bakımından meseleyi ele almakta, müstakbel alacağın temlikini mümkün görmekle birlikte devir anında beklenen hak niteliğinin dahi bulunmaması, her türlü hukuki temelden yoksun olması halinde, tasarruf işleminin konusu bulunmaması nedeniyle geçerli bir temlikten söz edilemeyeceğini, temlik sözleşmesinin ancak bir temlik vaadi olarak tahvil yoluyla ayakta tutulabileceğini ifade etmektedir. Bkz. M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 588. Aksi yöndeki baskın kanaate göre ise müstakbel alacağın temlikinde her türlü temelden yoksunluk halinde dahi alacağın geçerliliği şarta bağlıdır ve temlik işlemi geçerlidir. Bkz. von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 348; Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 249; Nomer, **Beklenen Haklar**, s. 107 vd.

⁹¹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 122, s. 131. Yargıtay 8. HD T. 13.3.2019 E. 2016/6268 K. 2019/2629 kararında Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir: “*Nitekim, TMK'nin 881. maddesinde: “Halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir...” düzenlemesi yer almaktadır. Buna göre; anılan düzenleme alacak rehnine kıyasen uygulandığında, ileride doğacak alacakların da rehnedilebileceği sonucuna varılabilir.*” Bkz. **Kazancı**

⁹² Cansel, **Menkul Rehni**, s. 80-81; Sirmen, **Alacak Rehni**, s.14-15; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1154; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 350; Erden Kuntalp, “Yargıtay’ın Nesnel Teminatlarla İlgili Olarak Taşınır Rehninin Kuruluşuna ve Rehin Hakkı İle Alacak Arasındaki İlişkiye İlişkin İki Kararının Hukuki Değerlendirmesi”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1997, ss. 3-22, s.18-19; Funda Ustaoglu, **Proje Finansmanında Türk Hukukuna Tabi Teminatlar ve Özellikle Hesap Rehni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 119

kurulmuş olur ve bu durum ferilik ilkesinin bir istisnasını teşkil eder. Nitekim rehnin sırası alacağın doğum tarihine göre değil rehnin kuruluş tarihine göre belirlenir. Ancak alacak en geç rehnin paraya çevrilmesi anında mevcut olmalıdır. Aksi yöndeki⁹³ kanaate göre ise, müstakbel alacaklar üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmakla birlikte rehin hakkının doğumu alacak hakkının doğumu ile birliktedir, bu sebeple ferilik ilkesine istisna oluşturmaz. Bu sonuca, rehin hakkının rehinle temin edilen alacak hakkının doğumu şartına bağlı olarak kurulmuş olması ve bu nedenle TBK m. 171/3 hükmünün kıyasen burada da uygulanmasıyla varılır⁹⁴. Bu görüşteki yazarlardan bazıları⁹⁵ her ne kadar hakkın doğumu alacağın doğumu ile olacaksa da rehnin sırasının tasarruf işleminin yapıldığı tarihe göre belirleneceğini savunurken, bazı yazarlar⁹⁶ rehnin sırasının da alacak hakkının ve dolayısıyla rehin hakkının doğumu tarihi ile birlikte olacağını savunmaktadır.

Ferilik ilkesinin bir sonucu olarak, rehinle temin edilen alacağın ileri sürülmesine karşı yapılabilecek tüm savunmalar, rehin hakkının ileri sürülmesi durumunda da yapılabilir. Bunun bir istisnası zamanaşıma uğramış borçlarda görülür⁹⁷. Alacağın rehinle teminat altına alınmış olması zamanaşımını kesmez⁹⁸. Bu halde, zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi, rehin hakkının verdiği yetkilerin kullanılmasına da engel oluşturmaz.

Yine ferilik ilkesinin bir sonucu olarak rehin hakkı sahibi ile rehinle teminat altına alınan alacağın alacaklısının aynı kişi olması gerekir (şahısta bağlılık). Aksi durum rehin hakkına

⁹³ Wieland, **Ayni Haklar**, s. 708; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 631; Nomer, **Beklenen Haklar**, s. 172; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 146-147, dpn. 52; Serozan, **Taşınır Rehni**, s. 350; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 537; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 90-91, Kefalet sözleşmesinde aynı değerlendirme için bkz. Ayan, **Kefalet Sözleşmesi**, s. 28

⁹⁴ Nomer, **Beklenen Haklar**, s. 173; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 90-91

⁹⁵ Wieland, **Ayni Haklar**, s. 708; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 631

⁹⁶ Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 90-91

⁹⁷ Oftinger/Bär, Art. 884, N. 158, s. 141; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1155; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 464; Sirmen, **Alacak Rehni**, s.14

⁹⁸ Taşınır rehni bakımından bu husus TBK m. 159'da düzenlenmiştir: "Alacağın bir taşınır rehniyle güvenceye bağlanmış olması, bu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmaz; bununla birlikte alacaklının, hakkını rehinden alma yetkisi devam eder." Taşınmaz rehni bakımından ise TMK'da bu hususta farklı bir esas kabul edilmiştir. TMK m. 864'e göre "Rehnin tapu kütüğüne tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımı işlemez."

yüklenen temel işlevi anlamsız hale getireceğinden alacak hakkı ile rehin hakkı sahiplerinin farklı kişiler olması mümkün değildir⁹⁹.

Rehin hakkının elde değiştirmede bağlılığına¹⁰⁰ ilişkin belirtmek gerekir ki, alacağın temlik halinde alacağa bağlı rehin hakkı da kanun gereği kendiliğinden alacağı temlik alana geçer (TBK m. 189). Bu temlik, iradi olabileceği gibi kanun hükmü ya da mahkeme kararı gereği de gerçekleşmiş olabilir¹⁰¹. Alacağı temlik alan, varsa alacak senedi ile birlikte diğer ispatla ilgili belgeleri teslim etmek ve alacağın ileri sürülebilmesi için gerekli bilgilendirmeyi de yapmakla yükümlüdür (TBK m. 190). Çalışma konumuz olan alacak rehni bakımından önemle belirtmek gerekir ki alacak rehniyle teminat altına alınan alacağın temlik halinde, rehnedilen alacağa ilişkin senetler de alacaklıya teslim edilmelidir. Ancak alacak rehni'nin temlik ile birlikte temlik edilene geçmesi için rehnedilen alacağa ilişkin senetlerin geçmiş olması aranmaz. Alacak rehni'nin de temlikle birlikte temlik alana geçmesi kanun gereği kendiliğinden olur¹⁰², bu halde, devir için TMK m. 955 ve m. 956 hükümleri uygulama alanı bulmaz¹⁰³.

Yine ferilik ilkesinin rehin hakları bakımından bir görünümü TBK m. 127/1'de yer almaktadır. Buna göre, bir başkasının borcunun ifası sonucu gerçekleşen halefiyetle üçüncü kişi alacakla birlikte rehin hakkını da kazanır¹⁰⁴.

Borcun nakli halinde rehin hakkı devam eder (TBK m. 198/1). Ancak rehin veren borçlu değil de bir üçüncü kişi ise TBK m. 198/2 düzenlemesi gereği, rehin hakkının devam edebilmesi için, rehin veren üçüncü kişinin, borcun nakline yazılı rıza göstermesi gerekir. Aksi halde rehin hakkı sona erer.

⁹⁹ Acar, **Rehin Hukuku**, s. 11

¹⁰⁰ Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 344

¹⁰¹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 12

¹⁰² Taşınmaz rehni bakımından bu esas TMK m. 891 hükmünde ayrıca düzenlenmiştir. Hükme göre, "İpotekle güvence altına alınmış bir alacağın devrinin geçerli olması, devrin tapu kütüğüne tescil edilmesine bağlı değildir."

¹⁰³ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 12-13

¹⁰⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1155

Rehin hakkının kapsamı da bir anlamda alacağa bağlıdır. Ancak bu bağlılık mutlaklık arz etmez. Rehin hakkının alacağın tamamını kapsaması şart olmasa da alacağın miktarı teminatın sınırını teşkil eder. Rehinli alacağın icra yoluyla paraya çevrilmesi halinde elde edilen değerden yalnızca alacak miktarı kadar rehinli alacaklıya verilip fazlası geri verilir¹⁰⁵.

Ferilik ilkesi gereği, alacak hakkının ödeme yahut başkaca herhangi bir sebeple sona ermesi halinde alacağı teminat altına alan rehin hakkı da kendiliğinden sona erer (TMK m. 944, TBK m. 131/1)¹⁰⁶.

2. Talilik İlkesi

Tüm rehin hakları bakımından geçerli olan talilik ilkesi gereğince, alacaklının rehin hakkına başvurabilmesi için öncelikle rehinle temin edilmiş olan muaccel olmuş alacağın ödenmemiş olması gerekir (TMK m. 946)¹⁰⁷.

3. Belirlilik İlkesi

Hem teminat hukukunda hem de aynı haklarda geçerli temel ilkelerden belirlilik ilkesi, rehin haklarında, rehin konusu bakımından ve teminat altına alınan alacak bakımından ele alınarak ifade edilir. Aynı şekilde alacak rehninde de belirlilik ilkesi, bir yandan üzerinde

¹⁰⁵ Acar, **Rehin Hukuku**, s. 12

¹⁰⁶ Bunun bir istisnasını cari hesap sözleşmelerinde görmek mümkündür. Cari hesap sözleşmesi, TTK m. 89/1’de, “İki kişinin herhangi bir hukuki sebep veya ilişkiden doğan alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şekline çevirerek hesabın kesilmesinden sonra çıkacak artan tutarı isteyebileceklerine ilişkin sözleşme” olarak tanımlanmıştır. Cari hesaplarda, hesap dönemi sonunda, hesabın kesilmesi sonucu ortaya çıkan bakiye karşı tarafça kabul edilmiş olursa (yahut TTK m. 94/2 gereği zımnen kabul edilmiş sayılırsa) borç yenilenmiş olur (TBK m. 134/2). Borcun yenilenmesi durumunda feri hakların da kendiliğinden sona ermesi gerekirken, TBK m. 134/3 hükmündeki istisna gereği, aksi kararlaştırılmamışsa hesaba geçirilen kalemler üzerindeki rehin hakkı devam edecektir. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 153, s. 141; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 17; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2020, s. 1071; Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020, s. 408. Öte yandan doktrinde bir görüş, cari hesap sözleşmelerinde, karşılıklı alacak ve borçların istenme süresinin uzatıldığını ve bu nedenle burada bir yenileme değil, uzatma anlaşmasının olduğunu savunmaktadır. Bu husutaki tartışmalar için bkz. Tennur Koyuncuoğlu, **İsviçre ve Türk Hukukunda Borcun Yenilenmesi (Novatio)**, İstanbul, Fakiülteler Matbaası, 1972, s. 104-110

¹⁰⁷ Cansel, **Menkul Rehni**, s. 27-38; Eskiocak, **Rehinli Alacaklının Hukuki Durumu**, s. 58

rehin kurulacak olan alacağın belirli olmasının diğer yandan rehinle temin edilen alacağın belirli olmasının gerekliliğini ifade etmektedir¹⁰⁸.

Üzerinde rehin hakkı kurulacak malvarlığı değerinin ferden tayin edilmiş olması gerekir¹⁰⁹. Rehin konusunun ferden tayin edilmiş olup olmamasının tespiti taşınır ve taşınmazlar bakımından kolaydır. Zira rehin hakkının kurulması aşamasında taşınmazlarda tapu siciline kaydedilen taşınmaz, taşınırlarda zilyetliği devredilen taşınır rehnin konusunu oluşturur. Alacaklar bakımından ise bu tespit nispeten zordur. Adi senede yahut kıymetli evraka bağlı alacaklarda taşınır rehninde olduğu gibi senetlerin zilyetliğinin devredilmesi rehin konusunu belirli kılarken senede bağlanmamış adi alacaklarda belirliliği sağlayan şey rehin sözleşmesinde gösterilmiş olmalıdır¹¹⁰.

Taşınır rehni türleri bakımından belirlilik ilkesi, taşınmaz rehninin¹¹¹ aksine mutlak şekilde yorumlanmaz. Taşınır rehninde rehnin kurulması safhasında rehinle teminat altına alınan alacağın¹¹² mutlak bir şekilde belirlenmiş olması aranmayıp belirlenebilir şekilde kararlaştırılmış olması yeterli kabul edilmektedir. Keza taşınır rehni türü olan alacak rehninde de rehnin kuruluş safhasında gerek rehne konu alacağın gerek de rehinle teminat altına alınan alacağın belirlenebilir şekilde ortaya konulması yeterli görülmektedir¹¹³. Yine belirlilik ilkesi gereği rehin konusu ferdileştirilmiş olmalıdır, bu sebeple, bir malvarlığındaki alacakların tümü rehne konu edilemez¹¹⁴.

¹⁰⁸ Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 524; Kemal T. Gürsoy, Fikret Eren, Erol Cansel, **Türk Eşya Hukuku**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984, s. 1093; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 44. Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, A.

¹⁰⁹ Davran, **Rehin Hukuku**, s. 90; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 350

¹¹⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 10, s. 412; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 18

¹¹¹ Taşınmaz rehni sadece tapuya kayıtlı taşınmazlar üzerinde kurulabileceğinden (TMK m. 853) kanun koyucu, TMK m. 854/1; “*Rehin kurulurken, konusu olan taşınmazın belirtilmesi gerekir*” hükmüyle hangi taşınmazın rehnedileceğinin açıkça gösterilmesini aramıştır. Teminat altına alınan alacağı bakımından ise TMK m. 851/1 c. 1’de “*Taşınmaz rehni, miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir.*” hükmüyle açıkça belirlenmiş olma aranmıştır. Bkz. Acar, **Rehin Hukuku**, s. 44.

¹¹² Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 18; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 350; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 94; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 530-531. K.g. için bkz. Eskiocak, **Rehinli Alacaklının Hukuki Durumu**, s. 71

¹¹³ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 25, s. 446; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 18

¹¹⁴ Akipek/Akıntürk/Ateş **Eşya Hukuku**, s. 839; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 351; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1093; Cansel, **Menkul Rehni**, 20-21

Alacak rehninde, rehnin sözleşmesi, üzerinde rehin kurulan alacağın belirlenebilir şekilde ifade edilmesi halinde geçerlidir. Alacağın henüz doğmamış olması belirlilik ilkesiyle çelişen bir durum değildir¹¹⁵. Keza rehne konu alacak bakımından da aynı esaslar geçerlidir. Rehinle teminat altına alınan alacağın ve rehne konu alacağın hangi hukuki sebepten ileri gelmiş olursa olsun mevcut tüm alacakları kapsayacak şekilde belirlenmesi durumunda, alacaklar, hem teminat veren hem de borçlu açısından belirlenebilir niteliktedir. Bu nedenle belirlilik ilkesi zedelenmez¹¹⁶. İleride doğacak tüm alacaklar üzerinde rehin hakkı kurulması ve aynı zamanda ileride doğacak tüm alacakların rehinle teminat altına alınmış olması durumunda esasen belirlilik ilkesini zedelememekle birlikte kişinin ekonomik özgürlüğünü önemli ölçüde kısıtlayacağından kişilik haklarının ihlali nedeniyle geçersiz (TBK m. 27/1) kabul edilmelidir¹¹⁷. Keza uygulamada özellikle banka ile akdedilen sözleşmelerde sıklıkla yer alan bu kayıtlar çoğu zaman genel işlem koşulu niteliğinde (TMK m. 20) ve ayrıca haksız şart niteliğindedir (TKHK m. 5/3). Bu kayıtlar için ayrıca genel işlem koşuluna (TBK m. 20 ilâ m. 25) ve haksız şarta (TKHK m. 5) ilişkin koruma devreye girebilecektir¹¹⁸. Bu sebeple, mevcut yahut müstakbel alacakların rehnedilmesinde alacakların kapsamının en azından taraflar arasındaki belirli bir hukuki ilişkiyle veya belirli bir süreyle sınırlandırılması gerekmektedir¹¹⁹.

¹¹⁵ *Sirmen*, taşınır rehni türleri açısından belirlilik ilkesinin alacağı doğuran hukuki sebebin belirli olması şeklinde anlaşılması gerektiğini, öte yandan kanun koyucunun taşınmaz rehninde dahi böyle bir belirlemenin yapılmasını aramadığını ifade etmektedir. Bkz. *Sirmen*, **Alacak Rehni**, s. 18 vd. Esasen Fransız doktrininde kabul gören bu görüş, Alman, İsviçre ve Türk doktrininde genel kabul görmemiş, kişilik hakları ve ahlaka aykırılık teşkil etmemesi koşuluyla mevcut ve müstakbel tüm alacakların aynı rehinle temin edilebileceği savunulmuştur. Bkz. Cansel, **Menkul Rehni**, s. 87-88. Henüz doğmamış haklar üzerinde tasarruf bakımından yapılan bu tartışma için bkz. Nomer, **Beklenen Haklar**, s. 109-110.

¹¹⁶ Rehin yükü alacak bakımından bkz. Çetiner, **Teminat Amacı Açıklamalarının Geçerliliği**, s. 819-820.

¹¹⁷ Bu halde rehin sözleşmesi kesin hükümsüzdür. Bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 75. Aksi yönde Çetiner'e göre ise, teminatın belirli bir alacak ile ilişkilendirilmesi teminat işlemlerinde kurucu unsurdur. Bu sebeple söz konusu geçersizliğin türü yokluktur. Bkz. Çetiner, **Teminat Amacı Açıklamaların Geçerliliği Sorunu**, s. 805-806.

¹¹⁸ Bu hususta bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 159 vd.; Çetiner, **Teminat Amacı Açıklamaların Geçerliliği Sorunu**, s. 818, 822 vd.

¹¹⁹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 72 s. 426; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 18; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 351. Alacağın temlik bakımından bkz. Nomer, **Beklenen Haklar**, s. 109-110; Oktay-Özdemir, **Alacak Devri**, s. 288; Çekin, **Oransızlık Sorunu**, s. 131. Müstakbel alacağın temlik edilebilmesi için belirli veya belirlenebilir olmasının yanı sıra temlik edenin ekonomik özgürlüğünün aşırı derece

4. Aleniyet (Kamuya Açıklık) İlkesi

Rehin hakkı mutlak hak olma vasfı gereği herkese karşı ileri sürülebilir. Bu sebeple herkesin ihlal etmemekle yükümlü olduğu hakkın dışa yansıyan bir görünümü olmalıdır. Aleniyet ilkesi bu gayeye yönelik olarak hakkın varlığının ve sujesinin kamuya bildirilmesini ifade eder¹²⁰. Rehnin aleniyet kazanması mutlak hak niteliğinin yanı sıra kredi açacak üçüncü kişilerin borçlunun borcunu ödeme yeterliliğini görebilmeleri açısından önem arz etmektedir¹²¹.

Eşya hukukunda aleniyetin gerçekleştirilmesinin başlıca yolları; zilyetlik ve tescildir¹²². Rehlin hakları bakımından da aleniyet, kural olarak¹²³, taşınmazlarda tescil, taşınırlarda ise teslimine bağlı taşınır rehni kuralları uyarınca zilyetliğin nakliyle sağlanır. Bir taşınır rehni türü olan alacak rehininde ise aleniyet, hak konusunun gayrimaddi olması gereği zilyetliğe

kısıtlanmaması ve kişilik haklarının zedelememesi gerekliliğine ilişkin aynı doğrultuda İsviçre Federal Mahkemesi kararı (RO 112 II 243, RO 84 II 366) için bkz. **İsviçre’de Hukuk Davalarına İlişkin Federal Mahkeme İçtihatları**, Çeviren: Kemal Dayınlarlı, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 2001, s. 143-147; Yine aynı doğrultudaki İsviçre Federal Mahkemesi Kararlarının incelemesi için bkz. Cansel, **Menkul Rehni**, s. 82-87. Ayrıca bkz. Yargıtay 19. HD, T. 5.7.2002, E. 2001/7487, K. 2002/5343 (**Kazancı**). Borçlunun şahsı, hukuki sebep ve miktar itibarıyla belirli veya en azından belirlenebilir olması gerekliliğine ilişkin BGE 57 II 539, BGE 112 II 435, BGE 113 II 167 kararları için Bkz. Arif B. Kocaman, **Factoring İşleminin Hukuki Niteliği**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1992, s. 122 dñn. 311 ve s. 123-126, dñn. 315

¹²⁰ Gökhan Antalya, “Eşya Hukukuna Hakim İlkelerden Aleniyet İlkesi”, **MÜHFHAD**, C. 23, S. 3, 2017, ss. 419-440, s. 420

¹²¹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 20-21; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 393

¹²² Antalya, **Aleniyet İlkesi**, s. 422. *Serozan* kamuya açıklığın başlıca bu iki vasıtasının kamuya açıklığı şu şekilde sağladığını ifade etmektedir: Teminatın elden çıkarılması yoluyla teminat verenin söz konusu eşyaya tam hakimiyeti olmadığını alenileştirilmesi (olumsuz kamuya açıklık) – tescil yoluyla teşhir edilerek tam hakimiyetin bulunmadığının alenileştirilmesi (olumlu kamuya açıklık). Bkz. Serozan, **Teminaten Temlik**, s. 1008-1009

¹²³ Kural tapuya kayıtlı taşınmazlar bakımından mutlaklık arz etse de taşınırlar bakımından bir çok istisna bulunmaktadır. Örneğin; TRK uyarınca taşınır üzerinde bir kurulan rehin hakkında (bu hususta bkz. Dördüncü Bölüm, F., 1.), sicile kayıtlı gemiler üzerinde kurulan rehin hakkında, sicile kayıtlı hava araçları üzerinde kurulan rehin hakkında, maden işletme hakkı üzerinde kurulan rehin hakkında, maden cevheri üzerinde kurulan rehin hakkında, TMK m. 940 uyarınca kurulan hayvan rehninde aleniyeti sağlayan unsur tescil olarak karşımıza çıkar.

konu olamayacağından yalnızca senede bağlanmış alacaklar bakımından gündeme gelir¹²⁴.

Rehnedilen alacak senede bağlı ise adi alacak bakımından adi senetlerinin teslimi (TMK m. 955/1), hamile yazılı senetler bakımından hamile yazılı senetlerin teslimi (TMK m. 956/1), nama ve emre yazılı senetler bakımından kıymetli evrakın ciro edilerek ya da yazılı devir beyanıyla birlikte teslimi aleniyeti sağlayan unsurlardır (TMK m. 956/2)¹²⁵. Bu unsurlar, alacak rehninin kurulması bakımından zorunludur. Aksi halde, kuruluştaki eksikliği rehin hakkının kurulmamasına, kurulduktan sonraki kaybı rehin hakkının sona ermesine sebep olur¹²⁶.

Alacak rehninin özel bir türü olan rehinli tahvilde de adi alacakların rehninde olduğu gibi kamuya açıklık ilkesini sağlayan bir kural bulunmamaktadır. Zira kredi kurumlarınca çıkarılan tahvillere sahip kimseler, özel bir sözleşme ya da teslim gerekmeksizin, kredi kurumunun taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış alacakları ile cari işlerinden doğan alacakları üzerinde rehin hakkına sahip olur (TMK m. 970).

Adi alacak rehninin kurulması bakımından aleniyeti sağlayan başlıca iki vasıtanın (tescil ve teslim) olmamasının yanı sıra ihbarın da alacak rehninin kurulmasında zorunluluk olarak düzenlenmemesi eşya hukukundaki aleniyet ilkesini zedeleyen bir durumdur¹²⁷.

TMK m. 958 uyarınca rehinli alacak üzerinde art rehin kurulmasında kurucu rol üstlenen yazılı bildirim şartı alacak rehninde aleniyeti sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkar¹²⁸.

¹²⁴ Eşya hukukunda geçerli kamusal bir aleniyet alacak rehninde bulunmamakla birlikte, hakkın kurulmasını sağlayan yazılı sözleşmenin borçluya karşı nispi bir aleniyet sağladığından söz edilebilir. Alacağın temlik bakımından bu yorum için bkz. Kocaman, **Factoring**, s. 126, dpn. 315

¹²⁵ Burada teslimden kasıt nitelikli zilyetliğin devridir. Her zilyetliğin devri rehin hakkının kazanılması bakımından yeterli olmaz. Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, B., 2., b., (2)

¹²⁶ Alacak rehni bakımından rehlin sona ermesine yol açtığı sonucu, TMK m. 954/2 gereği TMK m. 943'ün kıyasen uygulanmasından çıkmaktadır. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 50, s. 452-453 ve Art. 901, N. 37, s. 483; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 397; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 113

¹²⁷ Serozan, **Kamuya Açıklık**, s. 134

¹²⁸ Teslime bağlı taşınır rehninde art rehlin kurulması bakımından bu yorum için bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 206, dpn. 218

5. İyiniyetin (Güvenin) Korunması İlkesi

Hukukta iyiniyet ancak kanunun kendisine sonuç bağladığı durumlarda korunur (TMK m. 3/1). Bu koruma bazen bir hakkın kazanılmasında bazense hukuken doğacak elverişsiz durumun bertaraf edilmesinde rol oynar. Aynı hakların kazanılması bakımından iyiniyet Kanun’da çeşitli hallerde korunmuştur (Örneğin, TMK m. 712, TMK m. 988, TMK m. 1023).

Aynı hakkın kazanılmasında iyiniyetin tasarruf yetkisinin eksikliğini gideren TMK m. 988’in özel bir görünümü, rehin hakkının kazanılması bakımından TMK m. 939’da düzenlenmiştir. Ancak alacak rehninde, kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*) ana kuralı geçerlidir¹²⁹. Teslime bağlı taşınır rehnindeki iyiniyeti koruyan TTK m. 939/2 düzenlemesinin alacak rehni bakımından uygulanamaz. Zira bu halde bilinçli bir susma vardır¹³⁰. Diğer rehin türlerinde rehin hakkının kurulması aşamasında, hakka aleniyet kazandırılarak hukuken korunması gereken bir görünüş yaratılır¹³¹. Oysa alacak senede bağlanmış değil ise alacak rehninin kurulmasında şeklen bir görünüş yaratılmış değildir. Bu nedenle, alacak rehninin kurulmasında salt rehnedenin beyanına güven söz konusudur, güvenin korunması bakımından bu beyan tek başına yeterli görülmemiştir. Ancak senede bağlanmış alacaklarda en azından bir şeklin yaratılmış olduğundan söz edilebilir, bu sebeple senede bağlanmış alacağın rehninde iyiniyetle iktisabın mümkün olup olmadığının ayrıca değerlendirilmesi gerekir¹³².

Senede bağlanmış adi alacakların rehninde iyiniyetin korunmasına dair bir hüküm kanunda yer almamaktadır. Zira adi alacağın senede bağlı olması durumunda söz konusu

¹²⁹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 103, s. 468; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1158; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 396

¹³⁰ Bu hususta İsviçre Federal Mahkemesi’nin JdT 15/1/1915 kararı için bkz. Wieland, **Aynı Haklar**, s. 751

¹³¹ Bu anlamda aynı haklardaki temel ilkelerden biri olan aleniyetin iyiniyetin korunması gerekliliği ile paralel olduğuna dair bkz. Serozan, **Kamuya Açıklık**, s. 142

¹³² Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 271

senet tam anlamıyla hakkı temsil fonksiyonunu haiz değildir. Ancak senede bağlanmış adi alacakların temlikinde sınırlı olarak iyiniyetin korunduğu haller mevcuttur. Senede bağlanmış adi bir alacakta senetle yaratılmış olan görünüşe güvenin TBK m. 19/2 ve TBK m. 183/2’de sınırlı olarak korunduğu görülmektedir. TBK m. 19/2’de, yazılı borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanan üçüncü işlemin muvazaalı olduğu ileri sürülemeyeceğine yer verilmiş, bu halde, geçerli bir alacağın olmamasına rağmen iyiniyetli kişinin alacağın varlığına olan inancı korunmuştur. TBK m. 183/2’de ise, yazılı borç tanınmasına güvenerek alacağı temlik alan üçüncü kişilere karşı borçlunun borcun devrinin yasak olduğunu ileri süremeyeceğine yer verilmiş, iyiniyetli olarak alacağı temlik alanın temlik edenin tasarruf yetkisinin varlığına olan inancı sınırlı olarak korunmuştur. Alacağın temlikine ilişkin bu hükümler rehin hakkı bakımından da kıyasen uygulanabilir niteliktedir¹³³.

Alacak rehni bakımından iyiniyetin tasarruf yetkisinin eksikliğini giderici şekilde korunması özel niteliği gereği kıymetli evraka bağlı alacaklar bakımından söz konusu olabilir. Zira kıymetli evrak tam anlamıyla hakkı temsil etme fonksiyonunu haizdir. Bu husus, kıymetli evrakın tanımında yer alan hak senet birlikteliğinin bir sonucudur (TTK m. 645).

Kıymetli evraka bağlanmış alacaklarda güvenin korunması senedin devir türüne göre farklılaşan düzenlemelerle öngörülmüştür¹³⁴. Kıymetli evrak niteliğinde senet eğer nama yazılı ise iyiniyetin korunması yalnızca senede bağlı adi alacakların rehninde olduğu gibidir¹³⁵. Esasında nama yazılı senetlerde devir alacağın temliki yoluylaadır. Nama yazılı senetlerde devredilen şey senetten doğan hak değil alacağın temlikinde olduğu gibi devredenin sahip olduğu haktır¹³⁶. Bu nedenle nama yazılı senetler bakımından ileri

¹³³ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 109, s. 432 ve Art. 900, N. 103, s. 498; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1202; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 22; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 93-94; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 537

¹³⁴ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 148, s. 515-516

¹³⁵ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 22; Nazlı Hilal Çelik, “Alacak Rehninin İyiniyetle İktisabı”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, 2016, ss. 786-795, s. 792

¹³⁶ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 23. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 81

sürülebilecek defiler de hususiyet arz etmez¹³⁷ ve iktisap edenin iyiniyetini koruyan özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

Hamile yazılı kıymetli evrak için ise iyiniyeti koruyan özel düzenlemeler mevcuttur. Senetten doğan hakların temlikine yönelik olan bu düzenlemeler, rehin hakkının iktisabı bakımından da uygulanabilir niteliktedir¹³⁸. Taşınırlarda iyiniyetle rehin hakkı iktisabını öngören TMK m. 939 hükmüne göre, “*Rehnedende tasarrufta bulunma yetkisi olmasa bile, rehin konusu taşınıra iyiniyetle zilyet olan kimse, zilyetlik hükümlerine göre edinimi korunduğu ölçüde rehin hakkı kazanır.*” Hükümde her ne kadar açıkça belirtilmese dahi TMK m. 988 hükmünün rehin hakları bakımından özel bir görünümü olduğundan, taşınıra iyiniyetle zilyet olan kimsenin, bu zilyetliği, emin sıfatıyla zilyetten edinmesi gerekmektedir¹³⁹. Oysa hamile yazılı senetler bakımından kanun koyucu daha geniş bir korunma öngörmüştür¹⁴⁰. TMK m. 990 hükmüne göre, “*Zilyet, iradesi dışında elinden çıkmış olsa bile, para ve hamile yazılı senetleri iyiniyetle edinmiş olan kimseye karşı taşınır davası açamaz.*”. Bu halde, hamile yazılı senedin iyiniyetle iktisabı için zilyetliğin emin sıfatıyla zilyetten elde edilmiş olması şartı aranmaz, iyiniyetin korunması için senedin hamilin iradesi dışında elinden çıkması gerekli ve yeterlidir. Bu hükümle paralel bir başka düzenleme de TTK’da yer almaktadır. TTK m. 659/3 hükmüne göre, hamile yazılı senetlerde, “*Senedin, borçlunun rızası olmaksızın tedavüle çıkarıldığı yolunda bir*

¹³⁷ Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya, N. Füsun Nomer Ertan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 31, 66; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 81. Nama yazılı senetlerin bu özellikleri nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı doktrinde tereddüt doğurmuştur. Bu hususta bkz. Fahiman Tekil, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, 1994, s. 49, 50; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli evrak**, s. 81-82; Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 20. Hak senet birlikteliğinin sıkı olmadığı bu senetlerin kanun koyucu tarafından kıymetli evrak kabul edilmesinin nedeni, İİK’de yer alan kambiyo senetlerine özgü takip usulüne tabi tutmak ve ispat kolaylığı sağlamaktır. Bkz. Ülgen v.d. (Ülgen/Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 31

¹³⁸ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 22. Esasen Kanun’da hamile yazılı senetler çoğu kez taşınır eşya ile bir tutulmuştur (Örneğin, taşınır davasına ilişkin TMK m. 990; hakkın devrindeki aynılık TMK m. 763-TTK m. 947; rehin kurulmasındaki aynılık, TMK m. 939/1-TMK m. 956). Bu halde, teslim bağli taşınır rehnine ilişkin TMK m. 939 hükmünün hamile yazılı senetler bakımından kıyasen uygulanabilirliği bulunmaktadır. Ancak hamile yazılı senetlerin iktisabında iyiniyetin korunmasına ilişkin özel düzenlemeler kıymetli evrakın niteliğine daha uygun olacağından bu husustaki iyiniyetin korunmasına yönelik TMK m. 990 ve TTK düzenlemelerine üstünlük tanınması gerekmektedir. Aynı yönde bkz. Wieland, **Ayni Haklar**, s. 478

¹³⁹ Ergüne, **Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 212

¹⁴⁰ Wieland, **Ayni Haklar**, s. 205

def'i ileri sürülemez.” TMK'daki düzenleme senedin rıza dışı elden çıkmaya rağmen taşınır davası açılmasını engellerken, TTK m. 659/3 düzenlemesi senedin rıza dışı elden çıkmasını iyiniyetli iktisap edene karşı savunma olarak ileri sürebilmeyi¹⁴¹ engellemektedir¹⁴².

Hamile yazılı senetlerde güvenin korunduğu diğer bir durum TTK m. 659/2'de yer almaktadır. TTK m. 659/2'e göre *“Borçlu ile önceki hamillerden biri arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ilerin ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde geçerlidir.”* Bir adi borç ilişkisinde alacağa senedi devralan senette belirtilen hakları değil, devredenin sahip olduğu hakları kazanırken (TBK m. 188/1 ve m. 189), hamile yazılı senette senetle yaratılmış olan şekle güven, iktisap edenin bilerek borçlu zararına hareket etmemiş olması şartıyla korunmuştur.

Emre yazılı senetlerde iyiniyetin korunması ise doğrudan bir düzenlemeyle değil poliçeye ilişkin özel hüküm uyarıncadır. TTK m. 831/2'de, ciro su kabil senetlerde senedi elinde bulunduranın geri verme yükümlülüğüne poliçe hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Poliçeler bakımından güvenin korunması ise TTK m. 686/2'de düzenlenmiştir; *“Poliçe herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunursa, birinci fıkrada yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hamil, ancak poliçeyi kötüniiyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle yükümlüdür”*. Poliçeye ilişkin bu hüküm TTK m. 778/1-a atfı gereği bono bakımından da uygulanır¹⁴³.

¹⁴¹İlhan Yiğit, “Hamile Yazılı Senetlerde Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Defi (TTK m. 571/3)”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, İstanbul, Beta, 2003, ss. 523-543, s. 524

¹⁴²TTK m. 659/3 düzenlemesinde savunmanın ileri sürülememesi için edinenin iyiniyetli olma şartı açıkça zikredilmese de TMK m. 990'a olan benzer amaçta ve nitelikte olmasından ve ayrıca kötüniiyetli bir iktisabın korunmasının kabul edilememesi gerekliliğinden ötürü, iyiniyet şartının burada da var olduğu kabul edilmelidir. Bkz. Yiğit, **Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Defi**, s. 537-538, 542-543; Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 84

¹⁴³TTK m. 686/2 ve TTK m. 659 birlikte değerlendirildiğinde, TTK m. 686/2 senedin iktisabında güvenin korunmasını düzenlemekte, TTK m. 659 ise senedi iktisap etmiş olana karşı borçlunun senedi hangi şartlarda ödemekten kaçınabileceğini düzenlemektedir.

Öte yandan emre yazılı senetlerde güvenin korunması ileri sürülebilecek savunmalar bakımından ayrıca düzenlenmiştir. Bu husus TTK m. 825'te yer almaktadır: *“(1) Borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def’ilerle alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def’ileri ileri sürebilir. (2) Borçlu ile önceki hamillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya varolan ilişkilere dayanan def’ilerin ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde caizdir.”*

TTK m. 792’de, hamile yazılı çekler ve son cironun beyaz ciro olması halinde adeta hamile yazılı çek gibi tedavül eden emre yazılı çekler (TTK m. 790 c. 1) bakımından hak iktisabında TTK m. 686/2 benzeri bir düzenleme öngörülerek herhangi bir şekilde hamilin elinden çıkan çeki iktisap edenin iktisabında kötüniyetli yahut ağır kusurlu olmaması durumunda geri verme yükümü olmadığı öngörülmüştür¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Hamile ve emre yazılı senetlerde güvenin korunmasına ilişkin TTK’daki hükümlerde dikkat çekici olan husus, kanun koyucunun esas aldığı niyetin medeni hukukun güvenin korunmasında esas aldığı “iyiniyet” kavramı ile ifade edilmemesidir. Bu terminolojik farklılığının sebebi hükümlerin mehzazının İsviçre Borçlar Kanunu olması ve onun da kaynağının bir uluslararası düzenleme olan Cenevre Yeknesak Kuralları olmasıdır. Güvenin korunmasında iyiniyetli olma kriteri yerine, TTK m. 659/2’de “bilerek borçlu zararına hareket etmiş olmama”, TTK m. 686/2’de ve TTK m. 792’de “kötüniyetli ve iktisabında ağır kusurlu olmama” kriterlerine yer verilmiştir.

Medeni hukukta güvenin korunmasında esas alınan iyiniyet kavramı, genellikle, TMK m. 3’ten yola çıkılarak; bir hakkın kazanılmasına yahut hukuken daha elverişli konumda olmaya engel olan durumu bilmemek ve araştırma dahi bilemeyecek durumda olmak şeklinde tanımlanır. Bkz. Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 188-189; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 262; Herdem Belen, Mehmet Köksal, (**Medeni Hukukun Temel Kavramları Şema Kitap**, İstanbul, Beta, 2020, s. 70. Ayrıntılı bilgi için bkz. Halil Akkanat, **Türk Medeni Hukukunda İyiniyetin Korunması**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010, s. 30-43. Kötüniyet kavramı da iyiniyet kavramının zıddı olarak, bir hakkın kazanılmasına yahut hukuken daha elverişli konumda olmaya engel olan durumu bilme veya bilmesi gerekme şeklinde tanımlanmaktadır. Bkz. Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 188-189; Akkanat, **İyiniyet**, s. 49-50. TTK m. 686/2’de ve TTK m. 792’de zikredilen ağır kusur kavramının da özel bir manaya gelmediği ifade edilmekte, kötüniyet kavramının ağır kusur kavramını da kapsadığı savunulmaktadır. Bu nedenle genellikle “kötüniyetli ve iktisabında ağır kusurlu olmama” kriteri iyiniyetle iktisap kavramıyla eşdeğer şekilde yorumlanmaktadır. Bu yönde bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 596; Akkanat, **İyiniyet**, s. 49; Burak Adıgüzel, “Yargıtay Kararları Işığında Kambyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 4, S. 2, Ankara, 2018, ss. 129-148, s. 133-134. Yargıtay HGK, T. 27.02.2002 E. 2002/19-80, K. 2002/130 (**Kazancı**). Bununla birlikte, doktrinde bazı yazarlar, kötüniyet kavramının senedi devreden tasarruf yetkisi olmadığının bilinmesi anlamına geldiğini savunmaktadır. Ağır kusurlu olmama kriterinin ise iyiniyetten daha hafif bir kriter olduğunu, hafif kusurlu olup da iyiniyetli sayılamayacak bazı hallerde borçlunun sorumluluktan kurtulmasına

Kıymetli evrak niteliği haiz senede bağlı alacak üzerinde adi alacak rehni hükümleri uyarınca da rehnedilebilir¹⁴⁵. Pek tabi kıymetli evrakın iyiniyetle iktisabına ilişkin düzenlemeler rehlin kıymetli evrakın rehnine ilişkin özel hükümler uyarınca kurulmuş olması¹⁴⁶ halinde uygulama alanı bulabilecektir¹⁴⁷.

imkan tanıdığını ifade etmektedir. Bkz. Abuzer Kendigelen, İsmail Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 51; sadece ağır kusur bakımından bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 35. Kötüniyetin iyiniyetin karşısı olduğu, ağır kusurun ise iktisapta olağan özenin gösterilmemiş olması anlamına geldiği yönünde Yargıtay 19. HD 12.02.2014, E. 5676, K. 2748 için bkz. Gönen Eriş, **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s. 349-352

Bilerek borçlu zararına hareket kavramının neyi karşıladığı da doktrinde tartışmalıdır. Mülga 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nda bilerek borçlu zararı kavramı yerine "*hileli ihtilaf*" kavramı kullanılıyordu. Bu sebeple bazı yazarlarca söz konusu hallerde devralan ile devren arasında borçlu zararına hileli bir anlaşmanın olması gerektiği ifade edilmekteydi. Bkz. Halil Arslanlı, **Ticari Senetler Dersleri**, Üçüncü Bası, Ankara, Üniversite Kitabevi, 1954, s. 120-121. Ancak yeni TTK'da "*hileli ihtilaf*" kavramı yerini "*bilerek borçlu zararına hareket*" kavramına bırakmıştır. Bu hususta Poroy, "Kıymetli Evrak Hukuku Esasları", isimli kitabının ilk basısında hileli anlaşma görüşünü savunmuşken, *Poroy/Tekinalp*, kitabın 2019 yılı basısında; yeni TTK döneminde kullanılan bilerek borçlu zararına hareketin hileli anlaşmadan farklı olduğunu ve bilerek borçlu zararına hareket için hileli anlaşmanın ispatının gerekmediğini ifade etmekle birlikte, bilerek borçlu zararına hareket için iktisap edenin borçluyu zarara uğratmak kastıyla hareket etmiş olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 110. *Çamoğlu*, bu ifadeyle ileri sürülecek savunmayı geçersiz kılma kastının aranmadığını ayrıca bu ifadenin kötüniyet kavramından da farklı anlam taşıdığını savunmaktadır. Yazar, kavramın "*devir işlemi sonucunda borçlunun devredene karşı sahip olduğu bir savunmadan yoksun kalacağını bilmesini ve kendi yönünden haklı bir nedeni bulunmadığı halde senedi devralmasını*" ifade ettiğini ileri sürmektedir. Ersin Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)", **BATİDER**, C. 35, S. 3, Eylül 2019, ss. 5-35, s. 20. Bazı yazarlar ise, hileli bir anlaşmanın varlığı aramaksızın, bilerek borçlu zararına hareket kavramının borçlunun devredene karşı kıymetli evrak ilişkisi dışında bir defî imkanın bulunduğunu ve devreden bu defiyi önleyecek bir tasarrufta bulunma yetkisinin bulunmadığını bilmesini ifade ettiğini savunur. Buna göre, bilerek borçlu zararına hareket etme ile ifade edilmek istenen borçluya zarar vermeye yönelik bir kast değil, borçlunun uğrayacağı zarara yönelik bilgi sahibi olma durumudur; bu ise iyiniyetli olmamaktan daha ağır bir kriterdir. Bu yönde bkz. Akkanat, **İyiniyet**, s. 190-191; Adıgüzel, **Bile Bile Borçlu Zararına Hareket**, s. 134. Yargıtay'ın ise bu hususta çelişkili kararları bulunmaktadır. Hileli anlaşma olması gerektiği yönünde Yargıtay 13 HD T. 14.2.2002, E. 1981/6371, K. 1981/7962 için bkz. **YKD**, C. 28, S. 9, 2002, s. 1358-1359. Hileli anlaşmanın aranmaması yönünde Yargıtay HGK T. 25.12.1963, E. 1963/78 K. 1963/41 için bkz. **BATİDER**, Derleyen: Fırat Öztan, C. 3, S. 1, 1965, s. 178. İyiniyet kavramıyla aynı şekilde yorumlanması yönünde Yargıtay HGK. T. 22.04.2015, E. 2013/12-1948, K. 2015/1247 için bkz. **Kazancı**.

¹⁴⁵ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 2, s. 439; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1200; Akipek/Akıntürk, **Eşya Hukuku**, s. 869; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 541; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 33, 44 ve 53; Oruç Hami Şener, "Bankanın Rehinli Alacaklı Sifatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehninde Rehnin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları", **DEÜHFD**, C. 11, S. 2, ss. 195-250, s. 197

¹⁴⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm, C.

¹⁴⁷ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 62, s. 490

6. Öncelik İlkesi

Alacağını borçlunun rızasıyla elde edemeyen alacaklı borçlunun malvarlığına başvurarak cebri icra vasıtasıyla elde eder. Ancak her zaman alacaklının malvarlığı tüm borçlarını ödemeye yetmeyebilir. Bu durum, alacaklının alacağını tamamen ya da kısmen tahsil edememesi sonucunu doğurur. Bu halde rehin hakkı, rehin konusu malvarlığının paraya çevrilmesi halinde hak sahibine öncelikle alacağını alma yetkisi tanır¹⁴⁸.

Bununla birlikte aynı malvarlığı değeri üzerinde birden fazla rehin hakkının kurulabilmesi de mümkündür. Bu halde önceliğin ne şekilde belirleneceğine rehinde sıra ilişkisi denir. Sıra ilişkisinin ne şekilde olacağı teslim bağli taşınır rehni bakımından TMK m. 948’de düzenlenmiştir. Hüküm alacak rehninde için de uygulanabilir niteliktedir (bkz. TMK m. 954/2)¹⁴⁹.

TMK m. 948’ye göre rehin konusu üzerinde birden fazla rehin hakkı bulunması durumunda bunlar arasındaki sıra ilişkisi rehinlerin kuruluş tarihlerine¹⁵⁰ göre belirlenir¹⁵¹; önceki tarihte kurulmuş olan rehin sonra gelen rehinlerden önceliklidir. Rehnin paraya çevrilmesi halinde elde edilen miktar bu sıra düzenine göre paylaştırılır. Daha önce gelen rehin hakkının sona ermesi halinde diğer rehinler kendiliğinden ilerler¹⁵².

Yine öncelik sırasının tespit edilmesi gereken bir diğer hal de alacak üzerinde rehin hakkı haricinde bir sınırlı aynı hak kurulması durumudur. Alacak üzerinde rehin hakkının yanı

¹⁴⁸Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, 251, 252

¹⁴⁹Öte yandan TRK uyarınca kurulacak alacak rehinleri bakımından sıra ilişkisi özel düzenleme gereği TMK m. 948 hükmüne değil, TRK m. 10 ve m.11 hükümlerine göre belirlenir. Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, E., 6.

¹⁵⁰İleride doğan alacakların teminatı için rehin kurulması halinde rehnin sırasının kuruluş tarihine göre mi alacağın doğum tarihine mi göre belirleneceği hakkındaki tartışma için bkz. Birinci Bölüm, E., 1.

¹⁵¹Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1165; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 25; Eskiocak, **Rehlinli Alacaklının Hukuki Durumu**, s. 76; Hüküm emredici olmayıp tarafların sözleşmeyle aksini kararlaştırabilmesi mümkündür. Bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 474; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 25; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1166; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 398. Ancak hükmün aksine yapılacak anlaşma önce gelen rehin hakkı sahibinin menfaatini ihlal ettiği ölçüde ona karşı ileri sürülemez. Bkz. Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 353; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 476; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 241; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 398, dpn. 60; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1166

¹⁵²Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1166; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 398

sıra intifa hakkının kurulabilmesi mümkündür (TMK m. 794/1). Bu sıra ilişkisinin tespitinde de esas alınacak kriter kurulma tarihidir¹⁵³. Bu halde, rehin hakkı sahibinin hakkı öncelikli ise intifa hakkının varlığı rehne etki etmez; intifa hakkı sahibinin öncelikli olması durumunda ise paraya çevrilmede rehin konusu intifa hakkıyla yüklü olarak satılır¹⁵⁴.

7. Teminatın Bölünmezliği İlkesi

Taşınır rehni bakımından TMK m. 944'te düzenlenen teminatın bölünmezliği ilkesi alacak rehni bakımından da uygulanabilir niteliktedir (bkz. TMK m. 954/2). Hükme göre, *“Alacaklı, alacağının tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir.”*

Hükümden de anlaşıldığı üzere, teminatın bölünmezliği ilkesinin rehin konusu bakımından ve teminat altına alınan alacak bakımından olmak üzere iki görünümü vardır¹⁵⁵. Buna göre, teminatın bölünmezliği ilkesi hem rehin konusunun tamamının alacağın teminatını oluşturduğunu hem de rehlin teminat altına alınan alacağın tamamını kapsadığını ifade etmektedir¹⁵⁶. Ancak belirtmek gerekir ki taşınır eşya rehninden farklı olarak, alacak rehninde rehne konu alacak, bölünebilir ve bölünen kısım tek başına devredilebilir ise kısmi olarak rehne konu edilebilir¹⁵⁷. Bu hususta uygulamada en sık rastlanılan örnekler mevduatın (BGB 67 II 32/33) ve sigorta tazminatların rehnedilmesinde (BGB 77 II 165) görülür¹⁵⁸. Yine bu kapsamda, taksitle satış sözleşmesinde, bedel ödeme borcunun taksitlerinden birinin rehne konu edilmesi örnek gösterilebilir¹⁵⁹. Alacak rehninde teminatın bölünmezliği ilkesi rehinle temin edilmiş

¹⁵³Ofitnger/Bär, **a.g.e.**, Art. 893, N. 29, s. 321; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 475; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 399; Eskiocak, **Rehinli Alacaklının Hukuki Durumu**, s. 78

¹⁵⁴Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 475

¹⁵⁵Cansel, **Menkul Rehni**, s. 24; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1162; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 50; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 526

¹⁵⁶Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1162; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 150

¹⁵⁷Ofitnger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 10, s. 412; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1199; Şensöz/Özbilen/Savaş, **a.g.m.**, s. 245

¹⁵⁸Ofitnger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 10, s. 412; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 29, dpn. 99; Şensöz/Özbilen/Savaş, **a.g.m.**, s. 245

¹⁵⁹Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 57

alacak bakımından geçerlidir. Buna göre, rehinle temin edilen alacağın tamamı ödenmeden teminat konusu alacak üzerindeki rehin tamamen ya da kısmen ortadan kalkmaz¹⁶⁰. Rehlin verenin rehinle teminat altına alınan alacağın borçlusundan farklı biri olması durumunda da kural aynen geçerlidir.

Bir alacak birden fazla alacak rehni ile teminat altına alınmış olabilir. Bu halde toplu rehin söz konusudur¹⁶¹. Bu durumda da teminatın bölünmezliği ilkesi uygulama alanı bulur. Alacaklardan bazılarının ödenmiş olması, aynı oranda rehin konusu üzerindeki teminatın da sona ermesine yol açmaz. Fakat aksinin kararlaştırılması mümkündür¹⁶².

8. Lex Commissoria Yasağı

Rehin hukukunda, lex commissoria yasağı, borcun ifa edilmemesi halinde rehin konusu malvarlığının rehin alana geçmesini sağlayan anlaşmaların yasak olduğunu ifade eder¹⁶³. Roma hukukundan bu yana rehin hukukunun en temel ilkeleri arasında yer alan bu yasağın pozitif temeli taşınmaz rehni bakımından TMK m. 873/2’de, teslimine bağlı

¹⁶⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 889, N. 22, s. 273; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 24; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 50; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 397; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1164

¹⁶¹ Bkz. İkinci Bölüm, A.

¹⁶² Cansel, **Menkul Rehni**, s. 25; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 51; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 397

¹⁶³ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 894, N. 1, s. 323; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 9; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1174; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 399; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 273-274

taşınır rehni bakımından TMK m. 949'da yer almaktadır¹⁶⁴. TMK m. 949 hükmü bir taşınır rehni türü olan alacak rehni bakımından da geçerlidir (bkz. TMK m. 954/2)¹⁶⁵.

¹⁶⁴ Öte yandan TRK, lex commissoria yasağıyla bağdaşıp bağdaşmayacağı tereddüt uyandıran bir hükme yer vermektedir. Temerrüt sonrası hakları düzenleyen TRK m. 14 hükmünün a bendine göre, “*Birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehlinli taşınırın, Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumludur.*” Esasında alacaklıya tanınan bu imkanın lex commissoria yasağına istisna teşkil etmez. Zira lex commissoria yasağında, tarafların rehin konusunun mülkiyetinin alacaklıya geçirilmesi konusunda borcun muacceliyetinden önceki dönemde anlaşmış olmaları yoluyla rehinli alacaklının haksız kazanç elde etmesinin önüne geçilebilmesi amaçlanır. Oysa TRK m. 14/1-a hükmünde ne bu türden bir anlaşma vardır ne de alacaklıya tanınan imkanda bu türden bir tehlikenin ortaya çıkabilir; hükümde alacaklıya temerrüt sonrası kullanılabilecek yasal bir talep hakkı tanınmış, rehinli alacaklının alacağından fazlasını elde edebilmesi mümkün görülmemiş, alacağından elde ettiği miktarı aşan kısmı için sorumluluğu öngörülmüştür. Görüldüğü üzere TRK m. 14/1-a düzenlemesi, TMK m. 873 ve TMK m. 949 normlarının lafız itibarıyla kapsamına ve koruma amacına (ratio legis) girmedeğinden bir istisna olarak nitelendirilemez. (Lex commissoria yasağındaki amacın alacaklının alacağını aşan bir fayda sağlamasının önüne geçebilmesi olduğu gözetilirse, mülkiyetin geçmesine yönelik düzenlemenin tek başına yasağın ihlali olarak nitelendirilemeyeceği yönünde bkz. Mustafa Alper Gümüş, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 199-225, s. 204-205. Kanuni bir istisna oluşturmayaacağına ilişkin ayrıca bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni**, s. 753-755; Damla Gürpınar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurullarından Ayrılan Yönleri”, **DEÜHFD**, C. 19, S. 1, 2017, ss. 111-159, s. 145-146; Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya, N. Füsün Nomer-Ertan, **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 245; Esra Hamamcıoğlu, Argun Karamanlioğlu, “670 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İlişkin Bazı Tespitler”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 2, Ocak 2017, ss. 95-138, s. 131; Arkan, **İşletme Hukuku**, s. 67, dpn. 2; Şafak Narbay, M. Enes Yıldız, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde Ticari İşletme Rehninde “Rehinli Taşınır Sicili”nin Diğer Sicillerle İlişkisi Üzerine Değerlendirme”, **BATİDER**, C. 34, S. 4, 2018, ss. 37-90, s. 44, dpn. 19; Sefer Oğuz, “Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni”, **Bankacılar Dergisi**, S. 100, İstanbul, 2017, ss. 3-31, s. 29. Kanuni bir istisna oluşturduğu yönünde bkz. Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, 13. Bası, Ankara, Yetkin, 2020, s. 197-198; Gökhan Antalya, Faruk Acar, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, 3. Baskı, İstanbul, Aristo, 2020, s. 200-201; Hamamcıoğlu/Karamanlioğlu, **a.g.m.**, s. 129-131; Reha Poroy, Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 80. Yasağa aykırı olduğuna ve Anayasa’da yer alan mülkiyet hakkının ihlali olarak değerlendirilebileceğine yönelik bkz. Başak Şit İmamoğlu, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017, s. 40, 41. Lex commissoria yasağına istisna teşkil etmese dahi getirilen bu düzenlemenin yerindeliği tartışılmalıdır. Yine düzenlemenin anayasal anlamda bir mülkiyet hakkı ihlali teşkil edip etmediği de ayrıca değerlendirilmelidir. Bkz. Celal Göle, Gökhan Aydoğan, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, C. 3, S. 1, Mart 2017, ss. 5-51, s. 45-46

¹⁶⁵ Sirmen, **Alacak Rehni**, 87; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 67, 69; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 275; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 55

Lex commissoria yasağı, temelde, rehin alanın ekonomik sömürüsüne karşı rehin verenin korunmasını amaçlar. Zira çoğu kez kredi imkanını karşılamak için belirli malvarlığı değerini teminat göstermek durumunda kalan borçlu, rehnin kurulduğu sırada, teminat altına alınan borcunu vaktinde ödeyeceği ve teminat konusunun mülkiyetinin rehin alana geçmeyeceği düşüncesiyle hareket ederek teminat altına alınan alacaktan daha değerli bir malvarlığını rehnedebilir. Bu halde, borcun zamanında ödenmemesi ihtimalinde, rehin konusunun mülkiyetinin rehin alana geçmesi, rehin alanın rehin vereni ekonomik olarak sömürerek haksız kazanç elde etmesine yol açar¹⁶⁶. Lex commissoria yasağı ile bu yol kapatılarak ahlaka aykırı bir sonucun doğmasının daha baştan önüne geçilmiş olur¹⁶⁷.

Hükmün amacından hareketle lex commissoria yasağının yalnızca teminat altına alınan alacağın muacceliyetinden önceki süreç için geçerli olduğu kabul edilmektedir¹⁶⁸. Zira borç muaccel olmasına rağmen teminat altına alınan alacağın ödenmemesi halinde, rehin veren, halihazırda rehin konusu şeyin mülkiyetini kaybetmesine yönelik yakın bir tehlike altında olacak; cebri icra yoluna gitmekteki yahut ifa yerine ya da ifa uğruna rehin konusunu devretmekteki iradesini sağlıklı bir şekilde ortaya koyabilecektir¹⁶⁹.

Yasağa aykırılığın müeyyidesi, TMK m. 949'da, sözleşme hükmünün geçersiz olacağı şeklinde belirlenmiştir. Kanunun açık lafzında geçersizliğin yalnızca lex commissoria

¹⁶⁶Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 894, N. 10-12, s. 325-326; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 75 vd.; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1174; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 273-274; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 399-400; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 357; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 187; Nomer, **Lex Commissoria**, s. 2012

¹⁶⁷Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1103; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 75; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 273-274; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 112-113

¹⁶⁸Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 894, N. 10-12, s. 325-326; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 191; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.462; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 100-102; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 280-281; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 400; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1174; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 87; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 113; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 56; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 357. Nitekim bu husus Alman Medeni Kanunu'nda açıkça düzenlenmiştir (BGB § 1179 ve § 1229). Bkz. Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 100, dpn. 278; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 56, dpn. 208

¹⁶⁹Cansel, **Menkul Rehni**, s. 191-192; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 87; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 102

yasağına aykırı hükme ilişkin olduğu görülür. Bu halde rehin sözleşmesinde yer alan kayıt sözleşmenin kısmi hükümsüzlüğüne yol açacaktır¹⁷⁰.

¹⁷⁰Bu halde TMK m. 27/2 hükmünün uygulanabilir olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bu hususta bkz. Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 102 vd.

İKİNCİ BÖLÜM

ALACAK REHNİNİN KONUSU, TEMİNAT ALTINA ALINAN ALACAK VE REHNİN KAPSAMI

A. Rehin Konusu Alacak

TMK m. 954 “*Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.*” hükmüyle devredilebilen tüm haklar ve bu haklar arasından özellikle uygulama alanı bulacak olan alacakların rehnedilebileceğini düzenlemiştir. Hüküm rehin konusu alacağın niteliği hakkında ilk kriter olarak devredilebilir olmayı öngörmektedir.

Alacağın devredilebilir olup olmadığının değerlendirilmesinden önce rehne konu alacağın mevcudiyetinden söz etmek gerekir. Alacak herhangi bir sebeple geçersiz olursa rehin hakkı kurulamayacaktır¹⁷¹. Bununla birlikte alacak kurulduğu tarih itibariyle geçersiz ancak ileride geçerlilik kazanacağına yönelik bir güven sonucu rehne konu olmuşsa bu halde de alacak rehni şarta bağlı olarak kurulmuştur. Ancak en geç rehnin paraya çevrilmesi anında alacağın mevcut olması gerekmektedir¹⁷².

Henüz doğmamış alacaklar üzerinde de rehin hakkı kurulabilir. Bu halde rehnin kurulması rehin konusu alacağın doğumu şartına bağlıdır¹⁷³. Buna göre, alacak rehnine konu alacak, rehnin kurulduğu tarih itibariyle henüz mevcut olmayabilir ancak en geç rehnin paraya çevrilmesi anında geçerli bir şekilde doğmuş olması gerekmektedir¹⁷⁴. Henüz doğmamış

¹⁷¹Bunun bir istisnası muvazaalı işlemlere ilişkin TMK m. 19/2 hükmündedir. Yazılı borç tanınmasına güvenerek alacak rehninin iktisap edilmesi halinde muvazaa iddiası ileri sürülemez, bu halde borcun geçersiz olmasına rağmen hakkın kazanılmasında iyiniyet korunmuştur. Bkz. Birinci Bölüm, E., 5.

¹⁷²Örneğin, rehnin kurulduğu tarihte rehin verenin alacak üzerinde bir tasarruf yetkisi bulunmamasına rağmen ileride tasarruf yetkisini kazanacağı düşünülerek rehin sözleşmesi akdedilmiş olması ve alacak hakkı üzerinde borçlunun tasarruf yetkisini sonradan kazanması halinde durum böyledir. Alacağın temlikinde bu görüş için bkz. von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 330. Aksi yönde bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt 2**, s. 587-588

¹⁷³Ofttinger/Baer, **a.g.e.**, Art. 884, N. 99, s. 123; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 537; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 37; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 37; Gülşah Vardar Hamamcıoğlu, **Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 338

¹⁷⁴Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1159; Nomer, **Beklenen Haklar**, s. 172

alacakların rehninin mümkün görülmesi gereği, alacaklı nezdinde doğmuş, doğacak tüm borçları rehin için teminat vermek üzere rehnin kurulabilir, bu halde alacak belirli olmasa dahi belirlenebilir nitelikte olduğundan söz edilebilir. Ancak bu durum borçlunun ekonomik özgürlüğünü zedeleyen bir durumdur. Teminat sözleşmelerinde sıklıkla yer alan bu türden kayıtlar TMK m. 2 ve TMK m. 23 hükmüne aykırılık nedeniyle geçerli olmayacaktır¹⁷⁵.

Alacağın hangi kaynaktan doğmuş olduğu alacak rehne konu olma bakımından önem arz etmez. Rehne konu alacak hakkı, bir hukuki işlem, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme yahut kanunun yüklediği diğer bir hukuki yükümlülükten doğabilir¹⁷⁶.

Alacak rehni bir rehin hakkı olması nedeniyle malvarlığının değerine yönelik yararlanmayı içerir. Bu değere yönelik yararlanma teminat altına alınan alacak ödenmediği takdirde alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla tatmin olması şeklinde kendini gösterir¹⁷⁷. Bu sebeple rehne konu olabilecek değer paraya çevrilebilir olması gerekmektedir¹⁷⁸. Rehin paraya çevrilebilmesi için ise rehin konusu malvarlığı değerinin devredilebilir olması zaruridir¹⁷⁹. Uygulamada büyük oranda para alacakları üzerinde rehin kurulsa da devredilebilirlik kriterini sağlayan her alacak rehne elverişlidir. Örneğin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde yüklenicinin arsa payı sahibine karşı bağımsız bölüm alacağı¹⁸⁰ da devredilebilir bir alacak olduğundan rehne konu olabilir.

Rehne konu alacağın kaynağı¹⁸¹ sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ya da diğer kanun hükümleri olabilir. Kural olarak, kaynağına bakılmaksızın tüm alacaklar devredilebilir. Alacağın devredilebilirliği TBK m. 183'te "*Kanun, sözleşme veya işin*

¹⁷⁵ Bkz. Birinci Bölüm, E., 3.

¹⁷⁶ M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 35-36; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 44

¹⁷⁷ Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 36; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 4

¹⁷⁸ Wieland, **Ayni Haklar**, s. 746-747; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 37

¹⁷⁹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 27

¹⁸⁰ Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 1006; Doruk Gönen, Coşku Gönen, "Alacağın Devri", **Prof.Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları III**, C. II, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2014, ss.124-142, s. 133. Yargıtay 14. HD T. 17.06.1986 E. 1986/285 K. 1986/4194 (**Lexpera**)

¹⁸¹ Alacağın kaynağı konusunda bkz. Belen/Köksal, **Hukukun Temel Kavramları**, s. 111

niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.” şeklinde ifade edilmiştir. O halde alacağın devrine engel oluşturacak şey; kanun, sözleşme ve işin niteliği olmak üzere üç kaynaktan ileri gelebilir. Kanun gereği devredilemeyen alacaklara; kamu hukuku karakterli vergi, harç ve benzeri mali yükümlülüklerden doğan alacaklar; manevi tazminat alacağı (TMK m. 25/4)¹⁸²; ölünceye kadar bakma sözleşmesinde bakım alacaklısının hakkı (TBK m 619/1); işçi ücretlerinin dörtte birinden fazlası (İşK. m. 35); sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde doğan alacakları (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 93) örnek gösterilebilir ¹⁸³. Mutlak suretle devir engeli olamamakla birlikte; TBK m. 233/2 gereği kiraya verenin yazılı izni olmadıkça sözleşmeden doğan kullanım hakkı, TBK m. 380/2 gereği aksi kararlaştırılmadıkça ödünç sözleşmesinde ödünç alanın kullanım hakkı başkasına devredilemez¹⁸⁴. Yine devir yasağı sözleşme serbestisi gereği tarafların anlaşması sonucu¹⁸⁵ meydana gelmiş olabilir¹⁸⁶. İşin niteliğinden dolayı olarak devredilemez alacaklar ise genellikle alacak hakkı ile alacaklının kişisel özellikleri arasındaki yakın bağılıktan ileri gelebilir yahut alacağın başkasına ödenmesi taraflar arasındaki hukuki ilişkiyle bağdaşmayabilir. Cari hesaba

¹⁸²Ancak bu devredilemezlik mutlak değildir. TMK m. 25/4’e göre, “Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.”

¹⁸³Wieland, **Ayni Haklar**, s. 746-747; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 28; Dayınlarlı, **Alacağın Temliki**, s. 58; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku cilt 2**, s. 593-594; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 536; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 30; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s.1128; Ayan, **Eşya Hukuku**, s. 372; Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 1008

¹⁸⁴Gönen D. /Gönen C., **Alacağın Devri**, s. 134

¹⁸⁵Ancak sözleşmedeki yasağa rağmen alacağın borçlusu, alacak üzerinde rehmin kurulmasına onay verirse rehin sözleşmesi geçerli olur; rehin hakkı geçmişe etkili olarak kurulmuş olur. Bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 36, dpn. 93

¹⁸⁶Bu halde, devir yasağını içermeyen yazılı bir borç anlaşmasının varlığı durumunda, TBK m. 183/2 gereği, senedi iyiniyetle devralmış kişinin iyiniyetinin korunacağını tekrar belirtmek gerekir.

kaydedilmiş alacaklar¹⁸⁷, kefalet sözleşmesindeki teminat alacağı, nafaka alacağı bu kapsamda örnek gösterilebilir¹⁸⁸.

Rehnin konusuna ilişkin, tereddüt duyulabilecek bir durum, rehin verenin rehin alana karşı sahip olduğu alacak hakkının rehne konu edilip edilemeyeceğidir. Rehin verenin rehin alandaki alacağını rehnedebilmesinin önünde herhangi bir hukuki engel yoktur. Bu halin uygulama en sık rastlanan örneği müşterisinin mevduat alacağı üzerinde banka lehine rehin hakkı kurulmasıdır¹⁸⁹. Yine rehin verenin borçlusu olduğu alacak hakkı üzerinde rehin kurulması da düşünülebilir. Örneğin, şirket kendi çıkardığı tahviller üzerinde çıkarılmayla ya da tedavülü sonrası tekrar iktisap etmeyle borçlusu olduğu alacak üzerinde rehin hakkı iktisap edebilir. Bu paradoksal durumun sebebi ise kıymetli evraktakin özellikli durumudur¹⁹⁰.

Rehin konusu alacağın tamamen rehnedileceği gibi kısmen rehin konusu olması da taraflar arasında kararlaştırılabilir. Alacağın kısmen rehnedilmesi uygulamada mevduat rehinlerinde, sigorta tazminatının rehnedilmesinde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur¹⁹¹.

Alacak rehninde münferit alacak rehnin konusunu oluşturabileceği gibi alacağın birden fazla alacak hakkı ile teminat altına alınması da mümkündür. Bu halde toplu rehnin

¹⁸⁷ Cari hesaba geçirilmiş alacak devredilemeyeceğinden rehne de konu olmaz. Bu cari hesap ilişkisinin niteliğinden kaynaklanan bir devir yasağıdır. Ancak müstakbel alacaklar üzerinde rehnin kurulması mümkün olduğundan sözleşmenin bitiminde muaccel olacak bakiye üzerinde o tarihten itibaren hüküm ifade etmek üzere rehnin kurulmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu yönde bkz. Ramazan Durgut, **Cari Hesap Sözleşmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 124-125

¹⁸⁸ Von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 344; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 51, s. 411; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku cilt 2**, s. 593-594; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 28; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 536-537; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 36

¹⁸⁹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 29; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 43-44; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 31. Bu hususta bkz. Dördüncü Bölüm, B.

¹⁹⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 899, N. 16-19, s. 414; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 29-30

¹⁹¹ Bkz. Birinci Bölüm, E., 7. Öte yandan kıymetli evrakın kısmen rehnedilemesine ilişkin belirtmek gerekir ki TTK m. 68/2 hükmü uyarınca “*kısmi ciro batıldır*.” Bu sebeple yapılan ciro şayet gizli rehin cirosu (temlik cirosu) ise ciro geçersiz olacak, rehin hakkı kurulmamış olacaktır. Yapılan ciro şayet açık rehin cirosu ise bu halde de kural olarak kısmi ciroya cevaz verilmemekle birlikte, doktrinde bir görüşe göre, ciroyu yorum yoluyla geçerli kabul etmek mümkündür. Buna göre, ciro yapılan miktara kadarki kısım rehin cirosu olarak, kalan kısım için ise tahsil cirosunun yapılmış olduğunu kabul ederek işlemi geçerli saymak mümkündür. Bkz. Üçüncü Bölüm, C., 4., b., (2), ii. Kambiyo senetleri ve hisse senetlerinin kısmen rehnedilebilmesinin mümkün olmadığı yönünde bkz. Şensöz/Özbilen/Savaş, **a.g.m.**, s. 245

varlığından söz edilir¹⁹². Toplu rehin halinde, rehin konusu alacaklar münferiden değil toplu bir şekilde teminata konu teşkil etmektedir. Aksi kararlaştırılmadıkça rehnedilen alacaklardan her biri borcun tamamına teminat teşkil eder. Bu halde, birden fazla alacak üzerinde ayrı ayrı rehin hakkı kurulmasından farklı olarak, TMK m. 944/2’de yer alan teminatın bölünmezliği ilkesi uygulama alanı bulur¹⁹³. Ancak toplu rehinde de rehin haklarında geçerli olan belirlilik ilkesi gereği üzerinde teminat konusu alacakların her biri üzerinde rehnin kurulmasına yönelik işlemler yerine getirilmiş olmalıdır¹⁹⁴.

B. Rehinle Teminat Altına Alınan Alacak

Alacak rehninin varlığı ve geçerliliği rehinle teminat altına alınan alacağın varlığı ve geçerliliğine bağlıdır. Bu sebeple rehin konusu alacağın ne olabileceğini ifade etmenin yanı sıra hangi alacakların rehinle teminat altına alınabileceğinin tespiti gerekmektedir. Hangi alacakların rehinle temin edilebileceği sorunun cevabına ilişkin belirtmek gerekir ki bu konuda, alacak rehni bakımından bir hususiyet bulunmaz. Taşınır rehnine ilişkin esaslar burada da aynen geçerlidir.

Kural olarak her türlü alacak rehinle teminat altına alınabilir; alacağın kaynağının ya da konusunun önemi yoktur. Teminat altına alınan alacak bir miktar para olabileceği gibi diğer verme borçlarından, yapma veya yapmama borçlarının karşılığı olan alacak haklarının da rehinle teminat altına alınabilmesi mümkündür¹⁹⁵.

¹⁹²TMK m. 944/2’deki teminatın bölünmezliği kuralı toplu rehin halinde de geçerlidir. Taşınmaz rehninde toplu rehnin kurulması belirli şartlara bağlanmıştır (TMK m. 855). Ancak taşınmazlara özgü bu istisnai kural, taşınır rehni ve onun özel bir türü olan alacak rehni bakımından geçerli olmadığı kabul edilmektedir. Bkz. Zobl/Thurnherr, *Systematischer Teil*, N. 499, s. 139; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 30; Wieland, *a.g.e.*, s. 706; Köprülü/Kaneti, *a.g.e.*, s. 468-469; Ergüne, *Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, s. 242

¹⁹³ Bkz. Zobl/Thurnherr, *Systematischer Teil*, N. 499, s. 139; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 30-31; Wieland, *Aynı Haklar*, s. 706; Köprülü/Kaneti, *a.g.e.*, s. 468-469; Ergüne, *Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, s. 242; Cansel, *Menkul Rehni*, s. 60

¹⁹⁴ Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 31; Cansel, *Menkul Rehni*, s. 60-61; Serozan, *Eşya Hukuku*, s. 350; Ergüne, *Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, s. 242; Makaracı-Başak, *Taşınır Rehni Sözleşmesi*, s. 76

¹⁹⁵ Wieland, *Aynı Haklar*, s. 708; Cansel, *Menkul Rehni*, s. 79-80. Burada dikkat edilmesi gereken husus rehnin paraya çevrilmesi yöntemiyle alacaklının tatmin edilebilir olup olmadığıdır. Konusu bir miktar para olmayan alacakların rehinle teminat altına alınıp alınmaması durumunda bunun nasıl mümkün olabileceği sorunuyla karşılaşılır. Böyle bir durumda, en geç rehnin paraya çevrilmesi anında

Koşula bağlı alacakların devrinin mümkün görülmesi nedeniyle üzerinde rehin hakkı kurulması da mümkün görülmelidir. Müstakbel alacaklar da en geç rehnin paraya çevrilme anında doğmuş olmak şartıyla rehnedilebilir¹⁹⁶.

Eksik borçların¹⁹⁷ rehinle teminat altına alınıp alınamayacağı ise tartışma konusudur. Kumar ve bahisten doğan borçlar(TBK m. 604 – m. 606) ve evlenme telallılığından doğan borçlar(TBK m. 524) dava ve icra edilemeyeceğinden rehinle teminat altına alınamayacağı genel kabul görmektedir¹⁹⁸. Ahlaki bir görevin ifasının¹⁹⁹ taahhüdü durumunda ise rehinle temin edilebilirlik tartışmalıdır. Bazı yazarlar²⁰⁰, bu durumda mevcut bir borcun varlığından söz edilemeyeceğini, TBK m. 78/2 hükmünün sadece yapılan kazandırmanın sebepsiz zenginleşme teşkil etmeyeceğini düzenlediğini savunur. Baskın görüş ise²⁰¹ bir kimsenin ahlaki bir yükümlülüğün yerine getirilmesi için ifaya zorlanamayacağı fakat ahlaki ödevin ifasının taahhüt edilebilir ve dolayısıyla rehnedilebilir de olduğu yönündedir.

alacağın parasal değerinin tespit edilerek ortaya çıkan alacağın rehinle teminat altına alındığı söylenebilir. Bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 79-80. Ancak bu türden alacakların parasal değerinin belirlenebilmesi güç olabilir. Bu halde, aslında tarafların rehinle teminat altına almak istedikleri şeyin, borca aykırılıktan doğan tazminat alacağı olduğunun kabulü gerekir. Bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 145-146. Zira taraflar, rehinle, teminat altına alınan alacağın tahsil edebilme imkanını artırma, alacaklıyı ifaya zorlama noktasında bir teminat elde etmeyi amaçlar. Konusu para olmayan alacağın ifa edilmemesi durumunda, rehne müracaat edildiğinde, alacaklı ifayı aynen sağlayamadığından ifaya olan menfaatini nakden tazmin yoluyla elde etmeye çalışmaktadır. Aksi yönde bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 80-81

¹⁹⁶ Bu husustaki ayrıntılı açıklama için Birinci Bölüm, E., 1.

¹⁹⁷ Eksik borç kavramı, bir borç ilişkisinde bulunması gereken, alacaklının alacağını elde etmeye yönelik talep, dava ve cebri icraya başvurma yetkilerinin tamamının ya da bir kısmının bulunmadığı borçları ifade eder. Bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt 1**, s. 20; Necip Kocayusufpaşaoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, C. 1, İstanbul, Filiz kitabevi, 2017, s. 44

¹⁹⁸ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt 1**, s. 20-21; Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 55; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Baskı, Ankara, Yetkin, 2018, s. 90; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1101

¹⁹⁹ Ahlaki ödevin yerine getirilmesi için verilen şey sebepsiz zenginleşme olarak geri istenemez (TBK m. 78/2), yapılan kazandırma bağışlama da teşkil etmez (TBK m. 285/2).

²⁰⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 159, s. 143; Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 57; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 76; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 14; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt 2**, s. 367-368; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt 1**, s. 21

²⁰¹ Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 92; Andreas von Tuhr, Hans Peter, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts**, Auflage 3, 1984, s. 34; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 149; Makaracı-Başak, **a.g.e.**, s. 83; Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 57

Zamanaşımına uğramış borç, mevcut, talep ve dava edilebilir olduğundan rehinle teminat altına alınabileceğinde tereddüt yoktur²⁰². Zamanaşımına uğramış borcun rehinle teminat altına alınması durumunda zamanaşımı definin ileri sürülüp sürelemeyeceği sorusu akla gelebilir. Bu halde rehin veren rehinle teminat altına alınan alacağın borçlusuyorsa ve borcun zamanaşımına uğradığını biliyorsa borçlunun zamanaşımı defiden feragat ettiği sonucuna ulaşılabilir. Yine rehin verenin teminat altına alınan borcun borçlusu olmadığı durumda da rehin veren zamanaşımı definin ileri sürme hakkından (TMK m. 901/2 kıyasen) feragat etmiş sayılır²⁰³.

C. Rehnin Kapsamı

Alacak rehninin kapsamı rehin konusu alacak bakımından ve rehinle teminat altına alınan alacak bakımından olmak üzere iki açıdan belirlenir. Alacak rehninin konu bakımından kapsamı alacak hakkının niteliği göz önünde tutularak, TMK m. 959'da özel düzenlemeye konu olmuştur. Zira teslim bağli taşınır rehninin konu bakımından rehnin kapsamının düzenlendiği TMK m. 947, taşınır eşyanın cismani niteliği göz önünde bulundurduğundan alacak rehni bakımından uygulama alanı bulabilecek bir hüküm değildir. Rehinle teminat altına alınan alacak (rehin yükü) bakımından kapsam ise alacak rehni bakımından özel bir düzenlemeye konu olmamıştır. Esasen bu hususta özel düzenlemeyi gerektirecek hususiyet arz eden bir yön de yoktur. Bu sebeple rehinle teminat altına alınan alacak bakımından kapsamın belirlenmesi, genel hükümlerden hareket edilerek yapılacaktır.

1. Rehnin Konusu Alacak Bakımından

Rehnin konusu her şeyden önce tarafların üzerinde rehin kurmayı kararlaştırdıkları asıl alacaktır. Rehin kural olarak bu alacağın tamamımını kapsasa da bölünebilen ve bölünen

²⁰² Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt 1**, s. 645; Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 94; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 15-16; Ergüne, **Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 149-150; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 76; Makaracı-Başak, **a.g.e.**, s. 84; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 358; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1101

²⁰³ Ergüne, **Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 151-152

kısmı ile tek başına devredilebilen alacaklar bakımından alacağın bir kısmı üzerinde de rehnin kurulması kararlaştırılabilir²⁰⁴.

Rehnin konu bakımından kapsamında rehnedilen alacağın yerine geçen değer yer alıp almayacağı sorusu akla gelebilir. Kanunda bu hususta bir açıklık yoktur. Teslime bağlı taşınır rehni için de bu hususta bir hüküm bulunmamaktadır²⁰⁵. Bu sebeple bazı yazarlar²⁰⁶ teslime bağlı taşınır rehninde rehin konusu taşınırın yerine geçen kaim değer rehnin kapsamında olamayacağını savunur. Aksi yöndeki kanaate göre²⁰⁷ ise rehin konusu taşınırın yerine geçecek tazminat, sigorta bedeli gibi kaim değerler de rehnin kapsamındadır. Nitekim rehin hakkının değerden fayda sağlamaya yönelik bir hak olduğu gözetilirse rehin konusu yerine geçecek değer de kendiginden rehnin kapsamında yer alması isabetli olacaktır. Alacak rehni bakımından da benzer bir yorum yapabilmek mümkün görülebilir. Örneğin, teminata konu alacağın geçersiz olması nedeniyle bu alacağın yerini tazminat alacağı almışsa rehnin bu alacağı da kapsadığı kabul edilmelidir.

Rehin konusu alacağa bağlı (fer'i) haklar bulunması halinde rehnin bunları da kapsayıp kapsamayacağına ilişkin genel bir düzenlemeye TMK'da verilmemiştir. Meseleyi fer'i hakların nitelikleri gereği alacağın hukuki kaderine tabi olduğundan ayrıca belirtilmiş olmasa dahi bağlı oldukları alacak üzerindeki tasarrufun bunları da kapsayacağı şeklinde yorumlayabilmek mümkündür. Keza alacağın temlikine ilişkin *“Alacağın devri ile devreden kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer.”* (TBK m. 189/1) hükmünün alacak rehnine kıyasen uygulanmasıyla da aynı sonuca varılır²⁰⁸. Bu sebeple kural olarak alacak hakkının rehni halinde alacağa bağlı haklar da,

²⁰⁴Bkz. Birinci Bölüm, E., 7.

²⁰⁵Açık düzenleme gereği TTK m. 1456 hükmü kapsamındaki sigorta tazminatları açısından bir tartışma bulunmamaktadır. Hükmün kapsamına ilişkin bkz. Saibe Oktay-Özdemir, “Rehin Alacaklısının Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları”, **Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan**, Cilt II, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, ss. 1399-1429, s. 1400 vd. Yine TRK hükümleri uyarınca kurulacak rehinlerde açık düzenleme gereği (TRK m. 7) sigorta tazminatı rehnin kapsamındadır. **A.e.** s.1402

²⁰⁶Cansel, **Menkul Rehni**, s. 164; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 355

²⁰⁷Wieland, **Ayni Haklar**, s. 729; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 416-417; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 457; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 210 vd.

²⁰⁸Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 21-23, s. 552-553; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 457-458; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 71; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1163; Şensöz/Özbilen/Ateş, **a.g.m.**, s. 246; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 449; A. Tahir Öğütçü, Edip Doğrusöz, **Rehin Hukuku: Rehnin**

ayrıca bir tasarruf gerekmeksizin, kendiliğinden rehnin kapsamında olacaktır. Üzerinde rehin hakkının kurulmuş olduğu alacağa bağlı haklardan doğrudan rehnin kapsamına dahil sayılanlara; cezai şart (TBK m. 179)²⁰⁹, kefalet alacağı, rehin hakkı²¹⁰ örnek gösterilebilir.

Öte yandan rehin konusu alacağa bağlı ferî haklardan bazıları rehnin kapsamı bakımından TMK m. 959 hükmünde özel olarak düzenlenmiştir. Hükümde yer alan ferî haklar dönemsel gelir getiren alacağa bağlı haklardır. TMK m. 959'dan çıkarılan sonuca göre, rehin konusuna ilişkin hukuki semereler kural olarak rehnin kapsamında değildir. Bu esas, tabii semereleri rehin kapsamına dahil edip -karşıt anlamından anlaşılacağı üzere- hukuki semereleri kapsam dışında bırakan teslim bağli taşınır rehnindeki TMK m. 947 hükmüyle uyumludur²¹¹. Ancak alacak hakkı üzerinde rehin TRK hükümleri uyarınca kurulursa rehnin kapsamı TRK m. 7'deki özel düzenlemeye tabidir. TRK m. 7/1 uyarınca “*Taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girer.*” Hüküm teslim bağli taşınır rehninden farklı olarak hukuki semereleri de rehnin kapsamında saymıştır. Buna göre, alacak rehni ticari işlemlerde taşınır rehni uyarınca kurulursa hukuki semereler de ayırım gözetilmeksizin rehnin kapsamında olacaktır. Yine aynı hükmün ikinci fıkrası uyarınca “*Bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.*”²¹²

Türleri, Paraya Çevirme Yolları, İlgili Kanunlar, Yargıtay Kararları ve Hukuk Sözlüğü, Ankara, Ulucan Matbaası, 1982, s. 77; M. Ali Erten, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı” **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 181-139, s. 182

²⁰⁹ Cezai şartın yalnızca ifa yerine istenebilecek cezai şart olması halinde rehnin kapsamında sayılacağı yönündeki görüş için bkz. Şensöz/Özbilen/Ateş, **a.g.m.**, s. 247; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 210.

²¹⁰ Rehinle teminat altına alınmış bir alacak rehne konu olmuşsa bu rehin hakkı üzerinde de kendiliğinden rehin hakkı kurulmuş olur. Bu halde rehin konusuna bağli rehnin taşınır veya taşınmaz olması önem arz etmez, rehin hakkı üzerinde rehin ayrıca tasarruf işlemi gerekmeksizin asıl alacağın rehnedilmesiyle kazanılır. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 21-23, s. 552-553; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 71

²¹¹ Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 72.

²¹² Bu hususta bkz. Dördüncü Bölüm, F., 3., d.

Vadesi henüz gelmemiş olan dönemsel feri edimler, TMK m. 959/1 hükmü gereği, rehnin kapsamında sayılır. Vadesi geçmiş olan dönemsel feri edimler ise ancak tarafların kararlaştırması halinde rehnin kapsamında yer alır. Zira bu halde vadenin geçmesiyle borcun muaccel hale gelmesi durumunda söz konusu alacaklar alacağa bağlı olmaktan kurtulur²¹³. Hükümde “vadeleri henüz gelmemiş olanlar” ibaresi yer almakla birlikte hangi aşamada vadesi gelmemiş olacağına bir açıklık yoktur. Bu halde, TMK m. 947/3’ün kıyasen uygulanması sonucu paraya çevrilme anının esas alınması gerektiği sonucuna varılmalıdır²¹⁴. TMK m. 959/1’de sözü geçen dönemsel edimli feri haklara örnek²¹⁵; faiz, kar payı, kazanç payı, ölünceye kadar iratlar gösterilebilir. Alacak rehninin kapsamı bu halde, temlik hükümlerinden ayrılır. Alacağın temlikinde, temlikten önce işlemiş faizler de temlikin kapsamındadır (TBK m. 189/2). Alacağın rehninde ise rehnin paraya çevrildiği tarihten önce işlemiş olan faiz ve diğer dönemsel edimler rehin verenin tasarrufundadır. Bunun sebebi, rehin hakkının kullanım sonucu yararlanmaya yönelik değil, rehin konusunun ekonomik değerinden yararlanmaya yönelik bir hak olmasıdır²¹⁶.

TMK m. 959/2 dönemsel feri haklardan senede bağlanmış olanları ayrı tutmuş, doğrudan rehnin kapsamında olmasını kabul etmemiştir. Bu halde, senede bağlanmış feri hakların rehin kapsamına dahil olabilmesi için kendi şekil koşuluna uygun olarak üzerinde ayrıca rehin kurma şartı aranmıştır. Hükümde alacağa bağlı dönemsel “yan edimler için özel senetler düzenlenmiş” olmasıyla kastedilen şey bu tür yan edimlere ilişkin alelade bir senet düzenleme değil, kıymetli evrak niteliğini haiz bir senede (kupon) bağlanmış olmasıdır. Alacağa bağlı dönemsel gelir getiren kar payı, faiz, gibi yan edimleri içeren kıymetli evrak türü kuponlardır²¹⁷. Nitekim bu halde feri hak artık asıl alacaktan bağımsız olarak talep edilebilir ve ileri sürülebilir bir hakka dönüşmüştür²¹⁸. Kıymetli evraka bağlanmış bu haklar bakımından ayrıca tasarruf işleminin yapılması ihtiyacı duyulur;

²¹³ Erten, **Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı**, s. 182

²¹⁴ von Tuhr, **Umumi Kısım**, s. 947; Zobl, **a.g.e.**, Art. 904, N. 15, s. 378; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 458; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 450, dpn. 255

²¹⁵ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 71; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 700

²¹⁶ von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 378

²¹⁷ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 904, N. 8, s. 547-548; Zobl, **a.g.e.**, Art. 904, N. 7, s. 377

²¹⁸ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 72

rehnin kurulmasına yönelik ayrıca bir tasarruf işleminin yapılması halinde vadesi gelmiş olup olmama ayırımına bakılmaksızın tüm alacaklar rehnin kapsamında yer alır²¹⁹. TTK gereği bu tür senetler yalnızca hamiline yazılı düzenlenir²²⁰; dolayısıyla dönemsel gelir getiren ferî hakların rehnin kapsamına girmesi için bağlı oldukları senetler üzerindeki zilyetliğin rehin amaçlı devri yeterli olacaktır²²¹. Alacağa bağlı dönemsel edimler içeren haklara ilişkin yan senetler rehnin kurulduğu zaman ana senetten ayrılmış değilse (koparılamamış ise) ana senedin rehin amaçlı teslimiyle birlikte yan senetler üzerinde de rehin hakkı kurulmuş olur²²². TRK uyarınca kurulan rehinlerde ise bu hususta bir ayırım yapılmamıştır. Esasen TRK uyarınca kurulacak rehinlerde de kupona bağlanmış alacak artık ayrı talep edilebilir ve ileri sürülebilir olması nedeniyle kendiliğinden rehnin kapsamında kabul edilmemelidir.

2. Rehinle Teminat Altına Alınmış Alacak Bakımından

Alacak rehni bakımından rehinle teminat altına alınan alacağın kapsamı bakımından özel bir düzenleme Kanun'da yer almamaktadır. Teslime bağlı taşınır rehninde bu hususu düzenleyen TMK m. 946/2 alacak rehni bakımından da kıyasen uygulanabilir niteliktedir (bkz. TMK m. 954/2). Rehnin kapsamına her şeyden önce teminat altındaki asıl alacak girer. Bu alacağın yerine geçen tazminat da rehnin kapsamında kabul edilmektedir²²³. Yine benzer şekilde kanunda özel olarak belirtilmiş olmamakla birlikte tarafların borcun ifa edilmemesi durumu için kararlaştırdıkları cezai şart da rehnin kapsamındadır²²⁴. TMK m. 946/2 uyarınca teminat altına alınan alacağın kapsamına ayrıca akdi faiz, gecikme faizi ve takip giderleri de girer. Söz konusu kalemler bakımından hükümde herhangi bir ayırma yer verilmediğinden zamansal bir sınırlamaya tabi olmaksızın akdi faiz talep

²¹⁹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 904, N. 13, s. 549

²²⁰ Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 66, 71

²²¹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 904, N. 14, s. 550

²²² Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 459; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 72; Öğütçü/Doğrusöz, **Rehin Hukuku**, s. 77

²²³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1165; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 69-70; Serozan, **Taşınır Eşya**, s. 355

²²⁴ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 891, N. 68, s. 305; Cansel, **Menkul Mülkiyeti**, s. 157; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 70; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1165; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 841. Ancak bazı yazarlar, ifaya eklenen cezai şartın açıkça kararlaştırılmış olmadıkça rehnin kapsamında olmadığını ifade etmektedir. Bu yönde bkz. Wieland, **a.g.e.** s. 727-728; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 198-199

edilebilecektir. Taşınır rehninin kapsamı bu noktada taşınmaz rehninden (bkz. TMK m. 875 f. 1 b. 3) ayrılır²²⁵.

²²⁵ Cansel, **Menkul Rehni**, s. 157-158

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK MEDENİ KANUNU UYARINCA ALACAK REHNİNİN KURULMASI

A. Genel Olarak

Alacak rehni iradî rehin türlerinden biridir. Kurulması hukuki işlem sonucu olur²²⁶. Ancak istisnai bazı hallerde alacak rehni hukuki işlem gerekmezsizin kanun hükmü ya da mahkeme kararı uyarınca kurulabilir. Taşınmaz rehninin kapsamında olan kira bedellerine ilişkin TMK m. 863/1 ve taşınmaz rehninin kapsamında olan taşınmaz için yapılan zorunlu masraflara ilişkin TMK m. 879 rehnin kanun uyarınca kurulduğu hallere örnek gösterilebilir²²⁷. Yine TMK’da düzenlenen rehinli tahvil kanun hükmü uyarınca kendiliğinden kurulan bir rehin türüdür²²⁸. Alacak rehninin mahkeme kararı ile kurulması ise, alacak üzerinde rehnin kurulması borcunu içeren bir sözleşme yapılması ve borçlunun bu sözleşmeden doğan borcunu ifadan kaçınması halinde meydana gelebilir. Bu durumda, alacaklı borcun aynen ifası için dava yoluna başvurur. Mahkemenin vereceği hüküm borçlunun irade beyanı yerine geçer ve mahkeme kararının kesinleşmesiyle (HMK m. 367/2) rehin kurulur²²⁹. Bu istisnai haller dışında alacak rehninin kurulabilmesi için alacak hakkı üzerinde hak sahibinin bir tasarrufu ve bu tasarrufun bir sebebe dayanması gerekmektedir²³⁰. Bu nedenle alacak rehninin kurulmasında, incelenmesi gereken borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi olmak üzere iki aşama karşımıza çıkar.

²²⁶Akipek /Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 843. Alacak hakkının bir kanuni rehin türü olan hapis hakkına konu olup olamayacağına ilişkin bkz. Birinci Bölüm, D.,1.

²²⁷Wieland, **a.g.e.**, Art. 899, N. 4, s. 747; Sirmen, **Alacak Rehni**, s 32; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 698. TRK uyarınca kurulan rehinler bakımından bkz. Dördüncü Bölüm, C., 4.

²²⁸Bkz. Üçüncü Bölüm, E.

²²⁹Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s 33; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 538. Ancak adi senede yahut kıymetli evraka bağlı alacaklarda rehin mahkeme kararı ile kurulmuş olmaz. Zira rehnin kurulması için tasarruf işlemi teşkil eden senetlerin zilyetliğinin devri gerekmektedir. Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s 33. Bu halde alacak rehni, mahkeme hükmü uyarınca senetteki zilyetliğin rızaen yahut cebri icra aracılığıyla devredilmesiyle kurulmuş olur.

²³⁰Hukukumuzda haklar üzerinde tasarrufun sebebinin tasarruf işleminden ayrı bir hukuki işlem olan borçlandırıcı işlem teşkil etmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 178-

Türk Medeni Kanunu'nda, alacaklar üzerinde rehin hakkının kurulması; adi alacakların rehni, senede bağlı olup olmaması durumu gözetilerek, TMK m. 955/1'de; kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehni ise TMK m. 956'da düzenlenmiştir²³¹. Alacaklar üzerinde rehlin kurulmasını kanuni düzenleme doğrultusunda iki ayrı kısımda incelemek gerekir.

Rehlin kurulmasına ilişkin gerekli şartları incelemeden evvel belirtmek gerekir ki alacak rehlinin kurulmasını düzenleyen TMK m. 955/2 hükmü ihbarı kurucu şart olarak öngörmemiştir²³². Hükme göre²³³, “*Alacaklı veya rehnedan, rehni borçluya ihbar edebilir.*” Kanun, her ne kadar ihtiyari bir düzenlemede bulunmuş dahi olsa ihbar yükümlülüğü yerine getirilmesinde fayda vardır. Zira TMK m. 961/2'e göre, ihbarın yapılması halinde borçlu ancak bir diğerinin rızasıyla rehin verene yahut rehinli alacaklıya ödemede bulunabilir. İhbarın yapılmaması durumunda ortaya çıkacak sonuç ise, hükümden dolayı şekilde anlaşılabileceği üzere, rehin veren alacaklıya yapılacak ifanın

179; Halil Arslanlı, **Ticari Bey**, C. 1, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1955, s. 80. Ayrılık sistemi olarak nitelendirilen Alman Hukuku kaynaklı bu sistem için bkz. Serozan, **Soyutluk**, s. 397-400; Utku, **Sinai Hakların Rehni**, s. 135 vd.

²³¹ Rehlin kurulmasına ilişkin Kanun'daki, diğer bir ayrım, TMK m. 957'de yer alan emtiayı temsil eden senetlerin rehnidir. Ancak ilgili hükümde farklı bir alacak rehni kuruluş şekli düzenlenmemiştir. Emtiayı temsil eden kıymetli evrak TMK m. 956 hükmü uyarınca rehnedilir. TMK m. 957/1'e göre bu rehin aynı zamanda emtia üzerinde rehin hakkının kurulmasına yol açar. O halde bu hüküm taşınır eşya üzerinde kurulan rehne ilişkin bir istisnayı düzenlemektedir. Bu hususta bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 535

²³² Alman Medeni Kanununda ise ihbarın yapılması kurucu şarttır (BGB § 1280). Bkz. Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 363; Şener, **Rehlin Borçluya İhbarı**, s. 207 vd. Yine Fransız Medeni Kanununda da ihbar, kurucu şart olarak düzenlenmiştir (art. 2075 CCfr.). Bkz. Seçer, **İlkeler**, s. 121, dpn. 7. TMK'da ise ihbar kurucu şart olarak öngörülmemiştir. Bu sebeple tarafların yapacakları bir sözleşmeyle ihbarın yapılmaması kararlaştırılabilir. Rehin veren kredi itibarının zarar görmemesi için böyle bir yol izlemek isteyebilir. Ancak ihbarın yapılmamasına ilişkin devamlı bir yasağın rehin hakkının niteliğiyle bağdaşmayacağı ileri sürülmektedir. Bkz. Dieter Zobl, **Berner Kommentar, Kommentar zum Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Band IV: Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 2. Unterteilband: Art. 888-906 ZGB (mit kurzem Überblick über das Versatzpfand, Art. 907-915 ZGB)**, Bern, Stämpfli Verlag AG, 1996, Art. 900, N. 52, s. 275; Şener, **Rehlin Borçluya İhbarı**, s. 198

²³³ TMK m. 955/2'nin mehzatı olan ZGB Art. 900 de hükmü aynı şekilde ifade etmektedir. Hükümün kanun yapma tekniği açısından isabetli olmadığı söylenebilir. Zira hüküm rehlin kurulmasında hiçbir etkisi olmayan ihbar işleminin yapılabilir olduğunu rehlin kurulması başlığı altında düzenlemektedir. Ayrıca rehin yahut başkaca bir işlemin bildirilmesinin kanun tarafından engellenmediğini özel olarak kanunda belirtmenin bir lüzumu yoktur. Bkz. von von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 377, dpn. 28. Aksi yönde bkz. Şener, **Rehlin Borçluya İhbarı**, s. 209.

borçluyu borcundan kurtarmasıdır. Rehin verene yapılan ifanın borçluyu borcundan kurtarabilmesi için iyiniyetli olması şarttır (TBK m. 186 kıyasen)²³⁴. İhbarın yapılmamasına rağmen rehne konu alacağın borçlusu, alacak üzerinde rehin hakkının varlığını bir şekilde öğrenmişse iyiniyetli olmayacağından borcundan kurtulamayacaktır²³⁵.

B. Adi Alacaklarda

1. Borçlandırıcı İşlem

Adi alacakların rehnedilmesi yazılı şekle tabidir (TMK m. 955/1). Alacağın senede bağlanmış olması durumunda rehnin kurulması için ayrıca zilyetliğin devri gerekmektedir (TMK m. 955/1). Kanun'da alacak rehninin kurulması için öngörülen bu şartlar tasarruf işlemine ilişkindir. Alacaklar üzerinde tasarrufun ne şekilde gerçekleşeceğine değinmeden önce bu tasarrufa temel teşkil eden borç ilişkisinden söz etmek gerekir.

Tasarruf işleminin temelinde yer alan borçlandırıcı işlem çeşitlidir ve çoğu tasarrufta bu husus kanunda ayrıca düzenleme alanı bulmaz. Bu nedenle borçlandırıcı işlemin niteliği genel esaslardan hareketle tespit edilir. Örneğin; taşınır mülkiyetinin devrine ilişkin TMK m. 763 vd., taşınır rehninin kurulmasına ilişkin TMK m. 939 vd., alacağın temlikine ilişkin TBK m. 184 düzenlemelerinde borçlandırıcı işleme yer verilmemiştir. Taşınmaz mülkiyetinin devri (TMK m. 706) ve rehni (TMK m. 856) bakımından ise tasarrufa temel hukuki işlemin açıkça düzenlendiği görülmektedir. Haklar üzerinde yapılan her tasarruf bir sebebe dayanmaktadır. Ancak görüldüğü üzere tasarrufa sebep teşkil eden hukuki ilişki kanunda istisnaen düzenlenmiştir.

Alacak rehni için de borçlandırıcı işlemin ne olduğuna ilişkin bir ibare Kanun'da yer almamaktadır. Alacak rehninin kurulmasına temel teşkil eden borçlandırıcı işlem çoğu kez rehin alan ile rehin veren arasında yapılan bir sözleşmedir ve herhangi bir şekle tabi

²³⁴Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 363; von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 376-377; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 92-94; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 543; Şener, **Rehnin Borçluya İhbarı**, s. 210; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 41; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 694

²³⁵Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 41, dñn. 113

değildir²³⁶. Bununla birlikte borçlandırıcı işlemin sözleşme olması şart değildir. Örneğin, tasarrufa temel teşkil eden borcun bir ölüme bağlı tasarruftan da doğması mümkündür. Bu halde borçlandırıcı işlemin geçerliliğine ilişkin esaslar ölüme bağlı tasarruf kurallarınca belirlenir²³⁷.

Alacak rehninin kurulmasına temel teşkil eden işlem hiç kurulmamış olabilir yahut çeşitli nedenlerle geçersiz olabilir. Bu halde tasarrufun temelinde yatan borçlanma işleminin varlığı ve geçerliliğinin tasarruf işlemine etki edip etmeyeceği doktrinde oldukça tartışmalıdır. Doktrinde bu hususta yapılan tartışmalar genelde taşınır mülkiyeti üzerinden ele alınmaktadır²³⁸. Borçlandırıcı işlem, tasarrufun sebebini -causasını- oluşturur. Borçlandırıcı işlemin varlığının ve geçerliliğinin tasarruf işlemine etki etmesi işlemin sebebe bağlı (illi) olduğu, etki etmemesi işlemin sebepten bağımsız (mücerret, soyut) olduğu anlamına gelir²³⁹. Taşınmazlar bakımından tasarrufa temel borçlandırıcı işlem kanunda açıkça düzenlendiğinden işlemin sebebe bağlı olduğu genel kabul görmektedir²⁴⁰. Taşınırlar bakımından ise her iki görüş de savunulmaktadır²⁴¹. Rehin hakları bakımından da bu hususta baskın kanaatin varlığından söz etmek mümkün değildir. Bazı yazarlar²⁴² tasarrufun sebebe bağlı olduğunu dolayısıyla borçlandırıcı işlemin yokluğu ya da geçersizliğinin rehnin kurulmasına engel teşkil edeceğini

²³⁶von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 377, dpn. 25; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 41; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 538

²³⁷Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 538; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 42; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 39; Mustafa Reşit Karahasan, **Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku**, Cilt 2, İstanbul, Arıkan, 2007, s. 290

²³⁸Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 50

²³⁹von Tuhr, **Umumi Kısım**, s. 199; Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 178-179

²⁴⁰Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 179; Serozan, **Soyutluk**, s. 400; Erol Cansel, “Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliliği Meselesi ve Ayni Sözleşme Kavramı”, **İmran Öktem’e Armağan**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, ss. 333-358, s. 336

²⁴¹Sebebe bağlı olması gerektiği yönünde bkz. Hatemi, **Eşya Hukuku**, s. 86, Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri I**, s. 95-96, Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 3-4; Bu yönde ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Cansel, **Ayni Sözleşme**, s. 337 vd. Sebepten soyut olması gerektiği yönünde bkz. Arslanlı, **Ticari Bey**, s. 69 vd.; Oğuzman/SeliçiOktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1170; Serozan, **Soyutluk**, s. 400; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 124. Hak rehni bakımından bu hususta bkz. Utku, **Snai Hakların Rehni**, s. 138 vd. Alacağın devri bakımından aynı tartışma için bkz. Dayınlarlı, **Alacağın Temliki**, s. 93-105; Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 1258-1260

²⁴²Cansel, **Menkul Rehni**, s. 29-31, 55-56; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 13 s. 442 ve N. 56, s. 453; Wieland. **a.g.e.**, s. 701; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 699; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 50; Aybay/Hatemi, **Eşya Hukuku**, s. 25-26

savunurken, bazı yazarlar²⁴³, tasarrufun sebepten soyut olduğunu, borçlandırıcı işlemin yokluğu ya da sakatlığının rehnin kurulmasına engel teşkil etmeyeceğini fakat yapılan kazandırmanın sebepsiz zenginleşme teşkil edeceğini savunmaktadır²⁴⁴. Rehnin paraya çevrilmesi halinde bu kadim teorik tartışmanın önemli bir sonucu görülmektedir. Soyutluk ilkesi kabul edilirse, rehin alanın iflası halinde rehin hakkı iflas masasına girecek ve rehin paraya çevrilebilecek, rehin veren yalnızca sebepsiz zenginleşme hükümlerince nispi bir hak ileri sürebilecektir. Sebebe bağlılık ilkesinin kabulü halinde ise, borçlandırıcı işlemdeki sakatlık hakkın hiç kazanılmamış olmasına yol açacak ve rehin hakkı iflas masasına giremeyecektir²⁴⁵.

Adi alacakların rehninde borçlandırıcı işlem kanunda ayrıca düzenlenmemiş ve herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Borçlandırıcı işlem bir sözleşme ise genel esaslardan yola çıkarak şu belirlemelerin yapılması gerekir:

Sözleşmenin bir tarafı rehin alan diğer tarafı rehin verendir. Rehin bir başkasının borcu için veriliyorsa teminat altına alınan alacağın borçlusu sözleşmeye taraf olamayacağından beyanına da gerek yoktur²⁴⁶. Akdedilecek sözleşme TBK m. 12/1 gereği herhangi bir şekle tabi değildir. Sözleşmenin kurulması için teminat altına alınan alacak için belirli bir alacak üzerinde rehin kurmaları hususunda tarafların birbirine uygun irade beyanında bulunmaları yeterli olacağından akdedilecek sözleşme rızai bir sözleşmedir. Rehin veren sözleşmeyle rehin kurma borcu altına girmiştir. Sözleşmeyle asıl sorumluluk altına giren taraf rehin verendir. Senede bağlanmış alacakların rehni bakımından sözleşmenin diğer tarafı olan rehin alan ise rehinli alacağın rehnin paraya çevrilmesi harici bir sebeple sona ermesi ihtimalinde senedi iadeyle borçludur. Bu nedenle, senede bağlanmış alacakların rehninde rehin sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir²⁴⁷. Senede

²⁴³von Tuhr, **Umumi Kısım**, s. 199; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 480-481; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 162 vd. ; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 38

²⁴⁴Hakların kazanılmasında kritik rol üstlenen bu tartışmanın ayrıntıları çalışma kapsamını aşacağından bu husustaki görüşler belirtilmekle yetinilmiştir.

²⁴⁵Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 50; Vardar-Hamamcıoğlu, **Tasarruf İşlemi**, s. 337

²⁴⁶Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 17, s. 443

²⁴⁷Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 443. Doktrinde genellikle taşınır rehnindeki borçlandırıcı işlem bağlamında incelenen bu husus esasen tartışmalıdır. Rehin alan ile rehin verenin borçlarının karşılıklı

bağlanmamış alacaklar bakımından ise borçlandırıcı işlem niteliğindeki sözleşmeyle sorumluluk altına giren taraf yalnızca rehin veren olduğundan akdedilen sözleşme tek tarafa borç yükleyen sözleşmedir. Ancak tarafların akdedilecek sözleşmede rehin kurma borcunun karşılığı olarak bir borç kararlaştırabilmeleri mümkündür. Örneğin, rehin verenin rehin kurma borcuna karşılık rehin alanın kefili ibra etme borcu yüklenmesi gibi. Bu halde sözleşme niteliği itibarıyla tam iki tarafa borç yükleyen (sinallagmatik) sözleşme olur²⁴⁸.

2. Tasarruf İşlemi

a. Rehın Sözleşmesi

Rehin sözleşmesi, bir alacağın teminat altına alınması için bir malvarlığı değeri üzerinde rehin hakkı kurulması hususunda rehin alan ile rehin veren arasında yapılan sözleşmedir. Kanun, diğer taşınır rehni türlerinin aksine, sadece alacak rehni ve rehlinli tahvil²⁴⁹ bakımından bu sözleşmeye değinmiştir²⁵⁰. Teslime bağı taşınır rehnninde rehin sözleşmesi, rehnin kurulması bakımından borçlandırıcı işlem teşkil eden sözleşmeyi ifade etmektedir²⁵¹. Oysa alacak rehni bakımından TMK m. 955 hükmü uyarınca kurulacak olan

borçlar teşkil ettiğini savunan bir görüşe göre rehin sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmedir. Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 73. Diğer bir görüşe göre ise rehin sözleşmesi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Rehın alanın rehin konusunu iade borcu sözleşmeden değil, kanundan kaynaklanmaktadır. Bu yönde bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi** s. 112 vd. Buna karşın katıldığımız görüşe göre, rehin sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Zira sözleşmeyle borç altına giren taraf rehin verendir. Ancak rehin alanın rehnin paraya çevirme haricinde bir sebeple sona ermesi ihtimalinde rehin konusu şeyi iade borcu altına girmektedir. Rehın alan sadece belirli şartlarda borç altına girdiğinden rehin sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bkz. Wieland, **a.g.e.**, s. 722; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884; N. 95, s. 121; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 47; Ergüne, **Teslime Bağı Taşınır Rehni**, s. 155; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.478

²⁴⁸Teslime bağı taşınır rehnninde rehin sözleşmesi bakımından bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi** s. 118

²⁴⁹TMK m. 970 hükmüne göre: “İşletme olarak taşınmaz rehni karşılığında ödünç verme işiyle uğraşmak üzere yetkili makamdan izin alanlar, özel bir rehın sözleşmesi ve teslim yükümlülüğü olmasa bile, taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış alacakları ile cari işlerinden doğan alacaklarını karşılık göstererek rehlinli tahvil çıkarabilirler.”

²⁵⁰Cansel, **Menkul Rehni**, s. 40; Ergüne, **Teslime Bağı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 134, dpn. 9; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 633; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s 11

²⁵¹Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 12-13, s. 442-443; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 45-46; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1099; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 35 Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 478; Wieland, **a.g.e.**, s. 701; Ergüne, **Teslime Bağı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 134; Makaracı-

sözleşme bir rehin kurma borcu doğurmamakta bizatihi rehnin kurulmasını sağlamaktadır. Bu nedenle yapılan sözleşme hakkın tesisi bakımından tasarruf işlemi teşkil eder. Bu halde, alacak rehninde, rehin sözleşmesi, hakların kazanılmasında kurucu rol üstlenen ayni sözleşmeye tekabül etmektedir²⁵².

Senede bağlanmamış alacakların rehni bakımından genel kabul gören bu husus, senede bağlı alacakların rehni bakımından tartışma teşkil etmektedir. Senede bağlanmış alacaklar için TMK m. 955'te düzenlenen sözleşmenin bir tasarruf işlemi mi yoksa tasarrufa temel olan borçlandırıcı işlem mi olduğu doktrinde tartışmalıdır. İlgili hüküm, senede bağlanmış alacaklarda rehnin kurulması için yazılı rehin sözleşmesinin yapılmasını ve senedin teslimini öngörmektedir. *Doktrinde bir görüşe göre*²⁵³, senede bağlı alacaklar üzerinde rehnin kurulması, tıpkı teslime bağlı taşınır eşya rehninde olduğu gibi borçlandırıcı niteliğini haiz rehin sözleşmesi ve bunu takip eden tasarruf işlemi (senetler üzerindeki zilyetliğin nakli + ayni sözleşme) ile gerçekleşir. *Aksi yöndeki kanaate göre ise*²⁵⁴, TMK m. 955/1'de öngörülen rehin sözleşmesi tıpkı senede bağlı olmayan alacaklar üzerindeki rehin sözleşmesinde olduğu gibi tasarruf işlemi teşkil eder. Yani, rehin sözleşmesi rehnin kurulmasında bir borçlandırıcı işlem değil tasarruf işlemi teşkil eden ayni sözleşme niteliğindedir.

Alacak rehni bakımından rehin sözleşmesinin niteliğini belirlemede teslime bağlı taşınır rehninin kurulmasından hareket ederek; niteliği itibariyle bir sınırlı ayni hak olan alacak rehni, hakkın üzerinde somutlaştığı senedin teslim zorunluluğu ile adeta teslime bağlı taşınır rehni ile özdeş bir hal almış, bu yüzden kanun koyucu tarafından teslime bağlı

Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 109; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 633 ; Acar, **Rehin Hukuku**, s. 220

²⁵²Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 694; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1129; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1200; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 635

²⁵³Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 12-13, s. 442-443; Zobl, **a.g.e.**, Art. 900, N. 55-56, 59, s. 276, 277; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 695; Kaynar, **Rehin Hukuku**, s. 144; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 38

²⁵⁴von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 376-377; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 35-36; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 540, dpn., 14; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1200; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1129; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 84; Vardar Hamamcıoğlu, **Tasarruf İşlemi**, s. 334, 336; Nami Barlas, "Mevduat Rehnine İlişkin Bazı Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi" **Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan**, Cilt I, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, ss. 361-402, s. 368

taşınır rehninin kurulmasıyla aynı şekilde düzenlenmiştir denilebilir. Ancak *kanatimizce* bu tartışmada ikinci görüş daha isabetlidir. Nitekim rehin sözleşmesini düzenleyen TMK m. 955/1 hükmü “*Senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde...*” yapılmasından söz edilerek aynı hukuki işleme işaret etmektedir. Alacağın adi senede bağlanmış olması durumunda rehin sözleşmesinin farklı bir fonksiyon ifa etmesini gerektirecek, rehnin kurulmasını taşınır eşya rehniyle özdeş kılacak, haklı bir sebep bulunmamaktadır. Zira adi senetler yalnızca hukuki işlemin ispatına yarayan belgelerdir²⁵⁵. Bu sebeple, senede bağlanmış alacaklar üzerinde rehnin kurulması bakımından rehin sözleşmesi, senetlerin teslimi ile birlikte tasarruf işlemini teşkil etmektedir.

Belirtmek gerekir ki rehin sözleşmesinin niteliğine yönelik bu tartışma rehnin kurulmasında bazı önemli sonuçlar doğurur. Tartışmanın bir önemli sonucu, rehnin kuruluş tarihi bakımındandır. Rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem kabul edilmesi halinde rehnin kurulma tarihi senetlerin teslimi olacaktır²⁵⁶. Rehin sözleşmesinin tasarruf işlemi olması kabulünde ise rehnin kurulma tarihi iki tasarruf şartının da gerçekleşmiş olduğu tarih olacaktır²⁵⁷.

Rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem olarak kabul edilmesi halinde, Kanun’da öngörülen şekil şartı uyarınca geçerliliği için (bkz. TBK m. 12/2) yazılı şekle tabi olarak akdedilmesi gerekir. Borçlandırıcı işlemin şekle tabi olduğu bu ihtimalde, bir ön sözleşme yapılırsa, bu sözleşmenin geçerliliği de yazılı şekle tabidir (bkz. TBK m. 29/2). Rehin sözleşmesinin tasarruf işlemi olarak kabul edilmesi halinde ise, borçlandırıcı işlem herhangi bir şekle tabi olmayacak ve dolayısıyla bir ön sözleşme akdedilemesi halinde bu sözleşme de herhangi bir şekle tabi olmayacaktır.

²⁵⁵Bununla birlikte kanun koyucu, alacağın temlikinin aksine, alacak rehni bakımından senetlerin teslimine kurucu rol atfetmiştir. Bununla, sınırlı bir aynı hak olan alacak rehninin yalnızca iktisap edene değil, herkese karşı ileri sürülebilir olması nedeniyle senetle yaratılan hukuki görünüşün üçüncü kişilere karşı doğru şekilde yansımaya amaçlanmıştır. Bu yönde bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 540; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1200; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 84-85

²⁵⁶ Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 695

²⁵⁷ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 36

Tartışmanın bir diğer önemli sonucu hakkın kazanılması bakımından doktrinde bazı yazarlarca benimsenen soyutluk ilkesine bağlı olarak meydana gelmektedir. Rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem olarak kabulü halinde geçerli bir tasarruf işleminin varlığına rağmen rehin sözleşmesinin yokluğu ya da geçersizliği rehin hakkının kurulmasına engel teşkil etmeyecek, yapılan kazandırma sadece sebepsiz zenginleşme teşkil edecektir. Oysa rehin sözleşmesinin tasarruf işlemi olarak kabul edilmiş olması durumunda sözleşmedeki sakatlık rehin hakkının hiç kazanılmamış olmasına yol açacaktır.

Sonuç olarak senede bağlı olan ya da olmayan adi alacak üzerinde kurulan rehin sözleşmesi bir tasarruf işlemidir ve aynı sözleşme niteliğindedir. Rehin sözleşmesi adi alacakların rehni bakımından her ne kadar TMK m. 955'te ifade edilmiş dahi olsa, kanunda asgari olarak tanımı, tarafların hak ve yükümlülükleri düzenlenmemiş olduğundan atipik bir sözleşmedir.

Sözleşmenin tarafları rehin veren ve rehin alan (rehinli alacaklı)'dır. Rehin alan kimse rehni teminat altına alınan alacağın alacaklısıdır. Rehin veren ise teminat altına alınan alacağın borçlusu olabileceği gibi üçüncü bir kişi de olabilir. Öte yandan bir aynı sözleşme niteliğindeki rehin sözleşmesinin kurulabilmesi için hak tesis eden tarafın - rehin verenin - tasarrufa yetkili olması gerekir. Rehin verenin tasarruf yetkisi bulunmaması halinde iyiniyetin korunması sadece kıymetli evraka bağlı alacaklar bakımından söz konusu olabilir²⁵⁸. Tasarruf yetkisi için rehin veren alacağın bizatihi sahibi olabileceği gibi alacak hakkının sahibinin rızası ile de yetkili hale gelebilir. Bazı hallerde ise tasarruf yetkisi kanundan doğar. Örneğin; veli, velayeti altındaki çocuğun alacağında rehin kurma yönünde tasarrufta bulunabilir. Ancak, bazı hallerde, alacak sahibinin tasarruf yetkisi kaldırılmış olabilir. Bu hallerde hak üzerinde tasarruf yetkisinin varlığına ilişkin temel esaslar alacak rehni bakımından da aynen geçerlidir²⁵⁹. Rehin sözleşmesinin akdedildiği sırada rehin verenin alacak üzerinde tasarruf yetkisi bulunmamakla birlikte ileride tasarruf

²⁵⁸ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, E., 5.

²⁵⁹ Bkz. Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 30, 50-51. Alacağın temlik bakımından bkz. Dayınlarlı, **Alacağın Temlik**, s. 106-108; Gönen D. /Gönen C., **Alacağın Devri**, s. 127-129

yetkisini kazanacağı düşünülerek hareket edilmişse rehin şarta bağlı olarak kurulmuş olur, bu halde rehin sözleşmesinin hükümleri askıda hükümsüzdür. Rehne konu alacağın sahibinin onamasıyla²⁶⁰ yahut rehin verenin sonradan tasarruf yetkisini kazanmasıyla rehin sözleşmesi geçerli hale gelir²⁶¹.

Yazılı şekil sözleşmenin geçerlilik şartı (TBK m. 12/2) olarak TMK m. 955/1 öngörülmüştür²⁶². Yazılı şekilde yer alması gereken irade esas itibariyle rehin verenin iradesi olduğundan sözleşmenin rehin veren tarafından imzalanmış olması yeterlidir (TBK m. 14/1)²⁶³. Rehin alanın iradesi ise açık veya zımni irade açıklamasından yahut kabul iradesi olarak gösterilebilecek bir davranışından tespit edilebilir²⁶⁴. Yazılı sözleşmenin geçerli olabilmesi için rehin verenin irade beyanından başka diğer tüm objektif esaslı unsurları da taşınması gerekir. Buna göre, rehnin kimin lehine tesis edilmiş olduğu, rehinle teminat altına alınan alacak ve rehin verilen alacağın yeterli şekilde belirlenmesi²⁶⁵ sözleşmede yer alması gereken zorunlu unsurlardır²⁶⁶. Bunun yanı sıra tarafların esaslı unsur olarak kabul ettikleri hususların da sözleşmede yer alması geçerlilik şartıdır²⁶⁷.

b. Senede Bağlanmış Adi Alacaklarda Senetlerin Teslimi

Senede bağlanmış alacakların rehninde, TMK m. 955/1’de, senetlerin teslimi hakkın kazanılması bakımından kurucu şart olarak öngörülmüştür²⁶⁸. Söz konusu şartın

²⁶⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 58, s. 454; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 51

²⁶¹ Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 39

²⁶² Kanun’da yer alan yazılı şekil şartının getiriliş amacının tarafları düşünceye sevk etmekten ziyade hukuki güvenliği sağlama ve işlem güvenliğini korumaya yönelik olduğu yönünde bkz. Zobl, **a.g.e.**, s. Art. 900, N. 27, s. 269; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 85; Selçuk Özer, **Mevduat Rehni**, İstanbul, Der Yayınları, 2016, s. 53; Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 368

²⁶³ von Tuhr, **Umumi Kısmı**, s. 878; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 20, s. 444; Zobl, **a.g.e.**, Art. 900, N. 30, s. 270; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 540; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 37; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 11200; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 39, dpn. 105; Ayan, **Eşya Hukuku**, s. 372; Karahasan, **Eşya Hukuku**, s. 291

²⁶⁴ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 20, s. 444; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 37; Zobl, **a.g.e.**, Art. 900, N. 30, s. 270; Özer, **Mevduat Rehni**, s. 53; Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 368

²⁶⁵ Bkz. Birinci Bölüm, E., 3.

²⁶⁶ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 37; von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 376-377

²⁶⁷ Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 279

²⁶⁸ Alacağın temlik bakımından ise senetlerin teslimi kurucu rol oynamaz. TBK m. 190’da bir yan edim yükümlülüğü olarak alacağı temlik alanın senetlerin teslimini talep edebileceğine yer verilmiştir. Bkz.

sağlanmaması rehnin hiç kurulmamasına, hükümlerinin askıya alınmasına yahut sona ermesine yol açabilir²⁶⁹. Dolayısıyla senede bağlanmış adi alacaklarda tasarruf işlemini rehin sözleşmesi ve senetlerin teslimi teşkil eder. Senetlerin teslimi rehin sözleşmesinden önce yahut sonra gerçekleşmiş olabilir²⁷⁰. Rehin sözleşmesinden sonra gerçekleşmesi halinde senetlerin teslimi ile rehin kurulmuş olur ve dolayısıyla rehin sırası da bu tarihe göre tespit edilir. Rehin sözleşmesinden evvel senetlerin teslimi gerçekleşmiş ise rehnin kurulması ve dolayısıyla rehnin sırası rehin sözleşmesinin akdedildiği tarih olacaktır. Tasarruf işlemini teşkil eden senetlerin tesliminin ne suretle gerçekleşeceğine değinmeden evvel hangi adi alacakların senede bağlanmış olduğunu ifade etmek gerekir.

(1) Senede Bağlanmış Adi Alacak Kavramı

Gündelik dilde senet kavramı, genellikle, karşı tarafın soyut borç ikrarını içeren yazılı belgeleri ifade etmek için kullanılır²⁷¹. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise senet kavramı, “*Bir kimsenin yapmaya veya ödemeye borçlu olduğu şeyi göstermek için imzaladığı resmî kâğıt, belgit*” şeklinde tanımlanmıştır²⁷². Senet kavramının hukuki tanımı da benzer şekildedir. Ancak, doktrindeki baskın görüşe göre, bir belgenin senet teşkil etmesi için bir işleme delil oluşturulması maksadıyla oluşturulması gerekli değildir²⁷³. Doktrindeki tanımlarda bir belgenin senet kabul edilebilmesi için genellikle şu üç unsurun bulunması aranmaktadır²⁷⁴: borç altına girenin irade beyanı²⁷⁵, bu irade beyanının yazılı olması ve belgenin borç altına giren tarafından imzalanması. Bununla birlikte belgenin kimin

von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, § 98, s. 376-377; Gönen D. /Gönen C., **Alacağın Devri**, s. 131. Alacak rehni bakımından bu şartın öngörülmüş olmasının sebebi işlem güvenliğidir. Bkz. dpn. 255

²⁶⁹ Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 132

²⁷⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 47, s. 452; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 43

²⁷¹ Osman Kiper, **Hukuk Davalarında Kanıtlar**, Ankara, Adil Yayınevi, 1995, s. 109

²⁷² (Çevrimiçi) sozluk.gov.tr, 15.5.2021

²⁷³ Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 7. Baskı, İstanbul, Beta, 2009, s. 325; Hakan Pekcanitez, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt II, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 1773. K.g. için bkz. İlhan E. Postacıoğlu, Sümer Altay, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 608

²⁷⁴ Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, **Medeni Usul Hukuku**, s. 325; Pekcanitez, **Medeni Usul Hukuku**, s. 1773 vd.

²⁷⁵ Bu beyan bir borç ikrarı olabileceği gibi bir borç vaadi şeklinde de olabilir. Bu anlamda, her iki beyan arasında nitelik ve etki bakımından bir farklılık bulunmamaktadır. Bkz. İsmet Sungurbey, **Borç İkrarı ve Borç Vaadi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1957, s. 1; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 43, dpn. 64

tarafından, hangi araçla, neyin üzerinde yazılmış olduğunun senet nitelendirilmesinde bir önemi yoktur.

Belirtmek gerekir ki usul hukuku bakımından borcun ispatına yarayan bir senedin mevcut olması TMK m. 955/1 anlamında bir alacağın senede bağlanmış alacak olduğu anlamına gelmez. Örneğin, asgari şartları taşıyan bir tarafın diğer tarafa yazdığı mektup bir senet delili teşkil edebilir²⁷⁶. Ancak alacağın senede bağlı olmasından söz edilmez. Borç altına giren tarafından imzalanmış bir sözleşme de duruma göre bir senet delili oluşturmakla²⁷⁷ birlikte alacağın senede bağlı olduğu sonucunu doğurmaz²⁷⁸. Bu halde, TMK m. 955/1’de yer alan senet kavramı usul hukukuna göre daha dar bir mana taşır.

TBK m. 955/1 anlamında alacağın senede bağlı olduğunu gösteren belgeler; borçlunun münhasıran borç ikrarında bulunduğu yahut münhasır olmamakla birlikte borçlunun borç ikrarının esas unsur olarak yer aldığı belgelerdir²⁷⁹. Örneğin, sigorta poliçesi, borç vaaadinin esas unsur olarak yer aldığı senetlere örnek gösterilebilir²⁸⁰.

TMK m. 955/1 hükmünde yer alan senet kavramı kıymetli evraka bağlanmamış adi alacak senetlerini ifade etmektedir. Zira TMK m. 956, kıymetli evraka bağlı alacak rehnini ayrıca düzenlemiştir. Bununla birlikte kıymetli evraka bağlı alacak hakları üzerinde de TMK m. 955/1 hükmü uyarınca rehin kurabilmek mümkündür²⁸¹. Bu halde, rehin hakkının kurulması, hükümlerini doğurması ve sona ermesinde kıymetli evrak hukuku kuralları değil senede bağlanmış adi alacakların rehnine ilişkin esaslar uygulanacaktır²⁸².

²⁷⁶ Pekcanıtez, **Medeni Usul Hukuku**, s. 1773

²⁷⁷ Pekcanıtez, **Medeni Usul Hukuku**, s. 1773; Kiper, **Hukuk Davalarında Kanıtlar**, s. 109

²⁷⁸ BGE 52 II 436; von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 377, dpn. 26a; Zobl, **a.g.e.**, Art. 900, N. 70, s. 278

²⁷⁹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 32, s. 449; Zobl, **a.g.e.**, Art. 900, N. 63, s. 277-278; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 43; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 80-81; Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 376

²⁸⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 32, 36-37, s. 449-450; Zobl, **a.g.e.**, Art. 900, N. 67, s. 278; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 43-44; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 80-81

²⁸¹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 42, s. 451; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 541; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1200; Akipek/Akıntürk, **Eşya Hukuku**, s. 869; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 33, 44 ve 53; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 95

²⁸² Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 98, s. 499-500; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 541

(2) Senetlerin Teslimi

Senede bağılı adi alacakların rehninde tasarruf için öngörülen senetlerin teslimi şartı, hukuken, senetler üzerindeki zilyetliğin devredilmesini ifade etmektedir²⁸³. Bu şart, sınırlı bir aynı hak olan alacak rehninin yalnızca iktisap edene değil, herkese karşı ileri sürülebilir olması nedeniyle senetle yaratılan hukuki görünüşün üçüncü kişilere karşı doğru şekilde yansımaya amacına hizmet eder. Ancak her zilyetliğin devri değil sadece belirli nitelikteki devirler bu amacın yerine getirilebilmesi bakımından elverişlidir.

Bu yönden senede bağlanmış adi alacaklar üzerinde rehnin kurulması için öngörülen senetlerin teslimi şartı ile teslime bağılı taşınır rehninde rehnin kurulması için öngörülen taşınır üzerindeki zilyetliğin devri şartı aynı amaca hizmet eder²⁸⁴. Bu nedenle teslime bağılı taşınır rehni için öngörülen zilyetliğin devir şekli, senede bağlanmış alacakların rehninde senetlerin zilyetliğinin devri bakımından da geçerlidir. O halde, taşınır rehninde zilyetliğin devrine ilişkin TMK m. 939/1, m. 939/3, m. 943, m. 944 hükümleri alacak rehni bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

Taşınırlar (ve dolayısıyla senetler) üzerindeki zilyetliğin devir yolları başlıca; eşyanın teslimi, araçların teslimi, zilyetlik sözleşmesi (uzak elden teslim), kısa elden teslim, temsilci aracılığıyla zilyet kılınma, hükmen teslim, zilyetliğin havalesidir²⁸⁵. Rehin hakkının kurulmasında zilyetliğin devir koşulunun ne suretle sağlanacağı noktasında önem teşkil eden şey rehin alanın zilyet kılınması değil, rehin verenin tek başına dolaysız

²⁸³ Wieland, **a.g.e.**, s. 205

²⁸⁴ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 47, s. 452; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 45. Teslime bağılı taşınır rehninde zilyetliğin devredilmesinin tek fonksiyonu hakka aleniyet kazandırmak değildir. Taşınırın zilyetliğinin devriyle birlikte taşınır malikinin söz konusu taşınır üzerindeki hukuki tasarrufları engellenmiş ve bu suretle alacaklının iyiniyetli hak kazanımlarına karşı zarara uğramasının önüne geçilmiş olur. Senede bağlanmış adi alacakların rehninde zilyetliğin devredilmemiş olması halinde bu sakınca gündeme gelmez. Zilyetliğin devrinin sağladığı bu fayda iyiniyetle hak iktisabının mümkün olduğu kıymetli evrakta bağılı alacaklar bakımından gündeme gelir. Bundan başka, rehin konusu taşınırın zilyetliğinin devredilmesi malikin fiili tasarruflarıyla taşınırın değerinin azalmasına yol açabilme sakıncasını bertaraf eder. Senede bağlanmış alacakların rehni bakımından ise böyle bir sakıncanın varlığından söz edilemeye de senetlerin tahrif edilebilmesi kıymetli evrakta hakkın ileri sürülmesi bakımından güçlük doğurur. Taşınır rehninde teslim şartının amacına ilişkin ilişkin bkz. Ergüne, **Teslime Bağılı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s.166-172; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 81-82.

²⁸⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 69 vd. ; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 38 vd.; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 118 vd.; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 58vd.

zilyet kalmamasıdır²⁸⁶. Rehin zilyetliği denilen bu husus, TMK m. 939/3'te, "*Taşınır, fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz.*" hükmüyle açıklanmıştır. Buna göre, zilyetliğin devir yollarından hangilerinin bu şartı sağlayacağını incelemek gerekir:

- Rehne konu senedin teslimi yoluyla (TMK m. 977) doğrudan doğruya edinenin zilyet kılınması, rehin hakkının kurulması için ilk akla gelen ve geçerli olan yoldur. Senedin teslimi ile geçerli bir şekilde rehnin kurulması için tarafların rehin hakkının kurulması amacıyla devrin gerçekleştiği hususunda anlaşmış olmaları gerekir²⁸⁷. Tarafların irade beyanlarının uyuşmaması durumunda zilyetliğin aslen kazanılacağından rehin zilyetliği devredilmemiş ve dolayısıyla rehin hakkı kurulmamış olacaktır²⁸⁸.
- Bir diğer zilyetliğin devir yolu, şey üzerindeki hakimiyeti sağlayacak araçların teslimi suretiyle devir alanın doğrudan doğruya zilyet kılınmasıdır (TMK m. 977). Senede bağlanmış alacaklarda senetlerin teslimi ile rehnin kurulması, rehin verenin münhasır egemenliğini sona erdirmek kaydıyla bu yol ile de mümkün olabilir. Örneğin²⁸⁹, senetlerin yer aldığı bir kasanın anahtarlarının teslim edilmesi yoluyla rehin zilyetliğinin tesisi mümkündür. Ancak kasanın yedek anahtarının verilmemesi gibi rehin verenin münhasır zilyetliğinin devam ettiği bir ihtimalde, rehnin kurulmasından söz edilemez. Kasanın ancak birden fazla anahtarla birlikte açılabilirdiği ve rehin verende bu anahtarlardan sadece birinin bulunduğu bir

²⁸⁶ Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 346

²⁸⁷ Wieland, **a.g.e.**, Art. 884, N. 5, s. 705; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 100; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 46; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 135

²⁸⁸ Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 176

²⁸⁹ Dolaysız zilyetliğin birden fazla kişide bulunması halinde bu kişilerin birlikte zilyetliğinden söz edilir. Birlikte zilyetlik, müşterek ve elbirliğiyle zilyetlik olmak üzere iki farklı şekilde mümkün olabilir. Dolaysız zilyetler fiili hakimiyetlerini birbirinden bağımsız olarak sürdürebiliyorsa aralarında müşterek zilyetlik; dolaysız zilyetler fiili hakimiyetini münhasıran sürdüremiyor ancak birlikte kullanabiliyorsa aralarında elbirliğiyle zilyetlik vardır. Rehin verenin müşterek zilyetlerden biri olması halinde münhasır fiili hakimiyetini devam ettiriyor olacağından rehin hakkı kurulmamış olacaktır. Rehin verenin elbirliğiyle zilyet olduğu bir halde ise şey üzerinde münhasıran fiili egemenliği bulunmadığından rehni kurmaya elverişli bir devir olacaktır. Verilen birinci anahtar örneğinde müşterek zilyetlik söz konusu iken ikinci anahtar örneğinde elbirliğiyle zilyetlik söz konusudur. Bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 186-189

ihtimalde (banka kasalarında olduğu gibi) ise, rehin verenin zilyetliği münhasır olmadığından anahtarın teslimi ile zilyetliğin devri rehlin kurulması için yeterli olacaktır²⁹⁰.

- Zilyetliğin sözleşmeyle devri ise rehin verenin senet üzerindeki hakimiyetinin devamlılığını sağlayacağından rehlin kurulmasını sağlayabilecek bir devir türü değildir²⁹¹.
- Zilyetliğin diğer bir devir yolu olan kısa elden teslimde, halihazırda şeyi elinde bulunduran kimsenin yapılan anlaşma gereği zilyetlik sıfatının değiştirilmiş olması suretiyle zilyetlik devredilir. Bu ihtimalde, rehin veren doğrudan münhasır zilyet olamayacağından ötürü, rehin zilyetliği bakımından geçerli bir devir söz konusudur²⁹².
- Senet üzerinde rehin zilyetliğinin kurulmasına elverişli bir diğer yol temsil yoluyla zilyetliğin kazanılmasıdır. TMK m. 978 uyarınca, “*Temsilciye yapılan teslim, temsil edilene yapılmış gibi zilyetliği geçirir.*” Bu halde rehin verenin senet üzerindeki fiili egemenliği sona ermiş olduğundan zilyetliğin devri rehlin kurulmasına elverişlidir²⁹³. Rehlin kurulması için rehin veren tarafından rehne

²⁹⁰A. Homberger, **İşviçre Medeni Kanunu Şerhi: Ayni Haklar Üçüncü Zilyetlik ve Tapu Sicilli**, Çeviren: Suat Bertan, Ankara, 1950, Art. 890, N. 6, s. 42; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 234, s. 164-165; Wieland, **a.g.e.**, Art. 884, N. 5, s. 705 ve Art. 900, N. 1, s. 753; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 101 vd.; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 82; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 47; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 483 dpn. 10; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 179 vd.; Kuntalp, **Hukuki Değerlendirilmesi**, s. 7, dpn. 4

²⁹¹Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 267, s. 176; Zobl/Thurnherr, **Systematischer Teil**, Art. 884, N. 715 s. 841; Wieland, **a.g.e.**, Art. 884, N. 5, s. 705; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 82; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 45; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 184; Kuntalp, **Hukuki Değerlendirilmesi**, s. 7, dpn. 4

²⁹²Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 252, s. 172; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 109; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 83; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 483-484; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1170; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 636; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 185; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1104

²⁹³Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 213-214, s. 159-160; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 82-83; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 49; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 110-111; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, 1169

Bu halde, şey üzerindeki zilyetliğin devrinin temsil olunanın dolaylı zilyet mi yoksa dolaysız zilyet mi kılacağı tartışma konusudur. Tartışmanın temelinde zilyetliğin maddi bir fiil mi hukuki bir işlem mi olduğu hususundaki görüş ayrılıkları yer almaktadır. Bazı yazarlar zilyetliği maddi fiil olarak kabul etmeleri nedeniyle temsil olunanın doğrudan zilyetliği iktisap edeceğini, şeyi teslim alanın ise zilyet yardımcısı olacağını savunur. Bu yönde bkz. Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 131-132; Sirmen, **Eşya**

konu şeyin üçüncü bir kişiye devrinden başka, değerlendirilmesi gereken bir husus, temsilci konumundaki kişinin tarafların ortak iradeleriyle belirlenmesidir. Doktrinde ve uygulamada ittifakla kabul edildiği üzere, şey üzerindeki zilyetliğin rehin kurmak amacıyla tarafların belirlediği temsilci konumundaki üçüncü bir kişiye devri de rehlin kurulmasını sağlayan bir devirdir²⁹⁴. Şüphesiz bu halde de TMK m. 939'da öngörülen rehin verenin şey üzerinde münhasıran fiili egemenliğini sürdürmemesi şartı aranacaktır. Bu şartın sağlanması için zilyetliğin temsilci vasıtasıyla devrinde devralan üçüncü kişinin rehin verenden bağımsız bir kişi olması önemlidir²⁹⁵.

- TMK m. 979/1 hükmü uyarınca, “... zilyetliği devreden, özel bir hukukî ilişkiye dayanarak zilyet olmakta devam ederse zilyetlik, teslim gerçekleşmeksizin kazanılmış olur.” Zilyetliğin hükmen teslimi olarak nitelendirilen bu yolda, zilyetliği devreden kimse, aralarındaki hukuki ilişki gereği, şey üzerindeki vasıtasız fiili hakimiyetini devam ettirmekte, zilyetliği devralan ise dolaylı zilyet kılınmaktadır. Mülkiyet hakkının kazanılması bakımından geçerli olan bu devir²⁹⁶, rehin zilyetliğine elverişli değildir. Zira söz konusu devir yolu rehin verenin

Hukuku, s. 54-56. Aksi yönde zilyetliği hukuki işlem olarak kabul eden görüşe göre ise bu halde gerçek anlamda bir temsil ilişkisi söz konusudur. O halde, temsil olunan dolaylı zilyetliği, zilyet konumundaki temsilci ise doğrudan zilyetliği iktisap etmiş olur. Bkz. Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 42-43. Rehlin zilyetliğinin tesisi bakımından her iki görüşe göre de ulaşılabilecek sonuç aynıdır; rehin veren şey üzerindeki fiili egemenliğini kaybetmiş olacağından zilyetliğin temsil yoluyla devrinin rehlin kurulmasına elverişli bir yol olduğu kabul edilir.

²⁹⁴Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 216, s. 160; Zobl, **a.g.e.**, Art. 884, N. 558 vd. s. 794-795; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 49; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehlinin Kuruluşu**, s. 149-150; Ögüz, **Kamuya Açıklık**, s. 703

²⁹⁵Bu hususta bkz. Davran, **Rehin Hukuku**, s. 82 vd.; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehlinin Kuruluşu**, s. 194 vd.; Ögüz, **Kamuya Açıklık**, s. 702 vd.

²⁹⁶Öte yandan TMK m. 766 “Bir taşınırın mülkiyetini nakleden kimse özel bir hukukî ilişkiye dayanarak o şeyin zilyetliğini korursa, mülkiyet teslimsiz geçmiş olur. Ancak, bu işlem üçüncü kişileri zarara sokmak veya taşınır rehni kurallarından kurtulmak için yapılmışsa, mülkiyetin nakli sonuç doğurmaz. Böyle bir amaç güdülüp güdülmediğini hâkim takdir eder.” hükmünü vazederek taşınır rehlindeki nitelikli zilyetlik devri kuralının dolanılmasının önüne geçmiştir. Bu hususta bkz. Cansel, **Menkul Rehni**, s. 113-122; Serozan, **Teminatın Temlik**, s. 1002-1013; Özsunay, **İnançlı Muameleler**, s. 69-74; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 637-639; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 487-490

münhasır fiili egemenliğini sürdürmesini sağlamakta, rehlin kurulmasındaki teslim şartıyla ulaşılmak istenen amaca hizmet etmemektedir²⁹⁷.

- Zilyetliğin havalesi, TMK m. 979/1’de düzenlenmiştir. Hükme göre, “ *Bir üçüncü kişi ... özel bir hukukî ilişkiye dayanarak zilyet olmakta devam ederse zilyetlik, teslim gerçekleşmeksizin kazanılmış olur.* ” Dolaylı zilyetliğin devrini sağlayan bu yolda, zilyetliği devreden ve devralan harici bir kişi halihazırda dolaysız zilyet iken, özel bir hukukî ilişkiye dayanarak, bu dolaysız zilyetliğini sürdürür ve devralan şey üzerinde dolaylı zilyetliği kazanmış olur. Örneğin, intifa hakkı sahibinin dolaysız zilyedi olduğu taşınırın malikinin, mülkiyet hakkını bir başkasına devretmesi durumunda zilyetliğin devrini sağlamak için tarafların bu hususta anlaşmış olmaları gerekli ve yeterlidir. O halde, zilyetliğin bu tür devri yoluyla rehin hakkının kurulmasında rehin verenin şey üzerinde münhasır fiili hakimiyeti bulunmamakta, rehin veren malın dolaylı zilyedi konumunda kalmaktadır. Bu sebeple, zilyetliğin havale yoluyla devri, kural olarak, rehlin kurulması için elverişli bir yoldur²⁹⁸. Zilyetliğin havale yoluyla devredilebilmesi için dolaysız zilyedin rızası aranmaz. Ancak bu durumun dolaysız zilyede karşı ileri sürülebilmesi için devreden tarafından zilyetliğin devrinin bildirilmiş olması gerekir (TMK m. 979/2). Zilyetliğin kazanılması için geçerlilik şartı olmayan bu bildirimin rehin zilyetliğinin tesisi bakımından zorunlu olduğu kabul edilmektedir.

²⁹⁷Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 274, s. 178; Wieland, **a.g.e.**, Art. 884, N. 5, s. 706; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 112; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 485; Kuntalp, **Hukukî Değerlendirilmesi**, s. 7-8; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 46; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 201; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 636; Tufan Ögüz, “Motorlu Araçların Rehnine İlişkin Uygulamanın Kamuya Açıklık (Aleniyet) İlkesi Açısından Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, İstanbul, Beta, 2000, ss. 693-725, s. 702, Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, 1168-1169; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 83-84; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1103; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 136; Ögütçü/Doğrusöz, **a.g.e.**, s. 80; Sina Cimcoz, “Hükmen Teslim”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 6, 1975, ss. 831-839, s. 834-835

²⁹⁸Mary Zwahlen, “Zilyedliğin Havalesi”, **Kubalı’ya Armağan**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, S. 11, 1974, ss. 383-408, s. 132-133; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 48; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 106; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 188; Ögütçü/Doğrusöz, **a.g.e.**, s. 81; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1170; Ögüz, **Kamuya Açıklık**, s. 702; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 636; Davran, **Rehin Hukuku**, s. 83; Gürsoy/Eren/Cansel, **Eşya Hukuku**, s. 1103

Zira, dolaysız zilyet, rehnin varlığından haberdar edilmiş olmadıkça rehin alanın olası müdahalelerine karşı çıkmayabilir²⁹⁹.

C. Kıymetli Evraka Bağlanmış Alacaklarda

1. Genel Olarak

Kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde rehnin kurulması, özel durumu gereği TMK m. 956'da ayrıca düzenlenmiştir. Hükme göre, *“Hamile yazılı senetlerin rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterlidir. Diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir.”*

Hüküm, tüm kıymetli evrak türlerinde rehnin kurulması için gerekli esasları ortaya koymaktadır. Kanun koyucu, kıymetli evrakın rehnini, kıymetli evrakın ortaya çıkmasındaki gereksinimler doğrultusunda, adi alacak rehnine nazaran daha basit şartlara tabi kılmıştır³⁰⁰. Söz konusu hüküm TTK'daki temel ayrım doğrultusunda senedin devir şeklini esas alan bir ayrımla kıymetli evrakın rehnedilmesini düzenler.

Daha evvel belirtildiği üzere kıymetli evrak TMK m. 956 hükmü ve TMK m. 955/1 hükmü uyarınca rehnedilebilir³⁰¹. İki hüküm arasında kıymetli evrak hukukuna özgü ilke ve sonuçların uygulanması bakımından farklar görülür. Belirtmek gerekir ki rehin hakkının sonuçları bakımından en önemli fark kambiyo senetlerinin tahsili usulündedir³⁰².

Alacaklar üzerinde rehin hakkının kurulmasına yönelik bir diğer düzenleme Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda yer almaktadır. TRK m. 5/1-a bendi uyarınca, alacaklar üzerinde, TRK'nın hususi hükümleri uyarınca rehin kurulabilmesi mümkündür. TRK, kıymetli evraka bağlı alacaklar için özel bir düzenlemeye yer vermemiştir. Bu halde

²⁹⁹Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 884, N. 261, s. 174; Zwahlen, **Zilyedliğin Havalesi**, s. 132; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 194; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 108;

³⁰⁰Göksoy, **Payın Rehni**, s. 95

³⁰¹Bkz. Birinci Bölüm, E., 5.

³⁰²Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 24. Bası, Ankara, Yetkin, 2020, s. 624

kıymetli evrakın rehninin TRK uyarınca kurulup kurulamayacağı tartışmalıdır. Bu husus ileride³⁰³ ayrıca incelenecektir.

2. Kıymetli Evraka Bağlanmış Alacak Kavramı

a. Kıymetli Evrak Kavramı

Kıymetli evrak, TTK m. 645/1’de, “*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.*” şeklinde tanımlanmıştır. Diğer bir deyişle, kıymetli evrak, içerdği hakkın senede bağlı olduğu, hakkın senetsiz olarak ileri sürülmesinin ve devredilmesinin mümkün olmadığı senetlerdir³⁰⁴. Doktrinde kıymetli evrakın tanımı da genellikle³⁰⁵, kanuni tanımla benzer şekilde yapılmakta, kıymetli evrakın ne olduğu, içerdği senet ve hak unsuru ve bu iki unsurun birbirine bağlılığı ile ifade edilmektedir.

Tanıma göre, kıymetli evrak, bir senet üzerinde somutlaşmış olmalı ve bir hak içermelidir. Kıymetli evrak hukukunda, senet, bir borç beyanı içeren ve borç altına giren kişinin imzasını taşıyan, kıymetli evrakı somutlaştırmaya yarayan kağıt, tahta, çip, disket, mikrofiş ve veri taşıyıcısı gibi her türlü aracı ifade etmek üzere kullanılır³⁰⁶.

Kıymetli evrakın bir diğer unsur olan hak ise, ekonomik gerekliliği ve yaratılmalarındaki hareketsiz değerlere hareket kazandırma gayesi doğrultusunda, devredilebilir nitelikteki bir hakkı ifade etmektedir³⁰⁷. Bu halde, örneğin; şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar³⁰⁸, şahısla

³⁰³Dördüncü Bölüm, F., 2.

³⁰⁴Oğuz İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998, s. 6; Ersin Çamoğlu, **Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s 4

³⁰⁵Ernst Hirsch, **Ticaret Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1946, s. 459; Arslanlı, **Ticari Senetler**, s.12; Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku Dersleri II - Ticari Senetler**, 3. Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1964, s. 10-11; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 27; Ülgen v.d.(Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 17; İmregün, **Kıymetli Evrak**, s. 6; Öztan, **Kıymetli Evrak**, s. 9; Naci Kınacioğlu, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. Bası, Ankara, 1999, s. 7; Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 8. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 33; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 14; Kendigelen/Kırca(Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 4

³⁰⁶Öztan, **Kıymetli Evrak**, s. 9 vd.; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 27; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 34

³⁰⁷ Ülgen v.d. (Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 19; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 27; İmregün, **Kıymetli Evrak**, s. 6-7; Kınacioğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 12; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 5

³⁰⁸ Ülgen v.d. (Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 19; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 5

kaim haklar³⁰⁹, kamu hukuku karakterli vergi, harç ve benzeri mali yükümlülüklerden doğan alacaklar³¹⁰, ölünceye kadar bakma sözleşmesinde bakım alacaklısı hakkı³¹¹, kullanım ödünçü sözleşmesinde ödünç konusunu kullanma hakkı³¹² kıymetli evraka bağlanamaz.

Tanımda yer alan ve kıymetli evrakı adi borç senedinden ayıran en önemli unsur ise hak senet birlikteliğidir. TTK m. 645, kıymetli evrakta, hakkın senetsiz ileri sürülemeyeceğini ve senetsiz devredilemeyeceğini düzenler. Buna göre, hakkın ileri sürülmesi ve devredilmesi senedin ibrazı koşuluna bağlıdır. Borçlu açısından ifadeyle bu şart aynı zamanda borçlunun yalnızca senedi ibraz edene ödemede bulunabileceğini ifade etmektedir. Aksi halde borç sona ermez, borçlu borcunu tekrar ödemek durumunda kalabilir³¹³. Görüldüğü üzere, kıymetli evrakta, yalnızca borcun ispatına yarayan adi senetlerde görülmeyen bir biçimde hak senetle sıkı şekilde bağlıdır. Bu bağlılığın hukuki sonuçlarını kanunun çeşitli hükümlerinde görebilmek mümkündür. Örneğin; borçlunun ancak senedin teslimi karşılığında ödemekle yükümlü olacağını öngören TTK m. 646/1, hile veya ağır kusuru bulunmadıkça borçlunun vade geldiğinde, senedin niteliğine göre alacaklı olduğu anlaşılan kişiye ödemekle borcundan kurtulacağını öngören TTK m. 646/2, kıymetli evrakın zıyı halinde mahkemece iptaline karar verilmesi ve ancak iptal kararı üzerine hakkın senetsiz olarak ileri sürülebilmesine yahut yeni bir senet düzenlenmesi talebine imkan tanıyan TTK m. 651 ve m. 652 gibi³¹⁴.

b. Alacak Hakkı İçeren Kıymetli Evrak

Kıymetli evrakın rehni, içerdiği hakkın türüne göre bir “*alacak rehni*” yahut “*diğer haklar üzerinde kurulan rehin*” olabilir. Rehnin kurulması için kanun koyucu kıymetli

³⁰⁹ Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 5

³¹⁰ Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 5

³¹¹ Kendigelen/Kırca(Kırca), **Kıymekti Evrak**, s. 7

³¹² Kendigelen/Kırca(Kırca), **Kıymekti Evrak**, s. 7

³¹³ Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 11; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 39; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 5; Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 14; Ülgen v.d. (Ülgen/Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 21-22

³¹⁴ Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 12; Ülgen v.d. (Ülgen/Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 22; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 39

evraka bağı hakların türüne göre bir ayrıma yer vermemiş, rehnin kurulması, TTK’da yer alan esas ayırım doğrultusunda, kıymetli evrakın devir türüne göre düzenlenmiştir.

Konumuz bağlamında üzerinde durmamız gereken alacak hakkı içeren kıymetli evrak niteliğini haiz senetlerdir. Devredilebilir nitelikteki her alacak kıymetli evraka konu olabilir³¹⁵ ve de rehnedilebilir. Alacak hakkı içeren bazı kıymetli evrak türleri kanunda ayrıca düzenlenmiştir. Şüphesiz bunlardan ilk akla geleni bir para alacağı içeren kambiyo senetleridir. Kanunda düzenlenmiş bir alacak hakkı ihtiva eden başkaca kıymetli evrak türleri de bulunmaktadır. Emre yazılı havaleler (TTK m. 826), emre yazılı ödeme vaatleri (TTK m. 830), anonim ortaklığın çıkardığı tahviller ve diğer borçlanma senetleri (TTK m. 504), faiz ve temettü kupanları (TTK m. 660, 662, 663, 667)³¹⁶ bu hususta örnek gösterilebilir³¹⁷. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki Kanun’da özel olarak düzenleme alanı bulan, ipotekli borç senedi (TMK m. 898) ve irat senedi (TMK m. 903) bir para alacağı içermekle birlikte aynı zamanda taşınmaz rehnini temsil etmeleri nedeniyle karma nitelikli

³¹⁵Kanun koyucu -hükümlerin mehzazı olan İsviçre Borçlar Kanunu doğrultusunda- TTK’nın kıymetli evrak kitabının birinci kısmında, kıymetli evrakın tanımını yapmış ve tüm kıymetli evrak türleri için genel hükümler vazetmiştir (bkz. TTK m. 645-653). Devamındaki kısımlarda ise muhtelif senet türleri düzenlenmiştir. Bu düzenleme biçimi karşısında, doktrinde, kıymetli evrak türlerinin sadece kanunda düzenlenenlerden mi ibaret olduğu (sınırlı sayı -numerus clauses- ilkesine mi tabi olduğu) yoksa kanunda düzenlenmemiş ancak TTK m. 645’teki genel tanımına uygun kıymetli evrak niteliğini haiz senedin ilgililerin iradesiyle meydana getirilebilir mi olduğu sorusu uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Yeni Kanun -6102 sayılı TTK- döneminde, özellikle TTK m. 831/1’de yer alan “*İmza edenin, yer, zaman ve tutar bakımlarından belirli nakdî ödemelerde bulunmayı ve belirli miktarda misli şeyler teslim etmeyi borçlandığı senetler, açıkça emre yazılı oldukları takdirde ciro ile devredilebilirler.*” düzenlemesinin kabulü ve Yargıtay uygulamasının da bu yönde gelişmesi nedeniyle, genel kanaat, kıymetli evrakın sınırlı sayı ilkesine tabi olmadığının kabulü yönündedir. Bu konuda bkz. Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 43-45; Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 9-10, 15; Ülgen v.d. (Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 60-62; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 49; Kendigelen/Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 47-48

³¹⁶ Öztan, **Kıymetli Evrak**, s. 32

³¹⁷ Ülgen v.d. (Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 23; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 51; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 36; Öztan, **Kıymetli Evrak**, s. 32; Kendigelen/Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 19. Kanunda düzenlenen bir kıymetli evrak türü olan konişmentonun konusu itibariyle hangi senet grubunda yer aldığı doktrinde tartışmalıdır. *Bir görüşe göre*, konişmentonun içerdiği hak aynı haklıdır (mülkiyet hakkı ve rehin hakkı) ve bu sebeple konişmento bir emtia senedidir. Bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak** (1997), s. 169. *Diğer bir görüşe göre ise*, konişmento, zilyetliğin devrini talep hakkı içerir ve bu hak niteliği itibariyle bir alacak hakkıdır, dolayısıyla konişmento bir alacak senedidir. Bkz. Ülgen v.d. (Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 23-24; Özlem Gürses, Uluslararası Eşya Taşımalarında Kullanılan Taşıma Senetleri, **Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan**, Ankara, Seçkin, 2006, ss. 267-309, s. 273. Bu hususta bkz. Gürses, **Taşıma Senetleri**, s. 272-273

senetlerdir³¹⁸. Eşyayı temsil etme niteliği olsa da bu senetlerin rehni halinde, rehnin konusu, rehinle temin edilen alacak olduğundan bu senetlerin rehninin bir alacak rehni olduğu da ifade edilmektedir³¹⁹. Yine TMK m. 930'da düzenlenen ve kıymetli evrak niteliğini haiz bir senet türü olan rehinli tahviller alacak rehninin özel bir görünümüdür³²⁰.

3. Rehnin Kurulması İçin Aranılan Ortak Şartlar

Kanun koyucu, TMK m. 956'da rehnin kurulması için teslim, ciro ve yazılı devir işlemlerinden söz etmektedir. Bu işlemler hak üzerinde tasarruf işlemi teşkil etmektedir. Her üç senet türü bakımından ortak şart senetlerin teslimidir. Tasarrufa temel teşkil edecek borçlandırııcı işleme ise hükümde açıkça yer verilmemiştir. Bu halde, borçlandırııcı işlemin ne olduğu genel esaslardan yola çıkılarak tespit edilecektir.

a. Borçlandırııcı İşlem

Kıymetli evrakta adi senetlerden farklı olarak hak senetle mündemiç olduğundan kıymetli evrakın bizatihi kendisi bir değer ifade etmektedir³²¹. Kıymetli evrakta hakkın senetten ayrılmaz bir değer olması nedeniyle, kıymetli evrakın rehnini taşınır eşya rehniyle bir tutabilmek mümkündür³²². Bu sebeple tıpkı teslim bağli taşınır rehninde olduğu gibi kıymetli evrakın rehninde de rehin sözleşmesi tasarruf işlemine temel teşkil eden borçlandırııcı işlem niteliğindedir.

Rehin sözleşmesi, kanunda düzenlenmemiş -atipik- bir sözleşmedir³²³. Sözleşmenin tarafları rehin alan ile rehin veren teşkil etmektedir. Şekil serbestisi ilkesi gereği herhangi bir şekle tabi değildir (TBK m. 12/1). Ancak taraflar iradi olarak sözleşmeyi şekle tabi

³¹⁸ Ülgen v.d. (Ülgen/Helvaci), **Kıymetli Evrak**, s. 27; İmregün, **Kıymetli Evrak**, s. 10

³¹⁹ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 118 s. 506; Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 19; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 56

³²⁰ Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 457; Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 19; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 56

³²¹ Yargıtay İBK T. 5.11.1969, E. 1969/6, K. 1969/7 (31.12.1969 tarihli ve 13388 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.)

³²² Huriye Kubilay, "Kambiyo Senetlerinin Rehni", **DEÜHFD Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı**, C. 3, S. 1-4, 1987, ss. 497-513, s. 498

³²³ Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 538

tutabilir (TBK m. 17/1)³²⁴. Söz konusu sözleşmeyle, rehin alan, rehnin kurulması için gerekli işlemleri yapma; senetleri rehin için teslim etme, nama yazılı senetlerde devir beyanında bulunma, emre yazılı senetlerde senedi ciro etme borcu üstlenmiştir³²⁵. Rehin alan ise rehinli alacağın rehnin paraya çevrilmesi harici bir sebeple sona ermesi ihtimalinde senedi iadeyle borçludur. Bu sebeple rehin sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir³²⁶.

Rehin verenin rehnin kurulması için gerekli işlemleri yapma borcunu yerine getirmekten kaçınması halinde, rehin alan, borcun aynen ifasını talep ve dava edebilir. Bu halde, mahkemenin kesinleşmiş hükmü (bkz. HMK m. 367/2) rehnedenin beyanın yahut cironun yerini tutar³²⁷. Senedin teslimine ilişkin ilam üzerine rızaen rehin alana senedin teslimi yahut senedin icra marifetiyle elde edilerek icra memuru tarafından rehin alana teslimiyle³²⁸, rehin kurulmuş olur³²⁹.

b. Tasarruf İşlemi

Kıymetli evrakta hak senetle mündemiç olduğundan hakkın devredilebilmesi için senetlerin, tıpkı teslimine bağlı taşınır rehninde olduğu gibi teslimi gerekmektedir³³⁰. Bu sebeple, senetlerin teslimi, TMK m. 956'da, her üç devir türü açısından ortak tasarruf işlemi olarak düzenlenmiştir. TMK m. 956 hükmünde yer alan bu şart esasında TTK m. 647/1'deki "*Mülkiyet veya sınırlı bir ayni hak kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için her hâlde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır.*" kuralının tekrarı niteliğindedir³³¹. Söz konusu şart hukuki işleme dayalı iktisaplarda geçerli olup miras (TMK m. 599), cebri

³²⁴ Mehmet Serkan Ergüne, "Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması", **İÜHF**, C. 74, S. 2, 2016, ss. 739-755, s. 744

³²⁵ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 59; Kubilay, **Kambiyo Senetlerinin Rehni**, s. 498

³²⁶ Bu hususta bkz. dpn. 245

³²⁷ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 103, s. 501; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 59; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 538; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 59; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 744

³²⁸ Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 538; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 59; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 744

³²⁹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 42; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 744

³³⁰ Wieland, **a.g.e.**, s. 205

³³¹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 60; Kendigelen/Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 36

icra yoluyla kazanım (TBK m. 279/1) gibi hukuki işlem dışı haller hükmün kapsamı dışındadır³³².

Senetlerin zilyetliğinin devrinin rehin kurmak amacıyla (*animo et corpore*) olduğu hususunda tarafların anlaşmış olmaları gerekir. Tasarruf işleminde aynı sözleşme teşkil eden³³³ bu şart yerine getirilmediği takdirde rehin kurulmuş olmaz.

Senetlerin teslimden kasıt ise nitelikli zilyetliğin devridir. Rehin zilyetliği denilen bu husus TMK m. 939/3'te, "*Taşınır, fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz.*" hükmüyle düzenlenmiştir. Buna göre, her zilyetliğin devri rehin hakkının kazanılması bakımından yeterli olmaz. Rehin verenin rehin konusu üzerinde bağımsız olarak fiili ve hukuki tasarruflarda bulunmasını engelleyecek bir devir aranır. Bu sebeple, rehin hakkının kurulabilmesi için zilyetliğin hükmen teslim yoluyla devri, ihbarsız bir şekilde havale yoluyla devri ya da müşterek zilyet kılarak devri geçerli olmayacaktır. Rehinli alacaklı ise rehin konusunda doğrudan zilyet kılınabileceği gibi dolaylı zilyet de kılınabilir. Bu hususlarda senede bağlanmış adi alacakların rehnedilmesinde senetlerin teslimine ilişkin yaptığımız açıklamalar burada da aynen geçerlidir³³⁴.

4. Rehnin Kurulması İçin Senedin Devir Türüne Özel Şartlar

a. Hamile Yazılı Senetlerde

Hamile yazılı senetler, TTK m. 658/1'de, "*Senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senet sayılır.*" şeklinde tanımlanmıştır. Hükme göre, bir senedin hamiline yazılı senet

³³² Kendigelen/Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 36

³³³ Arslanlı, **Ticari Senetler**, s. 116; Kubilay, **Kambiyo Senelerinin Rehni**, s. 499; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 60; Öztan, **Kıymetli Evrak**, (1997), s. 626; Ergun Tuna, Diğdem Göç-Gülbüz, **Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak**, İstanbul, Beta, 2018, s. 161 . Teslime bağlı taşınır rehninde bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 479. Aynı sözleşme şartı kanunda açıkça belirtilmese dahi taşınır üzerinde aynı hakta tasarruf için aranan bir şarttır. Bkz. Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 748, dpn. 41. Bu husus, Türk doktrininde genel kabul görmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cansel, **Aynı Sözleşme**, s. 351 vd.

³³⁴ Bkz. Üçüncü Bölüm, B, 2., b., (2)

olması için ya açıkça hamiline düzenlenmiş olması ya da açıkça hamile/hamiline kaydı yer almayıp senedin şeklinden hamil kim ise ona ödemede bulunulacağını anlaşılması gerekir³³⁵. Bununla birlikte kanun, bazen belirli kişi lehine (adına) düzenlenmemiş senedin de hamile yazılı olacağını öngörmüştür. Çekler bakımından bu husus TTK m. 785/3'de açıkça düzenlenmiştir. Yine kanunda açıkça cevaz verilmesi kaydıyla “belirli kişi lehine veya hamiline” şeklindeki bir kayıt da senedi hamile yazılı hale getirebilir (bkz. TTK m. 785/3)³³⁶.

Kanuni tanımda yer aldığı üzere, hamile yazılı senetlerde hak sahibi senedi elinde bulunduran kişidir (TMK m. 658/1). Hükümde hak sahipliği ile kastedilen, daha açık bir ifadeyle, hamile yazılı senetlerde senedi elinde bulunduran kimsenin meşru hamil olacağı ve zilyetliğin hakka karine oluşundan (bkz. TMK m. 985/1) yararlanacağıdır³³⁷.

Hamile yazılı senetlerin rehni için kanunda öngörülen tek şart zilyetliğin rehin amacıyla devrinden ibarettir (bkz. TTK m. 647). Zilyetliğin devriyle hakkın geçerli bir şekilde kazanılması için devrin hangi amaçla yapıldığı hususunda tarafların anlaşması gerekir³³⁸. Hakta tasarruf işlemi teşkil eden bu anlaşma aynı sözleşme olarak nitelendirilir³³⁹.

³³⁵ Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 112-113; Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 82

³³⁶ Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 83

³³⁷ Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 113; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 14; Kendigelen/Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 33

³³⁸ Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 46; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 43; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 15; Zühtü Aytaç, **Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1988, s. 119

³³⁹ Arslanlı, **Ticari Senetler**, s. 24; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 479, 542; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 61; Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 46-47. Esasen aynı sözleşmenin aranıp aranmaması hamile yazılı senetler bakımından tartışmalıdır. Tartışmanın temeli TTK m. 659/3'te yer alan, hamile yazılı senetlerde senedin borçlunun rızası hilafına elden çıktığı definin ileri sürülemeyeceği düzenlemesidir. Doktrinde bir görüşe göre, hamile yazılı senetlerde senedin hamili yetkisiz ise (senedi çalması yahut yetkisiz temsilci olması durumlarında olduğu gibi) senedin teslimine ilişkin anlaşmaya gerek yoktur. Hamil TMK m. 985'te yer alan zilyetliğin mülkiyete karine olması hükmüne göre devre yetkili sayılır, senedi devralan kişi iyiniyetli oldukça senedi devredenin yetkili olup olmamasından bağımsız, senedi iktisap eder. Nitekim TTK m. 659/3'te yer alan, hamile yazılı senetlerde senedin borçlunun rızası hilafına elden çıktığı definin ileri sürülemeyeceği düzenlemesi de bunu ifade eder. Bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 114-115. Aksi yöndeki kanaate göre ise, hamile yazılı senetlerde de tıpkı kıymetli evrakta olduğu gibi senedin iktisabı için zilyetliğin devri ve aynı sözleşme gereklidir. Aksi hal, kanun koyucunun senedin rızası hilafına elden çıkmasını nazara alarak bir ana kural koyduğu anlamına gelir. Oysa TTK m. 659/3 tasarruf yetkisinin yokluğu halinde iyiniyetin korunduğu istisnai bir hali düzenlemektedir. Bkz. Arslanlı, **Ticari Senetler**, s. 24; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, 249-

Hamile yazılı senetlerde zilyetliğin rehin için devredilmesi hususunda taraflar anlaşmış ve senetlerin zilyetliği devredilmiş olabilir. Taraflar aynı zamanda senet zilyetliğinin rehin için devredildiğine açıklık kazandırmak amacıyla yapılan anlaşmayı yazılı şekilde gerçekleştirmiş olabilir. Bu halde rehnin kurulması için hem TMK m. 955/1 hem de 956/1’de öngörülen şartlar gerçekleştirilmiş olur. Senedin adi senetlerin rehni hükümlerine göre mi kıymetli evrakın rehni hükümlerine göre mi rehnedilmek istendiği hususunda bir açıklık yoksa hamile yazılı senette aslolan kıymetli evrakın rehni kurallarına göre rehnin kurulması olduğundan TMK m. 956/1 hükmü uyarınca rehnin kurulmasının amaçlandığı kabul edilmelidir³⁴⁰.

Hamile yazılı senedin rehinde, ciro edilme şartı aranmamaktadır (TMK m. 956/1). Bununla birlikte senedin rehnedildiğine ilişkin bir kaydın senet metninde yer almasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır³⁴¹. Nitekim uygulamada da hamile yazılı senedin rehinde senedin ne amaçla verildiği senet üzerinden anlaşılamadığından bankalar senedin üzerine teminat olarak verildiğine dair kayıtlar düşmektedir³⁴². Senet üzerindeki bu kayıtların hükmünü kaydın ciroda yer alıp almaması bakımından ayrıca incelemek gerekir. Kayıt senet üzerinde fakat ciroda yer almıyorsa; rehin hakkı TMK m. 956/1 uyarınca kurulmuş olur ve kayıt kambiyo senetlerinde ispat soyutluğuna halel getirmez. Söz konusu kayıt sadece ilişkinin tarafları açısından geçerli olmak üzere senedin teminat amaçlı verildiğine dair yazılı delil niteliği taşır³⁴³.

250; Yiğit, **Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Defi**, s. 530-531. Kanaatimizce de hamile yazılı senetler bakımından senedin iktisabında ana kuraldan ayrılmayı gerektiren haklı bir sebep bulunmamaktadır. Zira TTK m. 659/3 hükmü, iyiniyetle hak iktisabını koruyan istisnai bir düzenlemedir. Aynı sözleşme yapılmadan senedin devralana geçmiş olması durumunda senedi elinde bulunduran hak iktisap etmiş olmaz. Ancak senedi elinde bulunduran tıpkı taşınır mülkiyetinde olduğu gibi zilyetliğin sağladığı hak karinesinden yararlanır. Bkz. Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 46-47; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, 250

³⁴⁰ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 52, s. 486-487; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 61-62

³⁴¹ Aytaç, **Hisse Senetleri**, 119; Vural Seven, “Karar İncelemesi Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminatı” Kaydının Hukuki Sonucu”, **DEÜHFD**, C. 5, S. 2, 2003, ss. 143-158, s. 151; Göksoy, **Payın Rehni**, 96

³⁴² Kaynar, **Rehin Hukuku**, s. 145

³⁴³ Bu hususta bkz. dpn. 360

Rehin kaydının ciroda bulunması ihtimalinde ise hamile yazılı senedin ciro edilmesi durumu senedin devir türünde bir farklılık meydana getirmez³⁴⁴. Senedin rehin için ciroyla rehn edilmesi emre yazılı senetlere mahsus olduğundan bu halde rehin cirosuna bağlanan hüküm ve sonuçlar doğmaz³⁴⁵. Bu halde senet üzerinde yer alan kayıt hamile yazılı senette iyiniyetle hak iktisabını ve iyiniyetli iktisap edenin kullanabileceği defileri engeller³⁴⁶.

Keza hamile yazılı senet ciro edilmeksizin yazılı devir beyanıyla da rehn edilebilir; bu halde kıymetli evrakın rehnine özgü hüküm ve sonuçlar meydana gelmez³⁴⁷. Rehin cirosuna izin verilmeyen çeklerin hamile yazılı olması durumunda bu yolla TTK m. 955/1 hükmüne göre rehn edilmesi mümkün görülmektedir³⁴⁸.

³⁴⁴ Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 251; Faruk Erem, Turgut Kalpsüz, Gürkan Çelebican, **İktisadi ve Hukuki Yönden Çek**, Ankara, Doğu Ltd. Şti. Matbaası, 1968, s. 83. Öte yandan hamile yazılı senet çek ise yapılan ciro batıl değildir; yapılan ciro yalnızca teminat fonksiyonu taşır. TTK m. 791'e göre: *"Hamiline yazılı bir çek üzerine yapılan ciro, cirantayı, başvurma hakkına dair hükümler gereğince sorumlu kılar da senedin niteliğini değiştirerek onu emre yazılı bir çek hâline getirmez."*

³⁴⁵ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 53, s. 487-488; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 251; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 62-63; Seven, **"Bedeli Teminatı" Kaydının Hukuki Sonucu**, s. 151; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 96; Aytay, **Hisse Senetleri**, s. 119

³⁴⁶ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 53, s. 487-488; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 96; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 251; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 62-63; Seven, **"Bedeli Teminatı" Kaydının Hukuki Sonucu**, s. 151. Doktrinde bu halde yapılan ciro hüküm doğurmamakla birlikte TMK m. 955/1 şartları yerine getirilmiş olacağından rehlin bu hükme göre kurulduğu ifade edilmektedir. Bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 251; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 62-63; Seven, **"Bedeli Teminatı" Kaydının Hukuki Sonucu**, s. 151. Esasında bu halde hamile yazılı senetlerin rehni için TMK m. 956/1 şartı'nda gerçekleşmişliğinden, rehlin TMK m. 956/1'e göre kurulduğunu söyleyebilmek mümkündür. Öte yandan rehn edilen hamile yazılı senedin çoğu zaman çek olması ve çekin bir kıymetli evrak olarak rehin amaçlı devrinin mümkün görülmemekle birlikte alacağın rehnine ilişkin genel esas olan TMK m. 955/1 uyarınca rehlinin mümkün görülmesi nedeniyle bu yorum yolu tercih edilebilir. Çekin TMK hükümleri uyarınca rehnedileceği yönünde " (...) "*Çekte rehin cirosu yapılamaz. Çekin sadece tahsil veya temlik cirosuyla verilmesi mümkündür. Çeklere uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı maddede rehin cirosuna dair bir atıf yapılmamıştır. Çekte rehin cirosu yapabilmek yolunun kapatılmasının sebebi, çekin, bir ödeme vasıtası olmasıdır. Kısa süre içinde (vadeli!) ödenmesi şart bulunan bir senedin, teminat kabilinden ciro edilmesi uygun görülmemiştir. Bir ödeme vasıtası olarak ibraz edildiği anda ödenmesi gereken çek bedelinin tahsil edilip rehnolunmasının, daha devamlı ve emin bir teminat teşkil edeceği tabiidir. Aynı şekilde çekin, Türk Medeni Kanunu'nun rehne dair hükümlerinden yararlanılarak rehn edilmesi imkânı da vardır"* (Öztan, F:Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2012,s.278 vd.). (...) " Yargıtay HGK T. 30.05.2018, E. 2017/19-817 K. 2018/1145 için bkz.

Kazancı

³⁴⁷ Göksoy, **Payın Rehni**, s. 96; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 62-63

³⁴⁸ Seven, **"Bedeli Teminatı" Kaydının Hukuki Sonucu**, s. 150

b. Emre Yazılı Senetlerde

(1) Genel Olarak

Emre yazılı senetler, açıkça emre yazılı düzenlenen yahut kanun tarafından emre yazılı olduğu kabul edilen senetlerdir (TTK m. 824/1). Buna göre, senedin açıkça emre yazılı olarak düzenlenmesi senedi emre yazılı kılabılır veya açıkça emre yazılı düzenlenmese dahi bazı senetler kanunen emre yazılı sayılıdır³⁴⁹. Kanunen emre yazılı senetler: kambiyo senetleri olan poliçe, bono, çek ile emtia senetleri olan makbuz senedi ve varanttır. Yine TTK m. 647’de düzenlenen devir şekli gereği anonim ortaklığın nama yazılı pay senetlerinin de kanunen emre yazılı senet olduğu kabul edilmektedir³⁵⁰.

Mülkiyet veya diğer sınırlı ayni hak kurma amacıyla emre yazılı senetlerin devri için senedin ciro edilmesi (TTK m. 647/2) ve senetler üzerindeki zilyetliğin devri (TTK m. 647/1) gerekir. Rehin hakkının kurulması bakımından gerekli olan bu şartlar TMK m. 956/2’de ayrıca düzenlenmiştir.

Rehnin kurulması için senetler üzerindeki zilyetliğin devri tüm senede bağlanmış alacaklar bakımından ortak şarttır. Yine daha evvel ifade ettiğimiz üzere³⁵¹ tarafların devrin rehnin kurulması amacıyla anlaşmış olmaları -aynı sözleşmenin varlığı- rehnin

³⁴⁹ Öte yandan emre kaydı yer alsa dahi bazı senetlerin emre yazılı sayılabılmesine kanun cevaz vermemiş olabilir. Örneğin; ipotekli borç senetleri, irat senetleri, rehinli tahvil gibi. Bkz. İmregün, **Kıymetli Evrak**, s. 14; Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 71.

Kanunen emre yazılı senetler, kanunda açıkça belirtilmiş olması gereği emre yazılıdır. *Kırca* bir senedin kanunen emre sayılmasının açıkça kanunda belirtilmiş olma şartından başka bir halde daha mümkün olduğunu ileri sürmektedir; mevzuatın sadece emre ve hamile düzenlenmesine izin verdiği senetler (Örneğin, TTK m. 502/2’de düzenlenen intifa senetleri), açıkça emre düzenlenmiş olmasa dahi senedin metninden veya şeklinden hamile yazılı olduğu anlaşılmıyorsa kanunen emre yazılı senet olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Kendigelen/Kırca(Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 35.

³⁵⁰ Anonim ortaklık pay senetleri yalnızca nama ve hamile yazılı olarak çıkarılabilir (TTK 484/1). Ancak TTK m. 490/2 hükmü, nama yazılı pay senetlerinin devrinin emre yazılı senetlerin devir şekli (TTK m. 647/1 ve 647/2) olan ciro edilerek zilyetliğin devrilmesi usulüyle gerçekleşeceğini öngörmektedir. Bu nedenle de baskın görüş, anonim ortaklık pay senetlerinin de kanunen emre yazılı senet olduğu yönündedir. Bkz. Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 33-34; Kendigelen/Kırca(Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 35; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 109. Aksi yönde bkz. Ülgen v.d.(Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 71; Oğuz İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989, s. 364

³⁵¹ Bkz. Üçüncü Bölüm, C., 3., b.

kurucu şartıdır. Bunların yanı sıra emre yazılı senetlerde rehnin kurulması için özel olarak öngörülen şart ise senedin rehin için ciro edilmesi yahut yazılı devir beyanıdır.

(2) Senedin Rehin İçin Ciro Edilmesi

i. Genel Olarak Ciro

Emre yazılı senetlerin devir şekli olan ciro, senetten doğan hakları devretmeye yarayan yazılı bir irade beyanıdır³⁵². Senedi ciro eden kimseye ciranta adı verilir³⁵³. Ciro, geniş anlamda, bazı yazarlarca, senedin teslimini de içeren devir işlemi olarak tanımlanmaktadır³⁵⁴. Öte yandan genel kanaat senedin tesliminin ciro kapsamında olmayacağı senedin ciro edilmesinin teslim işleminden ayrı ele alınması gerektiği yönündedir.

Ciro, TTK'da, poliçe özelinde düzenlenmiştir (TTK m. 682 ilâ m. 690). Ancak TTK m. 648 hükmü uyarınca, *“Bütün hâllerde ciro, poliçenin cirosuna ilişkin hükümler uyarınca yapılır.”* Yine cirosu kabil senetler bakımından TTK m. 831/2'de öngörülen *“Bu senetler ve makbuz senetleri, varant ve konişmento gibi cirosu kabil olan senetler hakkında, cironun şekli, hamilin hak sahipliği ve senedi elinde bulunduranın onu geri vermekle yükümlü olması hususlarında, poliçelere ilişkin hükümler geçerlidir. İptal konusunda, varant ve makbuz senedi dışındaki emre yazılı senetlere poliçelere ilişkin hükümler uygulanır.”* hükmüyle de poliçenin cirosuna atıfta bulunulmuştur. Dolayısıyla TTK m. 681 ilâ m. 690 hükümleri yalnızca poliçe (ve bono) bakımından değil, kural olarak, tüm emre yazılı senetler bakımından geçerlidir³⁵⁵.

Ciro senedin ön veya -kural olarak- arka yüzüne ya da arka yüzünün devamı niteliğindeki alonj denilen bir kağıda yapılır ve ciranta tarafından imzanlanır (TTK m. 683/1). Ciroda

³⁵²Özcan, **Kıymetli Evrak Hukuku (1997)**, s. 553; Ülgen v.d.(Ülgen), **Kıymetli Evrak**, s. 171; Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 99; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 191

³⁵³Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 34

³⁵⁴Arsılanlı, **Ticari Senetler**, s. 104

³⁵⁵Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 217. Esasında TTK m. 648 hükmünde yer alan cironun yapılış şekline dar anlamda TTK m. 683'ü anlayabilmek mümkün ise de doktrinde genel kabul görüldüğü üzere söz konusu atfın sadece TTK m. 683'ü değil, geniş anlamda ciroya ilişkin TTK m. 681 ilâ m. 690 hükümlerini kapsadığıdır. Bkz. A.e, s. 217, dpn. 159; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 113

lehine ciro yapılan kişi gösterilebileceği gibi (tam ciro), ciro, ciranta tarafından senedin arka yüzüne atılan bir imzadan da ibaret (beyaz ciro) olabilir (TTK m. 683/2).

Ciro temelde; devir, teminat ve hak sahipliğini teşhis olmak üzere üç işlevi ifa eder. Devir işlevi gereği, ciro, senetten doğan hakların devrini sağlar (TTK m. 684/1). Teminat işlevi gereği, ciranta, senet bedelinin ödenmemesinden sorumludur (TTK m. 685/1). Hak sahipliğini teşhis işlevi gereği, senedi elinde bulunduran kimsenin hak sahipliği düzgün ciro silsilesine göre belirlenir (TTK m. 686/1).

Hakkın kıymetli evrak hukukuna özel bir devir şekli olan ciro, kural olarak, senetten doğan tüm hakların devri için yapılır, buna temlik cirosu adı verilir³⁵⁶. Ciroya düşülen şerhten aksi anlaşılmadıkça yapılan ciro temlik cirosu sayılır³⁵⁷. Bundan başka, TTK’da üç tür ciro daha düzenlenmiştir: tahsil cirosu (TTK m. 688), rehin cirosu (m. 689) ve vadeden sonraki ciro (TTK m. 690). Ancak doktrinde ciro türleri devrin amacına göre; temlik, tahsil ve rehin cirosu olarak tasnif edilmektedir. TTK m. 690 ise “*ödenmeme protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörülmüş sürenin geçmesinden sonra yapılan ciro*”nun alacağın temlik hükmünde olacağını düzenlemektedir. Bu halde, vadeden sonra senedin rehin için ciro edilmesi durumunda, ciroya bağlı sonuçlar değil, alacağın temlikine ilişkin sonuçlar doğacağından, kıymetli evrak TMK m. 951/1 hükmü uyarınca rehnedilmiş sayılacaktır³⁵⁸.

TMK m. 956/2 düzenlemesinde rehnin kurulması için ciro edilme şartı yer almakta, yapılan cironun şeklinden veya türünden söz edilmemektedir. Buna göre, hangi tür cironun rehnin kurulmasına elverişli olduğunu ayrıca incelemek gerekir.

³⁵⁶Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 105; Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 198; Ülgen v.d. (Ülgen), **Kıymetli Evrak**, s. 181; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 66; Seza Reisoğlu, **Çek Hukuku**, Ankara, 2011, s. 184; Murat Alışkan, **Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu**, İstanbul, Yaylın Yayıncılık, 1998s. 78-79

³⁵⁷Yargıtay 11 HD T. 12.10.1964 E. 11384 K. 11093, bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 571

³⁵⁸Hayri Domaniç, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, **Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1964, ss. 519-541, s. 537

ii. Rehin Cirousu

Emre yazılı senetten³⁵⁹ doğan alacağın rehnedilmesi için TTK’de aslolan cironun rehin cirousu şeklinde yapılmasıdır. Rehin cirousuyla amaçlanan senetten doğan haklar üzerinde rehin hakkı kurmaktır. Rehin cirosunun ne şekilde yapılacağı TTK m. 689/1’de düzenlenmiştir. Buna göre, rehin cirousu, ciroya³⁶⁰ “*bedeli teminattır*”, “*bedeli rehindir*” gibi senedin rehnedildiğini belirten bir kayıt konularak yapılır.

Rehin cirousu yapılış şekli itibariyle bir tam ciro yahut beyaz ciro olabilir. Ancak bazı yazarlar³⁶¹ rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılamayacağını savunur. Bu hususta Öztan³⁶², beyaz cironun temlik cirousu hükmünde olacağını ancak aksinin yazılı delil ile ispat edilebilir olduğunu ifade etmektedir. Pulaşlı’ya göre³⁶³ ise: Beyaz rehin cirousuyla rehnin mümkün olmaması gerekir. TTK m. 684/2 a ve c bentlerine göre, senedi beyaz ciro ile devralan elden teslim yoluyla ya da üçünü kişinin adını ciroya ekleyip tam ciroyla devredebilir. Oysa senedi rehin cirousuyla alan kişi sadece tahsil cirousuyla senedi devredebilir olmalıdır (TTK m. 689/1). TTK m. 684/2 a ve c bentlerinin rehin cirousu bakımından uygulanabilmesi yoluyla rehin alanın sınırlı aynı hakkını aşacak şekilde senedi temlik yahut rehin cirousuyla devredebilir hale gelmesi, mümkün görülmemelidir³⁶⁴.

³⁵⁹Rehin cirosunun sadece kambyo senetleri bakımından mı geçerli olduğu tartışılmışsa da genel kanaat kural olarak tüm senetler bakımından mümkün olduğu yönündedir. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 67, s. 492

³⁶⁰Senedin teminat amaçlı devredildiğini belirten, ciro dışında, senet üzerinde yer alan “*teminat senedidir*”, “*bedeli teminattır*” vb. kayıtlar senetten doğan alacağın rehnedildiği anlamına gelmez. Bu türden kayıtların kambyo senetleri bakımından tek başına ispat soyutluğuna halel getirmediği, senedin geçerli olduğu, kaydı koyan kişinin bunu ancak ilgisine şahsi defî olarak ileri sürebileceği, bu halde, ilgilinin aksini yazılı delille ispat edeceği genel kabul görmektedir. Bu tür kayıtların hükmü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Merve Sarıkaya, **Kambyo Senetlerinde Teminat Kaydı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 18 vd., 47; Çamoğlu, **Borçlunun Defileri**, s. 25 vd.

³⁶¹İmregün, **Kıymetli Evrak**, s. 78; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 199-200; . Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 576-577; Aytaç, **Hisse Senetleri**, 115; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 64; Hanife Doğrusöz-Koşut, “Kambyo Senetlerinde Beyaz Ciro”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2, Temmuz-Ağustos 2017, ss. 629-649, s. 640-641; Abdullah Rehava Gencer, **Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 199

³⁶²Bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak**, s.110 ve ayrıca bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 576-577

³⁶³Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 199-200

³⁶⁴Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 199-200. Benzer gerekçeyle beyaz rehin cirosunun mümkün olmadığını savunan Doğrusöz-Koşut, ayrıca, cironanın senet bedelini tahsil edip etmediğinin takibinde, yetkili hamili tespit etmesinin zorlaşacağını ifade etmektedir. Bkz. Doğrusöz-Koşut, **Beyaz Ciro**, s. 641

Bu halde, senedin hamile yazılı gibi tedavül etmesi rehin cirosunun amacına aykırıdır³⁶⁵. Ayrıca bu halde şahsi defilerin kime karşı ileri sürülebileceği de anlaşılamayacağından beyaz rehin cirosunun mümkün görülmesi TTK'nin defiler sistemiyle bağdaşmaz³⁶⁶. *Kubilay* ise TTK m. 689'da yapılan cironun tahsil cirosu hükmünde olacağı öngörüldüğünden senedin beyaz ciroyla tedavülünün vekalet ilişkisine aykırılık teşkil edeceği, bu sebeple beyaz rehin cirosunun mümkün olmaması gerektiği kanaatindedir³⁶⁷.

Bununla birlikte katıldığımız ve doktrinde hakim olan görüş,³⁶⁸ rehin cirosunun beyaz ciro olarak yapılmasında herhangi bir hukuki engel bulunmadığı yönündedir. Beyaz ciro kendisine ciro edilenin gösterilmediği ciro türüdür (TTK m. 683/2), lehine ciro yapılan kişi gösterilmeksizin senedin rehin için ciro edildiğini belirten bir kayıt ve cirantanın imzasından ibaret bir ciroyla da rehin cirosu yapılabilir. Bu halde senet hamile yazılı senetler gibi elden teslim suretiyle rehnedilebilir (TMK m. 956/1)³⁶⁹. Bu türden rehin cirosuna özellikle bankacılık uygulamasında sıklıkla rastlanmaktadır³⁷⁰. Keza beyaz rehin

³⁶⁵Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 199-200; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 577; Doğrusöz-Koşut, **Beyaz Ciro**, s. 640; Aynı yönde ve ayrıca senedin bu tedavülünün rehin hakkının feriliğiyle bağdaşmayacağını da belirten görüş için bkz. Gencer, **Ciro Kavramı**, s. 199.

³⁶⁶Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 199-200; Gencer, **Ciro Kavramı**, s. 199. Buna karşın *Poroy/Tekinalp*, beyaz rehin cirosunun doldurulup tam ciroya çevrilmesiyle rehin alacaklısı değişecek dahi olsa rehin içeriğinde ve sorumluluğun kapsamında bir farklılaşmaya yol açmayacağını ifade etmektedir. Ayrıca yazarlar, beyaz rehin cirosunun senedi rehin cirosuyla devralan kimsenin yalnızca tahsil cirosu yapabileceği kuralına aykırılık oluşturacağı kanısını yerinde görmemekte, TTK m. 689/1 hükmünü, yalnızca yapılan temlik cirosunun tahsil cirosu sayılacağını düzenlediği şeklinde yorumlamakta, senedin rehin cirosuyla devrine engel oluşturmayacağını savunmaktadır. Bkz. *Poroy/Tekinalp*, **Kıymetli Evrak**, s. 214.

³⁶⁷Kubilay, **Kambiyo Senetlerinin Rehni**, s. 505.

³⁶⁸Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 85, s. 495; Zobl, **a.g.e.**, Art. 901, N. 75, s. 318; *Poroy/Tekinalp*, **Kıymetli Evrak**, s. 214, Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 152; Asuman Yılmaz, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlemi”, **GSÜHFD**, C. 10, S. 2, Temmuz 2011, ss. 287-308, s. 290; Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 523; Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 398; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 752; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 696; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 120; Kendigelen/Kırca (Kendigelen), **Kıymetli Evrak**, s. 222; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 66; Hakan Yıldırım, “Beyaz Rehin Cirosu”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 16, S. 192, 2018, ss. 5687-5740, s. 5715 vd.; Bilal Özel, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012 (Erişim: çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021, s. 90).

³⁶⁹BGE 78 II 276; 81 II 202 için bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 85, s. 495.

³⁷⁰Açık rehin cirosuyla devirlerde, rehin verenin rızasının bulunmadığı takdirde özel yolla paraya çevirme mümkün görülmemektedir. Bu sebeple bankalar rehin veren ile akdettikleri sözleşme uyarınca borcun ödenmemesi durumunda senedi kendileri özel yoldan paraya çevirebilmeleri için teminat olarak beyaz

cirosunun vekalet ilişkisine aykırılık teşkil etmeyeceği, senedin rehin cirosuyla devredildikten sonraki iktisapların alt vekalet teşkil edeceği, senedi beyaz ciro ile rehin veren cirantanın alt vekalet ilişkisine zımnen rıza göstermiş olduğu da ifade edilmektedir³⁷¹.

Senedin beyaz rehin cirosuyla devri yoluyla rehin hakkının hamile yazılı senetlerdeki gibi tedavül eder hale gelmesi, rehnin içeriğinde ve kapsamında bir farklılığa yol açmaz, bu yönden, beyaz rehin cirosuyla rehnin kurulmasında rehin hakkının ferî niteliğiyle bağdaşmazlık bulunmadığı ve TTK'nın defiler sistemine de aykırılık teşkil etmediği söylenebilir³⁷². Öte yandan beyaz rehin cirosuyla devredilmesi durumunda emre yazılı senet, elden teslim suretiyle tedavül edebilir, senedin hamili olan üçüncü bir kişi bu suretle rehin hakkını iktisap ettiğini ileri sürebilir. Oysa rehinle teminat altına alınan alacağın alacaklısından başka birinin lehine rehin tesis edilmiş olması düşünülemez. Bu yönden, senedin beyaz rehin cirosuyla devri halinde senedin hamile yazılı gibi tedavül etmesi, rehin hakkının ferî niteliğine (bkz. şahısta bağlılık³⁷³) aykırılık teşkil edecektir. Bu sebeple TTK m. 689/1'de senedi rehin cirosuyla devralanın yapacağı cironun tahsil cirosu hükmünde olacağına yer verilmiştir. Buna göre, senedi beyaz rehin cirosuyla iktisap eden üçüncü bir kişi ise bu kişi sadece senedi vekaleten iktisap ettiğini ileri sürebilir. Senedin beyaz rehin cirosuyla devri halinde ise TTK m. 684/2 gereği senedi alan kendi adına ciroyu doldurarak yahut TTK m. 686/1 hükmü uyarınca beyaz ciro ile senetten doğan haklar üzerinde rehin hakkını iktisap ettiğini ileri sürebilir. Bu halde, asıl borçtaki alacaklıdan başkası rehin hakkı sahibi olduğunu ileri süremese dahi³⁷⁴ senedi vekaleten iktisap ettiği kabul edilmelidir.

ciroyla rehni tercih etmektedir. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 85, s. 495. Ayrıca bkz. Ustaoglu, **Hesap Rehni**, s. 118-119

³⁷¹Bkz. Yıldırım, **Rehin Ciro**, s. 5723 vd.; Özel, **Rehin Ciro**, s. 90

³⁷²Bu yönde bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 214. Aksi yönde bkz. Gencer, **Ciro Kavramı**, s. 199

³⁷³Ferilik ilkesi için bkz. Birinci Bölüm, E., 1.

³⁷⁴Bu halde, üçüncü kişinin de rehin hakkı sahibi olabileceği yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 214

Rehnedilen alacağın miktarı karine olarak senet bedeli kadardır. Aksi yazılı delille ispat olunabilir. Ancak emre yazılı senedin değeri, rehinle temin edilen alacağın değerinden fazla olabilir. Bu halde teminat altına alınan alacağın değeri miktarınca rehin cirosu yapılması gerekebilir³⁷⁵. Örneğin, 50 bin TL değerindeki bir senet, “20 bin TL teminat içindir.” şeklinde ciro edilebilir. Bu halde, TMK m. 682/2 gereği, yapılan cironun geçersiz olup olmadığı gündeme gelir. Bu hususta bazı yazarlar rehin cirosunda da kısmi cironun, TMK m. 682/2 gereği batıl olacağını ileri sürer³⁷⁶. Ancak bir başka görüşe göre³⁷⁷, kanaatimce de meselenin hukuki yönden geçerli bir şekilde çözümüne uygun olarak, yapılan bu ciroyu geçersiz saymayıp rehinle teminat altına alınan alacaktan fazla olan kısım için yapılan cironun tahsil cirosu hükmünde olduğunu kabul ederek ciroyu geçerli kabul sayabilmek mümkündür.

Rehin cirosuna dair değinilmesi gereken, doktrinde tartışmalı bir husus da çeklerde rehin cirosunun mümkün olup olmadığıdır. TTK’de kambyo senetlerine ilişkin birtakım ortak hususlar poliçe özelinde düzenlenmiş, poliçeye dair hangi hükümlerin bono ve çekte geçerli olacağı poliçe hükümlerine atıf yoluyla düzenlenmiştir. Poliçe hükümlerinden hangilerinin çekler bakımından uygulanabilir olduğu TTK m. 818’de düzenlenmiş, hükümde rehin cirosunu düzenleyen TTK m. 669’a atıfta bulunulmamıştır. Bunun sebebi, çekin bir ödeme aracı olması ve bu amaç doğrultusunda çekte kısa ibraz sürelerinin ve sair

³⁷⁵ Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 523

³⁷⁶ Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 398. *Kubilay* da kısmi cironun geçersiz olduğunu ifade etmekle birlikte bu halde yapılan cironun senet bedelinin tamamını kapsayacağını ifade etmekte ve bu hususta *Domaniç* ile aynı sonuca ulaşmaktadır. Bkz. Kubilay, **Rehin Cirosu**, s. 505

³⁷⁷ Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 523; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 64

hususların düzenlenmiş olmasıdır. Bu halde, doktrinde baskın görüş³⁷⁸ ve Yargıtay³⁷⁹ çekler bakımından rehin cirosunun mümkün olmadığını kabul etmektedir.

Doktrinde azınlıkta kalan görüş³⁸⁰ ise çeklerin de rehin cirosuyla devredilebileceğini kabul etmektedir. Bu hususta *Domaniç* çekin ödeme aracı olduğu için poliçede rehin cirosuna atıf yapılmamış olduğunu belirtmekle birlikte çekin de rehin cirosuyla devredilebilmesinin hukuken mümkün görülmesi gerektiğini savunmaktadır³⁸¹.

³⁷⁸Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 213; Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 212; Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 281; Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 184; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 234; Yılmaz, **Rehin Cirosu**, s. 288; Kubilay, **Rehin Cirosu**, s. 501, 504; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 1147; Erem/Kalpsüz/ Çelebican, **Çek**, s. 82; Seven, “**Bedeli Teminatı**” **Kaydının Hukuki Sonucu**, s. 147-148; Rabiye Yaman, “Çekin Cirosu Cirosu ve Hukuki Sonuçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 8, S. 85, Eylül 2013, ss. 70-81, s. 76; Gencer, **Ciro Kavramı**, s. 202; Gülnur Ceren Uçar Bulut, “Çekte Rehin Cirosu Bağlamında Gündeme Gelen Sorunlar”, **Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil’in Anısına Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, ss. 943-968, s. 945-950; Yıldırım, **Rehin Cirosu**, s. 5710; Sarıkaya, **Teminat Senedi**, s. 45; Tuna/Gürbüz, **Kıymetli Evrak**, s. 299

³⁷⁹Yargıtay 12. HD T. 15.03.2002, E. 2002/3254 K. 2002/5259 kararında çekte rehin cirosunun mümkün olmadığı görüşünü Öztan ve Reisoğlu’na atıfla şu şekilde gerekçelendirilmiştir: “... *TTK 707. maddesinde de belirtildiği üzere çek görüldüğünde ödenmesi gereken bir ödeme vasıtasıdır. Bu yapısı itibarıyla çekte rehin cirosu yapılamaz. Çekin ancak temlik veya tahsil cirosu ile devri mümkündür. Gerçekten de kanun koyucu çeklerde uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı 730. madde de, rehin cirosuna ilişkin 601. maddeye atıfta bulunmamıştır. Bunun bir başka açıklaması da çekte rehin cirosu yapılmasına cevaz olmadığıdır. Bir ödeme vasıtası olarak ibraz edildiği anda ödenmesi gereken çek bedelinin tahsil edilip, rehin olunmasının, daha devamlı ve emin bir teminat teşkil edeceği tabiidir.* (Prof.Dr. Fırat Öztan **Kıymetli Evrak Hukuku SB.1147**) (Prof. Dr. Seza Reisoğlu-Çek SB.141) *Ne var ki uygulamada çekin rehin cirosu ile de el değiştirdiğine rastlanmak ta ise de, çekin rehin cirosu ile devri mümkün olmadığından çekin Medeni Kanun rehine ilişkin hükümlerinden yararlanmak suretiyle rehnedilmesi mümkün olduğu halde yasaya aykırı yapılan rehin cirosu sonuç doğurmaz. ...*” (YKD, C. 28, S. 12, 2002, s. 1814-1815). Aynı yönde Yargıtay 11. HD T. 07.11.2018, E. 2017/1263 K. 6862 (Abuzer Kendigelen, **Çek Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 234, dpn. 108); Yargıtay HGK T. 30.05.2018, E. 2017/19-817, K. 2018/1145 (**Kazancı**); Yargıtay 11. HD T. 02.07.12, E. 5388 K. 11663 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 573); Yargıtay 12. HD T. 05.05.2009, E. 1898 K. 9896 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 400); Yargıtay 12. HD T. 26.06.2008, E. 10960, K. 13565 (**Kazancı**); Yargıtay 11. HD T. 19.12.2002, E. 7666, K. 11828 (**Legalbank**)

³⁸⁰Arsılanlı, **Ticari Senetler**, s. 116; Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 519, dpn. 2; Özel, **Rehin Cirosu**, s. 95; Ali Haydar Yıldırım, “Türk Hukuku’nda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 4, 2018, ss. 91-119, s. 102-106; Buket Çatakoğlu, “İleri Tarihli Çekler Bakımından Rehin Cirosunun Tetkiki”, **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, C. 7, S. 28, 2018, ss. 771-810, s. 803; Emine Develi, “Kambyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 2, Aralık 2016, ss. 79-192, s. 96-97. Çek Kanunu Geçici m. 3/8 hükmünün yürürlükte olduğu müddetçe çekte rehin cirosunun mümkün olduğu yönünde bkz. Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 200-201

³⁸¹Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 519, dpn. 2

Bir ödeme aracı olduğu için çekte rehin cirosunun mümkün görülmemesi görüşü karşısında, çek hukukunda, 2009 yılında önemli bir değişikliğe gidilmesi -Çek Kanunu m. 3/8 ve Geçici m. 3/5 ile ileri düzenlenme tarihli çeklerin kanunen geçerli kabul edilmesi- çekte rehin cirosu yasağının varlığını ve yerindeliliğini sorgulatmıştır. Bu değişikliğin sonucunda, bazı yazarlar³⁸², Çek Kanunu m. 3/8 ve Geçici m. 3/5 ile ileri düzenlenme tarihli çeklerin kanunen geçerli kabul edilmesi, çekin bu yolla vadelendirilmesinin kanunen mümkün hale gelmesiyle çeklerin ibrazlarında ödeneceği kuralının işlevselliğini (geçici fakat uzunca bir süre³⁸³) yitirdiğini savunarak çeklerde de rehin cirosu yapabilmenin mümkün görülmesi gerektiğini ifade etmektedir.

³⁸²Özel, **Rehin Ciro**, s. 95; Yıldırım, **Vadeli Çek**, s. 102-106; Çatakoğlu, **Rehin Ciro**, s. 803. Çek Kanunu Geçici m. 3/8 hükmünün yürürlükte olduğu müddetçe çekte rehin cirosunun mümkün olduğu yönünde bkz. Pulaşlı, **Kıymetli Evrak**, s. 200-201. Mevcut mevzuat çerçevesinde rehin cirosunun yapılabileceğini açıkça ifade etmemekle birlikte olması gerekenin çekte rehin cirosunun mümkün görülmesi ve Çek Kanunu'daki değişikliğin bu yoruma imkan tanıdığı yönünde bkz. Bilge Aytuğar, "Çekte Rehin Ciro ve Teminat Çeki Uygulaması", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 15, S. 163, Mart 2020, ss. 481-501, s. 483 vd. Mevcut düzenlemede rehin cirosunun mümkün olmadığı ancak söz konusu değişikliğin bu yasağın yerindeliliğini sorgulanabilir kıldığı yönünde bkz. İsmail Kırca, "Yargıtay Kararları Işığında Çekte Gizli Rehin ve Teminat Amacıyla Temlik Ciro, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, ss. 85-106, s. 97; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 234

³⁸³Kanun koyucu ilk olarak 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 31.12.2009 tarihine kadar çekin düzenlenme tarihinden önce muhataba ibrazının geçersiz olduğunu kabul etmiş, sonraki yasal değişikliklerle bu süre çok defa uzatılmıştır. Söz konusu durum;
- 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu Geçici m. 1/5 ile 31.12.2011 tarihine,
- 31.01.2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanun m. 6 ile 31.12.2017 tarihine,
- 28.11.2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun m. 100 ile 31.12.2020 tarihine,
- 27.12.2020 tarihli ve 7262 sayılı Kanun m. 26 ile 31.12.2021 tarihine kadar uzatılmıştır.

Çekin rehin cirosuyla devrini mümkün görmeyen bir görüş ise gizli rehin cirosu ile çekte rehnin kurulmasını mümkün görmektedir³⁸⁴. Uygulamada da ileri düzenlenme tarihli çeklerin teminat amaçlı olarak bu yolla rehnedildiği görülmektedir³⁸⁵.

Öte yandan bir rehin kurma işlemi teşkil etmeyeceğinden çekin teminat amaçlı temlik cirosuyla devredilebileceği hususunda herhangi bir tereddüt yoktur³⁸⁶.

Kanaatimizce de olması gereken hukuk (*de lege ferenda*) bakımından çekte rehin cirosunun mümkün görülmesi, her ne kadar ödeme aracı da olsa çekin teminat ve de rehin amaçlı kullanılmasının önünde kanuni bir engel olmaması gerekmektedir. Ancak yürürlükteki mevzuatımız ve hususen TTK'nin çeki münhasıran ödeme aracı olarak ele alması, rehin cirosu hükmüne bilinçli olarak atıfta bulunulmaması³⁸⁷, nedeniyle mevcut

³⁸⁴ Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 281; Kubilay, **Rehin Cirosu**, s. 501; Erem/Kalpsüz/ Çelebican, **Çek**, s. 82; Yaman, **Çekin Cirosu**, s. 76; Yıldırım, **Rehin Cirosu**, s. 5711; Kısa vadeli alacaklar için mümkün olduğu yönünde bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 1148; Abdühamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro**, Ankara, Yetkin, 2017, s. 134.

Esasen çekin rehin cirosuyla devrinin kanuna aykırı olduğunun kabulü halinde gizli rehin cirosuyla rehnin de mümkün görülmemesi gerekir. Zira görünüşteki işlemin (temlik cirosu) taraf iradelerini yansıtmaması -muvazaa- nedeniyle (bkz. TBK m. 19/1), yapılmak istenen işlemin (rehin cirosu) ise kanuna aykırı olması nedeniyle geçersiz olması gerekecektir. Bkz. Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 235; Kırca, **Çekte Gizli Rehin**, s. 97. Yargıtay da çekler bakımından gizli cironun mümkün olmadığı görüşündedir; "(...) TTK'nun 730. maddesinde rehin cirosu ile ilgili aynı Yasa'nın 601. maddesine atıf yapılmadığından çekte rehin cirosu caiz değildir. Somut olayda her ne kadar dava konusu çek üzerinde, çekin rehin cirosuyla devredildiği belirtilmemişse de, söz konusu çekin, leh alınan kredinin teminatı olarak davacı bankaya ciro edildiği, diğer bir deyişle çekin rehin cirosu ile davacıya devredildiği mahkemece kabul edilmiş olup, bu hususa ilişkin bir temyiz bulunmamaktadır. O halde, çekte rehin cirosunun batıl olduğu, bu durumda davacının yetkili hamil olduğunun söylenemeyeceği ve yetkili olmaya uyarınca hak sahibi olamayacağı dikkate alınmaksızın hüküm kurulması doğru olmamış, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir. ..." bkz. Yargıtay 11. HD T. 03.10.2012, E. 2011/6984, K. 2012/14883 (**BATİDER**, Derleyen: Murat Gürel, C. XXVIII, S. 4, Aralık 2012, s. 309-311). Aynı yönde Yargıtay 11. HD T. 03.07.12, E. 2012/7807, K. 2012/11816 (**Kazancı**)

³⁸⁵ Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 184

³⁸⁶ Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 234; Uçar-Bulut, **Rehin Cirosu**, s. 958; Aytuğar, **Rehin Cirosu**, s. 49. Bu yönde bkz. Yargıtay 19. HD. T. 02.11.2017, E. 2786, K. 7644 için bkz. **Kazancı**. Bir ödeme aracı olması nedeniyle çekte rehin amaçlı cironun mümkün görülmemesine rağmen çekin bu yolla teminat amaçlı kullanılmasının genel kabul görmesinin çelişki teşkil ettiği yönünde bkz. Yıldırım, **Vadeli Çek**, s. 105-106

³⁸⁷ Nitekim TTK'da çeke dair düzenlemelerin mehzarı olan Cenevre'de imzalanan "Yeknesak Çek Kanunu" anlaşmasında ve buna paralel İsviçre ve Alman Hukuklarında da çekte rehin cirosuna yer verilmemiştir. Bkz. Kırca, **Çekte Gizli Rehin**, s. 90-91. Bilinçli boşluğun olduğu yönünde bkz. Aytuğar, **Rehin Cirosu**, s. 484-485. Mevcut mevzuatımızda bulunan boşluğun bilinçli olmadığı yönünde bkz. Develi, **Rehin Cirosu**, s. 97

durumda çekte rehin cirosu mümkün değildir. Çek Kanunu'nda yer alan geçici düzenlemenin tek başına bu durumu değiştirdiğinin kabulü ise yetersiz bir dayanak olacaktır.

Rehin cirosuyla senedi iktisap eden hamil, rehin veren cırantadan bağımsız ve özel bir hak iktisap etmiştir. Senedi rehin cirosu ile devralan rehin alacaklısı senetten doğan hakları kendi namına fakat rehin amacıyla sınırlı bir şekilde kullanabilir. Rehın cirosuyla senedi iktisap eden hamil özel ve müstakil bir hak iktisap etmiş olduğundan senetle sorumluluk altına girmiş olanlar kendisiyle cırantı (rehin veren) arasındaki özel ilişkiden kaynaklanan defileri hamile karşı ileri süremez (TTK m. 689/2)³⁸⁸.

iii. Temlik Cırosu

TMK m. 956/2, emre yazılı senetlerin ciro edilmesinden bahsetmekte cironun türü belirtilmemektedir³⁸⁹. Buna göre, cironun şeklen rehin cirosu ile yapılması şartı bulunmamakta, senedin rehin için ciro edildiğinin senetten anlaşılması gerekmemektedir³⁹⁰.

Rehin cirosu bakımından tartışma teşkil eden cironun yapılış şekli, rehin amacıyla yapılan temlik cirosu bakımından tartışmalı değildir. Bu halde, görünüşteki temlik cırosunun beyaz ciro ya da tam ciro şeklinde yapılabilir olduğu kabul edilmektedir³⁹¹.

Rehin için cironun temlik cirosu şeklinde yapılması halinde yapılan cıroya, doktrinde, örtülü rehin cirosu ya da gizli rehin cirosu³⁹² da denilir. Temlik cırosunda tarafların şekle

³⁸⁸ Arslanlı, **Ticari Senetler**, s. 116; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 61, s. 490; Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 152

³⁸⁹ Cironun türü ayrıca belirtilmediğinden TMK m. 956/2'de belirtilen cironun temlik cirosu olduğu da ileri sürülmektedir. Bu halde, temlik cirosuyla rehnedilen senedin rehin cirosuyla rehnedilebilmesi evleviyetle mümkün görülür. Bkz. Arslanlı, **Ticari Senetler**, s. 118; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 116

³⁹⁰ Domaniç, **Rehin Cırosu**, s. 522

³⁹¹ Wieland, **a.g.e.**, Art. 901, N. 3, s. 754; Domaniç, **Rehin Cırosu**, s. 522; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 65

³⁹² Bu hususta, ifade etmek gerekir ki gizli (örtülü) rehin cirosu ile bir inançlı işlem olan teminat amaçlı temlik cırosunun karıştırılmaması gerekir. Zira aynı iktisadi gayeye yönelik rehin ile teminat amaçlı temlik kurumunun hukuki niteliği ve sonuçları birbirinden farklıdır (Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, D.,3.). Senedin teminat amaçlı temlik cirosuyla devri halinde, senedi devralan rehin hakkı değil mülkiyet hakkı kazanır. Senedi gizli rehin cirosuyla iktisap eden kimse yalnızca senetten doğan haklar üzerinde rehin amacıyla sınırlı bir hak iktisap etmiştir. Senedi gizli rehin cirosuyla devralan yalnızca

yansıyan senedin mülkiyetini devretmeye yönelik iradeleri iken senette açığa vurulmamış olan iradelerinin rehnin kurulmasına yönelik olduğu ifade edilmektedir³⁹³. Belirtmek gerekir ki bu halde yapılan işlem inançlı bir devir değil³⁹⁴, doğrudan rehin hakkı kazandıran TMK m. 956/2 şartlarına uygun bir tasarruf işlemidir³⁹⁵. *Sirmen*, doktrinde genel kabul gören bu halin esasında bir muvazaa teşkil edeceğini, öte yandan rehin amacıyla yapılan temlik cirosunun rehin cirosu için geçerli şekil şartlarını taşıdığına kabulü ancak bu durumu mümkün kılabileceğini ifade etmektedir³⁹⁶. Gerçekten de senedin gizli rehin cirosuyla devri halinde görünüşteki işlemin tarafların gerçek iradelerini

tahsil cirosu yapmaya yetkilidir, ancak üçüncü kişilerin iyiniyetle hak iktisabı saklıdır. Senedi teminat amaçlı temlik cirosuyla devrelan ise sadece görünüşte değil gerçekte de mülkiyet hakkını iktisap etmiştir. Bu nedenle senedi bir başkasına temlik ya da rehin cirosuyla devredebilir. Bu halde, teminat amaçlı temlik cirosuyla senedin devralındığının bilinmesi, üçüncü kişilerin hak iktisap etmeleri bakımından önem arz etmez. Bu hususta bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 632-635; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 66; Kırca, **Gizli Rehin Cirosu**, s. 95; Aytuğar, **Rehin Cirosu**, s. 491 vd.; Sarıkaya, **Teminat Kaydı**, s. 50. Öte yandan bir olayda temlik cirosuyla yapılan teminat verme işleminin bir gizli rehin mi teminat amaçlı temlik mi olduğunu ayırtedebilmek oldukça zordur. Zira bu hususta tarafların senede yansımayan iradelerinin tespiti gerekecek, bu iradelerin tespitinde teminat vermek için kullandıkları kelimelerden bağımsız olarak gerçek iradelerinin ne yönde olduğu araştırılacaktır. Bu hususta ayrıntılı değerlendirme için bkz. Kırca, **Gizli Rehin Cirosu**, s. 95 vd. ve ayrıca bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 633.

Doktrinde rehin amacıyla yapılan temlik cirosuna “inançlı ciro” denildiği de görülmektedir. Bir inançlı işlem olan teminat amaçlı temlik cirosuyla karıştırılabileceğinden inançlı cironun kavram olarak kullanımının tercih edilmemesi yerinde olacaktır. Bu hususta yazarların gizli rehin cirosunda da esasında inanç unsuru bulunduğu hareketle gizli rehin cirosu kavramının aynı zamanda inançlı ciro olarak nitelendirdikleri anlaşılmaktadır. Gizli rehin cirosu için inançlı ciro kavramının da kullanılmasına ilişkin bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 213-214; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 66; Kubilay, **Rehin Cirosu**, s. 504. Aytuğar, “inançlı ciro” kavramını, Kırca ise “inançlı temlik cirosu” kavramını, teminat amaçlı temlik cirosunu ifade etmek üzere kullanmaktadır. Bkz. Aytuğar, **Rehin Cirosu**, s. 486; Kırca, **Çekte Gizli Rehin**, s. 95. Bu hususta karışıklığa yol açmamak için rehin kurmak için yapılan temlik cirosuna gizli(örtülü) rehin cirosu, teminat amaçlı temlik amacıyla yapılan ciroya ise teminat amaçlı temlik cirosu kavramını kullanmayı tercih etmekteyiz. Öte yandan teminat amaçlı temlik cirosunu ifade etmek üzere “rehin amacıyla inançlı temlik cirosu” kavramının kullanılmasının yerinde olmayacağını, zira söz konusu teminatın rehin kurumundan farklı nitelikte olduğunu, söz konusu işlemde rehin tesis etme amacının bulunmadığını da belirtmek gerekir. Bu kullanım için bkz. Uçar-Bulut, **Rehin Cirosu**, s. 951, dñn. 16 ve s. 958

³⁹³ Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 213-214

³⁹⁴ YHGK, T. 13.5.1992, E. 1992/14-249, K. 1992/323 kararında, Yargıtay, inançlı sözleşmeyi, “ (...) İnançlı sözleşme, inanılan tarafın elde ettiği hakkı, taraflarca güdülen amaç sona erdikten veya belirli bir süre geçtikten sonra inanana veya üçüncü kişiye devretme taahhüdünü içeren bir anlaşma (...)” olarak tanımlamıştır (**Kazancı**). İnançlı işlemleri muvazaadan ayıran kriter, tarafların ortak iradelerinin görünüşe yansıyan işlemle çelişmemesidir. Bu halde, taraflar, görünüşteki işlemin sonuç doğurmasını, bununla birlikte inanılan devraldığı hakka bağlı bazı yetkilerinin kısıtlanmasını kararlaştırır. Bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Borçlar Hukuku**, s. 417

³⁹⁵ Bu yönde bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 632

³⁹⁶ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 65, dñn. 164

yansıtmaması nedeniyle muvazaalı olduğunu söyleyenebilir³⁹⁷. Ancak söz konusu işlem, tarafların gerçek iradelerinin rehin kurulmasına yönelik olması ve de TMK m. 956/2 uyarınca rehnin kurulması bakımından geçerli bir ciro teşkil etmesi nedeniyle emre yazılı senetten doğan alacağın üzerinde rehin tesis edilmesine elverişlidir. TMK m. 956/2 hükmüyle senedin temlik cirosuyla rehnine imkan tanınmasının sebebi ise, hükmün mehzazından anlaşılmaktadır. Söz konusu hüküm, 10.12.1907 tarihli İsviçre Medeni Kanunu'nun 901. maddesinden aynen alınmıştır. Rehin cirosu ise İsviçre Borçlar Kanunu'na ilk kez 1936 yılında yapılan değişiklikle girmiştir. Ancak sonraki yasal değişikliklerde de emre yazılı senetlerde rehnin kurulması rehin cirosuna mahsus kılınmamıştır³⁹⁸. Bugün emre yazılı senetlerde rehnin kurulması hem TTK m. 689/1 hem de TMK m. 956/2 uyarınca mümkündür³⁹⁹. Ancak doktrinde bir görüş⁴⁰⁰ rehin cirosunun kanunda özel olarak düzenlenmesi ile birlikte, TMK m. 956'da öngörülen cironun yalnızca rehin cirosunu kapsayacağını ifade etmekte, gizli rehin cirosunda yapılan temlik cirosunun taraf iradelerini yansıtmaması nedeniyle, altında yer alan işlemin de TTK m. 689'daki şekil şartına aykırılık nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürmektedir. Gerçekten de yasal süreçten ileri gelen bu durum, gizli rehin cirosuyla yapılan işlemin hukuken sağlam bir çerçeveye oturmasını zorlaştırmaktadır. Ancak ticari hayatta uzun yıllardır uygulana gelen bir yol olması⁴⁰¹ ve yapılan işlemin yasal dayanağının da bulunması

³⁹⁷ Yapılan işlemin muvazaa teşkil ettiği yönünde bkz. Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehni**, s. 45-46, dpn. 123; Kubilay, **Rehin Cirosu**, s. 504; Gencer, **Ciro Kavramı**, s. 202; Abdüssamet Yılmaz, **Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 74. Açıkça muvazaa nitelendirmesinde bulunmamakla birlikte, tasarruf hukuka uygun olmasa da rehnedenin üçüncü kişilere karşı sorumlu hale geleceği yönünde bkz. Aytuğar, **Rehin Cirosu**, s. 488. Benzer bir durum olarak gizli tahsil cirosunda, taraflar, senedi temlik yahut rehin cirosuyla ciro etmekteyken gerçek iradeleri senedi tahsil cirosu ileri devretmek yönündedir. Söz konusu işlemin muvazaalı ciro olduğu yönünde bkz. Edip Şimşek, "Tahsil Cirosu ve Bazı Sorunlar", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 1977, ss. 268-280, s. 270

³⁹⁸ Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 65, s. 491 ve N. 70, s. 492

³⁹⁹ Théo Guhl, **Le droit federal des obligations comprenant notamment le droit commercial, le droit de change et le droit des assurances**, Zürich, 1947, s. 639 (Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 217, dpn. 157'den naklen); Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 217

⁴⁰⁰ Gencer, **Ciro Kavramı**, s. 202

⁴⁰¹ Nitekim İsviçre uygulamasında da senedin açık rehin cirosuyla rehni çok fazla tercih edilmemektedir. Bu durumun bir sebebi rehin cirosuyla senedi devralanın yalnızca tahsil cirosuyla senedi devredebileceğinden senedin elden çıkarılarak paraya çevrilmesinin zorlaştırmasıdır; bir diğer sebebi ise senedi rehin cirosuyla devreden rehin hakkı sona erdikten sonra dahi senet üzerinde ismi yazılı olacağından -muhtemelen rehin verenin kredibilitesi bakımından yahut ticari itibarı bakımından hoş

nedeniyle emre yazılı senedin bu yolla rehni de hukuken geçerlidir. Nitekim sonraki yasal değişikliklerde de bu durum muhafaza edilmiştir. Bu sebeple yapılan temlik cirosu TMK m. 956'da öngörülen şekil şartını taşımaktadır.

TTK m. 683 hükmünde öngörülen şekilde yapılan ve doktrinde temlik cirosu olarak nitelendirilen ciro, kural olarak, TTK m. 684/1 gereği senetten doğan tüm hakların devrine yol açsa da aksinin yazılı şekilde ispat edilebilmesi mümkündür⁴⁰². Senedi gizli rehin cirosuyla devralanın hukuki durumu kural olarak açık rehin cirosunda olduğu gibidir⁴⁰³. Ancak senedin rehin kurmak amaçlı temlik cirosuyla devri halinde tabii olarak rehin cirosuna bağlanan her sonuç doğmayacaktır⁴⁰⁴. Senedi gizli rehin cirosuyla devralan, yapılan temlik cirosuyla şeklen senede malik gözüktüğünden senedi rehin alandan iktisap edenin güveni korunacaktır⁴⁰⁵. Rehin veren, senedin rehin verme maksadıyla devredildiğini ve yapılan temlik yahut rehin cirosunun geçerli olduğunu rehin alana karşı ileri sürebilir. Yapılan işlemin rehin için olduğu, HMK m. 201/1 gereği yazılı (kesin) delille ispatlanır⁴⁰⁶.

iv. Tahsil Cirosu

Tahsil cirosu, ciroya ‘ “bedeli tahsil içindir”, “vekâleten” veya bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerhi ya da sadece vekil etmeyi ifade eden’ bir kayıt konularak yapılır (TTK m. 688/1). Temsil ve tevkil cirosu olarak da adlandırılan bu ciro türü, kıymetli evrak hukukuna özgü bir temsil fonksiyonunu içerir. Tahsil cirosuyla, senedi devralan, senet bedelini kendi cirantası ad ve hesabına tahsil etme hakkını, senet

görülmemesi sebebiyle- ticari hayatta tercih edilmeyen bir durum olmasıdır. Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 65, s. 491 ; Zobl, **a.g.e.**, Art. 901, N. 74, s. 317; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 116

⁴⁰²Yargıtay 11 HD T. 12.10.2964 E. 11384 K. 11093, bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 571; Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 521; Alışkan, **Temlik Cirosu**, s. 79

⁴⁰³Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 72, s. 493; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 632; Kırca, **Çekte Gizli Rehin**, 95

⁴⁰⁴Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 521; Kırca, **Çekte Gizli Rehin**, 95

⁴⁰⁵Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 73, s. 493; Wieland, **a.g.e.**, Art. 901, N. 3, s. 754; Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 521; Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 632; Kırca, **Çekte Gizli Rehin**, 95

⁴⁰⁶Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 521

borçluları da senetten doğan borçları senedi tahsil ciroyla devralana ifa etmek görev ve yetkisini elde etmiş olur⁴⁰⁷.

Senedin rehin amaçlı tahsil cirosuyla devri halinde taraflar görünüşte senedi tahsil amacıyla ciro etmekte ancak senede yansımayan gerçek iradeleri cironun rehin için yapıldığı yönündedir⁴⁰⁸. Doktrinde bazı yazarlara göre⁴⁰⁹, emre yazılı senetlerde rehnin bu yolla kurulması mümkündür, bu halde maddi hukuk bakımından rehin hakkı kurulmuş olacak; aynı zamanda senetten doğan haklar ve bu hakların kullanımına ilişkin tahsil cirosuna bağlanan hüküm ve sonuçlar doğacaktır⁴¹⁰. Aksi yöndeki kanaate göre ise tahsil cirosu rehnin kurulması bakımından elverişli değildir⁴¹¹. Kanaatimizce, senedin tahsil cirosuyla rehin için devri halinde yapılan işlem muvazaalıdır. Bu halde, senedin tahsil amaçlı devrine ilişkin ciroda açıkça yer alacak ibare karşısında, tahsil cirosunun TMK m. 956/2’de yer alan rehin için ciro edilme şartını taşıdığı yorumu geçerli olmayacaktır. Taraflar tahsil cirosunun muvazaalı olduğunu ancak yazılı (kesin) delille ispat edebilirler. Öte yandan muvazaa iddiası, şahsi defî teşkil edeceğinden⁴¹² bu halde yapılan tahsil cirosunun geçersizliği sadece bilerek borçlu zararına hareket edene karşı ileri sürülebilir.

(3) Yazılı Devir Beyanı

Emre yazılı senetlerin rehnedilebilmesi için ciroya alternatif olarak TMK’da öngörülmüş olan bir yol yazılı devir beyanıdır. TTK’da mülkiyet ve sınırlı ayni hak kurulması için senedin devir şeklini düzenleyen TTK m. 647/2 hükmünde bu yola yer verilmemiştir⁴¹³. Yine mülga 743 sayılı Medeni Kanunu m. 870’de emre yazılı senetlerde rehnin kurulması TTK m. 647 ile aynı şekilde düzenlenmiş, yazılı devir beyanına yer verilmemiştir:

⁴⁰⁷ Şimşek, **Tahsil Cirosu**, s. 268-269

⁴⁰⁸ Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 625

⁴⁰⁹ Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 625; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 121

⁴¹⁰ Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 625. TTK m. 688/1 ve 688/2 hükmü uyarınca tahsil cirosuna bağlanan sonuçlar şunlardır: “(1) ... hamil, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat o poliçeyi ancak tahsil cirosu ile tekrar ciro edebilir. (2) Poliçeden sorumlu olanlar, bu hâlde, ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri defîleri hamile karşı dermeyer edebilirler.”

⁴¹¹ Wieland, **a.g.e.**, Art. 901, N. 3, s. 754; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 87, s. 496

⁴¹² Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 226; Çamoğlu, **Borçlunun Defileri**, s. 28

⁴¹³ Bununla birlikte kanunda açıkça belirtilmiş olmasa dahi emre yazılı senetlerin de bu yolla devrine engel teşkil eden bir durum yoktur. Bkz. Kendigelen/Kırca (Kırca), **Kıymetli Evrak**, s. 39

“Hamile muharrer senetler sadece mürtebine teslim edilmek suretiyle rehnedilir. Diğer kıymetli evrakın rehnedilmesi bunlar emre muharrer ise cirosu yapılarak ve nama muharrer ise devri icra edilerek senedin mürtebine teslimi ile olur.” Oysa hükmün mehazı olan ZGB Art. 901/2’de yazılı devir beyanıyla rehnin kurulması emre yazılı senetler bakımından da kabul edilmiştir. Mülga Kanun döneminde, yazılı devir beyanıyla rehnin kurulmasının emre yazılı senetlerde de mümkün görülmesi gerektiği doktrinde ifade edilmiş⁴¹⁴, Kanun’da açıkça belirtilmiş olmasa dahi ciro yerine yazılı devir beyanıyla da rehnin kurulması mümkün görülmüştür⁴¹⁵. TMK m. 956 hükmü de bu doğrultuda, mehaza uygun olarak, yazılı devir beyanını emre yazılı senetler bakımından rehnin kurulması için geçerli bir yol olarak öngörmüştür.

Yazılı devir beyanı, rehin veren tarafından yapılan rehnin kurulmasına yönelik irade açıklamasıdır. Söz konusu beyanda borç altına girenin -rehin verenin- imzası yer almalıdır. Kanun’da beyanın yazılı olması şart koşulmuş, şekli açıdan başkaca bir şart öngörülmemiştir. Rehlin verenin rehnin kurulması için yapılan yazılı devir beyanında açıkça rehin amaçlı devirden söz edilebileceği gibi zımni olarak da ifade edilmiş olabilir⁴¹⁶. Yazılı devir beyanında *“rehin içindir”*, *“teminat içindir”*, *“teminaten”* ve benzeri açıklamalar yer alıyorsa senedin rehin amaçlı devredildiği açıktır. Ancak senedin yalnızca devredilmesini ifade eden bir temlik beyanı da rehnin kurulması bakımından yeterli kabul edilir. Zira TBK m. 19/1 hükmü gereği irade beyanının belirlenmesinde ve yorumlanmasında gerçek irade esastır⁴¹⁷.

Belirtmek gerekir ki emre yazılı senetlerin esas devir şekli cirodur (TTK m. 647). Dolayısıyla emre yazılı senetlerin devrinin kıymetli evrak hukukuna özgü bazı sonuçlar doğurması da senedin ciro ile devri halinde mümkün olacaktır. Emre yazılı senedin yazılı

⁴¹⁴Wieland, **a.g.e.**, Art. 901, N. 3, s. 754-755; Saymen/Elbir, **Eşya Hukuku**, s. 696-697; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 110; Yılmaz, **Anonim Ortaklık**, s. 65. Kanunen emre yazılı senet olduğu kabul edilen anonim ortaklık nama yazılı pay senetlerinin yazılı devir beyanı yoluyla devrinin mümkün olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11. HD T. 22.02.2010, E. 2008/11015, K. 2010/2010 (**Kazancı**)

⁴¹⁵Yargıtay HGK T. 22.11.1978 E. 1977/11-922, K. 1977/978 (**Kazancı**)

⁴¹⁶Göksoy, **Payın Rehni**, s. 121; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s.752

⁴¹⁷Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 89, s. 497; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 122; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s.752

devir beyanıyla devri tasarruf işleminde ayni sözleşme teşkil eder. Esasen bu halde emre yazılı senet TMK m. 955/1 hükmünde olduğu gibi senede bağlanmamış adi alacakların devri usulüyle (senetlerin teslimi + ayni sözleşme) rehnedilmekte, rehnin kurulmasının hüküm ve sonuçları da buna göre doğmaktadır⁴¹⁸.

Rehnin kurulmasına yönelik beyan emre yazılı senedin üzerine yahut ayrı bir kağıda yazılabilir. Senedin üzerine yazılan beyanın şeklen ciro olarak nitelendirilmesi mümkün ise aslolan emre yazılı senedin ciro ile devredilmesi olduğundan rehnin kuruluş biçiminin ciro + zilyetliğin devri usulüyle olduğu kabul edilmelidir ancak aksinin ispat edilmesi mümkündür⁴¹⁹.

c. Nama Yazılı Senetlerde

Nama yazılı senetler, TTK m. 654'te "*Belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak*" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre bir kıymetli evrakın nama yazılı olabilmesi için ya kanunen emre yazılı olmayıp emre kaydı da içermeyen bir senet olması ya da kanunen emre yazılı olup emre yazılı olmadığını belirten bir kaydı (menfi emre kaydı) ihtiva etmesi gerekmektedir⁴²⁰. Bu sebeple ve hem nama hem de emre yazılı senetlerde lehtar unsuru bulunması nedeniyle Alman hukukunda nama yazılı senetler için "ad içerir, ancak emre değildir" anlamına gelen "rekta" kavramı kullanılmaktadır⁴²¹.

Nama yazılı senetler, tedavül kabiliyeti en yavaş olan senet türüdür⁴²². Söz konusu senetler alacağın temlik yoluyla devredilir. Kıymetli evrak niteliği ise sadece hak senet

⁴¹⁸Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 97, s. 499, Zobl, **a.g.e.**, Art. 901, N. 89, s. 322-323; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 123-124; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 752

⁴¹⁹Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 901, N. 92 ve 93, s. 497-498; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 122; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 752

⁴²⁰Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 78; Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 64; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 10

⁴²¹Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 78

⁴²²Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 79; Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 11

birlikteliğinde kendini gösterir⁴²³. Nama senetlerde savunma imkanları da bir hususiyet arz etmez; borçlu şahsi defilerini üçüncü kişilere karşı da ileri sürebilir⁴²⁴.

TMK m. 956/2’de, nama yazılı senetlerin rehnedilmesi için “senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi” şartı aranmaktadır⁴²⁵. Hükme göre, rehnin kurulmasında nama yazılı senetler için öngörülen özel şart, emre yazılı senetlerdeki gibi, rehin için ciro yahut yazılı devir beyanıdır. Bununla birlikte nama yazılı senetlerde devrin esas itibarıyla alacağın temliki hükümlerine tabi olması nedeniyle senedin bu özel yolla rehni dahi farklı bir anlam ifade etmeyecek, tıpkı senede bağlanmamış adi alacakların rehni (TTK m. 955/1) uyarınca kurulan rehinler gibi hüküm ve sonuç doğuracaktır⁴²⁶. Zira cironun kıymetli evrak hukukuna özgü sonuçlar doğurması emre yazılı senetlere mahsustur⁴²⁷.

Öte yandan doktrinde bir görüş⁴²⁸ nama yazılı senetlerin ciroyla rehnini mümkün görmemekte, şartları sağlarsa ancak cironun yazılı devir beyanı olarak kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. Buna göre, TMK m. 956/2’de yer alan ciro edilme şartı nama ve emre yazılı senetler için geçerli olacak şekilde yorumlanabilse de cironun emre yazılı senetler için geçerli bir devir şekli olması ve kıymetli evraka özgü sonuçlar doğurması nedeniyle nama yazılı senetlerin bu yolla rehninin mümkün görülmemesi gerektiği öne sürülmektedir. Ciroyla rehnedilme imkanı TMK m. 956/2’de açıkça düzenlenmiş olduğundan nama yazılı senetlerin de bu yolla rehni mümkündür⁴²⁹. Ancak bu durumun senedin devir türünde bir farklılığa yol açmayacağı ve bu durumda nama yazılı senetlerin niteliği gereği cironun yarattığı hususi sonuçların doğmayacağı kabul edilmelidir.

⁴²³ Çamoğlu, **Kıymetli Evrak**, s. 11

⁴²⁴ Bu hususta bkz. 137

⁴²⁵ Teslim şartı için bkz. Üçüncü Bölüm, B., 2., b., (2)

⁴²⁶ Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 212; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 67; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 751, dpn. 54; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 136

⁴²⁷ Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 212-213

⁴²⁸ Yılmaz, **Anonim Ortaklık**, s. 87

⁴²⁹ Nitekim mülga 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 870’de emre yazılı senetlerin rehninin ciroyla nama yazılı senetlerin rehninin ise yazılı devir beyanı ile olacağına yer verilmişken mevcut düzenlemede her iki imkan alternatif olarak nama ve emre yazılı senetler bakımından kabul edilmiştir.

D. Art Rehinde

Rehinli şey üzerinde sonra gelen bir rehin hakkının kurulmasına art rehin adı verilir. Art rehinin kurulması taşınırılar için TMK m. 941’de düzenlenmiştir. Alacaklar üzerinde art rehinin kurulması ise TMK m. 958’de özel olarak düzenlenmiştir. Hükme göre, *“Rehinli bir alacak üzerinde sonra gelen bir rehinin kurulması, ancak rehnedenin veya sonra gelen rehin alacaklısının durumu önce gelen rehin alacaklısına yazılı olarak bildirmesi hâlinde geçerlidir.”*

Rehinli alacak üzerinde sonradan gelen bir rehinin kurulabilmesi için öncelikle, adi alacaklar için TMK m. 955/1 ve kıymetli evrak bağlı alacaklar için TMK m. 956’da belirtilen şartların sağlanmış olması gerekir⁴³⁰. Bu hususta, senede bağlanmamış adi alacakların rehni, senede bağlanmış adi alacakların rehni ve kıymetli evrakın rehnine ilişkin yukarıda yaptığımız açıklamalar aynen geçerlidir.

Senede bağlanmış veya bağlanmamış tüm alacaklar üzerinde art rehinin kurulması kural olarak mümkündür. Ancak emre yazılı senetlerin rehin cirosuyla rehnedilmesi durumunda art rehinin mümkün olup olmadığı ayrıca incelenmelidir. Rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması halinde önce gelen rehin hakkı sahibinin ismi ciro zincirinde yer almayacağından tıpkı hamile yazılı senetlerde olduğu gibi art rehinin kurulması bakımından bir sakınca yoktur⁴³¹. Ancak emre yazılı senedin tam ciro şeklinde rehin cirosuyla rehni durumunda, rehin alan senedi yalnızca tahsil cirosuyla devredebilir, hamil senedi başka bir ciro türüyle rehnetse dahi yapılan ciro tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/1). Senedi rehin cirosuyla devralan hamilin rehin cirosuyla devredebilmesi mümkün değildir⁴³²; senedi rehin veren ciranta da senedi ciro yoluyla devretmeye yetkili hamil olamayacağından rehin cirosuyla senedin tekrar rehnedilebilme imkanı yoktur⁴³³. Bu sebeple doktrinde, bu hususta doldurulması gereken bir kanun boşluğunun olduğu

⁴³⁰ Ofitnger/Baer, **a.g.e.**, Art. 903, N. 4, s. 542; Zobl, **a.g.e.**, Art. 903, N. 16-18, s. 369; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 449; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 105; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 56

⁴³¹ Ofitnger/Baer, **a.g.e.**, Art. 903, N. 4, s. 542-543; Zobl, **a.g.e.**, Art. 903, N. 35, s. 372

⁴³² Aksi yönde bkz. Poroy/Tekinalp, **Kıymetli Evrak**, s. 214

⁴³³ Ofitnger/Bär, **a.g.e.**, Art. 903, N. 5 ve 5a, s. 543; Zobl, **a.g.e.**, Art. 903, N. 35, s. 371; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 106

ifade edilmekte, uygulamada da senedin açık art rehin cirosuyla devredilmesine ihtiyaç duyulduğu ileri sürülmektedir⁴³⁴. Öte yandan TTK m. 955 uyarınca senetten doğan alacak üzerinde art rehin kurabileceğinde herhangi bir tereddüt yoktur.

TMK m. 958’de art rehnin kurulması için belirtilen tek özel şart ise yazılı bildirimdir. Bu bildirim rehnedenden yahut sonra gelen rehin alacaklısı tarafından önce gelen rehin hakkı sahibine yapılır.

Önceki rehin alacaklısına karşı yazılı bildirimin yapılması rehin hakkında aleniyetin sağlanmasına hizmet eder. Söz konusu şart aynı zamanda rehnin sırasının tespiti bakımından da önemlidir. Sonra gelen rehnin yazılı olarak bildirilmesi suretiyle rehin haklarından hangisinin daha önce kurulmuş olduğu kolaylıkla tespit edilmiş olur⁴³⁵.

Yazılı bildirim şartı, TMK m. 955/2’den farklı olarak, hakkın doğumu bakımından kurucudur⁴³⁶. Bu halde,

- senede bağlanmamış alacaklarda; (aynı sözleşme niteliğindeki) rehin sözleşmesi + yazılı bildirim
- senede bağlanmış adi alacaklarda; (aynı sözleşme niteliğindeki) rehin sözleşmesi + senetlerin teslimi + yazılı bildirim
- hamile yazılı senetlerde; senetlerin teslimi (ve aynı sözleşme) + yazılı bildirim
- emre yazılı senetlerde; senetlerin teslimi (ve aynı sözleşme) + ciro veya yazılı devir beyanı + yazılı bildirim

⁴³⁴*Oftinger/Bär*, rehinli alacaklının açık art rehin cirosuyla senedi rehnedebilmesine imkan tanımamasının bir seçenek olduğunu ancak TTK m. 689/1 hükmünün buna imkan tanımadığını ve imkan tanınması halinde de bu durumun önce gelen rehin hakkı sahibinin kötüye kullanımına açık olacağını ifade etmektedir. Yazarlar, bir diğer çözüm yolu olarak senedi rehin cirosuyla devreden sonrakı rehin alacaklısına da rehin cirosu yapabilmesine imkan tanınabileceğini ileri sürmekte, öte yandan bu halin ciro silsilesindeki son kişinin meşru hamil olacağı kuralına istisna teşkil edeceği ve önce gelen rehin hakkı sahibinin cirosu iptal edilmediği müddetçe her iki rehin alanın da senet üzerinde rehin hakkı sahibi olarak yer alacağını ifade etmektedir. Bu konuda bkz. *Oftinger/Bär*, **a.g.e.**, Art. 903, N. 5a, s. 542-544. Ayrıca bkz. ve karşı. *Zobl*, **a.g.e.**, Art. 903, N. 35, 36 s. 371-372

⁴³⁵Ergüne, Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, s. 208; Serozan, *Eşya Hukuku*, s. 353

⁴³⁶von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, § 98, s. 377; *Oftinger/Baer*, **a.g.e.**, Art. 903, N. 5, s. 542; Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 353; Akipek/Akıntürk/Ateş, **Eşya Hukuku**, s. 870; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 546; Oğuzman/ Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1202

- nama yazılı senetlerde; senetlerin teslimi (ve aynı sözleşme) + ciro veya yazılı devir beyanı + yazılı bildirim

ile art rehin kurulur. Hamile ve emre yazılı senetlerde iyiniyetin korunduğu haller saklı olmak üzere, rehnin kurulması için her bir şartın gerçekleşmiş olması aranacak, rehnin kuruluş tarihi de tüm bu şartların gerçekleşmiş olduğu tarih olacaktır.

Senede bağlanmış alacaklarda yapılan bildirim şartı aynı zamanda senetlerin teslimi şartında zilyetliğin havale yoluyla devrini sağlamaktadır⁴³⁷. Zira art rehnin kurulması sırasında alacağın bağlı olduğu senetler, önce gelen rehin alacaklısının yahut güvenilir üçüncü bir kişinin zilyetliğindedir; bu halde, rehin hakkının kurulmasında kurucu şart olan senetler üzerindeki nitelikli zilyetliğin devri ancak zilyetliğin havalesi yoluyla sağlanmış olur.

Teslime bağlı taşınır rehninde, TMK m. 941’de, yazılı bildirim şartına ilişkin “*alacağı ödenince rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesinin rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirilmesi*” gerektiği belirtilmiştir. TMK m. 958’de, yazılı bildirimde böyle bir şarta yer verilmemiştir. Öte yandan yazılı bildirimde açıkça yer almasa dahi senede bağlanmış alacaklar bakımından önceki rehin alacaklısı, alacağın ödenmesi halinde senedi sonraki rehin alacaklısına teslim etmekle yükümlüdür⁴³⁸. Sonraki rehin hakkı sahibinin bu sorumluluğu alacağın ödeme ya da başka bir senepile sona ermesi üzerine rehinli taşınırı geri verme yükümlülüğünü öngören TMK m. 944’ün senede bağlanmış alacaklar bakımından da uygulama alanı bulması sebebiyledir⁴³⁹.

E. Rehinli Tahvilde

Rehinli tahvil, taşınır rehinin bir türü olarak TMK’nın taşınır rehnine ayrılan bölümünde TMK m. 970 ilâ m. 972 hükümleri arasında düzenlenmiştir. TMK m. 970’e göre; “*İşletme*

⁴³⁷Zobl, **a.g.e.**, Art. 903, N. 27, s. 370; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 105; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 903, N. 4, s. 541; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 178

⁴³⁸Wieland, **a.g.e.**, Art. 903, s. 758; Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 903, N. 5, s. 542; Ergüne, **Şirket Payı**, s. 754; Oğuzman/ Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1202

⁴³⁹Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 903, N. 5, s. 542; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 106, dpn. 157

olarak taşınmaz rehni karşılığında ödünç verme işiyle uğraşmak üzere yetkili makamdan izin alanlar, özel bir rehin sözleşmesi ve teslim yükümlülüğü olmasa bile, taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış alacakları ile cari işlerinden doğan alacaklarını karşılık göstererek rehinli tahvil çıkarabilirler.” Düzenlemede, rehnin konusunun “taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış alacakları ile cari işlerinden doğan alacaklar” olarak belirlendiği görülmektedir. Söz konusu alacaklara karşılık gelmek üzere çıkarılan rehinli tahvil ise kıymetli evrak niteliğini haiz bir senettir⁴⁴⁰. O halde rehinli tahvil, kıymetli evraka bağlanmış alacak rehninin Kanun’daki özel bir türüdür⁴⁴¹. TMK m. 971/2 uyarınca; “Tahviller hamile veya nama yazılı olarak çıkarılır ve hamile yazılı kuponları bulunur”⁴⁴².

Tıpkı ipotekli borç senedi ve teminat senedinde olduğu gibi rehinli tahvilde de taşınmazın değerinden yararlanma vardır, ancak ipotekli borç senedi ve irat senedinin aksine rehinli tahvilde bu yararlanma dolaylı yoldan olur. Bu nedenle rehinli tahvil bir taşınmaz rehni olarak değil taşınır rehni türü olarak düzenlenmiştir⁴⁴³.

Rehinli tahvilde rehin veren taraf Kanun tarafından açıkça belirlenmiştir. TMK m. 970/2’ye göre, rehinli tahvil çıkarabilecek kimseler sadece “işletme olarak taşınmaz rehni karşılığında ödünç verme işiyle uğraşmak üzere yetkili makamdan izin alanlar”dır. Bunun sebebi, söz konusu kurumun getirilme amacıdır. Kredi kurumlarının ihtiyaç duyduğu sermayenin sağlanması için küçük tasarruf sahiplerinden toplanan ödünç paraların bir

⁴⁴⁰ Erol Cansel, “Rehinli Tahvilat”, **III. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası / 13-18 Mayıs 1963**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1964, s. 291-313; s. 293; Gürsoy/Cansel/Eren, **Eşya Hukuku**, s. 1136; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 559

⁴⁴¹ Karayalçın, **Ticari Senetler**, s. 19; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 56; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 457; Kerim Atamer, **Gemi ve Uçak İpteginin Hukuksal Temelleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012; s. 184. Rehnin atipik bir hak rehni olarak nitelendirilmesi yönünde bkz. Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 364

⁴⁴² Hükümde emre yazılı tahvil çıkarılıp çıkarılamayacağına dair bir ibare yer almamaktadır. Bu halde tahvillerin emre yazılı çıkarılıp çıkarılamayacağı tartışmalıdır. Bazı yazarlar, senedin devir türünün TMK m. 971/2 hükmünde yazılanlarla sınırlı olacağını ve dolayısıyla rehinli tahvillerin emre yazılı düzenlenemeyeceğini savunurken (Bu yönde bkz. Atamer, **Hukuksal Temelleri**, s. 182), bazı yazarlar, kanunda açıkça yasaklayan bir hüküm olmaması nedeniyle rehinli tahvillerin emre yazılı olarak da düzenlenebileceğini savunur (Bu yönde bkz. Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s. 306; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1208; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 757; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 457)

⁴⁴³ Bu konudaki karşılaştırma için bkz. Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s. 297-300

teminat ile güvence altına alınması ihtiyacı bu türden bir teminat türünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur⁴⁴⁴.

Rehinli tahvil kanuni bir rehin türüdür⁴⁴⁵. Kredi kuruluşu, öncelikle, taşınmaz rehni karşılığında kredi bulur. Sonra, elde ettiği taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış alacağa karşılık rehinli tahvil çıkarır⁴⁴⁶. Hükümde açıkça ifade edildiği üzere rehinli tahvilde rehnin kurulması için ne TMK m. 955/1’de yer alan rehin sözleşmesine ne de TMK m. 955/1 ve m. 956’da yer alan senetlerin teslimine ihtiyaç vardır⁴⁴⁷. Bu halde, kredi kurumun sahip olduğu bu alacaklar⁴⁴⁸ üzerinde rehin hakkı, kanun gereği kendiliğinden kurulmuş olur⁴⁴⁹. Rehnin kurulmasıyla rehinli tahvili çıkaran kurum rehnin hem borçlusu hem de rehin alacaklısı konumuna gelir. Daha sonra ihtiyaç duyduğu krediyi sağlamak için senetleri tedavüle koyabilir.

Türk Medeni Kanunu’nda rehinli tahvillerin çıkarılmasına ilişkin başkaca bir esas yer almamaktadır. TMK m. 972 düzenlemesi, tahvil çıkarılması, tahvil çıkarabilecek kişiler ve izin vermeye yetkili makamların özel kanunla düzenleneceğini belirtmiştir. Mülga MK m. 884 ilâ m. 886 hükümlerinin me hazı olan ZGB Art. 916-918 hükümleri, 25.6.1930 tarihli Rehlinli Tahvil Yasası (Pfandbriefgesetzes) Art. 52 Abs. 2 ile 1.2.1931 tarihinden itibaren kaldırılmıştır⁴⁵⁰. Buna karşın, mülga MK m. 884 ilâ m. 886 hükümleri Yeni

⁴⁴⁴Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1208; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 558; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 457. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s.300-303

⁴⁴⁵ Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s. 304-305; Gürsoy/Cansel/Eren, **Eşya Hukuku**, s. 1136; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 756-757

⁴⁴⁶ Gürsoy/Cansel/Eren, **Eşya Hukuku**, s. 1136-1137

⁴⁴⁷ Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s. 308; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 560; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 62

⁴⁴⁸ Rehnin teminat konusu alacağın kapsamına, kredi kurumunun sahip olduğu alacaklar ile cari işlerinden doğan alacaklar girer. Bu halde rehinli tahvil çıkaranların rehnin konusuna ilişkin herhangi bir belirleme yapması gerekmez. Bu sebeple TMK m. 970 hükmü rehinde belirlilik ilkesine istisna teşkil etmektedir. Bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 560; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 457; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1208

⁴⁴⁹ Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s. 308; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 62. Bunun sebebinin rehinli tahvilin büyük bir sermaye ihtiyacının karşılanması için aynı anda çok sayıda tahvilin ihraç edilmesi; her tahvil sahibiyle rehin sözleşmesi akdetmenin yahut senetlerin ayrı ayrı teslim edilmesinin pratik ihtiyacı karşılamayacağıdır. Bkz. Cansel, **Rehinli Tahvilat**, s. 308-309

⁴⁵⁰**Schweizerisches Zivilgesetzbuch**, s. 210, dpn. 623 için bkz. (çevrimiçi) fedlex.data.admin.ch, 15.5.2021

Kanun döneminde de korunmuştur (TMK m. 970 ilâ m. 972)⁴⁵¹. Ne var ki TMK m. 972’de hükmünde belirtilen özel yasa halen çıkarılmamıştır. Bu sebeple ilgili hükümler Türk Hukukunda şimdiye kadar uygulama alanı bulamamıştır⁴⁵².

⁴⁵¹Atamer, **Hukuksal Temelleri**, s. 184

⁴⁵²Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s. 559; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 457; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 757
Serozan, **Eşya Hukuku**, s. 364

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAZI ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİNE GÖRE ALACAK REHNİNİN KURULMASI

A. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu’nun alacak rehnine ilişkin hükümleri, pek çok hukuki müessesede uygulama alanı bulur. Bu başlık altında alacak rehninin uygulamada sıklıkla rastlanan ve niteliği tartışmalı bazı görünüm biçimlerine ve bu hallerde rehni kurulmasının hangi esaslara tabi olduğuna yer verilmiştir. Yine bu başlık altında alacak hakkının Ticari İşlemlerde Rehni Kanunu uyarınca kurulacak rehne konu olması ve bu halde rehni kurulmasının hangi esaslara tabi olduğu incelenmiştir.

B. Mevduat Rehni

Alacak rehninin en sık rastlanan uygulama alanlarından biri bankacılık işlemleridir⁴⁵³. Bu kapsamda değinilmesi gereken en önemli teminat mevduat rehnidir⁴⁵⁴. Mevduat kavramı Bankacılık Kanunu m. 3’te “*Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen para*” olarak tanımlanmıştır. Tanımdan anlaşılağı üzere mevduat, sahibine bankaya karşı bir alacak hakkı tanımaktadır. Bu hak Bankacılık

⁴⁵³Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 362

⁴⁵⁴Mevduat rehninin yanı sıra bankacılık işlemlerinde yaygın görülen bir rehni uygulaması da senede bağlanmış alacaklar bakımındandır. Uygulamada sıklıkla bankayla akdedilen kredi sözleşmelerine, müşterilerine ait olup herhangi bir sebeple zilyetliklerinde bulunan senetler üzerinde, bankanın müşteriye karşı alacakları için rehni hakkına sahip olduğuna yönelik kayıtlar konulmaktadır. Bu halde, kural olarak, senetler üzerinde kurulan rehinde senede bağlanmış alacakların rehni hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bkz. Öztan, **Kıymetli Evrak (1997)**, s. 624. Ancak bankanın zilyetliğinde bulunan senet kıymetli evrak niteliğinde ise ve TMK m. 950’de belirtilen irtibat bulunuyorsa (yahut irtibat karinesi varsa) bu halde, bir alacak rehni değil TMK m. 950 hükmü uyarınca hapis hakkının tesisi söz konusu olur. Bu sebeple tesis edilen teminat çoğu kez hapis hakkı olacaktır. Bundan başka, bankacılık uygulamalarında kıymetli evrakın teminat amaçlı kullanımı daha çok teminat temlik ya da ifa uğruna temlik şeklinde gerçekleştirildiğinden kıymetli evrakın rehnine daha az rastlanılmaktadır. Bkz. İlhan Helvacı, “Bankaların Taşınır Rehni Uygulamalarındaki Gelişmeler”, **Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, ss. 327-330, s. 329

Kanunu m. 61⁴⁵⁵ gereği kural olarak sınırlandırılmaz bir haktır, ancak TMK uyarınca üzerinde kurulacak rehin ve hapis hakkı bu kuralın istisnalarından biridir. Bankaya karşı bir alacak hakkı doğuran mevduatın likit nitelikte olması ve tahsil kabiliyetinin fazla olması nedeniyle mevduat rehni, uygulamada özellikle kredi kurumlarınca sıklıkla tercih edilen bir teminat⁴⁵⁶.

Hak sahibine bankaya karşı bir alacak hakkı tanıyan “mevduat” üzerinde kurulan rehin, hukuki niteliği itibariyle bir alacak rehnidir⁴⁵⁷. Bu nitelendirme, alacak rehniyle kendisine hak tesis edilen kişi üçüncü bir kişi olduğunda şüphesiz geçerlidir. Ancak alacak rehniyle kendisine hak tesis edilen kişi, rehne konu alacağın bizatihi borçlusu olan bankanın olması da mümkündür. Bu ihtimalde banka kendisine teslim edilen para üzerinde doğrudan mülkiyet hakkı kazandığından bir alacak rehninden söz edilip edilemeyeceği tartışmalıdır.

Doktrinde bir görüş⁴⁵⁸ bu durumda rehne konu alacağın rehin alana geçmesi nedeniyle düzensiz rehin⁴⁵⁹ kurulduğunu savunmaktadır. Bu halde rehin türü itibariye taşınır

⁴⁵⁵“4721 sayılı Türk Medenî Kanununun rehinlere ve hapis hakkına, 818 sayılı Borçlar Kanununun alacağın devir ve temlikine, takasa dair hükümleri ile diğer kanunların verdiği yetkiler ve koyduğu yükümlülükler saklı kalmak şartıyla mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma hakları hiçbir suretle sınırlandırılmaz. (...)”

⁴⁵⁶Ömer Elmas, “Türk Hukukundaki Mevduat Rehnine, Teminat İşlemleri İçin Unicitral Model Kanun Açısından Bir Bakış”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, ss. 187-212, s. 188. Bankacılık sektöründeki uygulamasına ilişkin ayrıca bkz. Barlas, **Bazı Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 362 vd.

⁴⁵⁷Seza Reisoğlu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, Cilt 1, İkinci Baskı, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2015, s.1252; Özer, **Mevduat Rehni**, s. 11-23; Helvacı, **Taşınır Rehni**, s. 329

⁴⁵⁸Hamdi Yasaman, **Banka Hukuku ile İlgili Makaleler Hukuki Mütalaalar Bilirkişi Raporları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 225; Şener, **Rehnin Borçluya İhbarı**, s. 228-229; Aciroğlu, **Alacak Rehni**, s. 61. Ayrıca bkz. ve karşı. Özer, **Mevduat Rehni**, s. 16-19

⁴⁵⁹Düzensiz rehin, bir alacağı teminat altına almak amacıyla, teminat konusu para yahut misli eşyanın mülkiyetinin teminat alacaklısına devredilmesi ve alacağın sona ermesi halinde teminat alacaklısının teminat konusu para yahut misli eşyayı teminat verene mislen iadeyle yükümlü olmasıdır. Rehin hakkından farklı olarak teminat alacaklısı teminat konusunu üzerinde tıpkı teminaten temlikte olduğu gibi mülkiyet hakkı kazanır. Ancak teminaten temlikte, borcun sona ermesi halinde aynen iade yükümü varken düzensiz rehinde mislen iade yükümü vardır. Ayrıca teminaten temlikte düzensiz rehinden farklı olarak teminat alan, teminat konusu şeyi inanç anlaşmasıyla güdülen teminat amacının dışında kullanmamakla yükümlüdür. Hukuki niteliği tartışmalı olan bu müesseseye TMK’nın teslimine bağlı taşınır rehniyle ilişkin hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı kabul edilmektedir. Bu konu hakkında bkz. Wieland, **a.g.e.**, s. 710-711; Zobl/Thurnherr, **Systematischer Teil**, N. 1106, s. 369; Oftinger, **Systematischer Teil**, N. 182 vd., s. 47 vd.; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 402; Helvacı **Lexcommissoria**, s. 113-116; Cansel, **Menkul Rehni**, s. 64-70; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 250 vd.; Serozan, **Taşınır Rehni**, s. 343; Kuntalp, **Teminat**, s. 283-285

rehnidir. Rehnin kurulmasında ise teslime bağı taşınır rehni hükümleri uygulama alanı bulur⁴⁶⁰.

Ancak katılığımız ve bu husustaki baskın görüş⁴⁶¹ lehine rehin tesis edilen tarafın rehne konu alacağın borçlusunu olan banka olması durumunda dahi rehin türünün alacak rehni olarak nitelendirilmesi yönündedir. Rehin konusu borçluyla rehin alan kişinin sıfatlarının birleşmesi rehnin düzensiz rehin olarak nitelendirilmesini zorunlu kılmaz. Düzensiz rehinde bir alacağın teminat altına alınması için para yahut misli eşyanın mülkiyetinin rehin alana teslim edilmesi söz konusudur. Mevduat rehninde mevduat hesabına yatırılan para, banka ile hesap sahibi arasındaki mevduat sözleşmesi gereği teslim edilmiş bir paradır ve banka, bu sözleşmeden dolayı hesaba yatırılan parayı geri ödeme borcu altına girmekte, müşteri de bu sözleşmeden doğan bir alacak hakkı sahip olmaktadır. Bu itibarla, müşterinin bankaya karşı bir alacak hakkı söz konusudur ve rehin bu alacak üzerinde kurulmaktadır.

Sonuç olarak gerek bankanın borçlusunu olduğu alacağın üzerinde banka lehine kurulan mevduat rehninde gerek diğer rehinlerde kurulan rehin alacak rehnidir. Bu rehin TMK m. 955/1 uyarınca kurulur⁴⁶². Adi alacaklar üzerinde rehnin nasıl kurulduğu yukarıda izah edilmiştir⁴⁶³. Mevduat rehni bakımından özel olarak üzerinde durulması gereken husus, rehnin kurulması için banka hesap cüzdanının tesliminin gerekip gerekmediğidir.

⁴⁶⁰Yasaman, **Banka Hukuku**, s. 226; Arvas, **Rehne Konu Olabilecek Taşınır**, s. 67. Mevduat rehninin niteliğini düzensiz rehin olarak kabul etmekle birlikte rehnin kurulmasında TMK'nın senede bağlanmış alacak rehnine ilişkin hükmünün uygulanacağı yönünde bkz. Şener, **Rehnin Borçluya İhbarı**, s. 228 ve Şener, **Banka Mevduatı**, s. 300

⁴⁶¹Reisoğlu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, s. 127; Özer, **Mevduat Rehni**, s. 19-20; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 29; Barlas, **Bazı Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 367; Mustafa Çeker, **Hukuki Yönden Banka Mevduatı**, Adana, Karahan Kitabevi, 2004, s. 160-161; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 43-44; Çakırca, **Adi Alacakların Rehni**, s. 31; Ustaoglu, **Hesap Rehni**, s. 166; Tülay Aydın-Ünver, **Müşterek Hesap**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 163; Meryem Acar, "Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015 (Erişim: çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021), s. 60

⁴⁶²İbrahim Kaplan, **Banka Sözleşmeleri Hukuku**, Cilt I, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1996, s. 144-145; Çeker, **Banka Mevduatı**, s. 161; Reisoğlu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, s. 127; Özer, **Mevduat Rehni**, s. 51; Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 376 vd.; Meryem Acar, **Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin**, s. 100; Ustaoglu, **Hesap Rehni**, s. 1745.

⁴⁶³Bkz. Üçüncü Bölüm, B.

Günümüzde genel kabul gören görüş, hak senet birlikteliğinin bulunmaması nedeniyle banka hesap cüzdanlarının kıymetli evrak niteliği taşımadığıdır. O halde, tartışma konusu mesele banka hesap cüzdanlarının üzerinde rehin kurulan mevduatı TMK m. 955/1 hükmü uyarınca senede bağlanmış alacak haline getirip getirmeyeceğidir. Borçlunun münhasıran borç ikrarında bulunduğu veya münhasır olmamakla birlikte borçlunun borç ikrarının esas unsur olarak yer aldığı belgeler TMK m. 955/1 anlamında alacağın senede bağlı olduğunu gösterir⁴⁶⁴. Doktrinde, borç ikrarı içeren senet olması nedeniyle banka hesap cüzdanlarının da bu kapsamda değerlendirileceği ifade edilmektedir⁴⁶⁵. Öte yandan bankacılık uygulamalarının günümüzde geldiği noktada artık banka hesap cüzdanlarının kullanımının tarihe karşıması⁴⁶⁶ ve de banka yetkilileri tarafından imzalanmış olmasının ispat noktasında bir değeri olmakla birlikte TMK m. 955/1 anlamında borç ikrarı içeren senet olarak değerlendirilmesi için yeterli olmaması⁴⁶⁷ nedenleriyle mevduat rehninin kurulmasında banka hesap cüzdanının teslimi şartından söz edilememelidir.

Doktrinde bazı yazarlar mevduat rehninin kurulmasının tasarruf işlemi niteliğindeki blokaj sözleşmesi ile olacağını ifade etmektedir⁴⁶⁸. Kanaatimizce, kanunda düzenlenmemiş bu şart hakkın kazanılması bakımından kurucu nitekte değildir, gerekli şartları taşıyan her anlaşma TMK m. 955/1’de yer alan yazılı rehin sözleşmesi şartını

⁴⁶⁴ Bkz. Üçüncü Bölüm, B., 2., b., (1)

⁴⁶⁵ Bkz. Oftinger/Bär, **a.g.e.**, Art. 900, N. 32, 36-37, s. 449-450; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 44; Şener, **Banka Mevduatı**, s. 301, 304. Aksi yönde bkz. Özer, **Mevduat Rehni**, s. 48-51. Yargıtay 12. HD. T. 5.7.2001 E. 2001/10989 E. K. 2001/12293 kararında Yargıtay banka hesap cüzdanının İİK m. 68 anlamında borç ikrarı içeren bir senet olmadığına hükmetmiştir: “*Alacaklının takibine dayanak yaptığı banka hesap cüzdanı İİK.nun 68. maddesinde belirtilen borç ikrarını mutazammın nitelikte bir belge değildir. Dairemiz yerleşik içtihatları ve Hukuk Genel Kurulunda da benimsenen bu ilke doğrultusunda somut olayda alacağın tahsilinin gerekip gerekmediği muhakemeye muhtaç olmakla, anılan belgeye dayalı takip yapılamayacağı gözetilmeksizin, merciin alacaklının itirazın kaldırılması talebinin reddine karar vermesi gerekirken yazılı gerekçe ile kabulü isabetsizdir.*” Bkz. (Çevrimiçi) hukukuturk.com, 15.5.2021

⁴⁶⁶ Bu yönde ve bu hususta ayrıntılı değerlendirme için bkz. Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 376 vd.; Acar, **Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin**, s. 91 vd. Aksi yönde bkz. Şener, **Banka Mevduatı**, s. 301

⁴⁶⁷ Özer, **Mevduat Rehni**, s. 51

⁴⁶⁸ Bu yönde bkz. Yasaman, **Banka Hukuku II**, s. 44; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 45, dpn. 106

sağlar⁴⁶⁹. Öte yandan rehin hakkında beklenen yararın sağlanması için mevduat hesabının bloke edilmesi önemlidir. Zira bankacılık uygulamasında rehnin yazılı sözleşmeyle kurulmuş olması, borçlunun bankadaki alacağı üzerinde tasarrufta bulunmasına fiilen engel teşkil etmemektedir. Rehlin hakkının kurulmasının sonucunda rehin veren rehne konu alacağı üzerinde rehin hakkıyla bağdaşmayan tasarruflarda bulunmamakla yükümlüdür. Öte yandan rehnin bildirilmiş olması durumunda rehne konu alacağın borçlusu banka, TMK m. 961/2 gereği, borcu asıl alacaklıya yahut rehin alacaklısına diğerinin rızası olmaksızın ödeyemez. Bu sebeple bildirim alan banka hesap

⁴⁶⁹ Bu yönde bkz. Özer, **Mevduat Rehni**, s. 55-56. Bu yönde ve ayrıca bkz. Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 387, dñn. 69.

Yargıtay 11. HD T. 8.7.2013 E. 2012/10641 K. 2013/14435 kararında Yargıtay'ın görüşünün de bu yönde olduğu anlaşılmaktadır: “ (...) Davacı vekili, müvekkilinin davalı banka müşterisi olduğunu ve aralarında genel kredi sözleşmelerinin imzalandığını, bu sözleşmeler gereği davalı bankadan nakit kredi talep edildiğini ancak, davalı tarafından müvekkilinin hesaplarına bloke konulduğundan kredileri alamadığını, davalı banka tarafından konulan blokenin sebebinin, genel kredi sözleşmelerinin bazılarında kefil olan dava dışı şirketin ödeme gücünün içine düştüğünden teminatın ortadan kalktığının olduğunu öğrendiği, blokenin haksız olduğunu, bir kısım kredi sözleşmelerinin kefilsiz imzalandığını, davalının, haber vermeden hesaplarına bloke koyduğunu, taraflar arasında rehin blokaj sözleşmesi imzalanmadığını, muaccel olmuş herhangi bir borçlarının bulunmadığını, davalının haksız eylemi sebebiyle krediyi alamamasından dolayı işçilerine eksik maaş ödemesi yaptığını, diğer bankalardan bu nedenle kredi almadığını, ticari itibarının zedelendiğini ileri sürerek 70.000 TL manevi tazminatın, bloke konulduğu tarih itibarıyla işleyecek faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. (...) Dava, davacının, davalı nezdinde bulunan hesaplarına, davalı tarafından haksız bloke konulduğu iddiasına dayalı manevi tazminat istemine ilişkindir. Davalı taraf yukarıdaki özetten de anlaşılacağı üzere, davacı ile aralarında imzalanan genel kredi sözleşmelerine kefil olan dava dışı şirketin ödeme gücünün içine düştüğü, bu nedenle davacıya kullandırılan nakdi ve gayri nakdi kredilerin teminatsız kaldığını, genel kredi sözleşmesinin 10. maddesi gereği rehlin hakkını kullanarak davacının hesaplarına bloke koyduğunu savunmuştur. Dosyaya ibraz edilen ve dava dışı M... İnş ve Tic A.Ş.'nin kefil olarak imzasının bulunduğu genel kredi sözleşmelerinin 10. maddesine göre, müşterinin, banka veya şubelerinde ya da muhabirlerinde ya da başka yerde bulunan ve bankanın, şubelerinin veya muhabirlerinin zilyetliğinde ve/veya emrinde mevcut ve ileride mevcut olabilecek TL ve/veya dövizli mevduat dahil her türlü alacakları üzerinde Bankanın, gerek bu sözleşmeden kaynaklanan gerek diğer sebeplerden doğmuş ve doğacak alacakları, tazmin edilmiş veya edilmemiş teminat mektupları, aval-kabul dahil risk veya alacakları için herhangi bir ihbarda bulunmadan rehin hakkı olduğu ve maddede sayılan mevduat ve alacaklarının bir kısmını veya tümünü bloke etmeye yetkili kılındığı anlaşılmaktadır. Buna göre, anılan madde, mahkeme kabulünün aksine davacı, rehnedilecek hesap numaralarını bildirmemiş olsa bile, davalının rehin hakkı bakımından geçerlidir. Ayrıca, kredi sözleşmesinin kefilinin ödeme gücünün içine düşmesi de, bankaca kullandırılan nakdi ve gayri nakdi krediler teminatsız kaldığı için, davalı bankanın rehlin hakkını kullanması için haklı neden oluşturur. Bu durumda, davalı banka tarafından yukarıda açıklanan sözleşme maddesi uyarınca konulan bloke işleminin hakkı olduğu nazara alınarak sonucuna göre bir karar vermek gerekirken hatalı tespitler içeren bilirkişi raporuna itibar edilerek yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış kararın bu nedenle davalı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir. (...)” Bkz. **BATİDER**, Editör: Murat Gürel, C. XXIX, S. 3, Ankara, Eylül 2013, s. 414-416

üzerinde bloke işlemini gerçekleştirir ve bu işlemle mevduat sahibinin tasarrufunun fiilen de önüne geçilmiş olur⁴⁷⁰. Ancak lehine mevduat rehni tesis edilenin bizatihi mevduatın borçlusu olan banka olması durumunda bir ihbar söz konusu olmayacaktır. Bu halde de, bloke işleminin yapılmış olması yine elzemdir. Zira bloke işlemi yapılmadığı sürece rehin veren mevduat hesabında tasarrufta bulunmaya devam edebilmektedir. Katıldığımız görüşe göre⁴⁷¹; bu halde bloke işlemi teslim bağli taşınır rehnindeki rehin zilyetliğiyle aynı amaca hizmet etmektedir⁴⁷², bu sebeple, TMK m. 954/2 gereği, TMK m. 943/2 hükmü⁴⁷³ mevduat rehninde kıyasen uygulanabilir. O halde, bloke işleminin yapılmaması durumunda rehin yine kurulmuştur ancak TMK m. 943/2 hükmü gereği rehlin hükümleri askıdadır.

C. Konut ve Çatılı İşyeri Kiralarında “Depozito”

Alacak rehminin görünümü olabilecek tartışmalı bir kurum da kanunda özel olarak düzenlenen konut ve çatılı işyeri kira sözleşmelerindeki “güvence” teminatıdır.

Kiracının kira sözleşmesine aykırı davranması nedeniyle kiraya verenin zarara uğrama rizikosunu karşılamak için kiraya veren lehine konusu bir miktar para yahut kıymetli evrak olan bir teminat tesis edilebilir. Bu halde, teminat tesis etme yasal bir borç olmamakla birlikte uygulamada çoğu kez sözleşmeyle kararlaştırılır⁴⁷⁴. Uygulamada “depozito” olarak adlandırılan bu teminat, niteliği itibariyle düzensiz rehindir⁴⁷⁵. Kanun koyucu, söz konusu teminatı, konut ve çatılı işyeri kiraları bakımından arz ettiği önem nedeniyle ayrıca

⁴⁷⁰ Bu yönde bkz. Aydın-Ünver, **Müşterek Hesap**, s. 174-175

⁴⁷¹ Bkz. Barlas, **Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, s. 382 vd.

⁴⁷² Bloke işlemini zilyetlik ile bağdaştıran bir görüş için ayrıca bkz. Ustaoglu, **Hesap Rehni**, s. 187

⁴⁷³ Mevduat rehninde uygulanmasına ilişkin ayrıca bkz. Özer, **Mevduat Rehni**, s. 98-99; Ustaoglu, **Hesap Rehni**, s. 188

⁴⁷⁴ Alper Gümüş, “Yeni” 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kira Sözleşmesi, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 163; Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, İstanbul, Beta, 2014, s. 604

⁴⁷⁵ Türk hukukunda genel kabul bu yöndedir. Bkz. Kuntalp, **Teminat Kavramı**, s. 284, dpn. 58; Nihat Yavuz, “Kira Depozitosunun Hukuksal Mahiyeti, Düzensiz (Usulsüz) Rehin mi Yoksa Bir Borcun İfası Uğruna Verilen Teminat mıdır?”, **Yargıtay Dergisi**, C. 29, S. 1-2, 2003, ss. 17-23, s. 16; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 402; Helvacı, **Lex Commissoria**, s. 114; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Cilt II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 62, dpn. 119e. Bu hususta bkz. Yavuz, **Kira Depozitosunun Hukuksal Mahiyeti**, s. 17-20. Düzensiz rehin kavramı için bkz. dpn. 459

düzenleme ihtiyacı duymuştur⁴⁷⁶. Konut ve çatılı işyeri kiralarında teminatın konusunun para yahut kıymetli evrak olması durumunda ne şekilde sağlanması gerektiği emredici hükümlerle özel olarak düzenlenmiştir. TBK m. 342/2 hükmüne göre, “*Güvence olarak para veya kıymetli evrak verilmesi kararlaştırılmışsa kiracı, kiraya verenin onayı olmaksızın çekilmemek üzere, parayı vadeli bir tasarruf hesabına yatırır, kıymetli evrakı ise bir bankaya depo eder. Banka, güvenceleri ancak iki tarafın rızasıyla veya icra takibinin kesinleşmesiyle ya da kesinleşmiş mahkeme kararına dayanarak geri verebilir. Kiraya veren, kira sözleşmesinin sona ermesini izleyen üç ay içinde kiracıya karşı kira sözleşmesiyle ilgili bir dava açtığını veya icra ya da iflas yoluyla takibe girdiğini bankaya yazılı olarak bildirmemişse banka, kiracının istemi üzerine güvenceyi geri vermekle yükümlüdür.*” Dikkat edilirse hükümde söz edilen güvencenin sağlanma şeklindeki hususiyet konut ve çatılı işyeri kiraları bakımından sağlanan depozitoyu diğer hallerde sağlanan depozitodan hukuki nitelik itibarıyla ayırmaktadır. Bu halde, TBK m. 342’de düzenlenen güvencenin hukuki niteliğinin ne olduğu ve dolayısıyla kiraya verene ne tür bir hak sağladığı doktrinde tartışmalıdır.

Doktrinde bir görüşe göre⁴⁷⁷ bu halde, para veya kıymetli evrak, bankaya kiraya verene teslim edilmek üzere tevdi edilmektedir. Bu sebeple, bu halde, “teminat amaçlı tevdi” söz konusu olup vedia sözleşmesindeki hükümler düzenlemenin amacına uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulur.

Başka bir görüşe göre ise bu halde verilen depozito diğer kira sözleşmelerinde olduğu gibi düzensiz rehin niteliğindedir⁴⁷⁸. Depozito tipik bir rehin türüne uymaması nedeniyle atipik bir rehindir⁴⁷⁹. Bu rehin türü bakımından taşınır rehnine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır⁴⁸⁰. Söz konusu teminatı rehin hakkı olarak nitelendiren bir başka görüşe göre ise, TBK m. 342 uyarınca kiracının güvence verme borcu gereği bankaya yatırılan

⁴⁷⁶ Gümüş, **Kira**, s. 162

⁴⁷⁷ Bu hususta bkz. Yavuz/Acar/Özen, **Borçlar Hukuku**, s. 613-614

⁴⁷⁸ Oftinger, **Systematischer Teil**, N. 207, s. 53; Murat Aydoğdu, “Konut ve Çatılı İşyeri Kirası Sözleşmelerinde Kiracının Güvence (Depozito) Verme Borcu (TBK 342)”, **DEÜHFD**, C. 14, S. 1, 2012, ss. 1-53, s. 16

⁴⁷⁹ Yavuz/Acar/Özen, **Borçlar Hukuku**, s. 613

⁴⁸⁰ Aydoğdu, **Kiracının Güvence (Depozito) Verme Borcu**, s. 16

bir miktar para yahut kıymetli evrak üzerindeki kiraya verenin hakkı kanunda özel olarak düzenlenmiş bir alacak rehnidir⁴⁸¹. Zira bu halde vadeli banka hesabına yatırılan para yahut depo edilen kıymetli evrakın mülkiyeti kiraya verene geçmez; kiraya veren teminat konusu değerden yalnızca teminat amaçlı yararlanır⁴⁸². Nitekim TBK m. 342/2’de öngörülen şartlar, kiraya verenin güvence konusu üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmasının önüne geçilebilmesi için öngörülmüştür⁴⁸³. Kurulan teminatın rehin olduğunu savunan savunan yazarlar, özellikle rehlin değerlendirilmesine ilişkin TMK m. 946 ile rehin kapsamına ilişkin TMK m. 959 hükümlerinin uygulanmasının kurumun amacına daha uygun düştüğünü ifade etmektedir⁴⁸⁴. Yine güvencenin niteliğinin rehne uygun olması kiracının iflası yahut alacak hakkının haczi halinde karşımıza çıkar. Bu hallerde kiraya veren rehin hakkının verdiği öncelik yetkisinden yararlanır ve bu rehin hakkı kanun gereği depozitonun kurulduğu tarih esas alınarak belirlenecek sıra ilişkisinde diğer rehin haklarından önde olacaktır (TMK m. 948 kıyasen) ⁴⁸⁵.

Kanaatimizce de bu halde, kanunda özel olarak düzenlenmiş bir alacak rehni söz konusudur. Zira rehne konu olan paranın bankada vadeli bir hesaba yatırılması durumunda, bu değerler üzerindeki mülkiyet bankaya geçmekte, kiracı bankaya karşı alacaklı konumunda olmaktadır. Kiraya veren ise söz konusu alacak üzerinde rehin hakkı iktisap etmektedir. Yazılı şekilde akdedilen kira sözleşmesinde yer alan depozito kaydı, TMK m. 955/1’de aranan yazılı rehin sözleşmesi şartını sağlamaktadır. Ancak kira sözleşmesinin sözlü akdedilmesi halinde rehlin kurulması için ayrıca yazılı rehin sözleşmesi gereklidir⁴⁸⁶. Yine teminatın konusunun kıymetli evrak olması durumunda kurulacak rehin kıymetli evrakın rehni kurallarına göredir. TBK m. 342/2’de öngörülen

⁴⁸¹ Peter Higi, Anton Bühlmann, Christoph Wildisen, **Zürcher Kommentar, Obligationenrecht, Vorbemerkungen zum 8. Titel (Art. 253 - 273c OR), Die Miete**, 5. Auflage, Zürich, 2019, Art. 253 - 265 OR Art. 257e, Art. 24, s. 294-295; Murat İnceoğlu, Ece Baş, “Türk Borçlar Kanunu Açısından Depozito ve Bankaların Bundan Kaynaklanan Sorumluluğu” **BATİDER**, C. 28, S. 1, Mart 2012, ss. 111-154, s. 125

⁴⁸² Gümüş, **Kira**, s. 163; Yıldırım, A., **Kiracının Güvence Vermesi**, s. 250

⁴⁸³ Abdülkerim Yıldırım, “Konut ve Çatılı İşyeri Kiralarında Kiracının Güvence Vermesi”, **AÜHFD**, C. 64, S. 1, 2015, ss. 237-266, s. 260

⁴⁸⁴ Aydoğdu, **Kiracının Güvence (Depozito) Verme Borcu**, s. 15

⁴⁸⁵ İnceoğlu/Baş, **Depozito**, s. 125

⁴⁸⁶ İnceoğlu/Baş, **Depozito**, s. 126

kıymetli evrakın bankaya depo edilmesi zorunluluğu da TMK m. 956 uyarınca senetler üzerindeki zilyetliğin rehin kurma amacıyla devredilmesi şartını sağlamaktadır. Kıymetli evrakın bankaya depo edilmesi, TBK m. 342/2’de öngörülen “*Banka, güvenceleri ancak iki tarafın rızasıyla veya icra takibinin kesinleşmesiyle ya da kesinleşmiş mahkeme kararına dayanarak geri verebilir.*” şartı gereği rehin verenin senetler üzerindeki münhasır fiili hakimiyetini sona erir.

Teminatın konusunun para olduğu ihtimalde, sözleşmenin akdedildiği tarihte paranın henüz vadeli hesaba yatırılmaması durumunda, müstakbel alacak üzerinde rehin hakkı kurulmuş olur. Teminatın konusunun kıymetli evrak olduğu ihtimalde ise senetler üzerindeki zilyetliğin devri kurucu şart olduğundan, rehin, kıymetli evrakın rehin kurma amaçlı bankaya depo edilmesiyle kurulmuş olacaktır.

D. Anonim ve Limited Şirkette Payın Rehni

Anonim ve limited şirketin payları, rehne konu olabilecek malvarlığı değerleri arasındadır. Bu paylar senede bağlanmış ya da senede bağlanmamış olabilir. Gerek senede bağlanmış payların gerek senede bağlanmamış -çıplak- payların rehniinde temelde⁴⁸⁷, TMK’nın “Alacak ve Diğer Haklar Üzerindeki Rehni” hükümleri uygulanacaktır⁴⁸⁸. Ancak ortaklık payı üzerinde kurulan rehni yalnızca payın içerdiği malvarlıksal hakları kapsamı nedeniyle⁴⁸⁹ (bkz. TMK m. 960; TTK m. 427/2), nitelik itibarıyla bir alacak rehni mi, diğer haklar üzerinde kurulan rehni mi olduğu doktrinde tartışmalıdır.

*Bu konuda bir görüş*⁴⁹⁰, sermaye payının içerdiği hakkın yönetsel haklar ve malvarlığına ilişkin haklardan oluştuğunu, yönetsel hakların niteliği itibarıyla rehnedilemez olduğunu, malvarlığına ilişkin hakların ise şirkete karşı bir alacak hakkı

⁴⁸⁷ Payın TRK uyarınca rehni bakımından bkz. dpn. 521

⁴⁸⁸ Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 790

⁴⁸⁹ Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 56; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 742; Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku II**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 122; H. Ercüment Erdem, Y. Can Göksoy, “Limited Şirkette Payın Rehni”, **Prof Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2000, ss. 571-623, s. 577

⁴⁹⁰ Horber, **a.g.e.**, s. 64 (Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 57, dpn. 124’ten naklen); Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 3, 56-57.

doğurduğunu, bu sebeple sermaye payının rehniyle rehnedilen şeyin esasen alacak hakkı olduğunu savunmaktadır.

*Aksi yöndeki kanaat ise*⁴⁹¹ rehnedilen şey payın içerdiği alacak hakları değil malvarlıksal nitelikteki pay sahipliği hakkı olduğundan burada diğer haklar kapsamında bir rehin söz konusu olduğu yönündedir. Rehnedilen şey alacak hakkından önce bir pay sahipliği hakkıdır. Örneğin, kâr payı hakkı ortaklık payının içerdiği haklardandır ancak alacak hakkına dönüşebilmesi için genel kurulun kâr dağıtımına karar vermiş olması gerekir⁴⁹². *Kanaatimizce* de şirket payının rehniinde rehnedilen şey yalnızca paraya çevrilebilir nitelikteki malvarlıksal hakları kapsamakta ise de rehnedilen şey payın içerdiği alacaktan önce bir pay sahipliği hakkı olduğundan diğer haklar kapsamında bir hak rehni söz konusudur. Nitekim payın rehnedilmesi halinde payın içerdiği alacaklar üzerinde ayrı ayrı rehin hakkının kurulmuş olmasından değil bir bütünü oluşturan malvarlığı değerinin - payın- rehniinden söz etmek gerekir⁴⁹³.

Ne var ki alacak rehniine özgü olarak düzenlenen maddeler (TMK m. 958, 959, 961) hak rehni bakımından da uygulanabilir niteliktedir⁴⁹⁴. Anonim ortaklık payının rehni bakımından tartışmanın pratikte bir sonucu bulunmamaktadır⁴⁹⁵. Zira kanunda anonim ortaklıkta payın devri için özel bir şekil şartı öngörülmemiştir.

Limited şirket payı bakımından ise payın devrinin ayrıca düzenlenmiş olması ve payın rehniine ilişkin TTK m. 600/2 düzenlemesi nedeniyle benimsenen görüşe göre rehniin kurulması farklılaşacaktır. TTK m. 600/2'ye göre, “*Şirket sözleşmesiyle, esas sermaye*

⁴⁹¹Oftiger/Baer, **a.g.e.**, Art. 900, N. 90, s. 464; Tekinay, **Menkul Mülkiyeti**, s. 146; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 61-63; Erdem/Göksoy, **Limited Şirkette Payın Rehni**, s. 578; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 48; Biçer/Hamamcıoğlu, **a.g.m.**, s. 66; Ergincan/Yayla, **a.g.m.**, s. 108; Yılmaz, **Anonim Ortaklık**, s. 9; Ertan Demirkapı, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Payın Devri**, İzmir, Güncel Yayınevi, 2008, s. 189

⁴⁹²Erdem/Göksoy, **Limited Şirkette Payın Rehni**, s. 578, dpn. 40

⁴⁹³Zobl, **a.g.e.**, Art 899, N. 90, s. 233-234; Göksoy, **Payın Rehni**, s. 63; Erdem/Göksoy, **Limited Şirkette Payın Rehni**, s. 577-579; Kaan Hatipoğlu, “Limited Şirket Esas Sermaye Payının Rehni”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015 (Erişim: çevrimiçi, tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/, 15.5.2021), s. 49

⁴⁹⁴Bkz. Göksoy, **Payın Rehni**, s. 63; Erdem/Göksoy, **Limited Şirkette Payın Rehni**, s. 579

⁴⁹⁵Ergüne, **Payın Rehni**, s. 744-745, dpn. 21; Yılmaz, **Anonim Ortaklık**, s. 9

payı üzerinde rehin hakkı kurulması genel kurulun onayına bağlanabilir. Bu hâlde geçişe ilişkin hükümler uygulanır. Genel kurul sadece haklı sebeplerin varlığında rehin hakkı kurulmasına onay vermekten kaçınabilir.” Bu halde, şirket sözleşmesiyle payın rehni genel kurul onayına tabi tutulmuşsa özel düzenleme gereği payın devrine ilişkin şekle uyulması şarttır. Payın rehninin şirket sözleşmesiyle onaya tabi tutulmadığı ihtimalde ise rehne ilişkin özel kural öngörülmemiştir. Bu halde pay rehninin alacak rehni olarak nitelendirilmesi durumunda rehmin TMK m. 955/1 -yazılı rehin sözleşmesi ve senetlerin teslimi- usulüyle kurulmasını gerekir. Pay rehninin diğer hak rehni olarak nitelendirilmesi halinde ise TMK m. 955/3 hükmü uyarınca, yani yazılı rehin sözleşmesi ve hakkın devri için öngörülen şekil (TTK m. 595) ile rehin hakkı kurulur⁴⁹⁶.

E. Kaydileştirilmiş Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni

Sermaye piyasası araçları, Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK) m. 3/1-ş’de; “*Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarını (...) ifade eder*” şeklinde tanımlanmıştır. Sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak senede basılmasından vazgeçilerek yerine elektronik ortamda kayıt altına alınması işlemine ise kaydileştirme adı verilir⁴⁹⁷. Hakkın senetten çözülmesi sonucu ortaya çıkan bir senette tecessüm etmeyen ancak kaydileştirilme işleminin sonucu elektronik ortamda tutulan kayıtlarda tecessüm eden haklara ise kaydi değer adı verilir⁴⁹⁸. Bu halde elektronik ortamda görünümü olan sermaye piyasası araçlarının eşya niteliğinde olup olmadığı ve bunun yanı sıra kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı tartışmalıdır.

⁴⁹⁶Hatipoğlu, **Limited Şirket**, s. 53-56. Ayrıca bkz. Erdem/Göksoy, **Limited Şirkette Payın Rehni**, s.579-580; Biçer/Hamamcıoğlu, **a.g.m.**, s. 64 vd.; Demirkapı, **Payın Devri**, s. 189

⁴⁹⁷Burada belirtmek gerekir ki her tür sermaye piyasası aracının kaydileştirilmesi mümkün değildir. SerPK m. 13/1’e göre: “Sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracı esastır. Kurul, kayden ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarını ve kayden izlenecek hakları belirler; türleri ve ihraççıları itibarıyla kaydileştirmesine, kayıtların tutulmasına ve üyelik şartlarını kaybeden ihraççıların paylarının kayden izlenmesinin sona erdirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenler.”

⁴⁹⁸Kavram hakkında bkz. Asuman Turanboy, **Varakasız Kıymetli Evrak**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998, s. 43 vd.

Doktrinde bir görüş⁴⁹⁹, kaydileştirilmiş sermaye araçlarının elektronik ortamda tutulan kayıtlar nedeniyle maddi bir varlığa sahip olduğunu ve üzerinde hakimiyet kurulabildiği için eşya niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşün benimsenmesi halinde kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçları üzerinde kurulan rehin türü itibariyle teslim bağli taşınır rehni olacaktır. Bu halde rehlin kurulması TMK m. 939’a tabi olur⁵⁰⁰. TMK m. 939’da yer alan teslim şartının yerini ise Merkezi Kayıt Kuruluşuna⁵⁰¹ yapılan kayıt işleminin⁵⁰² tutacağı ifade edilmektedir⁵⁰³.

Buna karşın, katıldığımız görüşe göre, kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçları, bir değer olarak maddi varlığı olan taşınır ve taşınmaz kategorisine girmez, bu sebeple üzerinde kurulan rehin bir hak rehnidir. Bu sebeple de üzerinde rehin hakkının kurulması TMK m. 955 hükmüne tabidir⁵⁰⁴. Kaydileştirilmiş sermaye piyasası aracının içerdği hak, bir alacak

⁴⁹⁹Turanboy, **Varakasız Kıymetli Evrak**, s. 51, 52; Yusuf Ziyaeddin Sönmez, “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri”, **6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Işığında Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu: 6-7 Haziran 2013**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017, ss. 247-417, s. 304

⁵⁰⁰Kaydi değerın devrinde maddeten teslim mümkün olmasa da esasen kıymetli evrakta senetlerin zilyetliğinin hükmen devredilmiş olmasından farksız bir durum olduğu yönünde bkz. Turanboy, **Varakasız Kıymetli Evrak**, s. 52

⁵⁰¹Merkezi Kayıt Kuruluşu SerPK m. 3/1-p’ye göre; “MKK: Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek, kaydileştirilen bu araçları ve bunlara bağli hakları, elektronik ortamda, üyeler ve hak sahipleri itibarıyla kayden izlemek, merkezî saklamasını yapmak ve Kurul tarafından sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş bulunan özel hukuk tüzel kişiliğini haiz Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketini (...) ifade eder.” Bundan böyle “MKK” olarak anılacaktır.

⁵⁰²SerpK m. 13/3’e göre, “Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haklar, MKK tarafından izlenir. Kayıtlar, MKK tarafından oluşturulan elektronik ortamda, bu kuruluşun üyelerince tutulur.” ve SerPK m. 13/5 uyarınca “Kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde, MKK’ya yapılan bildirim tarihi esas alınır.”

⁵⁰³Bkz. Sönmez, **Teminat Sözleşmeleri**, s. 304-307, 311. Yazar bu görüşte olduğunu ifade etmekle birlikte kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçlarının rehнинin hak rehni olarak nitelendirilmesi halinde kurulacak rehni, alacak rehni değil, TMK m. 955/3 hükmü kapsamında “diğer haklar üzerinde rehni” olacağını savunmaktadır. Bu halde MKK kuruluşuna yapılan kaydın tasarruf işlemini tamamlayıcı nitelikte bir şart olacağını ileri sürmektedir. **A.e.**, s. 304-305

⁵⁰⁴Göksoy, **Payın Rehni**, s. 203; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 746; Sönmez, **Teminat Sözleşmeleri**, s. 301 vd.; Yakup Ergincan, Ümit Yayla, “Sermaye Piyasalarında Teminat ve Ödünç İşlemlerinin Hukuki Niteliği ve Sonuçları”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, Aralık, 2012, ss. 101-148, s. 108; Helvacı, **Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni**, s. 609; Öz Seçer, “Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Rehni Tesisi ve Hükümleri”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, C. 9, S. 105-106, 2013, ss. 168-192, s. 177; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 48; Batuhan Akkuş, **Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Edinen Aynı Teminatlar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 59-61, 108; Işık Özer, “Kaydi Değer ve Merkez Kayıt Kuruluşu Açısından Kaydi Değerlerin İşleyişi”, **Prof. Dr.**

hakkı ya da ortaklık hakkı olabilir⁵⁰⁵. Buna göre, alacak hakkı içeren araçlar üzerinde kurulan rehin, hukuki niteliği itibariyle bir alacak rehni, ortaklık payı içeren senetler üzerinde kurulan rehin⁵⁰⁶ ise “diğer haklar üzerinde rehin” ibaresi kapsamında bir hak rehnidir⁵⁰⁷. Alacak hakkı içermesi⁵⁰⁸ nedeniyle üzerinde kurulan rehin türünün alacak rehni olduğu araçlara; tahvil, finansman bonosu, banka garantili bono, katılma intifa senedi, kar-zarar ortaklığı belgesi örnek gösterilebilir.

Öte yandan bu araçlar üzerinde rehnin kurulmasında SerPK'daki özel düzenlemeler öncelikli olarak uygulama alanı bulur. Sermaye Piyasası Kanunu m. 47/1'e göre; “*MKK nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri yazılı şekilde yapılır.*” İlgili düzenleme TMK m. 955/1 hükmünde rehnin kurulması için öngörülen yazılı rehin sözleşmesi şartıyla uyum içindedir⁵⁰⁹. Bu sebeple kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçları üzerinde rehin TMK m. 955/1 hükmü uyarınca kurulur. Bu halde

Turgut Akıtürk'e Armağan, İstanbul, Beta, 2008, s. 791-819, s. 812; Ercan Urkan, “Kaydileştirilen Halka Açık Anonim Ortaklık Pay Senetleri Üzerinde Ayni Hak Tesisi”, **Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlik Etüdü**, Ankara, 2005, (Çevrimiçi) <https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/375>, 15.5.2021, s. 21

⁵⁰⁵ Ali Paslı, “Türk Hukukunda ‘Menkul Kıymet’ Kavramı”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, Cilt 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, ss. 1513-1579, s. 1529-1531, 1562-1563

⁵⁰⁶ Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, F., 4.

⁵⁰⁷ Seçer, **Kaydi Sermaye Piyasası Araçları**, s. 177; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 48-49; Akkuş, **Ayni Teminatlar**, s. 108. Kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçlarının içerdiği hakka göre teorik olarak bu ayırım yapılsa da kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçların devrinin -mevzuatta özel bir düzenleme öngörülmemesinden ötürü- alacağın temlik hükümlerine tabi olması nedeniyle ulaşılacak sonuçta bir farklılığın olmayacağı yönünde bkz. Akkuş, **Ayni Teminatlar**, s. 108. Müşterinin Takasbank'ta sadece elektronik ortamda tutulan kayıtlara göre sahip olduğu hakkın alacak hakkı niteliğinde olduğu ve bu sebeple rehnin kurulmasının TMK m. 955/1 hükmüne tabi olduğu yönünde bkz. Ömer Teoman, **Yaşayan Ticaret Hukuku**, Cilt I: Hukuki Mütalâalar, Kitap 8, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, 1997, s. 108; Özer, I., **Kaydi Değer**, s. 812. Paya bağlı hakların klasik manada alacak hakkı olmaması nedeniyle TMK m. 955/3 uyarınca rehnin kurulmasının gerektiği yönünde bkz. Urkan, **Ayni Hak Tesisi**, s. 21.

⁵⁰⁸ Paslı, **Menkul Kıymet**, s. 1530

⁵⁰⁹ Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 496; Sönmez, **Teminat Sözleşmeleri**, s. 302-303. Öte yandan doktrinde bir görüş SerPK m. 47/1 hükmü uyarınca rehin eden sözleşmenin değil, rehin kurma borcu doğuran sözleşmenin yazılı şekle tabi olduğunu savunmaktadır. Bu görüşte bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 158. Oysa alacak rehni bakımından borçlandırıcı işlem herhangi bir şekle tabi tutulmuştur. Bu görüşün benimsenmesi halinde rehnin kurulmasının TMK m. 955 düzenlemesiyle uyum içinde olduğu söylenemez. Bkz. Sönmez, **Teminat Sözleşmeleri**, s. 302, dpn. 302.

MKK'na yapılan bildirim ve MKK tarafından yapılan kayıt⁵¹⁰ rehin hakkının kurulması bakımından kurucu rol oynamaz⁵¹¹. MKK'ya yapılan bildirim, kurulan rehin hakkıyla rehin konusu üzerinde sonradan hak iktisap eden üçüncü kişinin hakkı arasındaki öncelik

⁵¹⁰ 7.8.2014 tarihli ve 29081 sayılı R.G.'de yayınlanan Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan "Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (II-13.1)"ın 12. maddesinde rehne ilişkin kaydın ne suretle gerçekleştirileceği yer almaktadır: "(1) Kaydi sermaye piyasası araçları üzerine teminat, rehin ve intifa hakkı kurulmasına ilişkin olarak, tarafların, bu hakkın tesis edildiğine ilişkin belgeleri, ilgili üyelere vermeleri üzerine, ilgili üyelerce durum derhal MKK kayıtlarına yansıtılır. (2) Kanunun 47 nci maddesi uyarınca mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmelerinde, kaydi sermaye piyasası araçları, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, teminat verenin mevcut hesabına bağlı bir alt hesap açılmak suretiyle MKK kayıtlarında izlenir. Alt hesapta intifa hakkı sahibi ile lehine teminat verilmiş üçüncü kişinin kimlik bilgileri yer alır. Teminata konu sermaye piyasası aracının teminat alana ait alt hesaba kaydı halinde, teminat veren kişiye ilişkin kimlik bilgileri de bu hesapta bağlantılı olarak izlenir. Teminat sözleşmesinin sona ermesi ile teminat alan teminat konusu sermaye piyasası araçlarını veya bu araçları kullanmış ise eş değerini teminat verene iade eder. (...) (6) Rehne konu olan sermaye piyasası araçları ise, hakkı tesis edenin mevcut hesabına bağlı bir alt hesap açılmak suretiyle veya rehin alanın hesabında bir alt hesap açılmak suretiyle MKK kayıtlarında izlenir. (7) Rehin veya teminata konu sermaye piyasası aracının rehin veya teminat alana ait alt hesaba kaydı halinde, bu hakları tesis eden kişiye ilişkin kimlik bilgileri de bu hesapta bağlantılı olarak izlenir. (...)”

⁵¹¹ Göksoy, **Payın Rehni**, s. 207; Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 746-747; Seçer, **Kaydi Sermaye Piyasası Araçları**, s. 182; Ergincan/Yayla, **Teminat ve Ödünç İşlemlerinin Hukuki Niteliği**, s. 108. Yargıtay 11. HD T. 20.02.2007 E. 2005/12033 K. 2007/3194 kararından Yargıtay'ın görüşünün de bu yönde olduğu anlaşılmaktadır: “Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, Sermaye Piyasası Kanunu ve bu kanun çerçevesinde çıkarılan SPK Tebliğlerinde tarafların hisse senedi alım-satımları, rehnedilmeleri, kredi hesabı açılması gibi işlemlerin düzenlendiği, bankaların kredi karşılığında menkul kıymetleri kredinin teminatı olarak kabul edebileceği, müşterilerin gerek aracı kurumlardan ve gerekse doğrudan bankalardan kredi kullanmaları halinde hisse senetlerinin rehinli olarak gösterilmesinin taraflarca kararlaştırılabileceği, alınan krediye karşı rehinli hisse senetleri Takasbank'ta teminat hesabında saklanır ise de, serbest hesapta saklanması halinde de rehin hakkını engellemediği, rehin hakkının taraflar arasında sözleşme ile kurulduğu, borsada işlem gören hisse senetlerinin rehin edilmesi, alım-satım işlemleri kayden yapılmakta olup, müşteri hesabına geçirildiği, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 15.12.1999 tarihinde değişen 10/A maddesi gereğince hisse senetlerinin kağıt olarak çıkarılması ve ihracının kaldırılarak, kaydi işlem görmesi hükmünün getirildiği, buna göre aracı kurumların müşterilerine kredi kullandırmaları halinde müşterilerinin bankalardan kredi kullanarak hisse senedi alım-satımı yapmalarında rehin, teminat gibi hakların kaydi olarak kurulduğu ve fiziki olarak tesliminin söz konusu olmadığı, davalı Servet Ayrik ile Garanti Bankası A.Ş. arasında yapılan kredili mevduat hesabı sözleşmesinin 11 inci maddesinde rehine ilişkin düzenleme yapıldığı, 01.02.2000 tarihli taahhütname ve rehin muvafakat yazısıyla da rehin sözleşmesi yapıldığı, davalı Garanti Yatırım Menkul Kıymetler A.Ş. geçerli bir rehine dayanarak hisse senetlerini paraya çevirmiş olup, temlik alanın hesabına geçmediği, bu nedenle her ne kadar hisse senetleri fiziki olarak Takasbank'ta saklansa da kayden devir yapılması gerektiği, geçerli bir rehin sözleşmesi nedeniyle hisse senetleri paraya çevrildiğinden ve davacı hesabına geçirilmediğinden, noterden yapılan temlik sözleşmesinin borçlandırıcı bir işlem olarak kaldığı, edimini yerine getirememekten dolayı davalı Servet Ayrik'a karşı ileri sürülebilecek bir hak doğurduğu, bu duruma göre davalı Garanti Menkul Yatırımlar A.Ş.'nin temliknameden dolayı bir sorumluluğunun bulunmadığı ve davacıya hisse senetlerinin bedelini ödemekle yükümlü olmadığı gerekçesiyle, davalı Servet Ayrik hakkındaki davanın atıye bırakılmasına, davalı Garanti Yatırım Menkul Kıymetler A.Ş. hakkındaki davanın reddine karar verilmiştir.” (Kazancı)

ilişkisinin tespit edilmesinde rol oynar. Zira, SerPK m. 13/5'e göre "*Kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde, MKK'ya yapılan bildirim tarihi esas alınır.*" Bu halde, bildirimin yapılmamış olması durumunda rehin hakkı önceliğini yitirecek, sonraki tarihte tesis edilip MKK'na bildirilen haklardan sonra gelecektir⁵¹².

Eşya niteliğini haiz olup olmamasının yanı sıra kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçlarının kıymetli evrak niteliğini haiz olup olmadığı da tartışmalıdır. Kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçlarının kıymetli evrak niteliğini haiz olmadığının kabulünde⁵¹³ rehnin kurulmasında TMK m. 956 uygulama alanı bulmaz. Keza söz konusu araçların kıymetli evrak niteliğinin kabul edilmesi durumunda dahi hakkın senette somutlaşmış bir görünümü olmayacağından, rehnin kurulmasında, TMK m. 956 hükmü uygulanamayacaktır⁵¹⁴.

⁵¹² Ergüne, **Anonim Şirket Payı**, s. 746; Ergincan/Yayla, **Teminat ve Ödünç İşlemlerinin Hukuki Niteliği**, s. 108. Ayrıca bkz. Göksoy, **Payın Rehni**, s. 207-208

⁵¹³ Bu yönde bkz. Paslı, **Menkul Kıymet**, s. 1549 vd.; Kendigelen/Kırca, **Kıymetli Evrak**, s. 16 ; Özer, **Kaydi Değer**, s. 795; Akkuş, **Ayni Teminatlar**, s. 59-61. Aksi yönde bkz. Ülgen v.d. (Helvacı), **Kıymetli Evrak**, s. 47 vd.

⁵¹⁴ Bu görüşte bkz. Seçer, **Kaydi Sermaye Piyasası Araçları**, s. 178; Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 158

F. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Alacak Rehninin Kurulması

1. Genel Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni

28/10/2016 tarihinde yürürlüğe giren 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin hukukumuz bakımından önemli bir yeniliğe gidilmiştir. Söz konusu yenilikle taşınır rehni için TMK sisteminde benimsenen teslim şartına geniş kapsamlı bir istisna getirilmiş, kanun kapsamındaki taşınır rehinlerinde sicile kayıt sistemiyle teslimsiz taşınır rehni kurulması imkanı tanınmıştır.

Kanunun amacı, TRK m. 1/1'de, “... *teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır.*” şeklinde ifade edilmiştir. Hükümde yer aldığı üzere TRK ile hedeflenen en temel amaç teslimsiz taşınır rehninin yaygınlık kazanmasıdır. Aleniyetin teslim koşuluyla sağlandığı teslim bağli taşınır rehninde rehin konusu taşınırın teslim edilmesi, çoğu zaman ticari hayattaki gereksinimlere cevap vermemektedir. Zira teslim edilen taşınırı kullanamayan rehin veren, rehne konu taşınırı kullanarak gelir elde etme imkanından mahrum kalmaktadır. Aleniyetin sicil koşuluyla sağlandığı hallerde ise rehin veren rehin konusunu zilyetliğinde bulundurmaya ve dolayısıyla kullanım sonucu fayda sağlamaya devam edebilmekte, borcu ödeme kabiliyetinde bir azalma olmadan bir teminat elde etmektedir⁵¹⁵.

⁵¹⁵ Ergüne, **Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 132-134; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 10; Saibe Oktay-Özdemir, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar” **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 53-83, s. 53; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 614; Ecrin Baydak, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 7. Öte yandan, doktrinde bu geniş kapsamlı istisna ile hukuki temeli oldukça eskiye dayanan taşınır rehnindeki teslim koşulunun kaldırılmasının işlem güvenliği bakımından önemli bir risk yarattığı ifade edilmektedir. Göle/Aydoğan, bu husustaki çekincelerini şu şekilde dile getirmiştir: “*Tarafların ve sözleşme konusu varlıkların bu denli genişletilmesi ve sınırlamaların esnetilmesi ticari işletmenin teslimsiz rehin esasına karşı zaten varolan şüphe ve tereddütler açısından da değerlendirilmelidir. Teslimsiz rehinden doğan genel sakıncalar teslim dayalı rehnin alacaklı ve üçüncü kişilere sağladığı güvencenin*

TRK m. 1/1’de söz edilen bir husus da finansmana erişimde kolaylık sağlama amacıdır. Ticari faaliyetlerinin devamlılığı için gerekli olan kredi ve finansman ihtiyacı teminata duyulan ihtiyacı artırmaktadır. yol açmaktadır. Teminat ihtiyacının karşılanması için kredi kurumlarınca tercih edilebilecek sağlam ve güvenilir teminat arayışı yeni teminat türleri yaratma çabasına yol açmıştır. Kredi kurumlarınca güvenilir addedilen teminat türlerinin konu edildiği malvarlığı değerleri Türkiye ekonomisinde önemli yer tutan⁵¹⁶ KOBİ’lerin sahip oldukları malvarlığı değerleriyle örtüşmemektedir⁵¹⁷. TRK’nın kabulü ile KOBİ’lerin malvarlığındaki unsurlar ile kredi kurumlarının teminat olarak kabul ettikleri unsurlar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi⁵¹⁸, büyük işletmelerle rekabet edebilmelerinin güçlüklerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır⁵¹⁹. TMK’ya göre özel kanun niteliği taşıyan Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, bu amaçlar doğrultusunda, sadece belirli taraflar arasında yapılan belirli işlemlerde ve belirli malvarlığı değerleriyle sınırlı⁵²⁰ olarak sicilli taşınır rehnini düzenlemiştir.

TRK m. 1/3 uyarınca, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek malvarlığı değerleri, TRK m. 5’te sayılan taşınır varlıklardır. Öte yandan bu kategorilerden birisine girse dahi bazı taşınır varlıklar kanun kapsamından istisna tutulduğu için TRK hükümleri

*saglanamaması, eşyanın tahrip olması ve ziya riskleri, işletme sahibiyle hukuki ilişkiye giren kişilerin işletme varlıklarının rehinli olduğunu bilmemesi dolayısıyla ortaya çıkması muhtemel hukuki uyumsuzluklar noktalarında toplanmaktadır. Yeni Kanunun bu sakıncaları azaltıcı ya da ortadan kaldırııcı düzenlemeler içerdiğini söyleyebilmek pek mümkün görünmemektedir. Yeni Kanunla işletmenin rehnedilebilecek unsurlarının mevcut olmayan varlıkların ve hatta mevcut olmayan varlıkların mevcut olmayan getirileri noktasına kadar gidilmiş olmasına yönelik tercih de gözden geçirilmelidir. Zira, yatırım ortamının iyileştirilmesi gibi olumlu bir niyet sadece belirli konularda esneklik sağlanması ile değil, esnekliklerle işlem güvenliğinin arasındaki dengenin tesisini sağlayacak mekanizmaların oluşturulmasıyla mümkündür.” Bkz. Göle/Aydoğan, **Taşınır Rehni**, s. 27-28*

⁵¹⁶Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2019 yılının işletme sayısında KOBİ’lerin oranı %99,8 olarak tespit edilmiştir. Bkz. data.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 16.5.2021)

⁵¹⁷Bu hususta bkz. Süleyman Kandemir, **Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu**, Ankara, Seçkin, 2018, s. 16-17

⁵¹⁸Mehmet Mücahit Arvas, **6750 Sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar**, Ankara, 2017, s. 11-12

⁵¹⁹Genel Gerekçe için bkz. (çevrimiçi) tbmm.gov.tr, 15.5.2021

⁵²⁰Ancak kanun kapsamında rehne konu olabilecek değerler için oldukça geniş bir çerçeve çizilmiş, öyle ki kural olarak tüm taşınır ve hakların rehne konabileceğini ancak belirli malvarlığı değerlerinin kanun kapsamından istisna tutulduğunu söyleyebilmek mümkün hale gelmiştir. Bu yönde bkz. Oktay-Özdemir, **Taşınır Rehni**, s. 57. Yine kanun kapsamında rehne taraf olabilecek kişiler de (TRK m. 3) mülga Ticari İşletme Rehni Kanunu m. 2’ye nazaran geniş tutulmuştur.

uyarınca rehne konu olamaz. TRK m. 1/4'e göre, "*sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni*" ve TRK m. 1/5'e göre, tapu kütüğüne kaydedilen taşınmazları konu edinen rehin sözleşmeleri kanun kapsamından istisnadır. Yine TRK m. 8/3 hükmü, diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınırları TRK kapsamından istisna tutmuştur. O halde söz konusu istisnalara giren taşınırları konu eden ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmeleri, TRK hükümleri uyarınca akdedilemeyeceğinden, kanuna aykırılık nedeniyle kesin hükümsüzdür.

TRK m. 5/1'e göre, rehnin üzerinde kurulabileceği taşınır varlıklar⁵²¹ "a) Alacaklar, b) Çok yıllık ürün veren ağaçlar, c) Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, ç) Hammadde, d) Hayvan, e) Her türlü kazanç ve iratlar, f) Başka bir sicile kaydı öngörülmeleyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, g) Kira gelirleri, ğ) Kiracılık hakkı, h) Makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, ı) Sarf malzemesi, i) Stoklar, j) Tarımsal ürün, k) Ticaret unvanı ve/veya işletme adı l) Ticari işletme veya esnaf işletmesi m) Ticari plaka ve ticari hat, n) Ticari proje, o) Vagon, ö) Bu fıkırada sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları, p) Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak." olarak sayılmıştır. Hükümde, rehne konu olabilecek malvarlığı değerlerine bir çerçeve çizilmiştir. Rehin konusu taşınır varlıklar için hükümde bir sınırlama getirildiği görülmekle birlikte, bu sayım sınırlı sayı (numerus clauses) ilkesine tabi olarak yapılmamış; açıkça zikredilmiş olmasa dahi, p bendi uyarınca,

⁵²¹ TRK m. 5/1'den anlaşılacağı üzere, kanunda kullanılan taşınır varlık kavramı sadece taşınır eşyayı ifade etmemekte, kavram; taşınırları, hakları ve hatta taşınmaz mülkiyetinin kapsamında sayılan unsurları da (ağaçlar) kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Bundan başka, mutlak veya nispi hak olarak nitelendirilemeyecek, eşya niteliğini haiz olamayan ancak kanundaki genel hükümlerle korunan ve maddi değer ifade eden fiili durumlar da (know how, tanıtıcı unsurlar, müşteri çevresi gibi) bu kapsamda, rehin hakkına konu olabilir. Bkz. Oktay-Özdemir, **Taşınır Varlıklar**, s. 56-58; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 622

ilk onsekiz bentte sıralanan değerlerden herhangi birine benzer taşınır varlığın da rehne konu olabileceği ifade edilmiştir⁵²².

Kanunun adı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu olmakla birlikte, ticari işlem kavramının ne olduğu, kanun kapsamında kurulacak sözleşmelere nasıl bir sınır çizdiği, TRK’da yer almamaktadır. Hatta öyle ki ticari işlem kavramı yalnızca madde başlığında geçmektedir. Bu sebeple ticari işlemin ne olduğunu ortaya koyma doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır⁵²³.

Sözleşmeye taraf olabilecek kişiler TRK m. 3’te sınırlı olarak sayılmıştır. Rehnin kurulmasına ilişkin esaslar ise TRK m. 4’te düzenlenme alanı bulmuştur. Bu hükümler aşağıda ayrıca ele alınacaktır⁵²⁴.

Ticari işlemlerde taşınır rehninde hakka aleniyeti sağlayan unsur Rehinli Taşınır Siciline (TARES) tescil olarak karşımıza çıkar. Söz konusu Sicil Ticaret Bakanlığı’nın gözetimi ve denetimi altında tutulmaktadır (TRK m. 8/2, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği⁵²⁵ m. 11). Bakanlık sicil kayıtlarının tutulması için Türkiye Noterler Birliği’ni görevlendirmiştir⁵²⁶. Rehinli Taşınır Sicili bir resmi sicil olup belgeledikleri olgular TMK m. 7 gereği doğruluk karinesinden faydalanır⁵²⁷. İlgili Sicil, kayıtları elektronik ortamda

⁵²²Örnek olarak, maddede sayılmayan müşteri portföyü, know how gibi parasallaştırılabilen değerler de TRK uyarınca rehne konu olabileceği yönünde bkz. Oktay-Özdemir, **Taşınır Varlıklar**, s. 73; Kemal Şenocak, Zafer Kahraman, İdil Tuncer-Kazancı, Bahar Öcal-Apaydın, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Ankara, Yetkin, 2019, s. 65

Bu kapsamda anonim ve limited şirket çıplak paylarının da kıyasen rehne konu olabilecek değerler olduğu yönünde bkz. Arvas, **Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar**, s. 66-67; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 25; Oktay-Özdemir, **Taşınır Rehni**, s. 59, dpn. 14; Oğuz, **Taşınır Rehni**, s. 15. Bu yönde ve ayrıntılı değerlendirme için bkz. Yılmaz, **Anonim Ortaklık**, s. 187 vd. K.g. için bkz. Arkan, **Ticari İşletme**, s. 60. Taşınır Rehni Sicilinin web sitesinde yer alan açıklamadan uygulamada hisse senetleri rehninin TRK kapsamında kabul edilmediği anlaşılmaktadır. Bkz. (Çevrimiçi) http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/Tares_SSS.pdf, 15.5.2021.1

⁵²³Bu hususta bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 19-24; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 79-80; Göle/Aydoğan, **Taşınır Rehni**, s. 111-12; Poroy/Yasaman, **Ticari İşletme**, s. 63; Hamamcıoğlu/Karamanlioğlu, **a.g.m.**, s. 98-100

⁵²⁴Dördüncü Bölüm, F., 3., b.

⁵²⁵31.12.2016 tarihli ve 29935 sayılı 3. Mükerrer Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Bundan böyle “RTSY” olarak anılacaktır.

⁵²⁶Türkiye Noterler Birliği Başkanlığı’nın 28.12.2016 tarihli ve 22964 sayılı yazısı için bkz. (Çevrimiçi) cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/genelyazi195.pdf, 16.5.2021

⁵²⁷Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 74

tutulan merkezi bir sicildir (RTSY m. 7)⁵²⁸. Sicil kayıtları alenidir (TRK m. 8/2, RTSY m. 17/2). İlgisinin ispat edilmesi şartıyla⁵²⁹ herkes sicil kayıtlarını sorgulayabilir (RTSY m. 30/1), onaylı belge talebinde bulunabilir (RTSY m. 26/1).

Sicilin kuruluş ve işleyişine ilişkin esaslar TRK m. 8 hükmü uyarınca Bakanlık tarafından çıkarılan Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. RTSY m. 18 hükmüne göre, *“Sicilde, rehin sözleşmelerinin tescil, değişiklik ve terkini, rehinli taşınır varlık ile rehin hakkının devri ile boşalan dereceye geçme hakkının tescili ile tescil edilen hususların sorgulanması ve bunlara ilişkin belge oluşturulması işlemleri yapılır.”*

TRK m. 9/1’e göre, rehlin üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi tescil ile olur. Sicil’e yapılacak olan tescil hakkın kazanılması bakımından kurucudur. Bu sebeple, tescilin olumsuz hükmü tapu siciline tescilde olduğu gibi Rehinli Taşınır Siciline yapılan tesciller için de geçerlidir; tescil yapılmadığı takdirde hak kazanılmış olmaz⁵³⁰. Tescilin olumlu hükmüne ilişkin ise belirtmek gerekir ki Rehinli Taşınır Siciline yapılacak tesciller bakımından sicile güven ilkesinin varlığına ilişkin bir hüküm kanunda yer almamaktadır. O halde TMK m. 1023 gibi özel bir düzenleme bulunmaması nedeniyle tescilin olumlu hükmünden söz edilemeyecektir. Zira iyiniyetle hak kazanımı sadece kanunun açıkça sonuç bağladığı durumlarda mümkündür (TMK m. 3/1)⁵³¹.

Rehin konusunun üçüncü kişilerce kazanılmasında iyiniyetin korunmayacağına yönelik TMK m. 1020/3 benzeri bir hüküm de TRK’da yer almamaktadır. Bu korumanın mümkün olup olmadığının yanıtı TRK m. 7/3’tedir⁵³². TRK m. 7/3’e göre, *“Bir taşınırın rehinli*

⁵²⁸Damla Gürpınar, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” **DEÜHFD**, C. 19, S. 2, 2017, ss. 61-102, s. 64

⁵²⁹TRK’da öngörülmemiş olan ilginin ispatı koşuluna yönetmelikte yer verilmiş olmasının normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil edeceği yönünde bkz. Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 236

⁵³⁰Turgut Öz, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2-3, 2017, ss. 151-186, s. 165; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 181; Gürpınar, **Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, s. 89

⁵³¹Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 80-81; Gürpınar, **Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, s. 91

⁵³²Söz konusu hüküm 15/2/2018 tarihli ve 7099 sayılı Kanun’un 29. maddesi ile sonradan eklenmiştir. Değişiklikten önceki dönemde, bu durumda iyiniyetle hak iktisabının mümkün olup olamayacağı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bu hususta bkz. Vural Seven, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Taşınır (Varlık) Rehni**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2019, s. 29-35

olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyeti korunur.” Hükümün açık lafzı karşısında, Rehinli Taşınır Siciline yapılan kayıtlar iyiniyetin ortadan kalkması sonucunu doğurmaz⁵³³. Söz konusu hüküm, sicil aleniyetini işlevsiz kılması nedeniyle doktrinde eleştirilmektedir⁵³⁴. Öte yandan sicile yapılan kayıtların iyiniyetin ortadan kalkmasına herhalde bir dayanak oluşturamayacağı anlamına da gelmez. RTSY m. 17/2’ye göre “ (...) Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyi niyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunur.” Hükümün karşıt anlamından hareketle bazı yazarlar, sicili incelemekle yükümlü kimselerin ve rehin sözleşmesine taraf ehliyeti bulunanların iyiniyetlerinin korunmayacağını ifade etmektedir⁵³⁵. Ancak kanunda yer almayan böyle bir şartın yönetmelikle getirilemeyeceğinden TRK m. 7/3 hükmünü daraltıcı şekilde yorum yapılamayacağı da ileri sürülmektedir⁵³⁶. Bu halde, sicil kayıtlarının etkisinin ne olacağı doktrin ve yargı kararlarına göre şekillenecektir⁵³⁷.

Ticari işlemlerde taşınır rehinde sıra ilişkisini belirlemede benimsenen sistemin TRK m. 10/1’de tıpkı taşınmaz rehinde olduğu gibi derece sistemi olduğu ifade edilmiştir. TRK m. 10/1, bu hususta taşınmaz rehni hükümlerine atıfta bulunarak TMK m. 871 ila 876 hükümlerinin kıyasen uygulamayacağını düzenlemektedir. TRK m. 10/2’de ise taşınmaz rehnindeki TMK m. 871 kuralı tekrar edilerek sabit dereceler sisteminin benimsendiği

⁵³³ Mehmet Serkan Ergüne, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 117-124, s. 123; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 35-37; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 181; Faruk Acar, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Türk Medeni Kanunun’daki Taşınmaz Rehni Bakımından Değerlendirilmesi” **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 10, 2019, ss. 73-76, s. 75

⁵³⁴ Oktay-Özdemir, **Taşınır Varlıklar**, s. 65; A. Lale Sirmen, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hakim Olan İlkeler”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 21-52, s. 29; Narbay/Yıldız, **Rehinli Taşınır Sicili**, s. 43; Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 76-77; Kandemir, **Taşınır Rehni**, s. 140-141; Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 236

⁵³⁵ Bu yönde bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 77

⁵³⁶ Hükümün kanuna aykırı olduğu yönünde bkz. Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 236

⁵³⁷ Bu hususta bkz. Gürpınar, **Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi**, s. 90-95; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 76 vd.; Arkan, **Ticari İşletme**, s. 57

açıkça ifade edilmiştir⁵³⁸. Ancak TRK m. 11 hükmünden de anlaşılacağı üzere TRK hükümleri uyarınca derece belirtilmeksizin bir rehin kurulması da söz konusu olabilir. Bu halde teslimine bağlı taşınır rehnindeki kurala dönülür, öncelik sırasında rehnin kurulma anı esas alınır ve sabit dereceler bulunmadığı için önce gelen rehnin sona ermesi halinde sıra kendiliğinden ilerler. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik⁵³⁹ m. 24 de bu imkanı düzenlemektedir. Söz konusu hüküm, kural rehnin sabit dereceler sistemi uyarınca kurulmuş olmasıysa da açıkça belirtilmesi kaydıyla ilerleme sisteminin de benimsenebileceğini düzenlemektedir. Aynı Yönetmeliğin 25. maddesi ilerleme sistemine ilişkin, 26. maddesi sabit dereceler sistemine ilişkin hüküm ve esasları ortaya koymaktadır.

Tarafların rehin sözleşmesinden kaynaklanan hak ve yükümlülükleri TRK m. 12’de düzenlenmiş; TRK m. 12/1’de kanuna aykırılık teşkil etmemek koşuluyla sözleşmeyle belirlenebileceği ifade edildikten sonra, devamındaki fıkralarda, kanunda özel olarak öngörülen hak ve yükümlülükler yer verilmiştir. TRK m. 14’te ise teminat altına alınan borcun ifa edilmemesi durumunda rehinli alacaklının temerrüt sonrasında sahip olduğu haklar düzenlemiştir.

TRK m. 15’te alacağın son bulması yoluyla rehnin sona ermesi durumunda şekli olarak Sicil’de varlığını sürdüren hakkın terkininin ne suretle gerçekleşeceğini düzenlenmiştir⁵⁴⁰.

TRK m. 16’da ise rehin veren yahut rehin konusunu rehin yüküyle devralanın maddede sayılan yükümlülüklerine aykırılık halinde yaptırım olarak adli para cezası öngörülmüştür. Söz konusu yükümlülüğe aykırılık halleri eşine rastlanılmayan bir şekilde ceza müeyyideye bağlanmıştır⁵⁴¹.

⁵³⁸ Öz, **Taşınır Rehni**, s. 169

⁵³⁹ 31.12.2016 tarihli ve 29935 sayılı 3. Mükerrer Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Bundan böyle “*Uygulama Yönetmeliği*” olarak anılacaktır.

⁵⁴⁰ Burak Kara, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 39

⁵⁴¹ Öz, **Taşınır Rehni**, s. 185

TRK m. 18 hükmüne göre, TRK’da hüküm bulunmayan hallerde TMK’nın taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri kıyasen uygulama alanı bulabilecektir. Hükümün ilk halinde, atıf, TMK’nın taşınır rehni hükümlerine yapılmışken 15/2/2018 tarihli 7099 sayılı Kanun m. 33 ile getirilen değişiklikle taşınmaz rehni hükümlerine atıfta bulunulmuştur. Sicilli rehin türü olması, sabit dereceler sisteminin benimsenmesi gibi TMK’nın taşınmaz rehnine özgü nitelikleriyle benzerlik arz etmesinden ileri gelen eleştiriler⁵⁴² uyarınca hükümleri uygulanacak tamamlayıcı kurum taşınmaz rehni olarak değiştirilmiş ise de boşluk bulunan hallerde, bünyesine uygun düştüğü ölçüde taşınır rehni hükümlerinin de uygulama alanı bulmasına engel teşkil eden bir husus yoktur⁵⁴³. Bu sebeple, TRK uyarınca kurulan alacak rehinleri bakımından TRK’da ve ikincil mevzuatta hüküm bulunmayan hallerde taşınır rehnine ilişkin hükümler bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulanır. Bu hususta, taşınır rehni türü olan alacak ve diğer haklar üzerinde rehne ilişkin TMK m. 954 ilâ m. 961 hükümleri ticari işlemlerde taşınır rehnine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanabilecektir. TMK m. 954/1 hükmü TRK uyarınca kurulan alacak rehinlerinde de aynen geçerlidir. Ticari işlemlerde taşınır rehninin kurulma usulü TRK m. 4’te özel olarak düzenlendiğinden TMK m. 955 ilâ m. 958 hükümleri uygulama alanı bulacak düzenlemeler arasında değildir. Öte yandan bu aralıkta düzenlenmekle birlikte rehlin kurulmasında rolü olmayan ihbara ilişkin TMK m. 955/2 düzenlemesi TRK uyarınca kurulacak alacak rehinlerine de uygulanabilir. TRK m. 7 özel düzenlemesi gereği rehlin kapsamına ilişkin TMK m. 959 uygulama alanı bulabilecek düzenlemeler arasında değildir. Payın rehni kanun kapsamında kabul edilirse⁵⁴⁴ TMK m. 960 hükmü, TRK uyarınca kurulacak pay rehinleri bakımından da geçerlidir. Her ne kadar TRK m. 12’de tarafların hak ve yükümlülükleri özel olarak düzenlenmişse de TRK m. 12 hükmü genel olarak taşınır eşya rehnine yönelik kaleme alınmış olduğundan TRK uyarınca kurulan

⁵⁴² Bkz. Acar, **Taşınmaz Rehni**, s. 74

⁵⁴³ Erten, **Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı**, s. 181; Mehmet Mücahit Arvas, “Türk Hukukunda Alacak Rehni”, **Bankacılar Dergisi**, C. 29, S. 104, İstanbul, 2018, ss. 68-81, s. 76

⁵⁴⁴ Bkz. dñn. 521

alacak rehinlerine TRK m. 12'nin yanı sıra TMK m. 961 özel düzenlemesi de kıyasen uygulanabilir⁵⁴⁵.

2. Alacak Hakkının Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olması

KOBİ'lerin finansmana olan erişimini kolaylaştırmak için güvenilir teminat arayışına çare olarak getirilen Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehne konu olabilecek taşınır varlığı değerlerinden birisi de alacaklardır. Nitekim alacaklar KOBİ'lerin sahip olduğu malvarlığında önemli bir paya sahiptir⁵⁴⁶. Bu nedenle KOBİ'lerin malvarlığının aktifinde önemli yere sahip bu kalemi teminat olarak değerlendirebilmek finansman ihtiyacının karşılanmasında önem arz eder.

Alacaklar TRK m. 5/1'de ticari işlemlerde taşınır rehninin konusunu teşkil eden malvarlığı değerleri arasında sayılmıştır. Ayrıca TRK m. 5/1-e bendinde yer alan “her türlü kazanç ve iratlar” özel olarak belirtilmiş olsa dahi esasında TRK m. 5/1-a kapsamında rehne konu olabilecek alacaklar arasındadır. Yine TRK m. 5/1-g'de özel olarak belirtilmiş olan “kira gelirleri” de aslında TRK m. 5/1-a kapsamında rehne konu olabilecek müstakbel alacaklardandır⁵⁴⁷.

TRK m. 5/1-a bir alacığın ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilmesi için herhangi bir sınırlama öngörmemiştir⁵⁴⁸. TRK m. 5/1'deki sayımın yanı sıra alacak hakkının rehne konu olması aynı maddenin beşinci fıkrasında ayrıca ifade edilmiştir. Hükme göre, “*Her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. 21/7/1953*

⁵⁴⁵Söz konusu hükmün uygulanabilir olduğu yönünde ayrıca bkz. Burcu Karakuş-Erbaş, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması**, Ankara, Seçkin, 2018, s. 111

⁵⁴⁶Kanunun uygulamasında da rehne konu olabilecek değerler arasında en çok rehnedenilen malvarlığı değerinin alacaklar olduğu görülmüştür. Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan 17.2.2019 tarihli açıklamaya göre: “*Bu tescil işlemi karşılığında KOBİ'lerimize yaklaşık 237 milyar lira, 38 milyar dolar ve 11 milyar avro finansman imkanı sağlandı. Bugüne kadar fiili kullandırım yaklaşık 96 milyar lirayı buldu. Bu kapsamda en çok 455 bin 130 adet ile ticari alacaklar taşınır rehnine konu edildi. Bunu 412 bin 997 adet ile makine ve teçhizat takip etti.*” Bkz. (Çevrimiçi) ticaret.gov.tr/haberler, 7.4.2021

⁵⁴⁷Öz, **Taşınır Rehni**, s. 156; Oktay-Özdemir, **Taşınır Varlıklar**, s. 65; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 110; Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 225-226; Kandemir, **Taşınır Rehni**, s. 87 ve 92; Oğuz, **Taşınır Rehni**, s. 15

⁵⁴⁸Seven, **Taşınır Rehni**, s. 76

tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri saklıdır.” Hüküm, alacak hakkının rehne konu olabilmesi için gereken nitelikleri ifade etmektedir. Hükümün alacak hakkının rehne konu olmasındaki temel esaslardan ayrılan tek yönü ise yalnızca sözleşmeden doğan alacakların rehnin konusu olarak kabul edilmesidir. Oysa TMK m. 954 uyarınca alacak hakkının rehne konu olmasında böyle bir sınır bulunmamakta, kaynağı ne olursa olsun devredilebilen ve nakden değerlendirilebilen tüm alacak hakları rehne konu olabilmektedir⁵⁴⁹. Bu hususta TRK m. 5/5 hükmünün TRK m. 5/1-a bendine açıklama getirdiği ve hükmün açık lafzı karşısında TRK uyarınca rehnin kurulabilemesi için rehne konu alacağın sözleşmeden kaynaklı olması gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁵⁰. Öte yandan doktrinde bazı yazarlar⁵⁵¹ böyle bir ayrımı haklı kılacak bir nedenin bulunmaması ve bu sebeple hükmün geniş yorumlanması gerekliliğinden bahisle haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, vekaletsiz iş görme gibi diğer her türlü kaynaktan doğan alacakların da rehne konu olabileceğini kabul etmektedir. Bir başka görüş ise⁵⁵² müstakbel alacaklar bakımından sözleşmeden doğması gerekliliğini ifade etmekte ancak mevcut alacaklar bakımından kaynağı ne olursa olsun alacağın rehne konu olabileceğini savunmaktadır. Kanaatimizce, mevcut ve müstakbel alacaklara yönelik bu ikili ayrımın nedeni rehinde belirlilik ilkesiyle gerekçelendirilebilir. TMK uyarınca kurulacak alacak rehinlerinde, belirlilik ilkesi dar yorumlanarak kaynağı ne olursa olsun her türlü müstakbel

⁵⁴⁹ Bkz. İkinci Bölüm, A.

⁵⁵⁰ Bu yönde, Erten, **Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı**, s. 181; Ülgen v.d., **Ticari İşletme**, s. 220; Büşra Üstüntaş, “**Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019 (Erişim: çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021, s. 92; Ayan, **Eşya Hukuku**, s. 344; Poroy/Yasaman, **Ticari İşletme**, s. 63; Yasemin Yalçın, “Belirlilik Prensibi ve 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Rehnedilebilen Taşınır Varlıklar”, **Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioğlu’nun Anısına Armağan**, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2020, ss. 783-841, s. 816; Kandemir, **Taşınır Rehni**, s. 125. Bu yönde düşünmekle birlikte söz konusu ayrımın isabetli olmadığını ifade eden görüş için bkz. Oktay-Özdemir, **Taşınır Varlıklar**, s. 65.

⁵⁵¹ Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 99; Fırat Bayezit, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri**, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2020, s. 302. Bu hususta Şenocak v.d. TRK m. 5/1’de alacakların rehne konu olabileceğinin sayıldığını TRK m. 5/3 hükmünün buna ilişkin bir sınırlama içermediğini savunmaktadır. Bkz. Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 69

⁵⁵² Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 105-106 ve s. 105 dpn. 202; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 77; Arvas, **Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar**, s. 19-20

alacağın rehne konu edilebilir olduğu kabul edilmekteyse de, TRK uyarınca sicile tescil suretiyle kurulacak rehinlerde belirlilik ilkesinin taşınmazlarda olduğu gibi daha geniş yorumlanması gerekmektedir⁵⁵³. Kanun koyucunun bu amaçtan hareketle ticari işlemlerde taşınır rehninin konusu olabilmesi için müstakbel alacak hakkının sözleşmesel temele dayanmasını aradığı ileri sürülebilir. Mevcut alacaklar bakımından ise böyle bir gerekçelendirmede bulunabilmek mümkün değildir. Amaçsal yorumdan bu sonuca ulaşılabilse de TRK m. 5/3 lafzının bu ikili ayrımı desteklemediği, hükmün, TRK m. 5/1-a'ya açıklama getirdiği anlaşılmaktadır.

Alacakların rehnedilebilirliğine ilişkin bir sınırlama da Uygulama Yönetmeliği m. 16/2'de *"Belirli bir iş veya konu ile sınırlandırılmaksızın bütün müstakbel alacakların rehne konu edildiğine dair rehin sözleşmeleri geçersizdir."* hükmüyle getirilmiştir. Ancak söz konusu sınırlama kaynağını yasadan almadığı için isabetsizdir⁵⁵⁴. Öte yandan pozitif bir düzenlemede yer almasa dahi, ticari işlemlerde taşınır rehninde belirlilik ilkesinin taşınmaz rehninde olduğu gibi daha geniş yorumlanması gerekliliği ile aynı sonuca ulaşılabilir⁵⁵⁵. Burada ayrıca herhangi bir sınır belirtmeksizin bütün müstakbel alacakların rehne konu edilmesinin kişilik hakkına ve ahlaka aykırılık teşkil edeceği hatırlanmalıdır⁵⁵⁶.

Alacak hakkının TRK uyarınca rehninde, bir sınır da mevduat rehni bakımından TRK m. 1/4'te öngörülmüştür. Hükme göre, alacak rehinin bir görünümü olan mevduat rehinlerine TRK hükümleri uygulanma alanı bulmayacaktır⁵⁵⁷. Yine alacak hakkı içeren

⁵⁵³Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 105 dpn. 202; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 77. TRK uyarınca kurulan rehinlerde rehne konu alacağın rehin sözleşmesinde belirlenebilir şekilde ifade edilmesinin yeterli olmayacağı; borçlusu, miktarı, kaynağı ve hukuki sebebi gibi özellikleriyle ayırdedici bir şekilde ifade edilmesinin gerektiği yönünde bkz. Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 45. Sınır gözetilmeksizin her türlü müstakbel taşınır varlığın TRK uyarınca rehne konu olabileceğinin isabetli olmayacağı yönünde ayrıca bkz. Göle/Aydoğan, **Taşınır Rehni**, s. 28.

⁵⁵⁴Seven, **Taşınır Rehni**, s. 77

⁵⁵⁵Söz konusu sınırlamanın rehninde belirlilik ilkesine ilişkin genel rehin yasağı kapsamında olduğu yönünde bkz. Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 105

⁵⁵⁶Bkz. Birinci Bölüm, E., 3.

⁵⁵⁷Mevduat rehninin kapsam dışı bırakılmasının anlamlı olmadığı yönünde bkz. Şit-İmamoğlu, **Taşınır Rehni**, s. 10. Bu istisnanın ülkemizdeki bankacılık uygulaması bakımından isabetli olduğu yönünde Oğuz Caner, Süleyman Kandemir, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamı Dışında Bırakılan Taşınır Varlıklar", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 16, S. 32,

kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçları da TRK m. 1/4 istisnası gereği TRK hükümleri uyarınca rehne konu olamayacaktır.

Alacak rehni bakımından değerlendirilmesi gereken bir konu da senede bağlanmış adi alacaklar bakımından rehnin ne şekilde gerçekleşeceğidir. TMK'da yer alan senede bağlanmamış alacak - senede bağlanmış alacak ayırımına TRK'da yer verilmemiştir⁵⁵⁸. Bu halde, rehin sözleşmesinin akdedilmesi ve bu sözleşmenin sicile tescili ile senede bağlanmış adi alacak üzerinde rehin kurulacaktır. Aleniyetin sağlanması için TMK m. 955/1'de öngörülen senetlerin teslimi şartının yerini sicile yapılacak tescil alacaktır. Oysa sicile yapılan tescil, senede bağlanmış alacakların rehninde aleniyetin sağlanması bakımından yeterli olamayacaktır. Rehin veren, zilyetliğindeki alacak senetlerini devretmemesi halinde, senetle yaratılan görünüşten yararlanarak hak üzerinde rehin hakkının niteliğiyle bağdaşmayan başkaca tasarruflarda bulunmak isteyebilir. Rehin verenin tasarruf yetkisi eksikliğini telafi eden, iyiniyetle hak kazanımını sağlayan, TMK m. 939/2 benzeri bir hükmün adi alacakların rehninde geçerli olmadığı da gözetildiğinde senetlerin teslim edilmemesinin işlem güvenliği bakımından soruna yol açacağı görülür.

Bu kapsamda TRK uyarınca kurulacak rehinler bakımından tartışma teşkil eden bir husus da, kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehnedilebilirliğidir⁵⁵⁹. TMK'da rehnin

2017, ss. 137-160, s. 156; Yalçın, **Belirlilik**, s. 812. Yazarlar, bu hususta, mevduat üzerinde kurulacak rehinlerin uygulamada bankalar bakımından sıcak karşılanmadığını ve banka hesaplarının üçüncü kişilerce rehninin çok rastlanan bir durum olmadığını ifade etmektedir. Arvas da mevduat rehinlerinin istisna tutulmasının kanunun amacıyla bağdaştığını ifade etmekte, nitekim rehnedilen alacaklar üzerinde kısıtlama getirilmesi suretiyle rehnin tesis edildiğini, mevduat rehinlerinin teslimli taşınır rehninin bir uygulaması olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Arvas, **Rehne Konu Olabilecek Taşınır**, s. 67. Kanaatimizce mevduat sahibinin alacağı üzerinde TRK uyarınca rehnin kurulmasına yönelik tasarrufta bulunmasının önünde kanuni bir engel olması isabetli değildir. Mevduat rehni alacak rehninin bir uygulaması olduğundan ve blokaj işlemi rehnin tesisinde kurucu şart olarak öngörülmediğinden (bkz. Dördüncü Bölüm, B.), son gerekçeye de katılmamaktayız.

⁵⁵⁸ Senede bağlanmış alacakların TRK kapsamında rehninin mümkün olmadığı yönünde bkz. Arvas, **Rehni Konu Olabilecek Taşınır**, s. 17

⁵⁵⁹ TRK uyarınca rehnedilebilir olduğu yönünde bkz. Seven, **Taşınır Rehni**, s. 77-78; Oktay-Özdemir, **Taşınır Rehni**, s. 66; Karakuş-Erbaş, **Taşınır Rehni**, s. 109-110; Yalçın, **Belirlilik Prensibi**, s. 817. TRK uyarınca rehnin mümkün olmadığı yönünde bkz. Arkan, **İşletme Hukuku**, s. 63; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 102; Şenocak vd., **Taşınır Rehni**, s. 69-70; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 305; Ülgen v.d., **Ticari İşletme**, s. 220; Üstütaş, **a.g.t.**, s. 93; Arvas, **Rehne Konu Olabilecek Taşınır**, s. 17

kurulmasında esas alınan adi alacak – kıymetli evraka bağlanmış alacak ayırımına TRK’da yer verilmemiştir. TRK’da bu ayırma yer verilmemiş olmasının nedeninin bu alacakları kapsam dışı bırakmak olduğu savunulabilir. Nitekim TRK’nın en temel amacı taşınır rehninde teslim koşulunun yarattığı rehinli taşınırdan yararlanma imkanının ortadan kalkması sorunu senede bağlanmış alacaklar bakımından geçerli değildir⁵⁶⁰. Aksi yönde, TRK’da açıkça hükme bağlanmamakla birlikte TRK m. 5/1-a hükmünde sayılan “alacaklar” ibaresinin kıymetli evraka bağlanmış alacakları da içerdiği, bu sebeple kanun kapsamında kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehne konu olabileceği savunulabilir. Bu görüşün savunulması halinde, teslimsiz ve sicilli rehinle kıymetli evraka bağlı alacak üzerinde rehin kurulmuş olur. Zira TRK’da rehnin kurulmasında senetlerin teslimine yönelik bir düzenleme yer almamaktadır. Bu halde tereddüt uyandıran birinci mesele işlem güvenliğinin ne şekilde sağlanacağına, ikinci bir mesele ise rehin konusunda belirliliğin ne şekilde sağlanacağına ilişkindir.

Kıymetli evrakın TRK uyarınca rehninin kabulünün açıklığa kavuşturulması gereken bir sorun, işlem güvenliğinin ne şekilde sağlanacağıdır⁵⁶¹. TRK m. 7/3 uyarınca, tescilin olumlu hükmünün mevcut olmaması, sonraki iktisaplarda iyiniyetin korunması karşısında bu durumun işlem güvenliği açısından sorun oluşturmayacağı söylenebilir⁵⁶². Öte yandan sicile yapılan tescilin iyiniyeti ortadan kaldırmada nasıl bir rol oynayacağı henüz netlik kazanmış bir konu değildir⁵⁶³. Örneğin, RTSY m. 17/2⁵⁶⁴ hükmünün karşıt anlamından, sicili incelemekle yükümlü şahısların ve TRK m. 3 hükmü uyarınca rehin sözleşmesinde taraf ehliyetine sahip olan şahısların iyiniyetli sayılmayacağı şeklinde bir yorum

⁵⁶⁰ Bu yönde bkz. Arvas, **Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar**, s. 17

⁵⁶¹ Şenocak vd., **Taşınır Rehni**, s. 70

⁵⁶² Bu yönde bkz. Seven, **Taşınır Rehni**, s. 78

⁵⁶³ Bu hususta bkz. Gürpınar, **Ayrılan Yönleri**, s. 91 vd.; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 76 vd.; Merve Ürem-Çetinel, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları” **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, ss. 329-344, s. 334 vd.; Arkan, **İşletme Hukuku**, s. 57

⁵⁶⁴ Hükme göre, “ Sicile tescil edilen hususlar alenidir. (Ek cümle:RG-22/5/2018-30428) Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyi niyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunur.”

uygulamada benimsenebilir⁵⁶⁵. Söz konusu kişilerin her kıymetli evrak iktisabında sicili kontrolle yükümlü tutulmasını beklemek ticari hayattaki sürat ve güven ihtiyacına cevap vermeyecektir.

Kıymetli evrakın TRK uyarınca rehninin kabulünde rehin konusunun sicile tescilinde belirliliğin nasıl sağlanacağı ise tereddüt uyandıran diğer bir meseledir⁵⁶⁶. Çeklerde her bir çek yaprağında, belge seri numarasının bulunması nedeniye bu belirlilik sağlanabilir. Diğer kıymetli evrak türleri açısından ise borçlu, alacaklı, bedel, konu gibi senet üzerinde yer alan unsurların tasviri tek başına bu belirlemeyi sağlamakta yeterli olmayacaktır. Örneğin, X'in 1.1.2021 tarihinde, İstanbul'da düzenlediği, Y'nin lehtar tayin edildiği yüzbin TL değerindeki bonodan doğan alacak rehin konusu olarak belirtilmiş olsa dahi aynı unsurları taşıyan birden fazla bononun mevcut olması ihtimal dahilindedir⁵⁶⁷.

Öte yandan TRK m. 4/6-c hükmünde, rehin konusunun ayrıdediciliğine yönelik belirli unsurlara sözleşmede yer verilmesi gerekliliği düzenlenirken parantez içerisinde “*Niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz.*” ibaresiyle bu konuda esneklik sağlanmıştır. Bu sebeple kıymetli evraka bağlı alacaklar için de yalnızca senet unsurlarının belirtilmiş olması rehin konusunun belirliliği açısından yeterli olacağı öne sürülmektedir⁵⁶⁸. Ancak kanaatimizce kıymetli evrak bakımından “niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlık” kapsamında değerlendirilip belirlilik şartından muaf tutmak yerinde olmayacaktır. Rehin hukukundaki belirlilik ilkesinin delinmesine yol açan ve çokça eleştirilen bu istisnai düzenleme dar yorumlanmalıdır⁵⁶⁹. Kıymetli evrakın rehninde rehnedilen şey senetten doğan alacaklardır. Geçerli bir alacağın var olup olmadığı senet metnine göre belirlenir. Senetten doğan alacağın neler olduğunun tespit edilebilmesinde, hak sahibinin ve meşru hamilin belirlenmesinde yine tek kriter

⁵⁶⁵ Bu görüşte bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 77

⁵⁶⁶ Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 107.

⁵⁶⁷ Bkz. Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 107.

⁵⁶⁸ Bu yönde bkz. Yalçın, **Belirlilik Prensibi**, s. 817

⁵⁶⁹ Hükmün işletmenin bütün halinde rehne konu olması durumu için getirilmiş olduğu yönünde bkz. Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 211

senettir. Bu sebeple kıymetli evrak, TRK hükümleri uyarınca rehne konu olabileceksen hangi senetten doğan alacağın rehnedilmiş olduğu belirli olmalıdır.

3. Rehnin Kurulması

a. Genel Olarak

Ticari İşlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehnin kurulmasına ilişkin esaslar TRK m. 4'te düzenlenmiştir. Buna göre, ticari işlemlerde taşınır rehni, Rehinli Taşınır Siciline (TARES) tescil ile kurulur. Hüküm, ayrıca rehnin kurulması için akdedilmesi gereken rehin sözleşmesinden söz etmektedir. Ancak TRK m. 4'te düzenlenen esaslar çerçevesinde rehin sözleşmesinin hukuki niteliği ve de rehnin kurulmasında hangi işlemin borçlandırııcı işlem hangi işlemin/işlemlerin tasarruf işlemi teşkil edeceği doktrinde tartışmalıdır. Hemen belirtmek gerekir ki bu hususta benimsediğimiz görüş gereği, bu bölümde, rehnin kurulmasını borçlandırııcı işlem ve tasarruf işlemi ayrımında incelemeyi değil rehin sözleşmesi ve tescil ayrımında incelemeyi tercih ettik. Kural rehnin hukuki işlem sonucu kurulmasıysa da TRK'da kanuni rehin halleri de mevcuttur. TRK m. 4'ün istinası olan bu halleri de kanuni rehin başlığında inceledik.

Ticari İşlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda düzenlenen aşağıda inceleyeceğimiz rehnin kurulma usulü, taşınır varlıklar üzerinde rehnin kurulmasında alternatif bir imkan olarak öngörülmüştür. Bu sebeple taraflar, diledikleri takdirde taşınır varlıklar üzerinde TMK hükümleri uyarınca da rehin kurabilir⁵⁷⁰.

b. Rehin Sözleşmesi

Rehin sözleşmesi TRK m. 2/1 b. i' de *“Rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşmeyi, (...) ifade eder.”* şeklinde tanımlanmıştır. TRK

⁵⁷⁰ Öz, *Taşınır Rehni*, s. 155-156; Ergüne, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu*, s. 117; Arvas, *Alacak Rehni*, s. 76; Antalya/Acar, *Taşınır Rehni*, s. 81

m. 4/1 gereği rehin hakkı bu sözleşmenin tescili ile kurulur. Bu halde, rehin sözleşmesi tescilin hukuki sebebini teşkil eder⁵⁷¹.

TRK m. 4 uyarınca akdedilen bu sözleşmenin hukuki niteliği ise doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre⁵⁷² TRK m. 4'te düzenlenmiş olan sözleşme borçlandırııcı işlem niteliğindedir. Nitekim TRK m. 2/1 b. i' deki tanımda da sözleşmenin rehin tesis etmesi değil, rehin kurma amacıyla akdedilmesi ifade edilmektedir⁵⁷³. Bu halde aynı sözleşme tarafların rehnin tesisine yönelik irade beyanını içeren tescil talebidir⁵⁷⁴.

Diğer bir görüşe göre⁵⁷⁵, kanun koyucu TRK'da borçlandırııcı işlemi düzenlememiştir, TRK m. 4'te düzenlenen rehin sözleşmesi tasarruf işlemi niteliğindedir. Sicile yapılan tescil teslime bağlı taşınır rehnindeki teslim şartının yerini tutar. Borçlandırııcı işlem ise genel esaslar uyarınca tespit edilir. Bu halde borçlandırııcı işlem çoğu kez rehin kurma borcu doğuran bir sözleşme olacaktır.

Bu hususta, katıldığımız görüşe göre ise⁵⁷⁶, TRK m. 4'te düzenlenen rehin sözleşmesi, hem borçlandırııcı işlem hem tasarruf işlemi (aynı sözleşme) niteliğinde olup bu halde iki işlem iç içe geçmiş durumdadır. TRK m. 4/2 şekline uygun akdedilen sözleşme borçlandırııcı işlem niteliğindedir. Öte yandan sicile tescil için kanunda öngörülen şartların

⁵⁷¹ Şebnem Akipek Öcal, "Taşınır Rehni Sözleşmeleri ve Sözleşmelerde Şekil", **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, 2017, ss. 81-92, s. 88

⁵⁷² Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 47-48, 171-174; Gürpınar, **Ayrılan Yönleri**, s. 134; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 121; Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 122-123, 133; Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 29 vd.; Ayhan/Çağlar/Özdamar, **Ticari İşletme Hukuku**, s. 187

⁵⁷³ Hamamcıoğlu/Karamanlioğlu, **Taşınır Rehni**, s. 120; Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 29, dñn. 21

⁵⁷⁴ Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 32; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 171-172; Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 133

⁵⁷⁵ Öz, **Taşınır Rehni**, s. 162-163. TRK hükümlerine kısmen kaynaklık ettiği ifade edilen UNCITRAL Model Kanunu'nda da bu usulün benimsendiği söylenebilir. Model Kanun art. 6'da teminat hakkının sözleşmeyle kurulacağına; hakkın üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesinin ise Model Kanun art.18'de sicile bildirim ve tescille olacağına yer verilmiştir. Bkz. Hamamcıoğlu/Karamanlioğlu, **Taşınır Rehni**, s. 120; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 171. "Teminat İşlemlerinde UNCITRAL Model Kanun (UNCITRAL Model Law on Secured Transactions)" için bkz. (çevrimiçi) uncitral.un.org, 15.5.2021

⁵⁷⁶ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 121-122; Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 55 vd., 87; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1147; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 132-133. K.g. için bkz. Ayhan/Çağlar/Özdamar, **Ticari İşletme Hukuku**, s.176-177; Karakuş-Erbaş, **Taşınır Rehni**, s. 72

yerine getirilmesi halinde borçlandırııcı işlem tasarruf işlemi niteliğine bürünür. Tescilin gerçekleşmediği fakat rehin sözleşmesinin akdedilip ek şartların yerine getirildiği aşamada ise rehin alan taraf aynı beklentiye sahip olacaktır⁵⁷⁷. TRK m. 4/1 hükmünde her ne kadar sözleşmenin tescilinden söz edilmişse de tescil edilen şey esasen rehin hakkıdır⁵⁷⁸. Hükümde yer alan sözleşmenin tescili ifadesi de (isabetli bir kullanım olmasa da) rehin hakkının tescilini ifade etmek üzere kullanılmakta ve bu sebeple sözleşmenin aynı niteliğini ortaya koymaktadır⁵⁷⁹. Rehin sözleşmesi aynı niteliği haiz iken tescil sırasında ikinci bir aynı işlem aranmayacak, tescil rehlin kurulması için gerekli idari bir işlem teşkil edecektir⁵⁸⁰.

Rehin sözleşmesi tasarruf işlemi niteliğinde olduğundan sözleşmede rehin veren tarafın rehin konusu üzerinde tasarruf yetkisinin olması gerekecektir. Bundan başka, TRK uyarınca kurulan rehinlerde ayrıca sözleşmeye taraf olma ehliyeti düzenlenmiştir. TRK m. 3'te, rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişiler arasında tacir ve esnaf sayılmıştır. Bunun yanı sıra, rehin sözleşmesinin bir tarafını kredi kuruluşu⁵⁸¹ teşkil etmesi halinde, diğer tarafın; tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek veya tüzel kişi olması mümkün görülmüştür. Taraf olma için getirilen bu şart yalnızca rehlin kurulması safhasında aranır; sonradan meydana gelecek değişikliklerde uygulanmaz⁵⁸².

⁵⁷⁷Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehlinin Kuruluşu**, s. 122; Nomer/Ergüne, **Eşya Hukuku**, s. 384; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 136

⁵⁷⁸Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 58; Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 32

⁵⁷⁹Bu yönde bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 58; Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehlinin Kuruluşu**, s. 122

⁵⁸⁰Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 58

⁵⁸¹Kanun kapsamında kredi kuruluşu kavramı "19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları" ifade etmek üzere kullanılmıştır (TRK m. 2/1-e). Kanunda açıkça belirtilememekle birlikte, bu ihtimalde, işin niteliği gereği kredi veya karz sözleşmesinden doğan bir alacak için güvence verileceğinden kredi kuruluşunun rehin alan taraf olması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 32. Nitekim Uygulama Yönetmeliği m. 10 bu hususu açıkça belirtmektedir. Yönetmelikte yer alan bu sınırlamanın kanuna aykırı olduğu yönünde bkz. Göle/Aydoğan, **Taşınır Rehni**, s. 13

⁵⁸²Şit-İmamoğlu, **Taşınır Rehni**, s. 20; Ergüne, **Teslime Bağlı Taşınır Rehlinin Kuruluşu**, s. 78; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 47; Arkan, **Taşınır Rehni**, s. 145; Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 206; Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 136

Rehin sözleşmesi, kanunda objektif esaslı unsurları düzenlenmemiş olduğundan, atipik bir sözleşmedir⁵⁸³. Sözleşmenin geçerliliği birbirine alternatif şekle tabi tutulmuştur⁵⁸⁴. TRK m. 4/1'e göre akdedilecek sözleşmenin yazılı şekilde yapılması ya da elektronik ortamda düzenlenmiş olması gerekir. Bu halde sözleşmenin şekil şartına bağlanmış olduğu görülmektedir⁵⁸⁵. TRK m. 4/3 ve TRK m. 4/4'te ise Rehinli Taşınır Siciline tescil için gerekli olan, başkaca şartlardan söz etmektedir. Buna göre, Sicile tescil için elektronik ortamda düzenlenen sözleşmenin güvenli elektronik imzayla onanması (TRK m. 4/3), yazılı düzenlenen sözleşmenin imzalarının noter onaylı olması yahut sözleşmenin sicil yetkilisi huzurunda imzalanmış olması (TRK m. 4/4) şartı aranacaktır. Rehin sözleşmesinin şekline ilişkin bu ikili düzenlemeden anlaşılan söz konusu şartların iki ayrı safhaya ilişkin olduğudur. Bu ikili düzenleme ve kısmen de rehin sözleşmesinin hukuki niteliğinde benimsenen görüşler arasındaki farklılık nedeniyle, TRK m. 4/3 ve TRK m. 4/4'te yer alan şartların sözleşmenin geçerlilik şekline dahil olup olmadığı tartışma konusudur.

Doktrinde bir görüşe göre⁵⁸⁶, bu şartlar, sözleşmenin geçerliliğine yönelik şekil şartıdır. Kanundaki ikili düzenleme ise ifade zafiyetinden kaynaklanmaktadır⁵⁸⁷. TRK'da yer alan tüm bu şekil şartlarının bulunmaması sözleşmenin kesin hükümsüzlüğü sonucunu doğurur. Bu görüşü benimseyen bazı yazarlar⁵⁸⁸ geçersiz sözleşmesinin rehin vaadi olarak tahvil yoluyla ayakta tutulabileceğini savunurken, bazı yazarlar⁵⁸⁹ geçersiz sözleşmenin

⁵⁸³ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 119; Acar/Antalya, **Taşınır Rehni**, s. 65; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 123; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 147

⁵⁸⁴ Bedia Güleş, Hakkı Mert Doğu, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Sözleşmesinin Şekli", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 147-148, 2016, ss. 53-73, s. 61; Akipek-Öcal, **Taşınır Rehni Sözleşmeleri**, s. 89; Kandemir, **Taşınır Rehni**, s. 42

⁵⁸⁵ Akipek-Öcal, **Taşınır Rehni Sözleşmeleri**, s. 89

⁵⁸⁶ Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 155; Kandemir, **Taşınır Rehni**, s. 42-43; Hamamcıoğlu-Karamanlıoğlu, **Taşınır Rehni**, s. 123; Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 626; Öz, **Taşınır Rehni**, s. 163

⁵⁸⁷ Öz, **Taşınır Rehni**, s. 163; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. Yine hükmün kaleme alınış şeklinin isabetli olmadığı yönünde bkz. Hamamcıoğlu-Karamanlıoğlu, **Taşınır Rehni**, s. 123-124

⁵⁸⁸ Esener/Güven, **Eşya Hukuku**, s. 626-627

⁵⁸⁹ Öz, **Taşınır Rehni**, s. 163

rehin vaadiyle ayakta tutarak rehni mahkeme kararı uyarınca kazanabilme yolunun açılmasının TRK m. 4/1 hükmünün getirilme amacıyla bağdaşmayacağını savunmaktadır.

Aksi yöndeki katıldığımız görüşe göre ise⁵⁹⁰, rehin sözleşmesinin geçerlilik şartı TRK m. 4/2’de düzenlenmiştir. TRK m. 4/2’ye göre akdedilen sözleşme geçerlidir. TRK m. 4/3 ve TRK m. 4/4’te aranan şartlar ise rehin hakkının doğumunu sağlayacak olan tescil için aranan ek şekli şartlardır. Nitekim TRK’nın söz konusu şekil şartlarını iki ayrı safha olarak düzenleme tarzı da bunu açıkça ortaya koymaktadır⁵⁹¹. Yine TRK m. 4/3’teki “elektronik ortamda düzenlenen sözleşmenin tescili” ve TRK m. 4/4’teki “yazılı olarak düzenlenen sözleşmelerin tescili” ibareleri de bu görüşü desteklemektedir.

TRK m. 4/2 uyarınca düzenlenen sözleşmenin Sicile tescili için ise elektronik imzayla imzalanması yeterlidir (TRK m. 4/3). Bu halin Elektronik İmza Kanunu m. 5’te yer alan *“‘Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur. Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.”* hükmüne istisna teşkil etmesi nedeniyle ayrıca düzenlendiği anlaşılmaktadır⁵⁹². Sözleşmenin bu yolla düzenlenmesi halinde noter onayı yahut Sicil yetkilisi huzurunda imzalanma şartı ayrıca aranmayacaktır⁵⁹³.

⁵⁹⁰Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 55; Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 119,122; Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu, **a.g.m.**, s. 122-123; Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 120; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 124; Ayhan/Çağlar/Özdamar, **İşletme Hukuku**, s. 178; Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 207-208. Sözleşmenin geçerliliğinin adi yazılı şekil olduğu yönünde bkz. Güleş/Doğu, **Taşınır Rehni**, s. 64; Akipek-Öcal, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 89; Karakuş-Erbaş, **Taşınır Rehni**, s. 73; Üstüntaş, **a.g.t.**, s. 59; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 125

⁵⁹¹Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 55

⁵⁹²Nitekim bu hususun Elektronik İmza Kanunu m. 5/2 hükmüne aykırılığının ileri sürülemeyeceği Uygulama Yönetmeliği m. 18/2’de açıkça ifade edilmiştir.

⁵⁹³Nitekim sözleşmenin imzalarının noter onaylanması veya Sicil yetkili huzurunda atılmış olması şartıyla amaçlanan sözleşmenin taraflarının kimliklerini tam ve güvenilir bir şekilde ortaya koymaktır. Bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 56. Noter onayı bakımından bu yorum için bkz. Karakuş-Erbaş, **Taşınır Rehni**, s. 74. Elektronik imzayla imzalanan sözleşmeler bakımından böyle bir ihtiyaç ise bulunmamaktadır. Zira Elektronik İmza Kanunu m. 4 gereği güvenli elektronik imza tarafların kimliklerini tam ve güvenilir bir şekilde ortaya koymada tek başına yeterlidir. Bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 55-56

TRK m. 4/2 de düzenlenen bir yol da sözleşmenin adi yazılı şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Rehin sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğundan⁵⁹⁴ her iki tarafın beyanının ve imzalarının yazılı sözleşmede yer alması gerekir⁵⁹⁵. Bu şekilde düzenlenen sözleşmenin Sicile tescili için noter onayı⁵⁹⁶ gerekmektedir ya da diğer bir yol olarak yazılı sözleşme Sicil yetkilisi huzurunda imzalanmalıdır (TRK m. 4/4).

TRK m. 4/2’de yer alan geçerlilik şartının yanı sıra, TRK m. 4/6 ve m. 4/8 rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu olan kayıtlara yer vermiştir. TRK m. 4/6-a taraflara ilişkin⁵⁹⁷, TRK m. 4/6-b borca ilişkin⁵⁹⁸, TRK m. 4/6-c rehinin konusuna ilişkin⁵⁹⁹, TRK m. 4/8 masraflara ilişkin⁶⁰⁰ bazı kayıtların rehin sözleşmesinde yer almasını zorunlu tutmuştur. Ancak bu zorunluluğu yerine getirmemiş olmanın sonucunun ne olacağı doktrinde tartışmalıdır. Baskın görüşe göre⁶⁰¹ bu kayıtlar sözleşmenin şekline ilişkin geçerlilik şartıdır, bulunmaması sözleşmeyi hükümsüz kılar. Bu görüşe katılan bazı yazarlar⁶⁰² sözleşmenin şeklinin nitelikli yazılı şekil olduğunu ileri sürmektedir.

⁵⁹⁴ Bu konuda bkz. dpn. 247

⁵⁹⁵ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku Cilt I**, s. 152 ve s. 152, dpn. 506

⁵⁹⁶ Noter onayı herhangi bir noter tarafından yapılabilir (TRK m. 4/4) . Böylelikle mülga Ticari İşletme Rehni Kanunu m. 4’te yer alan “*Rehin sözleşmesi, ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından tanzim edilir.*” düzenlemesinin yarattığı işleyişe ilişkin zorlukların önüne geçilmiştir. Bkz. Şit İmamoğlu, **Taşınır Rehni**, s. 21

⁵⁹⁷ “1) Ticari işletme ise ticaret unvanı, MERSİS numarası, temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası, 2) Gerçek kişi veya esnaf ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası, 3) Çiftçi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası ile Çiftçi Kayıt Sistemi numarası, 4) Üretici örgütü ise üretici örgütü belge numarası ile temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası.”

⁵⁹⁸ “Borcun konusu, borcun miktarı, borcun miktarı belirli değilse rehinin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehinin azami miktarı”

⁵⁹⁹ “Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar (Niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz.)”

⁶⁰⁰ “Rehin hakkının Sicile tescilinden doğan masrafların kime ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir.”

⁶⁰¹ Öz, **Taşınır Rehni**, s. 164; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 125; Ülgen v.d. (Helvacı), **Ticari İşletme**, s. 208; Arkan, **Ticari İşletme**, s. 55; Güleş/Doğu, **Taşınır Rehni**, s. 69; Göle/Aydoğan, **Taşınır Rehni**, s. 21

⁶⁰² Ayhan/Çağlar/Özdamar, **İşletme Hukuku**, s. 176; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 212 . Sözleşmenin nitelikli yazılı şekil olarak nitelendirilemeyeceği yönünde bkz. Güleş/Doğu, **Taşınır Rehni**, s. 61; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 156

Aksi yönde katıldığımız kanaate göre⁶⁰³ ise bu kayıtların tamamı geçerlilik şartı değildir. TRK m. 4/6 ve m. 4/8 hükümlerinin amacı sözleşmeyi nitelikli yazılı şekle tabi tutmak değildir. İlgili hükümler sicil memuruna yönelik uyulması gereken bir düzen hükmü niteliğindedir, uyulmaması sicil memurunun sorumluluğunu gerektirir. Bu halde, kayıtların sözleşmenin geçerlilik şekline dahil olup olmadığı ayrıca incelenmelidir. Örneğin, teminat miktarının (TRK m. 4/6-b) belirtilmemiş olması sözleşmeyi geçersiz kılabilirken, tarafların kim olduğu yeterli belirlilikte ortaya konulmuşsa; Çiftçi Kayıt Sistemi numarasının (TRK m. 4/6-a) yazılmamış olması sözleşmenin hükümsüzlüğü sonucunu doğurmamalıdır⁶⁰⁴. Bu halde, akdedilmiş sözleşmeyi geçersiz kılmak ne taraf menfaatlerine uygundur ne de kamusal bir yararı bulunmaktadır.

Bu halde açıklığa kavuşturulması gereken bir husus da söz konusu kayıtların hangi safhada rehin sözleşmesinde yer alması gerektiğidir. Bu kayıtlar, tasarruf işlemi sırasında sözleşmede yer almalıdır. Borçlandırıci işlem safhasında tarafların sözleşmenin kurulması için gerekli olan objektif esaslı unsurlar⁶⁰⁵ üzerinde anlaşmış olmaları yeterlidir⁶⁰⁶.

Sonuç olarak, rehin sözleşmesinin geçerliliği TRK m. 4/2'deki şekil şartına tabidir. Dikkat edilirse alacak rehni bakımından rehin sözleşmesinin tabi olduğu şekil TRK m. 4/2'de yer alan rehin sözleşmesinin şekliyle kısmen örtüşmektedir. Ancak TMK uyarınca kurulacak alacak rehinlerinde Elektronik İmza Kanunu m. 5 hükmü gereği sözleşmenin elektronik ortamda güvenli elektronik imza yoluyla düzenlenebilmesi mümkün değildir. Rehin sözleşmesinin yazılı şekil şartıyla gerçekleştirilmesi halinde sözleşmenin acaba TRK m. 4/2 uyarınca mı yoksa TMK m. 955 uyarınca mı akdedildiği sözleşme metninden

⁶⁰³ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 121; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1147; Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 125

⁶⁰⁴ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 121

⁶⁰⁵ Rehin sözleşmesinde bu unsurlar; tarafların rehin kurma yönünde irade uyuşması, rehin konusunun ve teminat altına alınan alacağın belirlenebilir şekilde ifadesidir. Bkz. Cansel, **Menkul Rehni**, s. 60-61; Sirmen, **Alacak Rehni**, s. 37; von Tuhr/Escher, **Allgemeiner Teil**, s. 376-377; Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 120-121; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 65. Bu hususta bkz. Makaracı-Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, s. 26 vd.

⁶⁰⁶ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 120-121; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 65. Hükmün rehin sözleşmesinin akdedilmesi aşamasında bu şartları taşıması gerektiğini ifade ettiği, ancak olması gerekenin sözleşmenin tescil edildiği aşamada şartların aranması olduğu yönünde bkz. Akipek-Öcal, **Taşınır Rehni Sözleşmeleri**, s. 90

anlaşılamayabilir. Bu halde tarafların iradeleri örtüşmüyorsa sözleşme zaten kurulamayacaktır. Tarafların iradeleri TRK uyarınca rehnin kurulması yönünde örtüşmekle birlikte TRK'daki şartlara aykırılık nedeniyle⁶⁰⁷ kesin hükümsüz olacağı bir ihtimalde tahvil yoluyla ayakta tutup sözleşmenin TMK m. 955 uyarınca kurulacak rehin sözleşmesi sayılarak geçerli kabul edilip edilemeyeceği sorusu akla gelebilir. Bu halde, sözleşmeyle asıl yükümlülük altına girmiş taraf - rehin veren - için TRK uyarınca kurulacak rehinlerde TMK'nın alacak rehni hükümlerine nazaran daha ağır bir sorumluluk öngörülmesi nedeniyle sözleşmenin tahvil yoluyla ayakta tutulması mümkün görülebilir. Öte yandan durum ve koşullara göre, rehnin TRK hükümleri uyarınca kurulmasıyla TMK uyarınca kurulmasına bağlanan hüküm ve sonuçlar arasında esaslı farklılıklar bulunması nedeniyle sözleşmenin tahvilinin mümkün olamayacağı sonucuna varmak da mümkündür⁶⁰⁸.

c. Tescil Talebi ve Tescil

TRK m. 4/1, "*Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle kurulur.*" hükmü uyarınca tescil rehin hakkının kazanılması bakımından kurucudur. Tescilin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bu hususa yukarıda rehin sözleşmesinin hukuki niteliğinin izahında değinilmiştir⁶⁰⁹. Katıldığımız görüşe göre, TRK uyarınca kurulan rehinlerde tasarruf işlemi rehin sözleşmesinin içerisinde yer alır. Bu sebeple rehin sözleşmesi aynı sözleşme vasfını haizdir. Bu halde, tescil ise rehnin kurulması için gerekli usuli bir işlem den ibarettir⁶¹⁰. Bu hukuki yapıda tescil talebi ise sicil memurunu harekete geçiren usuli bir işlem olarak karşımıza çıkar⁶¹¹.

⁶⁰⁷Örneğin; taraflardan birinin taraf olma ehliyetine sahip olmaması, TRK uyarınca rehne konu edilemeyecek alacağın rehin konusu olarak kararlaştırılması gibi.

⁶⁰⁸Teslime bağlı taşınır rehni bakımından bu yönde bir değerlendirme için bkz. Öz, **Taşınır Rehni**, s. 163-164

⁶⁰⁹Dördüncü Bölüm, F., 3., b.

⁶¹⁰Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 121-122; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 87; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 134. Tescil talebinin tarafların beyanlarını içeren aynı sözleşme niteliğinde olduğu yönünde bkz. Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 32; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 171-172; Şenocak v.d., **Taşınır Rehni**, s. 133

⁶¹¹Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 122

Tescili ne şekilde gerçekşeyeğine ilişkin esaslar Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. RTSY m. 21/3'e göre, "*Tescil işlemi, kural olarak tarafların talebi üzerine yapılır. (...)* " RTSY m. 22/1'den anlaşıldığı üzere tescil talebini taraflar (ve ayrıca bkz. RTSY m. 22⁶¹²) birlikte yapmalıdır.

RTSY m. 21/3 hükmünün devamında tescil talebi şartının istisnasına yer verilmiştir: "*(...) Mahkeme kararlarına istinaden yapılacak tescillere ilişkin hükümler ile 22 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri saklıdır.*" Bu halde, tapu sicilinden farklı olarak mahkeme kararı tescilin değil, tescil talebinin istisnası olarak öngörülmüştür. TMK m. 705/2'de olduğu gibi sicil dışı iktisap haline yer verilmediğinden TRK uyarınca mahkeme kararıyla tescilsiz kazanım mümkün değildir.

Türk Medeni Kanunu m. 716'da yer alan "*Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukukî sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir.*" düzenlemesi TRK uyarınca kurulan rehinlerde uygulama alanı bulmaz⁶¹³. Ancak geçerli bir şekilde akdedilen rehin sözleşmesi taraflara rehnin kurulması için gerekli işlemleri yapma borcu yükler. Rehin veren, sözleşmenin tescili için gerekli işlemleri yapma borcunu ifa etmezse, rehin alan, borcun aynen ifası için dava açabilir. Bu durumda mahkemenin vereceği karar rehin verenin irade beyanının yerini tutar ve

⁶¹² "(1) Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde birlikte bulunur. (2) Kanuna göre rehin alacaklısı sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin terkin talebinde bulunur. Rehin verenin Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki hakları saklıdır.(3) Kanuna göre rehin veren sıfatına sahip kişiler ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehinli taşınır varlığın devrinin tescili talebinde birlikte bulunur.(4) Rehin hakkını devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin hakkının devrinin tescili talebinde bulunur. (5) Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri boşalan dereceye geçme hakkının tescili talebinde birlikte bulunur."

⁶¹³ Sirmen, **Taşınır Rehni**, s.33. Aksi yönde bkz. Acar, **Rehin Hukuku**, s. 222

mahkeme kararı üzerine sicil memuru tarafından yapılan tescili ile⁶¹⁴ rehin hakkı kazanılmış olur⁶¹⁵.

Bu hususta değinilmesi gereken bir mesele de tescil işleminin geçerliliğinin sebebe bağlı olup olmamasıdır. TRK m. 4/1'deki rehin sözleşmesinin tesciline ilişkin açık düzenleme nedeniyle TRK uyarınca kurulan rehinlerde⁶¹⁶ tescil işleminin sebebe bağlı olup olmadığı hususunda bir tartışma yoktur⁶¹⁷. Sebebe bağlılık ilkesi gereği tescilin geçerliliği için rehin sözleşmesinin geçerli şekilde akdedilmesi şarttır; rehin sözleşmesindeki sakatlık tescili yolsuz kılar. Yine RTSY m. 21/4⁶¹⁸ ve m. 27/1-a ve 27/1-b⁶¹⁹ düzenlemeleri sicile yapılacak tescilin sebebe bağlı olduğunu gösteren düzenlemelerdendir⁶²⁰.

d. Kanuni Rehin

Yukarıda incelediğimiz üzere, TRK uyarınca kurulacak rehin bir iradi rehin türüdür ve hukuki işlem sonucu kazanılır. Kural bu olmakla birlikte rehnin kapsamını düzenleyen TRK'da kanuni rehin hakkına örnek gösterilebilecek hükümler de mevcuttur.

Rehnin kapsamını düzenleyen TRK m. 7 bu hususta örnek gösterilebilecek düzenlemeler arasındadır. TRK m. 7/1'e göre, taşınır varlığın hukuki ürünleri de rehnin kapsamındadır. Bu halde, taraflar açıkça kararlaştırmasa dahi taşınır varlık üzerinde rehnin kurulması

⁶¹⁴ RTSY m. 9/1-g'de "Mahkemelerce verilen tescil, değişiklik veya terkin kararlarını tescil etmek" sicil yetkisi görevleri arasında sayılmıştır.

⁶¹⁵ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 121; Öz, **Taşınır Rehni**, s. 166; Bayezit, **Rehin Sözleşmesi**, s. 252

⁶¹⁶ TMK uyarınca kurulan alacaklar rehinlerinde tasarruf işleminin sebebe bağlı olup olmadığı tartışması için bkz. Üçüncü Bölüm, B., 1.

⁶¹⁷ Ergüne, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu**, s. 123; Gürpınar, **Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, s. 80-81, dpn. 29; Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 39-40; Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 83; Seven, **Taşınır Rehni**, s. 122; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 1147; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 177; Bayezit, **Rehni Sözleşmesi**, s. 136-137; Üstüntaş, **a.g.t.**, s. 154-155; Oğuz, **Taşınır Rehni**, s. 9

⁶¹⁸ "Tescil edilecek tüm hususlar ve bu hususlarda meydana gelen değişiklikler ile bu hususların terkin edilmesi işlemlerinin doğrulayıcı belgelere dayanması esastır."

⁶¹⁹ "(1) Sicil, aşağıdaki hallerde tescil talebini reddeder: a) Rehin sözleşmesinin taraflardan biri tarafından imzalanmaması. b) Rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu hususlardan herhangi birine yer verilmemesi. (...) "

⁶²⁰ Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 40; Baydak, **Taşınır Rehni**, s. 177, 179; Üstüntaş, **a.g.t.**, s. 154-155

durumunda alacak hakkı niteliğinde olan “taşınır varlığın hukuki ürünleri” üzerinde de rehin hakkı kendiliğinden kurulmuş olur.

Bu kapsamda, incelenmesi gereken bir hüküm de Uygulama Yönetmeliği m. 27/1’dir. TMK m. 865’ten esinlenerek⁶²¹ ortaya konulan hükme göre: “*Rehinli taşınır varlığın zilyedi, rehinli taşınır varlığın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; ilgililer, rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer mahkemesinden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. İlgililere, gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde ilgililer, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir. İlgililer, önlem için yapmış olduğu giderleri malikten isteyebilir ve bu giderlerine has olmak üzere taşınır varlık üzerinde, tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olur.*” Hükümde rehnin kurulması taraf iradelerine dayanmamakta, kanuni bir rehin hakkı tesisi düzenlenmektedir. Söz konusu giderleri teminat altına almak için taşınır varlık üzerinde rehin hakkının tescil gerekmezsizin kendiliğinden doğacağı anlaşılmaktadır. Ancak ilgili düzenleme kaynağını yasadan almaması nedeniyle normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil etmektedir⁶²².

Bu hususta bir başka örnek de TMK m. 876 hükmüdür. Hükme göre, “*Alacaklı, rehinli taşınmazın korunması için zorunlu masraf yapmışsa ve özellikle malikin borçlu olduğu sigorta primlerini ödemişse, bundan doğan alacakları tescile gerek olmaksızın aynen rehinli alacağı gibi güvenceden yararlanır.*” TRK m. 10/1’de TMK m. 871 ilâ m. 876 hükümlerine yapılan atıf gereği, TMK m. 876 hükmü TRK uyarınca kurulacak rehinler bakımından da geçerlidir ve kanunen rehin hakkı tesisinin bir örneğini teşkil etmektedir⁶²³.

⁶²¹ Sirmen, **Taşınır Rehni**, s. 36

⁶²² TRK m. 18 hükmünde taşınmaz rehnine yapılan genel atfın yasal düzenleme ihtiyacını karşıladığı yönünde bkz. Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 160

⁶²³ Antalya/Acar, **Taşınır Rehni**, s. 160-161

SONUÇ

Alacak rehninin kurulmasını ele aldığımız bu çalışma kapsamında ulaştığımız sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Alacak rehni, sahibine, borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde, rehne konu alacağın paraya çevrilerek elde edilecek değerden teminat altına alınan alacağını öncelikli olarak tahsil etme yetkisi tanıyan bir “sınırlı ayni hak”tır. Bu sebeple, alacak rehni, sahibine rehin konusu üzerinde aracısız hakimiyet hakkı tanır ve herkese karşı ileri sürülebilir. Eşya hukukuna hakim; mutlaklık, tip sınırlılığı, belirlilik, tek yanlı feragat edilebilirlik, süreyle sınırlı olmama, zamansal öncelik ilkeleri alacak rehni için de geçerlidir. Ancak aleniyet ilkesi alacak rehni bakımından sadece belirli hallerde gündeme gelebilir. Yine aleniyet ilkesinin bir sonucu olan güvenin korunması ilkesi de bununla paralel olarak alacak rehni bakımından istisnai hallerde gündeme gelecektir. Bu ilkelerin yanı sıra, rehin hukukuna hakim; ferilik, talilik, teminatın bölünmezliği ve lex commissoria yasağı ilkeleri de alacak rehni bakımından geçerlidir.

2. Alacak rehni mutlak hak oluşu, kurulmasının kolaylığı, likit nitelikte olması ve tahsil kabiliyetinin fazla olması nedenleriyle oldukça işlevsel bir teminattır. Kıymetli evrakın rehni, mevduat rehni, konut ve çatılı işyeri kiralarda güvence teminatı, kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçlarının rehni, sigorta alacaklarının rehni, haksız rekabet ve fikri mülkiyet ihlallerinden doğan tazminat alacaklarının rehni uygulamada en sık karşılaşılan alacak rehni örnekleridir.

3. a. Alacak hakları üzerinde rehnin kurulması temelde, TMK m. 955 ve m. 956’da belirtilen esaslara tabidir. Bu esaslar rehnin kurulmasını; adi alacakların rehni - kıymetli evrakın rehni ayırımında ele almıştır. Adi alacakların rehnedilmesi ise hakkın senede bağlı olup olmamasına göre yine ikili bir ayırımıda ele alınmıştır.

3. b. Adi alacaklar üzerinde rehnin kurulması ayni niteliği haiz yazılı rehin sözleşmesiyle olur. Alacak hakkı senede bağlanmış ise ayni niteliği haiz yazılı rehin sözleşmesinin yanı sıra, işlem güvenliğine hizmet eden bir şart olarak bu senetlerin teslim edilmesi rehnin

kurulması için zorunludur. Senetlerin teslimi şartının yerine getirilmiş olması için bu teslimin TMK m. 939/3'te yer alan rehin zilyetliğinin devri suretiyle gerçekleştirilmesi gerekir.

3. c. Adi alacakların rehnedilmesi kapsamında yapılan bazı özel durumlara ilişkin tartışmalarda; mevduat rehninin ve alacak hakkı içeren kaydileştirilmiş sermaye piyasası araçlarının rehninin senede bağlanmamış adi alacakların rehni olduğu, konut ve çatılı işyeri kiralarında güvence teminatının bir alacak rehni olduğu ve rehnin TBK m. 342/2 hükmünün yanı sıra TMK m. 955/1 hükmüne tabi olduğu, anonim ve limited şirket paylarının rehninin birer hak rehni olduğu sonuçlarına varılmıştır.

3. d. Kıymetli evrakın rehnedilmesinde adi alacaklara nazaran daha kolaylaştırılmış bir usul karşımıza çıkmaktadır. Bu usul senedin içerdiği hakka göre değil, TTK'daki esas ayırım doğrultusunda senedin devir türüne göre düzenlenmiştir. Kıymetli evrakın rehninde senetlerin teslimi (ve ayni sözleşme) rehnin kurulması bakımından ortak şarttır. Senedin hamiline yazılı olması durumunda ayrıca bir şart aranmamış, senedin nama ya da emre yazılı olması durumunda ise ciro yahut yazılı devir beyanı rehnin kurulması için gerekli bir şart olarak öngörülmüştür.

3. e. Kıymetli evrakın rehnedilmesine ilişkin meselenin en problematik kısmını başlı başına bir çalışma konusu teşkil edebilecek “rehin amacıyla yapılan ciro” oluşturmaktadır. Bu hususta, TMK ve TTK düzenlemeleri arasında tarihi süreçten ileri gelen bir ikilik olduğunu söyleyebilmek mümkündür. TMK m. 956'da rehin amacıyla cironun yapılmasına ilişkin şart öngörülmüştür. Rehin amacıyla cironun ne şekilde yapılacağı, yapılış amacına göre ciro türlerinden (temlik, tahsil, rehin) hangisinin rehni kurmaya elverişli olduğu, hangi senetlerin rehin amaçlı ciroyla devredilebilir olduğu, rehnin kurulması durumunda meydana gelecek sonuçların cevabı TTK düzenlemelerine göre verilmelidir. Ancak TTK düzenlemelerinin bu konularda yeterli açıklıkta olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Çalışma kapsamında ele aldığımız tartışmalarda; rehin cirosunun tam yahut beyaz ciro şeklinde yapılabileceği, kısmi rehin cirosunun batıl olmayıp ciro edilen miktarı aşan kısım için yapılan cironun tahsil cirosu hükmünde

olacağı, temlik (gizli rehin) cirosunun TMK m. 956 hükmü uyarınca rehnin kurulması bakımından elverişli bir ciro türü olduğu, gizli rehin cirosunun tahsil cirosu şeklinde yapılamayacağı, rehin cirosunun çekler hariç tüm emre yazılı senetlerde mümkün olduğu, çeklerde açık yahut gizli rehin cirosuyla rehin kurulmasının mümkün olmadığı, kıymetli evrakın rehninde art rehnin kurulmasında özel bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu sonuçlarına varılmıştır.

4. a. Belirli taraflar arasında yapılan belirli işlemlerde ve belirli değerler üzerinde rehni düzenleyen ve TMK'nın taşınır rehni modeline alternatif bir teminat arayışı sonucu getirilen Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'un konu edindiği taşınır varlığı değerlerinden birisi de alacaklardır. Nitekim alacak hakları, işletmelerin sahip olduğu malvarlığı değerleri içerisinde önemli bir paya sahiptir. Bu sebeple alacak hakkını teminat olarak kullanmak TRK m. 5/1-a uyarınca mümkün görülmüş ancak aynı maddenin 5. bendi rehne konu olabilecek alacaklarda çok isabetli bulunmayan bir kısıtlama öngörerek yalnızca sözleşmeden doğan mevcut ve müstakbel alacakların rehne konu olabileceğini düzenlemiştir. Öte yandan rehnin kurulması, hüküm ve sonuçlarına ilişkin düzenlemeler incelendiğinde kanun koyucunun alacak haklarını sadece rehne konu olabilecek değerler arasında saydığı, rehnin kurulmasında ve hükümlerini doğurmasında yalnızca taşınır eşya ve ticari işletme rehni ihtimalini gözettiği görülmektedir. Özellikle senede bağlanmış adi alacakların ve kıymetli evraka bağlı alacakların rehninde meselenin havada bırakıldığını söyleyebilmek mümkündür. Nitekim doktrinde bazı yazarlar, TRK'nın hazırlık çalışmalarında, senede bağlı alacakların rehni için yalnızca TMK'daki usulün geçerli olması gerektiğine kanaat getirildiğini belirtilmiş ise de mevcut düzenlemede böyle bir ayrıma yer verilmediği görülmektedir.

4. b. TRK uyarınca kurulacak rehin temelde bir iradi rehin türüdür. Kurulması TRK m. 4'te düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre rehin, rehin sözleşmenin sicile tescil edilmesiyle kurulur. Bu sözleşme hem borçlandırııcı işlem hem de tasarruf işlemi niteliğindedir; TRK m. 4/2'de öngörülen şekle uygun olarak akdedilen rehin sözleşmesi rehin kurma borcu

doğurur, TRK m. 4/3'te öngörülen tamamlayıcı şartların gerçekleşmesiyle sözleşme aynı niteliğe bürünür, tescil işleminin gerçekleşmesiyle rehin hakkı kurulmuş olur.

KAYNAKÇA

- ACAR, Faruk: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Türk Medeni Kanunun’daki Taşınmaz Rehni Bakımından Değerlendirilmesi” **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 10, 2019
- ACAR, Faruk: **Rehin Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017 (*Rehin Hukuku*)
- ACAR, Meryem: “Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015 (Erişim: çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021) (*Tasarruf Mevduatı Üzerinde Rehin*)
- ACIROĞLU, Hayriye: “Türk Medeni Kanunu Işığında Alacak Rehni”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Nisan-Mayıs, 2020, ss. 49-70
- ADIGÜZEL, Burak: “Yargıtay Kararları Işığında Kambyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 4, S. 2, Ankara, 2018, ss. 129-148
- AKİPEK-ÖCAL, Şebnem: “Taşınır Rehni Sözleşmeleri ve Sözleşmelerde Şekil”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, 2017, ss. 81-92
- AKİPEK, Jale,
- AKINTÜRK, Turgut,
- ATEŞ, Derya: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Beta, 2018

- AKKANAT, Halil: **Türk Medeni Hukukunda İyiniyetin Korunması**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010
- AKKUŞ, Batuhan: **Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Edinen Ayni Teminatlar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020
- AKSOY-DURSUN, Sanem: **Eşya Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012
- ALANGOYA, H. Yavuz
- YILDIRIM, M. Kamil
- DEREN-YILDIRIM, Nevhis: **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 7. Baskı, İstanbul, Beta, 2009
- ALIŞKAN, Murat: **Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro**, İstanbul, Yayılım Yayıncılık, 1998
- ANTALYA, Gökhan,
- ACAR, Faruk: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, 3. Baskı, İstanbul, Aristo, 2020
- ANTALYA, Gökhan: “Eşya Hukukuna Hakim İlkelerden Aleniyet İlkesi”, **MÜHFHAD**, C. 23, S. 3, 2017, ss. 419-440
- ARAL, Fahrettin: **“Topyekün Temlik”**, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 42, S. 1, 1992, s. 93-140
- ARKAN, Sabih: **Ticari İşletme Hukuku**, Ankara, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020
- ARSLANLI, Halil: **Ticari Senetler Dersleri**, Üçüncü Bası, Ankara, Üniversite Kitabevi, 1954 (*Ticari Senetler*)

- ARSLANLI, Halil: **Ticari Bey**, C. 1, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1955 (*Ticari Bey*)
- ARVAS, Mehmet Mücahit: “Türk Hukukunda Alacak Rehni”, **Bankacılar Dergisi**, C. 29, S. 104, İstanbul, 2018, ss. 68-81 (*Alacak Rehni*)
- ARVAS, Mehmet Mücahit: **6750 Sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınır**lar, Ankara, 2017 (*Rehne Konu Olabilecek Taşınır*lar)
- ATAMER, Kerim: **Gemi ve Uçak İpteginin Hukuksal Temelleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012
- AYAN, Mehmet: **Eşya Hukuku III Sınırlı Ayni Haklar**, 9. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, 2020
- AYAN, Serkan: **Kefalet Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018
- AYBAY, Aydın,
- HATEMİ, Hüseyin: **Eşya Hukuku**, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014
- AYDIN-ÜNVER, Tülay: **Müşterek Hesap**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017
- AYDINCIK, Şirin: “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temlik”, **İÜHFM**, C. 64, S. 1, 2006, ss. 131-194
- AYDOĞDU, Murat: “Konut ve Çatılı İşyeri Kirası Sözleşmelerinde Kiracının Güvence (Depozito) Verme Borcu (TBK 342)”, **DEÜHFD**, C. 14, S. 1, 2012, ss. 1-53
- AYHAN, Rıza
- ÇAĞLAR, Hayrettin
- ÖZDAMAR, Mehmet: **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, 13. Bası, Ankara, Yetkin, 2020

- AYİTER, Nûşin: **Mamelek Kavramı Üzerine Bir inceleme**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1968
- AYTAÇ, Zühtü: **Sermaye Piyasası Hukuku Ve Hisse Senetleri**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1988
- AYTUĞAR, Bilge: “Çekte Rehin Ciro su ve Teminat Çeki Uygulaması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 15, S. 163, Mart 2020, ss. 481-501
- Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Editör: Murat Gürel, C. 29, S. 3, Ankara, Eylül 2013, s. 414-416
- BARLAS, Nami “Mevduat Rehnine İlişkin Bazı Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi” **Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu’na Armağan**, Cilt I, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, ss. 361-402
(*Bazı Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi*)
- BARLAS, Nami: “Kredi Kartı İlişkisinde Bankaya Verilen Kişisel Teminatın Niteliğinin Belirlenmesi”, **Ömer Teoman’a 65. Yaş Günü Armağanı**, C. 2, İstanbul, Beta, 2002, s. 937-990
- BARLAS, Nami: “Yeni Medeni Kanunun Ayni Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Cilt II, İstanbul, Beta, 2003, s. 569-588
(*Ayni Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri*)
- BATİDER**, Derleyen: Fırat Öztan, C. III, S. 1, 1965
- BATİDER**, Derleyen: Murat Gürel, C. XXVIII, S. 4, Aralık 2012
- BATİDER**, Editör: Murat Gürel, C. XXIX, S. 3, Ankara, Eylül 2013

- BAYDAK, Ecrin: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018
- BAYEZİT, Fırat: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020
- BELLEN, Herdem,
Köksal, Mehmet: **(Medeni) Hukukun Temel Kavramları Şema Kitap**, İstanbul, Beta, 2020
- CANER, Oğuz,
KANDEMİR, Süleyman: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamı Dışında Bırakılan Taşınır Varlıklar”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 16, S. 32, 2017, ss. 137-160
- CANSEL, Erol,
İNAN, Ali Naim: “Ayni Hak Kavramı Taksimi ve Eşya Hukukunun Konusu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1, 1994, s. 345-367, s. 362
- CANSEL, Erol: “Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliliği Meselesi Ve Ayni Sözleşme Kavramı”, **İmran Öktem’e Armağan**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, ss. 333-358 (*Ayni Sözleşme*)
- CANSEL, Erol: “Rehinli Tahvilat”, **III. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası / 13-18 Mayıs 1963**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1964, s. 291-313 (*Rehinli Tahvilat*)
- CANSEL, Erol: **Türk Menkul Rehni Hukuku**, C. 1, Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, Sevinç Matbaası, 1967 (*Menkul Rehni*)

- CİMCOZ, Sina: “Hükmen Teslim”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 6, 1975, ss. 831-839
- ÇAKIRCA, Seda İrem: **Adi Alacakların Rehni**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006
- ÇAMOĞLU, Ersin: “Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)”, **BATİDER**, C. 35, S. 3, Eylül 2019, ss. 5-35 (*Borçlunun Defileri*)
- ÇAMOĞLU, Ersin: **Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020 (*Kıymetli Evrak*)
- ÇATAKOĞLU, Buket: “İleri Tarihli Çekler Bakımından Rehin Ciroşunun Tetkiki”, **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, C. 7, S. 28, 2018, ss. 771-810
- ÇEKER, Mustafa: **Hukuki Yönden Banka Mevduatı**, Adana, Karahan Kitabevi, 2004
- ÇEKİN, Mesut Serdar: "Toptan Temlikte Teminat İle Teminat Altına Alınan Alacak Arasındaki Oransızlık Sorunu", **Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, Aralık 2019, , ss. 125-158
- ÇELİK, Nazlı Hilal: “Alacak Rehninin İyiniyetle İktisabı”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, 2016, ss. 786-795
- ÇETİNER, Bilgehan: “Geniş Kapsamlı Teminat Amacı Açıklamalarının Geçerliliği Sorunu”, **MÜHFHAD**, C. 22, S. 3, 2016, ss. 803-826 (*Teminat Amacı Açıklamalarının Geçerliliği*)
- ÇETİNER, Bilgehan: **Taşınmaz Teminatı**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015 (*Taşınmaz Teminatı*)

- DAVRAN, Bülent: **Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972
- DAYINLARLI, Kemal: **Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki**, 4. Bası, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti., 2010
- DEMİRKAPI, Ertan: **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Payın Devri**, İzmir, Güncel Yayınevi, 2008
- DEVELİ, Emine: “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 2, Aralık 2016, ss. 79-192
- DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat: **Kefalet Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler Işığında Bağımsız Garanti Sözleşmeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009
- DOĞRUSÖZ-KOŞUT, Hanife: “Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2, Temmuz-Ağustos 2017, ss. 629-649
- DOMANIÇ, Hayri: “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro”, **Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1964, ss. 519-541
- DURGUT, Ramazan: **Cari Hesap Sözleşmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012
- ELMAS, Ömer: “Türk Hukukundaki Mevduat Rehnine, Teminat İşlemleri İçin Unicitral Model Kanun Açısından Bir Bakış”, **İstanbul**

- Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, ss. 187-212
- ENGİN, Baki İlkay: “İfa Uğruna Edim”, **Erdoğan Moroğluna 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta, 1999, ss. 889-862 (*İfa Uğruna Edim*)
- ENGİN, Baki İlkay: **Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin, 2002
- ERDEM, H. Ercüment,
- GÖKSOY, Y. Can: “Limited Şirkette Payın Rehni”, **Prof Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2000, ss. 571-623
- EREM, Faruk,
- KALPSÜZ, Turgut,
- ÇELEBİCAN, Gürhan: **İktisadi ve Hukuki Yönden Çek**, Ankara, Doğu Ltd. Şti. Matbaası, 1968
- EREN, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Baskı, Ankara, Yetkin, 2018
- ERGİNCAN, Yakup
- YAYLA, Ümit: “Sermaye Piyasalarında Teminat ve Ödünç İşlemlerinin Hukuki Niteliği ve Sonuçları”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, Aralık, 2012, ss. 101-148
- ERGÜNE, Mehmet Serkan: “Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, **İÜHFM**, C. 74, S. 2, 2016, ss. 739-755 (*Anonim Şirket Payı*)

- ERGÜNE, Mehmet Serkan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 117-124 (*Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu*)
- ERGÜNE, Mehmet Serkan: **Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, 2. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020 (*Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*)
- ERİŞ, Gönen: **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016
- ERTAŞ, Şeref: **Eşya Hukuku**, 14. Bası, İzmir, Barış Yayınları, 2018
- ERTEN, M. Ali: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı” **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 181-139
- ESENER, Turhan,
- GÜVEN, Kudret: **Eşya Hukuku**, 8. Baskı, Ankara, Yetkin, 2019
- ESKİOCAK, Ali: **Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Rehinli Alacaklının Hukuki Durumu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009
- GENCER,
- Abdullah Rehava: **Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020
- GÖKSOY, Y. Can: **Anonim Ortaklıkta Payın Rehni**, Ankara, Seçkin, 2001
- GÖLE, Celal,

- AYDOĞAN, Gökhan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, C. 3, S. 1, Mart 2017, ss. 5-51
- GÖNEN, Doruk
- GÖNEN, Coşku: “Alacağın Devri”, **Prof.Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları III**, C. II, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2014, ss.124-142
- GÜLEŞ, Bedia,
- DOĞU, Hakkı Mert: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Sözleşmesinin Şekli”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 147-148, 2016, ss. 53-73
- GÜMÜŞ Mustafa Alper: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 199-225 (*Taşınır Rehni*)
- GÜMÜŞ, Alper: “Yeni” 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kira Sözleşmesi, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012 (*Kira*)
- GÜRPINAR, Damla: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” **DEÜHFD**, C. 19, S. 2, 2017, ss. 61-102 (*Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*)
- GÜRPINAR, Damla: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurullarından Ayrılan Yönleri”, **DEÜHFD**, C. 19, S. 1, 2017, ss. 111-159 (*Ayrılan Yönleri*)

- GÜRSES, Özlem: Uluslararası Eşya Taşımalarında Kullanılan Taşıma Senetleri, **Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan**, Ankara, Seçkin, 2006, ss. 267-309
- GÜRSOY, Kemal T.
- EREN, Fikret
- CANSEL, Erol: **Türk Eşya Hukuku**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984
- HACIÖMEROĞLU,
- Abdühamid Oğuzhan: **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro**, Ankara, Yetkin, 2017
- HAMAMCIOĞLU, Esra,
- KARAMANLIOĞLU,
- Argun: “670 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 2, Ocak 2017, ss. 95-138
- HATEMİ, Hüseyin,
- SEROZAN, Rona,
- ARPACI, Abdülkadir: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1991
- HATEMİ, Hüseyin: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020
- HATİPOĞLU, Kaan: “Limited Şirket Esas Sermaye Payının Rehni”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, (Erişim: çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021)

- HELVACI, İlhan: “Bankaların Taşınır Rehni Uygulamalarındaki Gelişmeler”, **Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, ss. 327-330
- HELVACI, İlhan: “Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni”, **Hukuki Mütalaalar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 597-623 (*Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Rehni*)
- HELVACI, İlhan: **Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı**, İstanbul, 1997 (*Lex Commissoria*)
- HIGI, Peter
- BUHLMANN, Anton
- WILDISEN, Christoph: **Zürcher Kommentar, Obligationenrecht, Vorbemerkungen zum 8. Titel (Art. 253 - 273c OR), Die Miete**, 5. Auflage, Zürich, 2019
- HIRSCH, Ernst: **Ticaret Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1946
- HOMBERGER, A.: **İşviçre Medeni Kanunu Şerhi: Ayni Haklar Üçüncü Zilyetlik ve Tapu Sicilli**, Çeviren: Suat Bertan, Ankara, 1950
- HORBER, Carl: **Das Forderungspfandrecht nach eidgenössischem Recht**, Zürich, 1906
- İMAMOĞLU, Başak Şit: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017

- İMREGÜN, Oğuz: **Anonim Ortaklıklar**, 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989 (*Anonim Ortaklıklar*)
- İMREGÜN, Oğuz: **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998 (*Kıymetli Evrak*)
- İNCEOĞLU, Murat
- BAŞ, Ece: “Türk Borçlar Kanunu Açısından Depozito ve Bankaların Bundan Kaynaklanan Sorumluluğu” **BATİDER**, C. 28, S. 1, Mart 2012, ss. 111-154
- İsviçre’de Hukuk Davalarına İlişkin Federal Mahkeme İçtihatları**, Çeviren: Kemal Dayınlı, Ankara, Dayınlı Hukuk Yayınları, 2001
- KANDEMİR, Süleyman: **Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu**, Ankara, Seçkin, 2018
- KAPLAN, İbrahim: **Banka Sözleşmeleri Hukuku**, Cilt I, Ankara, Dayınlı Hukuk Yayınları, 1996
- KARA, Burak: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018
- KARAHASAN,
- Mustafa Reşit: **Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku**, Cilt 2, İstanbul, Arıkan, 2007
- KARAKUŞ-ERBAŞ,
- Burcu: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması**, Ankara, Seçkin, 2018
- KARAYALÇIN, Yaşar: “Rehin Cirounda Rehnedirirantının Hukuki Durumu”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**,

- Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1984, ss. 227-245 (*Rehnedir Cirantanın Hukuki Durumu*)
- KARAYALÇIN, Yaşar: **Ticaret Hukuku Dersleri II - Ticari Senetler**, 3. Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1964 (*Ticari Senetler*)
- KAYNAR, Reşat: **Türk Medeni Kanuna Göre Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., 1967
- KENDİGELEN, Abuzer,
- KIRCA İsmail: **Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019
- KENDİGELEN, Abuzer: **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta, 1994 (*İntifa Hakkı*)
- KENDİGELEN, Abuzer: **Çek Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019 (*Çek Hukuku*)
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2020
- KINACIOĞLU, Naci: **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. Bası, Ankara, 1999
- KIRCA, İsmail: “Yargıtay Kararları Işığında Çekte Gizli Rehin ve Teminat Amacıyla Temlik Ciroları”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, ss. 85-106
- KİPER, Osman: **Hukuk Davalarında Kanıtlar**, Ankara, Adil Yayınevi, 1995
- KOCAMAN, Arif B.: **Factoring İşleminin Hukuki Niteliği**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1992
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU,

Necip,

HATEMİ, Hüseyin

SEROZAN, Rona,

ARPACI, Abdülkadir:

Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, C. 1, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017

KOYUNCUOĞLU,

Tennur:

İsviçre Ve Türk Hukukunda Borcun Yenilenmesi (Novatio), İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972

KÖPRÜLÜ, Bülent,

KANETİ, Selim:

Sınırlı Ayni Haklar, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982-1983

KUBİLAY, Huriye:

“Kambiyo Senetlerinin Rehni”, **DEÜHFD, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağını**, C. 3, S. 1-4, 1987, ss. 497-513

KUNTALP, Erden:

“Teminat Kavramı, Teminat Türleri Ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul, 1995, ss. 263-299 (*Teminat Kavramı*)

KUNTALP, Erden:

“Yargıtay’ın Nesnel Teminatlarla İlgili Olarak Taşınır Rehninin Kuruluşuna Ve Rehin Hakkı İle Alacak Arasındaki İlişkiye İlişkin İki Kararının Hukuki Değerlendirmesi”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Karaları Sempozyumu XIV**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1997, ss. 3-22 (*Hukuki Değerlendirilmesi*)

MAKARACI-BAŞAK,

- Aslı: **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014
- NARBAY, Şafak,
- YILDIZ, M. Enes: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde Ticari İşletme Rehninde “Rehinli Taşınır Sicili”nin Diğer Sicillerle İlişkisi Üzerine Değerlendirme”, **BATİDER**, C. 34, S. 4, 2018, ss.37-90
- NOMER, Haluk Nami,
- ERGÜNE, Mehmet Serkan: **Eşya Hukuku**, 8. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020
- NOMER, Haluk Nami: “Teminat Amaçlı Vefalı Satışlar İle İnanç Sözleşmeleri Ve Lex Commissoria Yasağı”, **Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Cilt II, MÜHFHAD**, S. 3, 2016, ss. 2007-2015 (*Lex Commissoria*)
- NOMER, Haluk Nami: **Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları**, İstanbul, Beta, 2002 (*Beklenen Haklar*)
- OFTINGER, Karl,
- BÄR, Rolf: **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Sachenrecht, Die beschränkten dinglichen Rechte, Das Fahrnispfand, Art. 884-918 ZGB, mit ergänzender Darstellung der im Gesetz nicht geordneten Arten dinglicher Sicherung mittels Fahrnis**, IV. Band, Dritte Auflage, Zürich, 1981
- OĞUZ, Sefer: “Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni”, **Bankacılar Dergisi**, S. 100, İstanbul, 2017, ss. 3-31

OĞUZMAN, M. Kemal

ÖZER, Seliçi

OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020

OĞUZMAN, M. Kemal

Öz, M. Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020 (*Borçlar Hukuku Cilt 1*)

OĞUZMAN, M. Kemal

Öz, M. Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021 (*Borçlar Hukuku Cilt 2*)

OKTAY-ÖZDEMİR,

Saibe: “Rehin Alacaklısının Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları”, **Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu’na Armağan**, Cilt II, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, ss. 1399-1429

OKTAY-ÖZDEMİR,

Saibe: “Teminat Amaçlı Alacak Devri ve Toptan Temlik Sözleşmeleri”, **İÜHF**, C. 57, S. 1-2, 1999, ss. 265-299 (*Alacak Devri*)

OKTAY-ÖZDEMİR,

Saibe: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar” **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 53-83 (*Taşınır Rehni*)

ÖĞÜTÇÜ, A. Tahir

DOĞRUSÖZ, Edip:

Rehin Hukuku: Rehnin Türleri, Paraya Çevirme Yolları, İlgili Kanunlar, Yargıtay Kararları Ve Hukuk Sözlüğü, Ankara, Ulucan Matbaası, 1982

ÖĞÜZ, Tufan:

“Motorlu Araçların Rehnine İlişkin Uygulamanın Kamuya Açıklık (Aleniyet) İlkesi Açısından Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, İstanbul, Beta, 2000, ss. 693-725

ÖZ, Turgut:

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2-3, 2017, ss. 151-186

ÖZEL, Bilal:

“Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012 (Erişim: çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021)

ÖZER, Işık:

“Kaydi Değer ve Merkez Kayıt Kuruluşu Açısından Kaydi Değerlerin İşleyişi”, **Prof. Dr. Turgut Akıtürk’e Armağan**, İstanbul, Beta, 2008

ÖZER, Selçuk:

Mevduat Rehni, İstanbul, Der Yayınları, 2016

ÖZKAYA, Erarslan:

Açıklamalı-İçtihatlı İnançlı İşlem Ve Muvazaa Davaları, 7. Baskı, Ankara, 2017

ÖZLÜK, Betül:

“Mülkiyet ve Zilyetlik Üzerine Düşünceler”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 27, C. 1, 2019, ss. 139-166

ÖZSUNAY, Ergun:

Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1968

- ÖZTAN, Fırat: **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 1997 (*Kıymetli Evrak (1997)*)
- ÖZTAN, Fırat: **Kıymetli Evrak Hukuku**, 24. Bası, Ankara, Yetkin, 2020 (*Kıymetli Evrak*)
- PASLI, Ali: “Türk Hukukunda ‘Menkul Kıymet’ Kavramı”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, Cilt 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, ss. 1513-1579
- PEKCANITEZ, Hakan: **Medeni Usul Hukuku**, Cilt II, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017
- POROY Reha,
TEKİNALP, Ünal
- ÇAMOĞLU Ersin: **Ortaklıklar Hukuku I**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019 (*Ortaklıklar Hukuku I*)
- POROY, Reha
TEKİNALP, Ünal
- ÇAMOĞLU, Ersin: **Ortaklıklar Hukuku II**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019
- POROY, Reha
TEKİNALP, Ünal: **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 23. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019 (*Kıymetli Evrak*)
- POROY, Reha,
YASAMAN, Hamdi: **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019
- POSTACIOĞLU, İlhan E.

- ALTAY, Sümer: **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020
- PULAŞLI, Hasan: **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 8. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020
- REİSOĞLU, Seza: **Bankacılık Kanunu Şerhi**, Cilt 1, Son Değişikliklerle Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2015
- REİSOĞLU, Seza: **Çek Hukuku**, Ankara, 2011, s. 184
- SARIKAYA, Merve: **Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018
- SAYMEN, Ferit H.
- ELBİR, Halid K.: **Türk Eşya Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1963
- SEÇER, Öz: “Alacak Rehninine Hakim Olan İlkeler”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S. 73-74, ss. 120-140 (*İlkeler*)
- SEÇER, Öz: “Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Rehin Tesisi ve Hükümleri”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakltesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, C. 9, S. 105-106, 2013, ss. 168-192 (*Kaydi Sermaye Piyasası Araçları*)
- SEROZAN, Rona: “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması Ve Teminaten Temlik (Pratik Gereksinimlere Uygun Biçimde Uygulanmayan İki İlginç Ayni Teminat)”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta, 1999, ss. 987-1014 (*Teminaten Temlik*)

- SEROZAN, Rona: “Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde Aynî Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu”, **Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, İstanbul, Beta, 2000, ss. 397-412 (*Soyutluk*)
- SEROZAN, Rona: **Eşya Hukuku I**, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014 (*Eşya Hukuku*)
- SEROZAN, Rona: **Medeni Hukuk**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018 (*Medeni Hukuk*)
- SEROZAN, Rona: Taşınır Eşya Hukukunda “Kamuya Açıklık” (Teslim) İlkesinin Delinmesi: Sözlü Ve Sözde Zilyetlik Devirleri”, **Bülent Davran’a Armağan**, İstanbul, Beta, 1998, s. 133-142 (*Kamuya Açıklık*)
- SEVEN, Vural: “Karar İncelemesi Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukuki Sonucu”, **DEÜHFD**, C. 5, S. 2, 2003, ss. 143-158 (“*Bedeli Teminattır*” Kaydının Hukuki Sonucu)
- SEVEN, Vural: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Taşınır (Varlık) Rehni**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2019 (*Taşınır Rehni*)
- SİRMEN, A. Lale: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği Ve Rehne Hakim Olan İlkeler”, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin, 2018, ss. 21-52 (*Taşınır Rehni*)
- SİRMEN, A. Lale: **Alacak Rehni**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1990 (*Alacak Rehni*)

- SİRMEN, A. Lale: **Türk Hukukunda Şart**, Ankara, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1982 (*Şart*)
- SÖNMEZ,
Yusuf Ziyaeddin: “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri”, **6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Işığında Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu: 6-7 Haziran 2013**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017, ss. 247-417
- SUNGURBEY, İsmet: **Borç İkrarı ve Borç Vaadi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1957
- ŞAFAK, Ali: **Teminat Amaçlı Alacağın Temliki**, İstanbul, Legal, 2011
- ŞENER, Oruç Hami: “Bankanın Rehinli Alacaklı Sıfatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehninde Rehnin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları”, **DEÜHFD**, C. 11, S. 2, ss. 195-250 (*Rehnin Borçluya İhbarı*)
- ŞENER, Oruç Hami: **Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği**, 2. Basım, Ankara, Yetkin, 2019 (*Banka Mevduatı*)
- ŞENOCAK, Kemal
- KAHRAMAN, Zafer
- TUNCER-KAZANCI, İdil
- ÖCAL-APAYDIN, Bahar: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, Ankara, Yetkin, 2019
- ŞENSÖZ, Ebru
- ÖZBİLEN, Arif Barış

- SAVAŞ, Burcu: “Alacak Rehninin Teminat Altına Alınan Alacak Ve Rehin Yükü Bakımından Kapsamı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 4, S. 8, Güz 2005, s. 233-252
- ŞİMŞEK, Edip: “Tahsil Ciroosu ve Bazı Sorunlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 1977, ss. 268-280
- TANDOĞAN, Haluk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Cilt I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008 (*Özel Borç İlişkileri I*)
- TANDOĞAN, Haluk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Cilt II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010 (*Özel Borç İlişkileri II*)
- TEKİL, Fahiman: **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, 1994
- TEKİNAY,
Selahattin Sulhi
AKMAN, Sermet
BURCUOĞLU, Haluk
- ALTOP, Atilla: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993
- TEKİNAY,
Selahattin Sulhi: **Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994
- TEOMAN, Ömer: **Yaşayan Ticaret Hukuku**, Cilt I: Hukuki Mütalâalar, Kitap 8, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, 1997
- TUNA, Ergun,

- GÖÇ-GÜRBÜZ, Diğdem: **Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak**, İstanbul, Beta, 2018
- TURAN-FÜHNER, Ezgi: “Alacağın Teminat Amaçlı Temlik”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016 (Erişim: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi)
- TURANBOY, Asuman: **Varakasız Kıymetli Evrak**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998
- TÜZÜNER, Özlem: **Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007
- UÇAR-BULUT,
Gülnur Ceren: “Çekte Rehin Cirozu Bağlamında Gündeme Gelen Sorunlar”, **Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil’in Anısına Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, ss. 943-968
- URKAN, Ercan: “Kaydileştirilen Halka Açık Anonim Ortaklık Pay Senetleri Üzerinde Ayni Hak Tesisi”, **Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlik Etüdü**, Ankara, 2005, (Çevrimiçi) spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/375, 15.5.2021
- USTAOĞLU, Funda: **Proje Finansmanında Türk Hukukuna Tabi Teminatlar Ve Özellikle Hesap Rehni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019
- UTKU, Doruk: **Sınai Hakların Rehni**, Ankara, Yetkin, 2009
- ÜLGEN Hüseyin
- HELVACI, Mehmet

KAYA, Arslan

NOMER-ERTAN, N. Fusun: **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019

ÜLGEN, Hüseyin,

HELVACI, Mehmet,

KAYA, Arslan,

NOMER-ERTAN, N. Fusun: **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021

ÜLGEN, Hüseyin: “Anonim Ortaklıkta Nama Yazılı Pay Senetlerinin (Ciro Yerine) Ayrı Bir Temlikname İle Devri Caiz midir?”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, S. 27, 1980-1981, ss. 18-25

ÜNAL, Oğuz Kürşat: “İpotekli Borç Senetleri ve İrat Senetlerinin Menkul Kıymet Özelliği”, **Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C 6, S. 2, Haziran 2002

ÜREM-ÇETİNEL, Merve: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları” **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, ss. 329-344

ÜSTÜNDAĞ, Saim: **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul, 2004

ÜSTÜNTAŞ, Büşra: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, (Erişim: Çevrimiçi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 15.5.2021)

VARDAR-

HAMAMCIOĞLU, Gülşah: **Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014

von TUHR, Andreas

- ESCHER, Arnold: **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts**, 3. Auflage, 1984
- von TUHR, Andreas: **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, C. 1-2, Çeviren: Cevat Edege, Ankara, Olguç Matbaası, 1983
- WIELAND, C.: **Kanunu Medenide Ayni Haklar**, Çeviren: İ. Hakkı Karafakı, Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1946
- YALÇIN, Yasemin: “Belirlilik Prensibi ve 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Rehnedilebilen Taşınır Varlıklar”, **Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioğlu’nun Anısına Armağan**, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2020, ss. 783-841
- YAMAN, Rabiye: “Çekin Cirousu Cirousu ve Hukuki Sonuçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 8, S. 85, Eylül 2013, ss. 70-81
- YASAMAN, Hamdi: **Banka Hukuku ile İlgili Makaleler Hukuki Mütalaalar Bilirkişi Raporları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005
- YAVUZ, Cevdet,
ACAR, Faruk,
ÖZEN Burak: **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, İstanbul, Beta, 2014
- YAVUZ, Nihat: “Kira Depozitosunun Hukuksal Mahiyeti, Düzensiz (Usulsüz) Rehin mi Yoksa Bir Borcun İfası Uğruna Verilen Teminat mıdır ?”, **Yargıtay Dergisi**, C. 29, S. 1-2, 2003, ss. 17-23
- YILDIRIM, Abdülkerim: “Konut ve Çatılı İşyeri Kiralarında Kiracının Güvence Vermesi”, **AÜHFD**, C. 64, S. 1, 2015, ss. 237-266

- YILDIRIM, Ali Haydar: “Türk Hukuku’nda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 4, 2018, ss. 91-119
- YILDIRIM, Hakan: “Beyaz Rehin Ciro su”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 16, S. 192, 2018, ss. 5687-5740
- YILMAZ, Abdüssamet: **Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020
- YILMAZ, Asuman: “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su ve Rehin Ciro sunun Teminat İşlemi”, **GSÜHFD**, C. 10, S. 2, Temmuz 2011, ss. 287-308
- YİĞİT, İlhan: “Hamile Ya ızlı Senetlerde Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Defi (TTK m. 571/3)”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, İstanbul, Beta, 2003, ss. 523-543
- YKD, C. 28, S. 12, 2002
- YKD, C. 28, S. 9, 2002
- ZOBL, Dieter
- THURNHERR, Christoph: **Berner Kommentar, Kommentar zum Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Band IV: Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 1. Unterteilband: Systematischer Teil und Art. 884-887 ZGB**, 3 Auflage, Bern, Stämpfli Verlag AG, 2010
- ZOBL, Dieter: **Berner Kommentar, Kommentar zum Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Band IV: Das Sachenrecht, 2.**

Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 2. Unterteilband: Art. 888-906 ZGB (mit kurzem Überblick über das Versatzpfand, Art. 907-915 ZGB), Bern, Stämpfli Verlag AG, 1996

ZWAHLEN, Mary: “Zilyedliğin Havalesi”, **Kubalı’ya Armağan**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, S. 11, 1974, ss. 383-408

Çevrimiçi Kaynaklar

Der Bundestrat Das Portal der Schweizer Regierung	: fedlex.data.admin.ch, 15.5.2021
HukukTürk	: hukukturk.com, 15.5.2021
Kazancı Hukuk Otomasyon	: kazanci.com.tr, 15.5.2021
Legalbank Elektronik Hukuk Bankası	: legalbank.net, 15.5.2021
Lexpera	: lexpera.com.tr, 15.5.2021
Schweizerisches Bundesgericht	: bger.ch, 15.5.2021
T.C. Ticaret Bakanlığı	: ticaret.gov.tr, 7.4.2021
TARES Taşınır Rehin Sicili	: tares.org.tr, 15.5.2021
TÜİK Veri Portalı	: data.tuik.gov.tr, 16.5.2021
Türk Dil Kurumu	: tdk.gov.tr, 15.5.2021
Türkiye Büyük Millet Meclisi	: tbmm.gov.tr, 15.5.2021
Türkiye Noterler Birliği	: tnb.org.tr, 16.5.2021
United Nations Commission On International Trade Law	: uncitral.un.org, 15.5.2021